

σχοδιαστής

ΤΕΥΧΟΣ 40, ΙΟΥΛΙΟΣ 1995, ΔΡΧ. 160

**ΕΞΑΡΧΕΙΑ:
ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΙ
ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ**

**ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΠΑΤΡΑΣ:
ΣΥΖΗΤΗΣΗ
ΜΕ ΤΟΝ H. RONSE**

**Η ΑΝΑΤΟΜΙΑ
ΤΗΣ NESTLÉ**

**ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΟΤΣΗ:
Η ΧΑΜΕΝΗ ΤΙΜΗ
ΤΗΣ ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΥ**

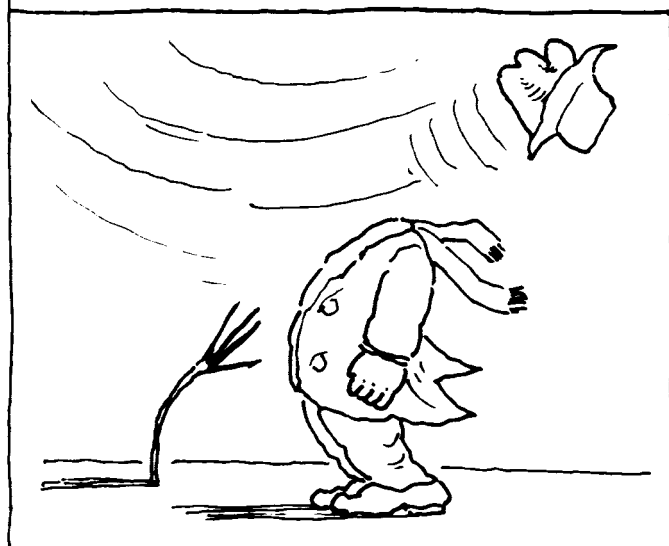
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ, ΗΠΙΟ ΚΑΙ...ΜΑ	4	ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ	25
ΚΑΡΑΜΑΝΛΙΣΜΟΣ ΧΩΡΙΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ	7	ΜΙΚΡΕΣ ΑΓΓΕΛΙΕΣ ΜΙΚΡΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ	26
ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑ	9	ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ	28
Η «ΠΡΩΤΗ» ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΟΙ ΣΥΝΟΔΟΙΠΟΡΟΙ	11	ΓΡΑΜΜΑΤΑ	31
ΤΟ ΕΘΝΟΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΥΣ ΠΙΛΟΤΟΥΣ	12	ΤΟ ΟΠΛΟ ΤΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΒΟ	33

Ο ΡΕΑΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΑΡΙΣΤΕΡΑΣ	13	ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΣΠ. ΧΑΛΒΑΤΖΗ	34
Ο ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	14	ΑΡΚΑΣ, SHOW BUSINESS	38
ΔΙΕΘΝΗ ΣΧΟΛΙΑ	16	ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ HENRI RONSE	41

ΓΡΑΜΜΑ ΑΠ' ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ	17	ΒΙΒΛΙΟΨΙΑ	44
ΚΑΘΑΡΟΣ Ο ΒΑΛΝΤΧΑΪΜ;	18	ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΛΑΤΗΣ, ΕΝΑΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ ΤΟΥ ΒΑΡΙΕΤΕ	46
ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΗΣ NESTLÉ	22	ΚΑΝΑΛΙ 1, ΚΑΝΑΛΙ 2, ...ΚΑΝΑΛΙ 15!	48
ΤΑ ΕΞΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	24	Ο ΜΠΟΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	49
		ΕΞΑΡΧΕΙΑ	52

Π

ρώτα το Τσερνόμπιλ, μετά τα Εξάρχεια. Από πάνω το Μουντιάλ, δώστου και οι πιλότοι. Και μέσα σ' όλα δημοτικές εκλογές. Πώς να τ' αντέξει κανείς;

Μοναδική ευχάριστη νότα στις λίγες ημέρες του ο σταθμός των φοιτητών της Αρχιτεκτονικής που πρόσφερε

στους υπό Δροσογιάννειον κατοχή Εξαρχειώτες αυτό ακριβώς που τους έλειπε: Μια δική τους φωνή που να καλύπτει για λίγο τους κρωγμούς της κυρίαρχης ιδεολογίας.

Ο Σχολιαστής είναι ευτυχής που μερικά δικά του κείμενα συνεισέφεραν στις εκπομπές του σταθμού. Ιδιαίτερα ευχαριστεί όμως για τον τρόπο που παρουσιάστηκε το —κάπως διακρηχτικό είναι αλήθεια— εισαγωγικό σημείωμα του προηγούμενου τεύχους. Η μουσική υπόκρουση του έδωσε πράγματι διάσταση φανταστική...

Καλοκαιρίασε όμως, καιρός για διακοπές. Ωστε δυναμωμένοι να επιστρέψουμε το φθινόπωρο στα μαθήματα, στα καθήκοντα και στις δημοτικές εκλογές. Μόνο να ξαναβρούμε τα Εξάρχεια όταν γυρίσουμε...

Μόνος κόντρα στο ρεύμα ο Σχολιαστής θα κυκλοφορήσει πάλι, όπως κάθε χρόνο, την 1η Αυγούστου. «Ποτέ από το χρέος μη κινούνται».

Σ

Σχιζοφρενικά

• Σταχυολογούμε από άρθρο στο ANTI του κ. Δημ. Ψυχογιού για τις δημοτικές εκλογές:

«Αυτό που είναι ακατανόητο κι αδικαιολόγητο είναι η υπέρ της «συμπαρατάξεως» τοποθέτηση όσων έζησαν την «Ενωμένη Αριστερά» ή τη «Συμμαχία» κι αρνούνται να διδαχθούν από το παρελθόν. Και κάπου είναι σχιζοφρενικό να προβάλλεται το επιχείρημα της αποτυχίας σε περίπτωση αυτόνομης καθόδου, όταν επί ένα χρόνο τώρα δόθηκαν αγώνες για τον κομμουνιστικό χώρο, από το θύλακα της παραδοσιακής αριστεράς, με βασικό επιχείρημα την πολιτική δυναμική του «νέου φορέα».

Και πιο κάτω:

«Ας μην υποψιάμε ούτε τη λαϊκή νομοσύνη: το ότι η συνολική αριστερή συμπαράταξη που προτείνεται δεν προκύπτει από το παρελθόν και το ότι δεν έχει μέλλον είναι διαφανές. Το ότι στρέφεται αποκλειστικά και μόνο κατά του ΠΑΣΟΚ είναι κι αυτό φανερό — γι' αυτό άλλωστε και η ΝΔ την επιθυμεί διακαώς και δεν το κρύβει. Η «συμπαρατάξη» της αριστεράς θα θέσει πιο έντονα το δίλημμα «Πλαστήρας ή Παπάγος» αντί να το ανατρέψει. Και αν το δίλημμα τεθεί, οι αμφιταλαντευόμενοι οπαδοί του εδώ Πλαστήρα θα συσπειρωθούν ξανά γύρω από τον αρχηγό τους — γιατί είδαν η συμβαίνει στη Γαλλία μετά τη νίκη του εκεί Παπάγου. Το θέμα δεν είναι να δημιουργήσουμε εμείς οι ίδιοι το φόβο για το χειρότερο αλλά την ελπίδα για το καλύτερο».

• Το να είναι κανείς αντικομμουνιστής, στις μέρες μας, δεν είναι πρωτότυπο. Μάλλον του συρμού.

• Το να ανακαλύπτει, όψιμα, την Πράσινη ΕΑΔΕ ενώ πριν λίγο καιρό εβρυχάτο για τους «δύο μονομάχους ΠΑΣΟΚ-ΝΔ» διαρηνώνοντας τα ιμάτιά του, δεν μας ξαφνιάζει, λόγω της δεδομένης σαδομαχιστικής — και όχι πολιτικής — σχέσης ενός μεγάλου τμήματος της Αριστεράς με το ΠΑΣΟΚ.

Και βέβαια είναι πλήρως κατανόητο το

γι' αυτούς τους λόγους να είναι κανείς υπέρ της αυτόνομης καθόδου του ΚΚΕ εσωτ. στις δημοτικές εκλογές.

Το σχιζοφρενικό είναι αλλού. Ότι για τους ακριβώς αντίθετους λόγους, ζητά την αυτοδύναμη καθοδο του ΚΚΕ εσωτ. στις δημοτικές εκλογές και ο «Πολίτης»!!

Εμείς τι να πούμε;..

«Αυτονομία... πού 'γινες... δικόπο μα-χαίρι...».

Π. Παν.

Η «Πρώτη» συνέντευξη του κ. Γράφα

Η πρώτη συνέντευξη του νέου γραμματέα της ΚΝΕ κ. Γ. Γράφα στην εφημερίδα «Πρώτη» πέρασε γενικά απαρατήρητη. Κι αυτό είναι εξηγήσιμο καθώς δεν ήταν παρά μια συνέντευξη «ρουτίνας».

Χαρακτηριστικό είναι ότι μιλώντας για ορισμένα χαρακτηριστικά του κινήματος της νεολαίας που το βοήθησαν να ξεπεράσει όλες τις κρίσιμες καμπές, αναφέρει το εξής ένα, τη μαζικότητα, κι αυτή με παράδειγμα την αύξηση της προσέλευσης των φοιτητών στις κάλπες, χωρίς μάλιστα να λάβει υπόψη του την αύξηση του φοιτητικού πληθυσμού όλα αυτά τα χρόνια...

Παρ' όλα αυτά, η συνέντευξη είχε δυο στοιχεία που δεν πρέπει να περάσουν απαρατήρητα. Το πρώτο, κάποιος που είπε ο κ. Γράφας: «Επίσης θα 'θελα να πω για ένα καινούριο ζήτημα που μπαίνει. Κάποια δυσκολία στις μικρότερες ηλικίες στο να εντάσσονται στο κίνημα της νεολαίας. Και αναφέρομαι στις ηλικίες των 15-17 χρόνων. Κυρίως στα Λύκεια που κι εκεί όμως έγιναν βήματα. Έχουμε κάποια ανάπτυξη αλλά παρόλα αυτά υπάρχουν δυσκολίες». Γιατί όταν αυτός λέει έτσι τα πράγματα τότε είναι πολύ στριμωγμένα, περισσότερο κι απόπ καμιά φορά εμείς θεωρούμε.

Το δεύτερο είναι κάποιος επιμελίστατα αποσιώπησε. Πουθενά δηλαδή ο κ. Γράφας δεν μίλησε για «μέτωπο της αρι-

στεράς», για «συνεργασία των αριστερών δυνάμεων» κ.λ.π. σε μια φάση που το κόμμα του αυτά τα έχει κάνει σημαία. Με πολύ προσοχή είναι αλήθεια, είπε μόνο για «κοινή δράση» στα συγκεκριμένα. Λέτε να έχουν δικιο αυτοί που επιμένουν ότι, για άγνωστους λόγους, το όνομα «Μίμης» του προκαλεί αλλεργία;

Δ. Β.

Οδοιπορικό στην Κεντρική Αμερική

Ένα ταξίδι 33 ημερών στην Κεντρική Αφρική του δημοσιογράφου Γιάννη Διακογιάννη είχε σαν αποτέλεσμα τη συγγραφή και έκδοση του βιβλίου του «Στα σύνορα της φωτιάς». Η αφήγηση από τις εμπειρίες του ταξιδιού στο Μεξικό αμέσως μετά τους σεισμούς, στη Γουατεμάλα, στο Ελ Σαλβαδόρ, στις Ονδούρες, στην Κόστα Ρίκα, στον Παναμά, στη Νικαράγουα και στην Κούβα, φωτίζει άγνωστες πτυχές των πολιτικών και κοινωνικών εξελίξεων στην ευαίσθητη αυτή περιοχή. Η αφήγηση συμπληρώνεται με πολλά στοιχεία, αλλά και συνεντεύξεις με τον ηγέτη της Νικαράγουας Ντανιέλ Ορτέγκα, τον πατέρα του Τσε Γκουεβέρα, την Αλλιέντε, και πολλούς άλλους ηγετικούς παράγοντες όλου του πολιτικού φάσματος 8 χωρών της Λατινικής Αμερικής.

Πέρα από την ενσώφρωση, το βιβλίο αποκτά και ένα πρόσθετο ενδιαφέρον. Όλα τα κέρδη από τις πωλήσεις των 3.000 αριθμημένων αντιτύπων προορίζονται για την ενίσχυση της υλικοτεχνικής υποδομής της Παιδείας της Νικαράγουας των Σανπνίστας. Αυτό εγγυάται η συμβολαιογραφική πράξη που συντάχθηκε και υπογράφηκε από το συγγραφέα και τους εκδότες.

Παράλληλα λοιπόν με την ενημέρωσή μας για την Κεντρική Αμερική ενισχύουμε και τον αγώνα των Σανπνίστας στην Νικαράγουα. Ας το αγοράσουμε.

Γ. Π.

Ρετζίλια

• Καθημερινές είναι οι ανταποκρίσεις των μέσων ενημέρωσης, ιδιωτικών και κρατικών, για ό,τι συμβαίνει στη Ν. Αφρική και για τις διεθνείς αντιδράσεις στο ρατσιστικό καθεστώς.

Σχεδόν όλα καταδικάζουν τη στάση των κυβερνήσεων που αρνούνται τις κυρώσεις εναντίον του απαρχαϊν, ή ασκούν βέτο στην καταδική του καθεστώτος από τους διεθνείς οργανισμούς. Και πολύ σωστά πράττουν. Η απορία και το ερώτημά μας είναι άλλο. Πότε θα ασχοληθούν, θα κριτικάρουν και θα καταδικάσουν τη στάση της δικής μας κυβέρνησης στους οργανισμούς αυτούς; • Το δύσκολο δρόμο της αυτόνομης καθόδου στις δημοτικές εκλογές για την Αθήνα και τον Πειραιά διάλεξε η ΚΕ του ΚΚΕ εσ. Δεν θέλουν, λέει, να δημιουργηθεί ένα «αντι-ΠΑΣΟΚ» μέτωπο, και παράλληλα είναι ευκαιρία να δείξουν τη φυσιογνωμία τους. Και τους δυο στόχους φαίνεται να εξυπηρετεί η Μαρία Ρεζάν. Πώς αλλιώς να εξηγηθεί η πρόταση να ηγηθεί του ψηφοδέλτιου της ανανεωτικής αριστεράς; Μετά και τη δική της άρνηση, στενεύουν αρκετά οι επιλογές. Στο τέλος θα καταλήξουν σε στενά κομματικό: Να δούμε από ποια τάση θα είναι... • Και μια και το 'φερε ο λόγος. Σκέψεις υπάρχουν να παραιτηθεί από βουλευτής ο Λ. Κύρκος και ν' αναλάβει τα βουλευτικά καθή-

κοντα ο Α. Μπριλλάκης. 'Οχι τίποτ' άλλο. Έτσι για να είναι πιο άμεση και προσωποποιημένη η πράσινη ΕΑΔΕ. Που 'σαι ΕΔΑ που χρόνια τώρα δείχνεις το δρόμο!!! • Αυτό ίσως είναι είδηση. Σύντομα, λέγεται, θα γίνει νέος ανασχηματισμός. Μετά τις δημοτικές και ανεξάρτητα από τα αποτελέσματα. Ακούγονται πάλι τα ονόματα των Λάζαρη, Μαρούδα, Πέτσου κ.λ.π. Πιο σίγουρος όμως για υπουργοποίηση φέρεται ο Κίμωνας Κουλούρης. • Όσοι γνώριζαν τον Θάνο Δημάκο, ήξεραν και τι διωγμούς, εξορίες και κυνηγητά είχε περάσει ο αγαπάπητος αυτός σύντροφος, από την εποχή του Μεταξά και δώθε. Η αστυνομία που τον κυνήγαγε τόσα χρόνια, δεν τον άφησε ήσυχο ούτε στην κηδεία του. Την Τρίτη, 6 Μάη, μια αστυνομική κλούβα εμφανίστηκε θρασύτατα έξω από την εκκλησία, όπου γινόταν η νεκρώσιμη ακολουθία. Φαίνεται πως κατά τον στρατηγό Δροσογιάννη και τους επιτελικούς του, μερικοί άνθρωποι θεωρούνται επικίνδυνοι ακόμα κι όταν πεθαίνουν στα 76 τους, αποσυρμένοι αλλά όχι νικημένοι. • Μια έμπρακτη διάψευση του ότι τάχα οι νέοι επιστήμονες δεν βρίσκουν δου-

ΓΑΤΖΙΚΟΣ

Ελλάς Ελλήνων

Στη βιβλιοθήκη του ΚΕΥΠ Λαμίας, στη Σχολή Αξιωματικών, αναγνώστης μας, επισήμανε το περιοδικό «ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΨΕΝΕΔ»-Εκλογαί εκ των εκπομπών, Τεύχος 5ον, Αθήναι, Ιούλιος 1971. Μεταφέρουμε χαρακτηριστικό απόσπασμα:

«Από της 21ης Απριλίου 1967 και εντεύθεν νέος άνεμος έχει αρχίσει να πνέει εις την πολυπαθή χώραν μας και συνεγείρει τους πάντας, ιδιαιτέρως δε τους εφήβους μας εις εγερτήριον σάλπισμα και αντηχή ως προσκλητήριο διά την δημιουργίαν νέας Ελλάδος, της Ελλάδος των οραματισμών μας, η οποία εις γενικούς γραμμάς διεζωγραφίσθη προηγουμένως...»

Για τους δύσπιστους, ο κωδικός αριθμός καταχώρησης στη βιβλιοθήκη είναι 4Δ4/2Α. Κατά τα άλλα, η δίωξη των προοδευτικών εντύπων συνεχίζεται μέσα στα στρατόπεδα...

Σ.

Αλλαγές κι ανταλλαγές...

Η εφημερίδα Πρώτη της 16/6 παραπονιέται και δίκαια επειδή σε μια ανταλλαγή διαφήμισης που έκανε με την Εξόρμηση την πάτσε, καθώς και με την Πρώτη έβαλε τη διαφήμιση, η Εξόρμηση όμως την έκοψε (για δικούς της απαράδεκτους λόγους) κι έτσι η ανταλλαγή δεν ολοκληρώθηκε. Το σκόλιο μάλιστα της Πρώτης με αφορμή το γεγονός αυτό τελειώνει ως εξής: «Σύντροφοι δικαίωμά σας. Έχετε το πεπόνι, έχετε και το μαχαίρι. Εμάς μας αρκεί η πένα...»

Και μες συμπληρώνουμε... Μάλλον απ' ό,τι φαίνεται αν αυτοί έχουν το πεπόνι εσείς, έχετε το καρπούζι σύντροφοι της Πρώτης διότι και με τον Σχολιαστή συνενοηθήκατε να γίνει ανταλλαγή διαφήμισης (σελίδα εσείς - τρία μικρά ο Σχολιαστής) αλλά όπως θάλεγε κανείς το μόνο που κάνατε με την πένα σας είναι ό,τι... μας γράψατε! Κατά τα άλλα, καλό θα ήταν να ξαναδημοσιεύατε εκείνα τα «περί δεοντολογίας» του πρώτου σας φύλλου.

Α. Θ.

λειά σύμφωνα με τα προσόντα τους: Κατά τα θηριώδη πογκρόμ συλλήψεων που γίνονταν γύρω απ' τα Εξάρχεια, γίνονταν διαχωρισμός των συλληφθέντων σε κατηγορίες («φοιτητές», «διανοούμενοι», «πιτσιρικάδες άνεργοι ή υποαπασχολούμενοι», «μεγάλοι που είναι γνωστοί στην Ασφάλεια» κ.λπ.). Αυτή τη λαμπρή δουλειά δεν την έκανε κανένας αντίδοτος αστυφυλακάκος, αλλά ένας καθωσπρέπει νεαρός κύριος, παλιός συνδικαλιστής της ΠΑΣΠ στο Πανσπουδαστικό Συνέδριο του '80. Αυτό το θαυμάσιο παλληκάρι, με το εξίσου ευοίκανο μέλλον σπούδαζε στη Γαλλία. Μήπως στην Ανωτάτη Χαφιεδική; • Τώρα που αθώθηκε απ' τον Άρειο Πάγο ο αξιωματικός, που είχε δημοσιεύσει ενυπόγραφο κείμενο σε εφημερίδα, παρά τις αντίθετες προειδοποιήσεις του κ. Δροσογιάννη (τότε υφυπουργού Εθν. Άμυνας) μήπως ήρθε η ώρα να συμβαίνει το ίδιο και με τους φαντάρους που δημοσιεύουν επώνυμες καταγγελίες για όσα συμβαίνουν εντός των τειχών; • Μυτιλήνη: Τρεις αυτοκτονίες σε τρεις μήνες. Οι φαντάροι σίγουρα δεν έχουν δει θεατίωση στις συνθήκες ζωής

και στη συμπεριφορά των αξιωματικών. Είναι γνωστή η ιστορία με τον αξιωματικό που απαιτούσε να... αυτοκτονήσουν οι αδύναμοι χαρακτήρες, γιατί δεν τους έχει ανάγκη η πατρίδα. Ενώ οι συνθήκες στην αεροπορία βελτιώνονται με τη θεσμοθέτηση της αντιπροσώπευσης των σημαντικών σε θέματα ποιότητας ζωής, το πεζικό παραμένει στις μεσαιωνικές συνθήκες πειθαρχίας και διαβίωσης. Δυστυχώς οι αυτοκτονίες στο στρατό δεν αντιμετωπίζονται ούτε με διαλέξεις «μετανοημένων» ταξάρχων ε.α. στα αμφιθέατρα των πανεπιστημίων και τα δημαρχιακά μέγαλα των δυτικών συνοικιών, ούτε με αναδιφορήσεις σε αρχεία και στατιστικές που μερικές (καλοπροαίρετες) εφημερίδες τις αποκαλούν έρευνες. Η δημοσιοποίηση του θέματος, που προσπαθείται απ' αυτές τις ενέργειες, έχει γίνει από άλλους εδώ και καιρό. Εκείνο που χρειάζεται είναι η ανάληψη πρωτοβουλιών που να πιάζουν αποτελεσματικά προς κάθε κατεύθυνση που θα επηρεάσει την κατάσταση εκείνου του κομματιού της αριστεράς, που τόσο πετυχημένα είχε αναδείξει τα προβλήματα αυτά πριν μερικά χρόνια...

Η χαμένη τιμή της Κατερίνας Ιατροπούλου

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΟΤΣΗ

Αυτή τη φορά, με τη σύλληψη της Κατερίνας Ιατροπούλου και το κακότεχνό αλλά εξοντωτικό κατηγορητήριο, ο στρατηγός Δροσογιάννης τραβάει πολύ το σκοινί. Όχι, δηλαδή, ό,τι περίμενε κανείς πθικές ή άλλες αναστολές από τον άνθρωπο, που είχε αποκληθεί στον εμφύλιο, από τους συναδέλφους του του εθνικού στρατού, «σφαγέα» και που του αποδίδεται ως ομολογημένη επιθυμία να φθάσει κομπολόι «με γλώσσες κατσαπλιάδων». Ούτε πάλι μπορούσε να περιμένει κανείς από τον σκόπιμα επιλεγμένο υπουργό Δημοσίας Τάξεως μιας σοσιαλιστικής κυβέρνησης αβρή συμπεριφορά, φραστική κομπόμπια, πολιτικούς ενδοιασμούς, κάποια προσχήματα, τέλος πάντως, έτσι για τα μάτια: Με την αβρή γλώσσα του στρατιωτικού, που του δόθηκε η ευκαιρία να επιβάλει πειθαρχία σε μια ολόκληρη κοινωνία, είχε προλαβεί να το έδαφος. Δέκα μόλις μέρες πριν το νέο θρίαμβο των δικαστικών αρχών, που κατατρόπωσαν τους δύο ισοβίτες δραπετές της Κέρκυρας και όσους τους υπέθαλπαν, ο στρατηγός Δροσογιάννης είχε δηλώσει στους δημοσιογράφους (10-6-86) αναφερόμενος στους αναρχικούς της Θεσσαλονίκης και της Αθήνας, που «δεν είναι ιδεολόγοι, αλλά σκέτοι κακούργοι, και εγκληματίες»:

«Το μυρμήγκι, όταν είναι να καθεί, βγάζει φτερά. Και φαίνεται ότι γι' αυτούς ήρθε η ώρα να βγάλουν φτερά».

Με το ίδιο ύφος, άλλωστε, απάντησε, λίγες μέρες αργότερα, όταν του ζητήθηκε να σχολιάσει το γάζωμα με ριπές αυτομάτων ενός «τρελού Ι.Χ.», που παραβίασε μεσανυχτιάκα το άβατον της περί την πρωθυπουργική κατοικία περιοχής:

«Εγώ κρίνω τη συμπεριφορά των επιβατών του αυτοκινήτου. Και ήταν παράνομη και απαράδεκτη» (Σ.Σ. Και πώς να μην είναι δα, αφού, όπως απεκάλυψε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, οι δυο από τους τρεις είχαν βεβαρημένο ποινικό μητρώο...).

*

Φαίνεται ότι όταν όλοι πέφτουν σε λήθαργο στο θερινό λιονύρι, οι δικαστικές αρχές ξυπνούν και θεριέβουν —για να διανθίσουν με εντυπωσιακές ενέργειες την πλήξη του σοσιαλισμού μας μικρομεσαίωνα. Πώς αλλιώς θα εξηγηθεί ότι καλοκαιριάκα πέρυσσι κατάφεραν «το μεγαλύτερο χτύπημα κατά της τρομοκρατίας» —με τη σύλληψη του Ντάβου Κρυστάλλη, αλλά και των Τσιτσιλιάνου και Μπεχράκη. Το φετινό, μεταστερνόμυλικό και μεταμουνταλικό καλοκαίρι σημαδεύτηκε στο έμπα του με τη νέα επιτυχία τους —και ποιος ξέρει τι μας επιφυλάσσει ακόμη.

Δύο είναι, κατά τη γνώμη μου, τα καίρια σημεία στη νέα αστυνομική επιχείρηση:

1. Η μέθοδος, που επελέγη για να διαμορφωθεί ένα βαρύ κατηγορητήριο —πασίγνωστο δα στο εξωτερικό. Η πρωινή και το κασίς, που χωρίς κοπιαστική, συστηματική έρευνα «ανακάλυψε» στο σπίτι της Ιατροπούλου ένας από τους αστυνομικούς (μόνος του και μακριά από τα μάτια συλλαμβανόμενης και εισαγγελέα) για να ανακράξει χαιρέκακα —και αποκαλυπτικά: «Τώρα τη γάμπες, Κατερίνα. Ούτε άδεια πια, ούτε γραφείο δικηγόρου. Θα σαπίσεις στη φυλακή». Με την πρωινή και το κασίς θεωρούν ότι πετυχαίνουν μ' ένα σμπάρο τρία τρυγόνια: Προφυλάκιση και ενδεχομένως βαρεία καταδίκη μιας ελάχιστα καθωσπρέπει δικηγόρου, που επί πολλά χρόνια, έμπαινε πολύ σε πολλών τα ρουθούνια. Διέγερση αποτροπισμού της κοινής γνώμης. Και απάντηση αποστομωτική σε όσους επιμένουν ότι «οι μπάτσοι πουλάνε πρωίνη». Και

2. Η ιδιομορφία της Κατερίνας Ιατροπούλου. Είναι ο μοναδικός δικηγόρος της χώρας μας και από τους ελάχιστους δρώντες πολιτικά, που μετά τη μεταπολίτευση, επιλέγει ως συνειδητή πολιτική λειτουργία, όχι περιστασιακή, αλλά συστηματικά και αφοσιωμένα, τις φυλακές και τους φυλακισμένους, τους κυνηγημένους και του βασανισμένου, τις φυλακές και τους εξεγερμένους. Για να φτάσουν στη σύλληψή της προηγήθηκαν όλα τ' άλλα: απειλές και τραμπουκισμοί, παρακολούθησες κ.ά. Με τη σύλληψη τώρα της γυναίκας του Ρολφ Πόλε (όπως τη θέλουν οι εντυπωσιακοί τίτλοι των εφημερίδων) πρέπει να πιστεύουν ότι σιγή τάφου θα καλύψει τους εκατό κολασμένους στο Νταχάου της Κέρκυρας, ότι στις φυλακές και στα ψυχιατρεία οι Πετρόπουλοι θα γίνονται Βενάρδοι, ότι ο γερμανικού στυλ τρόμος θα απλωθεί κι έξω απ' τα κάγκελα.

Αλλά, σίγουρα αυτή τη φορά το παρατράβηξε το σκοινί ο στρατηγός Δροσογιάννης. Και θα δούμε ποιος δε φοβάται τη χαμένη τιμή της Κατερίνας Ιατροπούλου.

ΗΠΙΟ ΚΛΙΜΑ

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΛΟΑΝΝΟΥ

ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΥΣ ΑΘΗΝΩΝ.
ΕΔΩ ΕΔΡΕΥΕΙ Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ "ΠΑΣΟΚ"
ΠΟΥ ΠΑΡΑΒΙΑΖΕΙ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΔΙΝΕΙ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΑΥΞΗΣΕΙΣ
ΣΤΟΥΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥΣ;

ΑΔΥΝΑΤΟ
ΝΑ ΠΡΟΛΑΒΟΥΜΕ
ΤΟΝ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟ...
ΑΥΤΟΣ ΤΡΕΧΕΙ ΜΕ
ΡΥΘΜΟ 25%!!

... ΚΑΙ
ΚΥΡΙΟΣ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΤΙΘΕΤΗ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ.

ΔΕΣ... ΔΕΣ
ΤΙ ΦΙΣΣΕΤΕ ΚΑΙ ΠΛΗΗΓΟΥΡΙΑ
ΟΡΓΑΝΩΝ ΣΤΟ ΜΕΣΙΚΟ
ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΝΟΥΝ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ
ΝΑ ΞΕΧΑΣΕΙ ΤΗΝ ΠΕΙΝΑ
ΚΑΙ ΤΗ ΜΙΖΕΡΙΑ ΤΟΥ.

ΕΝΩ ΕΜΕΙΣ ΕΔΩ
ΘΕ ΚΙ ΑΥΤΗΝ ΤΗΝ
ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ, ΜΟΝΟΙ
ΜΑΣ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ-
ΣΑΜΕ.

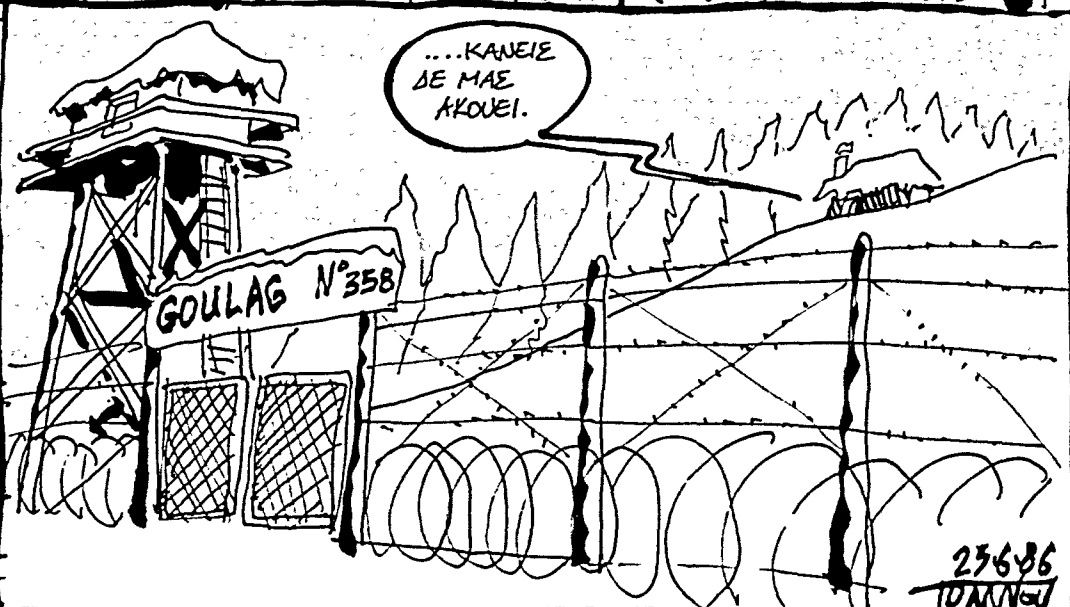
... Η ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ,
ΚΑΤΕΛΗΞΕ ΣΤΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ,
ΟΤΙ Ο ΝΥΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ
ΤΟΥ Ο.Η.Ε., ΟΥΔΕΠΟΤΕ
ΥΠΗΡΞΕ ΝΑΖΙ.

ΟΗΕ

ΑΔΙΚΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΣ
ΝΑ ΞΕΦΥΓΕΙΣ ΑΠΟ ΜΕΝΑ
ΑΝΤΡΕΑ....
ΕΙΜΑΙ ΤΟ ΠΕΠΡΟΜΕΝΟ
ΣΟΥ!!

Αγάπη για την πατρίδα (μίσος για τους πατριδολάτρες)

Ο κ. Κ. δεν τόκρινε απαραίτητο να ζει σε μια συγκεκριμένη χώρα. Έλεγε: Παντού μπορώ να πεινάσω. Κάποτε όμως έλαχε να περνάει από μια πόλη που την είχε κυριεύσει ο εχθρός της χώρας όπου ζούσε. Τον πλησίασε τότε ένας αξιωματικός του εχθρού και τον ανάγκασε να κατεβεί από το πεζοδρόμιο. Ο κ. Κ. κατέβηκε και διαπίστωσε ξαφνικά ότι είχε αγανακτίσει ενάντια σ' αυτόν τον άνθρωπο, και μάλιστα όχι μόνο ενάντια στον άνθρωπο, και μάλιστα όχι μόνο ενάντια στη χώρα που ανήκε ο άνθρωπος αυτός, τόσο, που ευχήθηκε να γίνει ένας σεισμός και να την καταπιεί. Γιατί; ρώτησε ο κ. Κ., έγινε εθνικιστής εκείνη τη στιγμή; Γιατί συνάντησα έναν εθνικιστή. Μα γιατί ακριβώς πρέπει να εξολοθρευούμε τη βλακεία; γιατί κάνει βλάκες αυτούς που τη συναντούν.

Μπέρτολτ Μπρεχτ

Ιστορίες του κ. Κούνερ

(μετάφραση Πέτρος Μάρκαρης, Εκδ. Θεμέλιο)

ται κάπως ανεξήγητη: με κέρδος έναν αεροδιάδρομο της πολιτικής αεροπορίας, το «τίμημα» που καταβλήθηκε στους συμμάχους μοιάζει άνισα βαρύ. Η Λήμνος συμπεριλαμβάνεται στα σχέδια ανάπτυξης της αμερικανικής δύναμης ταχείας επέμβασης, το ίδιο και η Θράκη, ενώ ταυτόχρονα ανακοινώνεται και η εγκατάσταση πυραύλων Χαρπούν στα ελληνικά νησιά του Αιγαίου και την Κρήτη.

Φαίνεται ότι η διαμάχη στο Αιγαίο θα λυθεί τελικά με την μετατροπή του σε αμερικανική θάλασσα, καθώς η αμερικανική παρουσία στη χώρα μας αναμένεται να γίνει όλο και πιο έντονη. Για τις θέσεις θέβαια ας μη το συζητάμε καλύτερα: εδώ μιλάμε για ολόκληρες ταξιαρχίες και μεραρχίες, για πέντε ψωροβάσεις θα σκάσουμε...

Η εξωτερική πολιτική του ΠΑΣΟΚ, ειρηνιστική, αδέσμευτη και πολυδιάστατη σε ό,τι αφορά τη μοίρα του πλανήτη μας, γίνεται προσηλωμένη στο ΝΑΤΟ την ΕΟΚ και τις ΗΠΑ σε ό,τι αφορά τα ελληνοτουρκικά. Αν είναι να μιλήσουμε για την παγκόσμια ειρήνη, είμαστε έτοιμοι για μια εμπνευσμένη πολιτική των 5 ηπείρων και των 7 θαλασσών. Αν όμως πρόκειται για το ελληνοτουρκικό, τότε ο ομφαλός της γης βρίσκεται στις Βρυξέλλες.

Η εποχή που ο Ανδρέας παρίστανε το «τρομερό παιδί» του ΝΑΤΟ μοιάζει έως και ρομαντική, το θέτο του τον Δεκέμβριο του '81 μοιάζει με γελοιογραφική αναπαραγωγή της απόφασης του Καραμανλή το '74 για αποχώρηση από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ. Σήμερα η Ελλάδα πολιτεύεται το ελληνοτουρκικό διά μέσου του ΝΑΤΟ και της ΕΟΚ παράλληλα με τις σχέσεις με τις ΗΠΑ, θέβαια. Αυτό είναι και που εξηγεί την ευφορία που διακατέχει την κυβερνητική παράταξη. Δεν είναι δηλαδή, τόσο αυτό καθαυτό το μέγεθος της «επιτυχίας» που σημειώθηκε στη Λήμνο, όσο το γεγονός ότι διαπιστώθηκε πως στα πλαίσια της συμμαχίας υπάρχει έδαφος για «επιτυχίες» ότι οι Έλληνες μπορούν να αισθάνονται στις Βρυξέλλες σαν στο σπίτι τους, ότι, τελικά, «έξω πάμε καλά».

Είναι η περίπτωση όπου η ευφορία του ΠΑΣΟΚ οφείλεται στη «δικαίωση» της πολιτικής που πρώτος χάραξε ο Καραμανλής από το '74.

Το φυλάττειν Θερμοπύλας

Το κλίμα αυτό της ευφορίας γνώρισε μια γρήγορη διάδοση, καθώς η «επιτυχία» στο θέμα της Λήμνου, συνδυάστηκε με ένα μπαράζ «επιτυχιών» στα όργανα της Κοινής Αγοράς.

Οι Έλληνες διπλωμάτες πέτυχαν να φέρουν προσκόμματα στην προσπάθεια αναθέρμανσης των σχέσεων ΕΟΚ-Τουρκίας, ξεκινώντας από το θέμα των οικονομικών διακρίσεων σε βάρος των Ελλήνων της Κων/πολης και φθάνοντας μέχρι την καταπίεση

Καραμανλισμός χωρίς

ΚΑΙ ΠΟΙΟΣ δεν θυμάται το καραμανλικό «έξω πάμε καλά», το σλόγκαν που συνοψισε την πολιτική που αισθανόταν υπερήφανη για τις διεθνείς διπλωματικές της επιτυχίες την ίδια στιγμή που ο αυταρχισμός και η κρατική βία επιστρατεύονταν στο εσωτερικό της χώρας, καθώς διαπιστωνόταν ότι «μέσα δεν πάμε καλά».

Από πολλές απόψεις, η πολιτική του ΠΑΣΟΚ και στο σημείο αυτό ακολουθεί το πατημένο μονοπάτι του καραμανλισμού: τουλάχιστον στη συζήτηση στη

Βουλή, ο κ. Παπανδρέου φάνηκε ιδιαίτερα ικανοποιημένος από την εξωτερική πολιτική της κυβέρνησής του, ώστε την ίδια στιγμή που το κέντρο της Αθήνας είχε γίνει πεδίο άσκησης της αστυνομικής αγριότητας, ο πρωθυπουργός προτίμησε να «αναβαθμίσει» τη συζήτηση στο επίπεδο της εξωτερικής πολιτικής και ιδιαίτερα στα ελληνοτουρκικά και την περιλάλητη «επιτυχία» της χώρας μας στο θέμα της Λήμνου. Ίσως, από μια πρώτη άποψη αυτή η ευφορία που διακατέχει την κυβερνητική παράταξη να φαίνε-

των ανθρώπινων δικαιωμάτων από την τουρκική κυβέρνηση.

Θέβαια, δεν γνωρίζω πόσο σοσιαλιστικό είναι να εμποδίζεις τη διακίνηση των Τούρκων εργατών στην Ευρώπη -ακόμη και αυτών που ήδη έχουν μεταναστεύσει εκεί- αλλά οι Έλληνες υπουργοί αλληλοδιαδόχως επιστρέφοντας από τα ευρωπαϊκά όργανα αισθάνονται ότι επιτέλεσαν με επιτυχία νέα πλήγματα κατά της «τουρκικής βαρβαρότητας». Είναι θέβαια αστείο, αλλά αρχίζει να δημιουργείται μια αντί-

ληψη, ότι το ελληνικό έθνος έχει αναλάβει να διαφυλάξει όχι μόνο την εδαφική του ακεραιότητα, αλλά και αυτό το ευρωπαϊκό μέλλον απέναντι στην τουρκική επιθετικότητα. Πρόκειται βέβαια για τα γνωστά περί της Ελλάδας στο ρόλο του κυματοθραύστη της ασιατικής πλημμυρίδας και σωτήρα της Ευρώπης που τώρα αναδιατυπώνονται, και όχι πάντοτε προς το κομψότερον.

Επιτρέψτε μου να ασχοληθώ με ένα ακραίο παράδειγμα. Διαβάζω στην Αυγή (1-6-86) στο άρθρο του Β. Κωνσταντινίδη, τον εξής τίτλο: «Η Τουρκία επιδιώκει σήμερα τη σύνδεση με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (όπως οι Σουλτάνοι πριν 6 αιώνες είχαν επελάβει κατά της Ευρώπης;)»

Και το άρθρο αυτό καταλήγει στο εξής αμίμητο: «χρειάζεται μία μακρόπνοη και αποφασιστική στρατηγική, ώστε να αντιληφθούν οι ιθύνοντες της Άγκυρας ότι η σύνδεση με την Κοινότητα των χωρών της Δ. Ευρώπης, δεν σημαίνει επέλαση για κατάκτηση των εδαφών της γεωγραφικά πλησιέστερης προς την Τουρκία χώρας της ΕΟΚ. Αυτά μπορεί να είχαν συμβεί πριν από έξι αιώνες. Και η ιστορία δεν επαναλαμβάνεται».

Ομολογώ ότι δεν γνωρίζω επακριβώς τις σχέσεις του Σουλτάνου με την ΕΟΚ πριν από έξι αιώνες, ούτε κατά πόσον αυτή η ιστορία μπορεί να επαναλαμβάνεται. Αυτό που επαναλαμβάνεται, όμως την ίδια μάστιγα ημέρα από την γραφίδα του πρωθυπουργικού συμβούλου είναι η ιστορική σύλληψη του κ. Κωνσταντινίδη, με μόνη διαφορά ότι το θέμα δεν θεωρείται πλέον ηλικίας έξι αιώνων, αλλά «προαιώνιο»: «βρισκόμαστε σε μια σύγχρονη «ανατολική ροπή» του προαιώνιου «ανατολικού ζητήματος»... μια «ροπή» που σίγουρα καλλιεργείται στο εσωτερικό της Τουρκίας σαν μακρινός απόηχος των παλαιών εκείνων δερβησιδων που ορμούσαν ορεξάτοι για κατακτήσεις προς Ανατολάς» (Βήμα, 1-6-86, Α. Στρατή, Ο από Ανατολάς κίνδυνος). Οπότε και ο απαραίτητος κ. Μπουσμπουρέλης της Κυριακής αναφωνεί: «Αυτά δεν είναι τζάνεμ ευρωπαϊκά πράγματα, είναι ασιατικά».

Από τον εξαδάκτυλο βασιλιά στον πρόεδρο Φλεμλέν

Έχουμε, νομίζω, να κάνουμε με μια ριζική αναδιατύπωση της ιδεολογίας που «αναπαριστά», «ερμηνεύει» και «εντάσσει στην ιστορική της προοπτική» την ελληνοτουρκική διένεξη. Αν το προτιμάτε, έχουμε να διαπιστώσουμε τον εκσυγχρονισμό της αντίληψης του «ελληνικού έθνους» για την «ουσία» του προβλήματος. Και εξηγούμαι αμέσως.

Μια παλιότερη εποχή, οι ελληνοτουρκικές διαφορές εθεωρούντο η εμφάνιση της αντίθεσης ανά-

στροφή του '22. Και τα τελευταία όμως υπολείμματα αυτής της ιδεολογίας κατέρρευσαν μαζί με την πτώση της δικτατορίας το '74 και την χρεωκοπία του «ελλάς ελλήνων χριστιανών».

Από τότε, η νέα, εκσυγχρονισμένη ιδεολογία ανέλαβε να επαναδιατυπώσει το ζήτημα, που όμως εξακολούθησε να είναι «προαιώνιο», δηλαδή η αντίθεση Ευρώπης-Ασίας. Τώρα όμως δεν γίνονται αναφορές στους Βυζαντινούς αυτοκράτορες ή στη θρησκευτική διαφορά, αλλά κυρίως σε δύο ζητήματα. Η Ελλάδα είναι η χώρα με το δημοκρατικό πολίτευμα που έχει μπει στο δρόμο της προόδου και της ανάπτυξης, ενώ η Τουρκία είναι η χώρα του δικτατορικού καθεστώτος και της υπανάπτυξης. Ευρώπη = δημοκρατία + ανάπτυξη, Ασία = δικτατορία + υπανάπτυξη, είναι οι δυο απλές εξισώσεις που λύνουν σήμερα το πρόβλημα.

Ο ρατσισμός σε όλο του το μεγαλείο! Δεν είναι ούτε δέκα χρόνια που η Αριστερά στη χώρα μας διακήρυττε ότι ο αγώνας των δύο λαών (ελληνικού και τουρκικού) είναι κοινός κατά του ιμπεριαλισμού (αμερικανικού και δυτικοευρωπαϊκού), του ιμπεριαλισμού που εθεωρείτο κύριος υπεύθυνος για την πολιτική καταπίεση και την οικονομική εξαθλίωση. Τότε βέβαια οι μνήμες της χούντας των συνταγματαρχών ήταν ακόμη νωπές.

Σήμερα όμως, που συναποφασίζουμε σαν «ίσοι προς ίσο» με τους εταίρους της ΕΟΚ, που οι ελληνοαμερικανικές σχέσεις θελτώνονται θεαματικά, η πολιτική και η οικονομική κατάσταση της Τουρκίας θεωρούνται λίγο ως πολύ φυλετικά χαρακτηριστικά της... Τουρκίας. Εμείς νιώθουμε πλέον βέροι ευρωπαίοι, ενώ αυτοί, οι τουρκαλάδες, ο μον ντιε, οποία αθλιότης!...

Από εδώ αντλεί και η κινδυνολογία που συνοδεύει την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΟΚ αδιαλλαξία με την οποία αντιμετωπίζεται από τους έλληνες διπλωμάτες το ζήτημα: οι Τούρκοι στην ΕΟΚ; αδιανόητο! Θεωρώ περιττό να αναφέρω ποιες πολιτικές δυνάμεις στη Δ. Ευρώπη θα είναι εκ των προτέρων αλληλέγγυες στην προσπάθεια της κυβέρνησης να αποκλείσει αυτούς τους Ασιάτες από τη Δύση.

Τελικά, πίσω απ' όλη αυτή την ιδεολογία, δεν κρύβεται τόσο κάποια πραγματικότητα, όσο κάποιοι πόθοι των ελλήνων αστών: ο πόθος να ενταχθούν οργανικά στη μητρόπολη του καπιταλισμού, καταδικάζοντας ταυτόχρονα τους γείτονες στην «αιώνια» αθλιότητα μιας χώρας του τρίτου κόσμου. Το ΠΑΣΟΚ ξαναδιαβάζει το μάθημά του από την ανάποδη!

Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;

Είναι σίγουρα ανησυχητικό φαινόμενο, όταν απέναντι σ' αυτές τις εξελίξεις (πολιτικές και ιδεολογικές) η Αριστερά δεν δείχνει καμιά αντίσταση - ίσα ίσα που η ανανεωτική συνιστώσα της επικροτεί και συνδράμει στην προσπάθεια στενότερης σχέσης με την ΕΟΚ. Ίσως όμως να είναι ακόμη πιο ανησυχητικό φαινόμενο, όταν διαπιστώνεται πως επιχειρείται να συγκροτηθεί κάποια αντιπολίτευση στην κυβερνητική πολιτική όχι στην όποια αντιαμερικανική-αντιιμπεριαλιστική βάση, αλλά στη βάση του ότι δεν έχει διεκδικήσει αυτά που πραγματικά δικαιούται από τους Τούρκους. Και εννοώ το θέμα Ίμβρου-Τενέδου, που προσφάτως επανήλθε στην επικαιρότητα με ένα μπαράζ ενεργειών από τις οποίες ξεχωρίζουν ένα άρθρο του κ. Χαραλαμπίδη (μέλους της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ) και μία επερώτηση του κ. Γλέζου στη Βουλή. Δεν γνωρίζω τι θα υποστηρίξει ο κ. Γλέζος στη Βουλή, όμως ο κ. Χαραλαμπίδης ορθά-κοφτά ζητάει την επιστροφή της Ίμβρου και της Τενέδου στην Ελλάδα (Ελευθεροτυπία 6/6/86: Ίμβρος-Τένεδος: Επιστροφή και αυτοδιάθεση).

Επιτρέψτε μου να μην ασχοληθώ με την ουσία του ζητήματος που εγείρει ο κ. Χαραλαμπίδης. Όμως δεν μπορώ να μην παρατηρήσω το εξής: η πάγια πολιτική των ελληνικών κυβερνήσεων τα τελευταία 12 χρόνια, πολιτική που συνοψίζεται στη διατύπωση: «Δεν διεκδικούμε τίποτα, αλλά και δεν πρόκειται να παραχωρήσουμε τίποτα», ήταν μία πολιτική διατήρησης του σημερινού status quo στο Αιγαίο. Σίγουρα η πρόταση του κ. Χαραλαμπίδη αποκλίνει αισθητά από αυτή τη στάση. Μήπως η αυτοπεποίθηση που νιώθει σήμερα η ελληνική κυβέρνηση, μετά τις πρόσφατες «επιτυχίες» της, την οδηγεί σε συνολική αλλαγή της πολιτικής της, την οδηγεί σε πολιτική διεκδικήσεων απέναντι στην Τουρκία; Άγνωστο. Γιατί καθόλου δεν αποκλείεται το θέμα Ίμβρου-Τενέδου να μην είναι παρά κάποια έμπνευση αποκλειστικά της «αριστερής αντιπολίτευσης» του κ. Χαραλαμπίδη.

Ανεξάρτητα όμως από όλα αυτά, η ελληνοτουρκική διένεξη, σαν μία σταθερά της εξωτερικής πολιτικής της χώρας μας, σαν κάτι σταθερό και «αιώνιο», λειτουργεί σαν μία οθόνη όπου η ελληνική κοινωνία προβάλλει το πρόσωπό της. Και αυτό δεν πρέπει να μας κάνει καθόλου αισιόδοξους για το τι μας επιφυλάσσει η εξωτερική μας πολιτική στο κοντινό ή και απώτερο μέλλον μας.

T. M.

Καραμανλή

μεσα στην Ευρώπη και την Ασία (που αναπαριστάνεται «προαιώνια», ίση τουλάχιστον με τη γεωλογική ηλικία των ηπείρων αυτών). Ήταν αντίθεση ανάμεσα σ' ένα λαό (τους Έλληνες) που προερχόταν από τα βάθη της ιστορίας, με τον άλλο (τους Τούρκους) που προερχόταν από τα βάθη της Ανατολής. Οι πρώτοι είχαν την ορθή πίστη, ενώ οι δεύτεροι ήταν άπιστοι. Αυτή η ιδεολογία είχε για διάκοσμο τον μαρμαρωμένο βασιλιά και την Αγία Σοφία, ή ο,τιδήποτε άλλο μπόρεσε να διασώσει η Μεγάλη Ιδέα από την κατα-

Δημοτικές εκλογές: Προμήνυμα της κρίσης των κομμάτων

ΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ, ιδιαίτερα στους δήμους της Αθήνας του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης, θέτουν σε δοκιμασία πολλές από τις γενικότερες πολιτικές επιλογές των κομμάτων. Αποδείχνουν, με τον δικό τους τρόπο, ότι βρισκόμαστε στο τέλος της πολιτικής εκείνης περιόδου που σημάδεψε η μεταπολίτευση. Έχουμε, ήδη, αρκετά στοιχεία που υποδηλώνουν την κρίση των συντεταγμένων της πολιτικής σκηνής, ιδεολογικών και οργανωτικών που χαράχθηκαν με την πτώση της δικτατορίας τον Ιούλη του 1974. Μάλιστα έρχονται στο προσκήνιο έστω και με ασαφή τρόπο, κάθε τόσο. Οι δημοτικές εκλογές είναι μια τέτοια αφορμή.

ΝΔ-Πολιτικοποίηση των δημοτικών εκλογών. ΠΑΣΟΚ-Πολιτική υποβάθμιση

Μέχρι σήμερα είχαμε συνηθίσει στις εκλογικές μάχες τις πρωτοβουλίες να τις παίρνει μονομερώς το ΠΑΣΟΚ. Η πρώτη πρωτοτυπία στις επικείμενες δημοτικές εκλογές είναι, ότι το σκηνικό αυτό άλλαξε, με την *επιλογή της έντονης πολιτικοποίησης* που πρόβαλε η ΝΔ με τις υποψηφιότητες των κ. Έβερτ, Ανδριανόπουλου και Κούβελα για τους τρεις μεγάλους δήμους της χώρας. Μέχρι τώρα *σ' όλες τις εκλογικές αναμετρήσεις, και όχι μόνο στις βουλευτικές που είναι και αυτονόητο, η πολιτικοποίηση, με την έννοια της κομματικής αναμέτρησης ΠΑΣΟΚ-ΝΔ, ήταν μόνιμη και βασική επιδίωξη του ΠΑΣΟΚ.*

Έτσι την *πολιτική πρωτοβουλία*, για πρώτη φορά παίρνει η ΝΔ ενώ το ΠΑΣΟΚ εμφανίζεται να επιδιώκει και αυτό για πρώτη φορά *πολιτική υποβάθμιση* των δημοτικών εκλογών. Απ' αυτή την άποψη είναι χαρακτηριστικές όχι μόνο οι τρεις υποψηφιότητες των κ. Μπέη, Παπασπύρου, Μαναβή, όσο και οι δηλώσεις του κ. Παπανδρέου «περί μη κομματικοποίησης των δημοτικών εκλογών».

Η γραμμή λοιπόν της «*πολιτικής αναμέτρησης*» που υιοθέτησε η ΝΔ είναι η *αναγκαία* για τον κ. Μητσοτάκη πολιτική επιλογή. Η αναρρίχηση του στην ηγεσία της Ν.Δ. στηρίχτηκε στον «μύθο» του μόνου ικανού να αντιμετωπίσει *άμεσα* σε μία «μετωπική αντιπαράθεση» τον κ. Παπανδρέου, και να επαναφέρει τη ΝΔ *γρήγορα* στις κυβερνητικές εξουσίες. Πίσω απ' όλα αυτά, βρίσκεται μια δεξιά πολιτική ανάλυση που βλέπει το ΠΑΣΟΚ σαν ένα επικίνδυνο «μαρξιστικό κόμμα», χωρίς περιθώρια συνεργασιών μαζί του, όπου κύριο μέλημα των αστικών δυνάμεων πρέπει να είναι η γρήγορη ανατροπή του. Κατά συνέπεια, το «*κλίμα μετωπικής αναμέτρησης*» είναι ζωτικής σημασίας τόσο για την πολιτική παρουσία του κ. Μητσοτάκη στην ηγεσία της Ν.Δ., όσο και για την αναχαίτηση ή εκμηδένιση φυγόκεντρων κομματικών τάσεων π.χ. ΔΗΑΝΑ κ.λ.π. Πιθανή αποδυνάμωση του κλίματος αυτού θα άνοιγε το δρόμο σε ανεπιθύμητες ραγδαίες εσωκομματικές εξελίξεις.

Η ιδιομορφία της πολιτικής σκηνής και οι πολιτικές συνέπειές της

Πρέπει να επισημανθεί, ότι ο εκλογικός σχεδιασμός του κ. Μητσοτάκη ευνοείται από την πολιτική συγκυρία, μια και η κυβερνητική πολιτική, εκθεμελιώνει όλα τα ιδεολογικά πολιτικά και εκλογικά ερείσματα του ΠΑΣΟΚ στο

χώρο της Αριστεράς, που μέχρι τώρα αποτελούσε το *βασικό ατού* όλων των κοινωνικών συναινέσεων που απέσπασε και όλων των αναμετρήσεων που κέρδισε.

Ενώ λοιπόν η πολιτική της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ προιονίζει σταθερά τις γέφυρες προς τα Αριστερά, ταυτόχρονα παρά τη «δεξιά στροφή της» δυσκολεύεται ακόμα—και η ύπαρξη του κ. Μητσοτάκη το κάνει ακόμα πιο δύσκολο—να βρει στηρίγματα στην παραδοσιακή δεξιά πολιτική εκπροσώπηση.

Πρόκειται για μια ιδιομορφία της πολιτικής σκηνής, που έχει σχέση α) με την ιστορική διαμόρφωση του ΠΑΣΟΚ και β) την αδυναμία γρήγορης και ριζικής ανανέωσης της ιδεολογίας και του πολιτικού προσωπικού της παραδοσιακής δεξιάς.

Αυτό όμως δημιουργεί μια έντονη ανελαστικότητα στην πολιτική σκηνή με εκρηκτικά φαινόμενα και *συνέπειες πολιτικές*. Οδηγεί το ΠΑΣΟΚ σε μια *διπλή απομόνωση*. Από τα αριστερά του λόγω της αντιλαϊκής πολιτικής του, από τα δεξιά του λόγω της ιστορικής διαμόρφωσης της πολιτικής εκπροσώπησης της παραδοσιακής δεξιάς.

Η αναδιάταξη των κοινωνικών ερεισμάτων του ΠΑΣΟΚ και η διαμόρφωση νέων συμμαχιών με κοινωνικά στρώματα που ψηφίζουν παραδοσιακά δεξιά, είναι ένας δρόμος που απαιτεί πολιτικές διεργασίες που θέλουν χρόνους πιο μακρινούς από αυτούς που έχει ανάγκη το ΠΑΣΟΚ για τις επόμενες δημοτικές και πολύ περισσότερο βουλευτικές εκλογές.

Κατά συνέπεια η «*πολιτική υποβάθμιση*» των δημοτικών εκλογών, που επιχειρεί το ΠΑΣΟΚ είναι μια *αμυντική στρατηγική*, μπροστά σε μια πολιτική συγκυρία εκλογικά δυσμενή για αυτό. (Οικονομικά μέτρα, κοινωνική καταστολή κ.λ.π.)

ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά: ένα δίλημμα που του λείπουν οι πολιτικές προϋποθέσεις

Δεν είναι τυχαίο ότι το ΠΑΣΟΚ δεν επέλεξε την προσφιλή του εξάλλου, γραμμή της «*αντιδεξιάς συσπείρωσης*». Μια τέτοια επιλογή δεν θα μπορούσε παρά να στηρίζεται σε μια έντονη «*πολιτικοποίηση*». Όμως ο κ. Παπανδρέου καταλαβαίνει πολύ καλά ότι του λείπουν οι *πολιτικές προϋποθέσεις*. Στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές, απέδωσε η «*αντιδεξιά συσπείρωση*» μόνο όταν έγινε η ανατροπή του Καραμανλή από την Προεδρία. Σήμερα με ποιους πολιτικούς όρους θα γίνει;

Οι υποψηφιότητες των κ. Έβερτ, Ανδριανόπουλου και Κούβελα, ενώ δημιουργούν ένα δυναμικό δεξιά «*αντι-ΠΑΣΟΚ*» μέτωπο—που θα δώσει τον «*βασικό τόνο*» των εκλογών—αντίθετα χωρίς άλλες προϋποθέσεις, *δεν μπορούν να συγκροτηθούν από μόνες τους ένα «αντι-δεξιά» μέτωπο που θα ενίσχυε το ΠΑΣΟΚ, με την απορρόφηση ψήφων από την Αριστερά*. Και αυτό για δύο λόγους: α) λόγω της κυβερνητικής πολιτικής και β) λόγω του χαρακτήρα των δημοτικών εκλογών. Όλοι οι ψηφοφόροι ξέρουν, ότι και την επόμενη μέρα, στην Κυβέρνηση θα υπάρχει το ΠΑΣΟΚ. Ο «*μπαμπούλας*» της Δεξιάς δεν είναι άμεσα εξαργυρώσιμος όπως στις βουλευτικές.

Δημοτικές εκλογές: Αφετηρία γενικότερων πολιτικών εξελίξεων

Η κύρια σημασία πάντως των δημοτικών εκλογών για τις

ηγεσίες του ΠΑΣΟΚ και της Ν.Δ. βρίσκεται στο ότι τα αποτελέσματά τους θα παίξουν *καθοριστικό ρόλο* στις αναμενόμενες πολιτικές εξελίξεις και αναδιατάξεις στο εσωτερικό των δύο μεγάλων κομμάτων και θα αποτελέσουν αφετηρία γενικότερων ανακατατάξεων στην πολιτική σκηνή. *Ενδεικτικά:*

Αν αναδειχθεί η Ν.Δ. νικητής των εκλογών, θα έχουμε σταθεροποίηση της ηγετικής παρουσίας του κ. Μητσοτάκη και εσωκομματική του ενίσχυση. Αυτόματα θα τεθεί θέμα εκλογικής και πολιτικής αποδοκιμασίας της Κυβέρνησης. Σ' αυτή την περίπτωση πρέπει να περιμένουμε ανακατατάξεις μέσα στο ΠΑΣΟΚ, με αποδυνάμωση των απόψεων και των προσώπων εκείνων που είχαν την κύρια ευθύνη της διεκπεραίωσης της πολιτικής που χάραξε ο κ. Παπανδρέου από τον περασμένο Οκτώβριο. Ένα *αναγκαστικό πλέον πολιτικό άνοιγμα* προς τα Αριστερά εν όψει μάλιστα και των βουλευτικών εκλογών πρέπει να αναμένεται.

Αντίθετα, αν το ΠΑΣΟΚ καταφέρει και ξεπεράσει τις δημοτικές εκλογές χωρίς σημαντικές απώλειες, θα έχουμε σταθεροποίηση της πολιτικής του, που επιπλέον θα έχει πιο καθαρό και επιθετικό δεξιά χαρακτήρα. Σ' αυτή την περίπτωση θα πρέπει να περιμένουμε ραγδαίες εξελίξεις και ανατροπές μέσα στην Ν.Δ., σε μία κατεύθυνση *ριζικής αναθεώρησης* της στάσης της πολιτικής εκπροσώπησης των δυνάμεων της παραδοσιακής δεξιάς *απέναντι στο ΠΑΣΟΚ που θα ανοίξει το δρόμο μιας στρατηγικής συμμαχίας των δύο μεγάλων κομμάτων ή βασικών τους τμημάτων με επακόλουθο τον γενικότερο εξοβελισμό της Αριστεράς*.

Έτσι, στις επικείμενες δημοτικές εκλογές, με βάση τους συσχετισμούς των πολιτικών δυνάμεων και την συγκεκριμένη διαμόρφωση της πολιτικής σκηνής, *δεν κρίνονται τόσο οι απόψεις των κομμάτων για την τοπική Αυτοδιοίκηση (Τ.Α.)—που προφανώς είναι βαθιά πολιτικές και σημαντικές—όσο τι κατεύθυνση θα πάρουν άμεσα οι γενικότερες πολιτικές εξελίξεις*. Και αυτό θέβαια πρωτίστως ενδιαφέρει την Αριστερά:

Το αριστερό ρεύμα που απαιτεί την άμεση αποδοκιμασία της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ

Είναι χαρακτηριστικό και ενισχύει τους πιο πάνω ισχυρισμούς μας η ύπαρξη για *πρώτη φορά ενός ισχυρού ρεύματος στον χώρο της Αριστεράς* που υπερβαίνει και ταυτόχρονα τέμνει τις κομματικές εντάξεις και που ζητάει—πολύ σωστά σε σχέση και με τις γενικότερες εξελίξεις—*μία άμεση έμπρακτη αποδοκιμασία της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ*.

Το ΚΚΕ, όταν λέει ότι στις δημοτικές εκλογές θέλει «*να τιμωρηθεί το ΠΑΣΟΚ*» δείχνει ότι έχει αντιληφθεί την ύπαρξη ενός αριστερού ρεύματος που απαιτεί μια δυναμική αντιπολιτευτική παρουσία της Αριστεράς. Και το αδικεί, τουλάχιστον, ο Λεωνίδας Κύρκος όταν του καταλογίζει την πρόθεση να δημιουργήσει ένα «*αντι-ΠΑΣΟΚ μέτωπο*». Όχι μόνο γιατί ο κ. Φλωράκης το αρνήθηκε κατηγορηματικά με δηλώσεις του (Σάββατο 21 Ιουνίου), όσο γιατί «*τιμωρείς*» κάποιον για να καταλάβει το «*λάθος του*» και να γυρίσει στον «*σωστό δρόμο*». Η συνεργασία της Αριστεράς που ζητάει το ΚΚΕ αυτό τον στόχο έχει. Το ίδιο στόχο θέλει να προωθήσει και ο κ. Λεωνίδας Κύρκος, απλώς διαφέρει η τακτική του. Φοβάται ότι η συνεργασία των αριστερών

δυνάμεων χωρίς το ΠΑΣΟΚ θα δημιουργήσει «πώληση» και θα το σπρώξει, αντίθετα από το επιδιωκόμενο, ακόμα περισσότερο στο «λάθος δρόμο» που ακολουθεί, με τελικό κερδισμένο την Δεξιά.

Η πράσινη ΕΑΔΕ στο πιο κακόγουστο μεγαλείο της.

Εκείνο που πρέπει να σημειωθεί είναι ότι τόσο το ΚΚΕ όσο και το ΚΚΕ εσωτ. παρ' όλη τη διαφορετική προσέγγιση του θέματος της «συνεργασίας» εξακολουθούν να συμπίπτουν στη βασική τους πολιτική γραμμή της επαναφοράς του ΠΑΣΟΚ στο «σωστό δρόμο». Το επισημαίνουμε για να φανεί ο βαθμός αναξιοπιστίας τους όταν στις προηγούμενες βουλευτικές εκλογές μλούσαν και τα δύο κόμματα «για τους δύο μονομάχους ΠΑΣΟΚ-ΝΔ» με εξομοιωτικούς πολιτικούς χαρακτηρισμούς καλιερμώντας ένα αντι-ΠΑΣΟΚ κλίμα, που βέβαια δεν έπαισε κανέναν αφού τώρα αποδεικνύεται ότι ούτε οι ίδιοι είχαν πεισθεί...

Η διαφορά τελικά, και δεν είναι καθόλου ασήμαντη, είναι ότι το μεν ΚΚΕ συλλαμβάνει την ύπαρξη μιας απαίτησης λαϊκών και εργατικών δυνάμεων για μια δυναμική αντιπολιτευτική παρουσία της Αριστεράς και αυτή προσπαθεί να συγκροτήσει και να αξιοποιήσει στο πλαίσιο της λογικής του με την πρότασή του για «ενότητα της Αριστεράς».

Αντίθετα το ΚΚΕ εσωτ. με τη γραμμή της «αυτονόμης» παρουσίας στους μεγάλους δήμους, απομονώνεται απ' αυτή την αριστερή δυναμική, καταγράφεται σαν προσπάθεια στήριξης του ΠΑΣΟΚ στην Αθήνα και τον Πειραιά και αποκόβεται από ένα ευρύ ρεύμα αριστερών κοινωνικών δυνάμεων με κίνδυνο να περιθωριοποιηθεί.

Ούτε «Μέτωπο» ούτε «αυτόνομη καθόδο»

Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι ο μόνος δρόμος για το ΚΚΕ εσωτ. ήταν η «ενότητα της Αριστεράς» ή το «Αριστερό Μέτωπο» με το ΚΚΕ σε μία μόνιμη κατεύθυνση που και τακτικά και στρατηγικά πρέπει να αποφύγει η Ανανεωτική Αριστερά.

Η ύπαρξη όμως αυτού του αντιπολιτευτικού προς το ΠΑΣΟΚ αριστερού ρεύματος που αποδεικνύεται και κεντρικά με τη διαθεσιμότητα για πρώτη φορά και στελεχών που βρίσκονται έξω από την «συνδοιοπορική» λογική του ΚΚΕ (π.χ. Νίκος Κωνσταντόπουλος κ.λπ.) έδινε στο ΚΚΕ εσωτ. τη δυνατότητα διαμόρφωσης μιας αριστερής πολιτικής πρότασης – πλαισίου συνεργασίας εν όψει δημοτικών εκλογών, χωρίς μινιμαρίσματα και μέσους όρους, που θα απευθυνόταν προς όλες τις Αριστερές δυνάμεις και το ΚΚΕ, διεκδικώντας έτσι αποφασιστικά την αριστερή, αντιπολιτευτική προς το ΠΑΣΟΚ λαϊκή διάθεση.

Αυτός ήταν και ο μόνος πολιτικός και ουσιαστικός τρόπος απάντησης στην «ενωτική» επίθεση του ΚΚΕ. Σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα δοκιμαζόταν σκληρά η «ελαστικότητα και τα περιθώρια» του ΚΚΕ, φτάνοντας στα όριά του. Οποιοδήποτε δε και αν ήταν το αποτέλεσμα, είτε το ΚΚΕ έλεγε ναι στη συνεργασία είτε όχι, το πρόβλημα θα είχε μετατεθεί στο εσωτερικό του. Θα ήταν δικό του. Και μια τέτοια πολιτική κάθε άλλο παρά «σωσίδα» θα ήταν για το ΚΚΕ. Η ανανεωτική όμως αριστερά θα είχε κατορθώσει να συνδεθεί με ένα ευρύ αριστερό λαϊκό ρεύμα.

Αντίθετα η «αυτόνομη καθόδος» ενισχύει την πολιτική αφερεγγυότητα του ΚΚΕ εσωτ. και κάνει διάτρητη την προβληματική του: ΓΙΑΤΙ:

Απομονώνεται από τις αριστερές αντιπολιτευτικές δυνάμεις προς το ΠΑΣΟΚ μια και καταγράφεται σαν προσπάθεια στήριξης του ΠΑΣΟΚ. Και δεν είναι «συκοφαντία» ούτε «καλλιέργεια» να αναφέρουμε ότι η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ εξάρτησε την υποστήριξη υποψηφίων δημάρχων του ΚΚΕ εσωτ. από την αυτόνομη καθόδο του στην Αθήνα και στον Πειραιά.

Δεν απαντάει πολιτικά στην «ενωτική επίθεση» του ΚΚΕ όταν αναφέρεται στην «πρόθεσή του» να «καπελώσει» –όχι βέβαια γιατί το ΚΚΕ είναι «αθώο» και δεν καπελώνει, παρότι υπάρχουν και άλλα δείγματα συμπεριφοράς του. Πάντως η επίσημη πολιτική απάντηση του ΚΚΕ εσωτ. γιατί αρνείται την συνεργασία, δεν στηρίζεται στις αγεφύρωτες διαφορές μεταξύ των δύο κομμάτων, αλλά στον κίνδυνο που θα είχε μια τέτοια συνεργασία να δημιουργήσει ένα «αντι-ΠΑΣΟΚ μέτωπο» προς όφελος της Δεξιάς (Βλέπε εισήγηση Λεωνίδα Κύρκου στην Κ.Ε.). Την επισημάνση αυτή την κάνουμε όχι τόσο για να κατακεραυνώσουμε την Πράσινη ΕΑΔΕ, που πολλοί φαίνεται να αναθεματίζουν στο ΚΚΕ εσωτ. αλλά αυτή σε πείσμα όλων...εφτάψυχη... επιζεί!!! Όσο για να καταδείξουμε ότι ο χαρακτήρας της άρνησης της συνεργασίας με το ΚΚΕ ανοίγει τον δρόμο της μετεκλογικής συνεργασίας των δύο κομμάτων με όρους πράγματι ενότητας της Αριστεράς κατά το όπως το θέλει το ΚΚΕ. Αυτό ίσως έχει αξία για εκείνους τους υποστηρικτές της «αυτόνομης καθόδου» που νομίζουν ότι έτσι διασφαλίζουν το κόμμα από μια κατεύθυνση μονιμότερης συνεργασίας με το ΚΚΕ.

Αγνοεί τις σημαντικές κεντρικές πολιτικές εξελίξεις που δρομολογούνται με βάση τα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών και περιγράψαμε πιο πάνω.

Η αριστερή άποψη της «αυτόνομης καθόδου».

Τέλος μια όχι κυρίαρχη εκδοχή της «αυτόνομης καθόδου» επιχειρεί να της δώσει μια αριστερή ιδεολογία και θεωρητική διάσταση επικαλούμενη την ριζική αντίθεση που υπάρχει (και πολύ σωστά) της ανανεωτικής αριστεράς με το ΚΚΕ στα ζητήματα της Τ.Α. της οικονομικής ανάπτυξης και του κράτους. Δυστυχώς όμως η άποψη αυτή χάνει την πειστικότητά της όταν:

Το ΚΚΕ εσωτ. σε μια σειρά άλλους δήμους συνεργάζεται με το ΚΚΕ. Έτσι εμφανίζεται η τραγελαφική κατάσταση στην Αθήνα να υπάρχουν στρατηγικές διαφορές και στη Θεσσαλονίκη, για παράδειγμα όχι... Μάλιστα στον εργατικό χώρο η συνεργασία των 26 της ΓΣΕΕ, δεν εμποδίστηκε καθόλου από αυτές τις διαφορές. Ίσως το χειμώνα τον ίδιο συμβεί και στις εκλογές του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών (ΔΣΑ)... κ.λπ.

Δεν αντιλαμβάνεται την ύπαρξη ενός Αριστερού αντιπολιτευτικού ρεύματος –πέρα και έξω από τους διάφορους παράγοντες– προφανώς ιδεολογικά αντιφατικού, που απαιτεί μια άμεση και έμπρακτη αποδοκιμασία του ΠΑΣΟΚ και για τη συγκρότησή του, αν θέλουμε μερών να υπάρξει και δεύτερον σε σωστή πολιτική βάση, την κύρια ευθύνη πρέπει να έχει η ανανεωτική Αριστερά και όχι να το εγκαταλείψει στην «ενωτική διάθεση» του ΚΚΕ.

Αντίθετα ένα ρεύμα, ένα κίνημα στον χώρο της Τ.Α. με βάση την άλλη αντίληψη για την οικονομική ανάπτυξη και το κράτος δυστυχώς δεν υπάρχει και ούτε φαίνεται να μπορεί να υπάρξει στη βάση κάποιων εκλογικών διαδικασιών. Εξάλλου, θα δυσκολευτούν πολύ οι ψηφοφόροι να καταλάβουν τι διαφέρει στρατηγικά ο ανανεωτικός Μπεχλιβανίδης της Νέας Σμύρνης από το δογματικό Μπαξεβανίδη κάπου αλλού...

Συγχέει τις διαδικασίες και τις αρχές συγκρότησης και πολιτικής κατεύθυνσης του νέου κόμματος που θα προκύψει από το ΚΚΕ εσωτ. με τη μάχη των δημοτικών εκλογών. Δεν είναι πλήρως ανεξάρτητες βέβαια διαδικασίες αλλά προφανώς δεν ταυτίζονται και οι φόβοι που υποδηλώνονται δεν αποτρέπονται με την «αυτόνομη καθόδο» αντίθετα ενισχύονται.

Χάνοντας το παρόν, σίγουρα θυσιάζεται και το μέλλον. Το παρελθόν κάτι πρέπει να είχε διδάξει το ΚΚΕ εσωτ....

Παν. Παναγιώτου

ΤΟ ΣΧΗΜΑ του τίτλου είναι βέβαια κάπως οξύμωρο. Ωστόσο, στις συζητήσεις που πυκνώνουν τελευταία για την προοπτική μιας συνεργασίας των δύο Κ.Κ. στις δημοτικές εκλογές, το κεντρικό ερώτημα παραμένει αναπάντητο: Ποιος θα είναι ο πολιτικός στόχος μιας τέτοιας συνεργασίας; Και πιο συγκεκριμένα, τι στάση θα τηρήσει αυτός ο ενδεχόμενος συνασπισμός απέναντι στην κυβέρνηση; Μπορούμε άραγε να μιλάμε για μια νέα πολιτική στρατηγική στο χώρο της αριστεράς;

Οι δηλώσεις του Χ. Φλωράκη δεν μπορούν να μας διαφωτίσουν ιδιαίτερα, εφόσον ποικίλουν και εν πολλοίς αλληλοαναιρούνται. Αλλά και η αρθρογραφία του Ριζοπάστη, υποταγμένη καθώς είναι στις άμεσες κομματικές επιταγές και στις ανάγκες του ιδιαίτερου αναγνωστικού κοινού, δεν είναι το κατάλληλο πεδίο για να κριθεί το παραπάνω ερώτημα. Αντίθετα η Πρώτη προσφέρει πλούσιο υλικό, λιγότερο «διυλισμένο», και κατά συνέπεια πιο ενδιαφέρον. Άλλωστε και ο ίδιος ο λόγος ύπαρξης της Πρώτης απ' ό,τι φαίνεται αρχίζει (και τελειώνει) στη στήριξη της ενότητας των δύο Κ.Κ., όπως την οραματίζεται η ηγεσία του ΚΚΕ.

Κυρίαρχο και επαναλαμβανόμενο στοιχείο της αρθρογραφίας της «Πρώτης» είναι ότι η ενότητα της Αριστεράς, όχι μόνο δε στρέφεται κατά του ΠΑΣΟΚ αλλά αντίθετα εξυπηρετεί τα... δικά του συμφέροντα! Διαβάζουμε σε ανυπόγραφο κείμενο στις 6 Ιουνίου:

«Είναι περιεργο, γιατί το ΠΑΣΟΚ δεν αντιλαμβάνεται πως μια συσπείρωση της Αριστεράς ευνοεί τους δικούς του προγραμματισμούς για την Αλλαγή».

Και για όσους δεν έπιασαν το μήνυμα επαναλαμβάνεται ακόμα πιο βαρύγδουπα πιο κάτω:

«Η κοινή λογική – για όσους πραγματικά θέλουν την Αλλαγή – επικροτεί την άποψη πως όχι μόνο το ΠΑΣΟΚ αλλά πλατύτερα, το εθνικό συμφέρον επιβάλλει τη συσπείρωση των αριστερών δυνάμεων».

Αν δε μας γελούν τα ελληνικά μας, εδώ ρητά επισημαίνεται όχι μόνο το γεγονός ότι ο ΠΑΣΟΚ είναι το κέντρο του πλατύτερου εθνικού συμφέροντος, αλλά αυτό κιόλας (το ΠΑΣΟΚ) επιβάλλει τη συσπείρωση! Ατυχής έκφραση, θα πείτε. Και όμως, η σκέψη αυτή επανέρχεται σε αλληπάλληλα δημοσιεύματα, είτε ανυπόγραφα, είτε με την υπογραφή του διευθυντή της εφημερίδας Α. Κομίνη. Ο κ. Κομίνης προσπαθεί να πείσει τον Α. Παπανδρέου ότι το δικό του συμφέρον είναι η ενότητα της Αριστεράς και η ανάδειξη του σε εθνικό ηγέτη:

«Το λάθος ήταν μέχρι σήμερα ότι οι διάφοροι «δήθεν υποστηρικτές» σας, φώναζαν πως η συσπειρωμένη Αριστερά θα είναι μια αντιπασοκική δύναμη. Όχι, κ. Πρόεδρε. Μια συσπειρωμένη Αριστερά είναι μια κινητήρια δύναμη που θα επιταχύνει την Αλλαγή» (20 Μαΐου 1986).

Είναι αλήθεια ότι παράλληλα μ' αυτές τις θέσεις εμφανίζονται και οι εκ διαμέτρου αντίθετες, απ' τις ίδιες μάλιστα στήλες του «πολιτικού τμήματος» της εφημερίδας. Γράφει π.χ. ο παλαίμαχος δημοσιογράφος Βάσος Γεωργίου: «Από τότε που 'ρθε στην εξουσία, από το 1981 που δοκιμάστηκε πια, δεν πίστευα πως το ΠΑΣΟΚ ως ηγεσία, σύλληψη, στρατηγική, πολιτική, ιδεολογική και ως κυβερνητική πρακτική είναι κόμμα της Αλλαγής». (10.6.86). Όμως αυτές οι θέσεις φαντάζουν απομονωμένες και προσωπικές και εκφράζουν βέβαια την ισχυρή μέσα στον κομματικό μηχανισμό αλλά πολιτικά κυριαρχούμενη «παλααιοκομματική» τάση του κ. Φαράκου.

Το πρώτο συμπέρασμα που βγάζει κανείς απ' την αρθρογραφία αυτή είναι πως η ενότητα των δύο Κ.Κ., με τον τρόπο που επιχειρείται, δεν οδηγεί ούτε στο «αντι-ΠΑΣΟΚ» μέτωπο, όπως καταγγέλλει για τους

Ενότητα των δύο Κ.Κ., ή ενότητα της Αριστεράς;

δικούς της λόγους η κυβέρνηση, ούτε όμως σηματοδοτεί μια αφετηρία για αλλαγή στρατηγικής της Αριστεράς.

Σε μια περίοδο που η δεξιά στροφή του ΠΑΣΟΚ έχει ολοκληρωθεί, και η διαχείριση της κρίσης απ' την κυβέρνηση παίρνει όλο και πιο αποκρουστικές μορφές, η «ενιαία Αριστερά» μέσω της «Πρώτης», τείνει το χέρι της ελπίζοντας στη μεταμόρφωση του βάτραχου σε πριγκιπόπουλο.

«... Με διαλόγους... επιπέδου βάσης δεν προωθείται η Αλλαγή. Χρειάζεται θαρραλέος διάλογος κορυφής. Χρειάζεται κοινό πρόγραμμα» (Α. Κομίνης, 2.6.86).

Πολλοί θα σπεύσουν να αναρωτηθούν: μήπως πρόκειται για έναν τακτικό ελιγμό; Μήπως η «ήπια» στάση προς το ΠΑΣΟΚ χρησιμεύει μόνο ως δούρειος ίππος για να αποσπάσει μετριοπαθείς ψηφοφόρους; Φοβάμαι πως όχι. Για μια ακόμα φορά, η Αριστερά αδυνατεί να χαράξει μια δική της αυτόνομη στρατηγική, να απαλλαχθεί από την ηγεμονία του ΠΑΣΟΚ και να πρωτοστατήσει σ' ένα αντιπολιτευτικό μαζικό κίνημα. Ο Α. Κομίνης το λέει καθαρά: «Χωρίς το ΠΑΣΟΚ δεν είναι δυνατό να υπάρξει λύση» (στο ίδιο).

Αν λοιπόν η «αυτόνομη κάθοδος» του ΚΚΕ ε.σ. υπηρετεί διάφανα την αναδίωξη της «πράσινης ΕΑ-ΔΕ», η ενότητα που προωθεί το ΚΚΕ δεν είναι λιγότερο προσανατολισμένη προς την κατεύθυνση της κυβέρνησης.

Είναι ενδεικτικά και τα πρόσωπα που προωθούνται απ' την πλευρά του ΚΚΕ για να εκφράσουν ως υποψήφιοι δήμαρχοι, την αριστερή «συμπάρταξη». Ο κ. Δρεττάκης, π.χ., που προβάλλεται έντονα από τον Ριζοπάστη και την Πρώτη, είναι ένας συντηρητικός σοσιαλδημοκράτης που βρέθηκε συνοδοιπό-

ρος από μια προσωπική μάλλον περιπέτεια παρά από πολιτική επιλογή. Και μάλιστα είναι απ' τους πρώτους, που ήδη πριν από μήνες επανέφερε το θέμα της συνεργασίας της Αριστεράς με το ΠΑΣΟΚ:

«Υπάρχει, άραγε, άλλη επιλογή; Ασφαλώς υπάρχει. Είναι η επιλογή που φάνηκε μετά τις εκλογές της 18.10.81 και που έχει τώρα ωριμάσει στη συνείδηση του λαού. Η ουσία της επιλογής βρίσκεται στη συνεργασία όλων των προοδευτικών δυνάμεων του τόπου (που σήμερα εκπροσωπούνται στη Βουλή από το ΠΑΣΟΚ, το ΚΚΕ και το ΚΚΕ ε.σ.)» (Μ. Δρεττάκης στα ΝΕΑ, 3.1.86).

Κι αυτά γράφονταν την επαύριο των οικονομικών μέτρων, του πραξικοπήματος στη ΓΣΕΕ, της αστυνομοκρατίας.

Η μόνη ορατή πολιτική προοπτική για το ΚΚΕ είναι η ελαφριά μετατόπιση των κοινοβουλευτικών συσχετισμών, έτσι ώστε το ΠΑΣΟΚ να χάσει την αυτοδυναμία του. Γι' αυτό και το αίτημα της απλής αναλογικής είναι το κύριο ζητούμενο. Το πρόβλημα όμως είναι, ότι μια Αριστερά που έχει εκ των προτέρων αποδεχτεί την ηγεμονία του ΠΑΣΟΚ («Δεν μπορεί κανείς να αμφισβητήσει τον ηγετικό ρόλο του ΠΑΣΟΚ» γράφει η Πρώτη στις 9.6) και χωρίς δικιά της στρατηγική είναι καταδικασμένη να παίξει το ρόλο του φτωχού συγγενή και να προσφέρει άλλοθι στην αντιλαϊκή πολιτική της κυβέρνησης. Το παράδειγμα της Γαλλίας και του μετώπου σοσιαλιστών - κομμουνιστών είναι διδακτικό.

Σ' αυτή την περίπτωση το «όπλο» της απλής αναλογικής μπορεί να καταντήσει ένας ακόμα «άσσο» στο μανίκι του κ. Παπανδρέου πριν απ' τις επόμενες βουλευτικές εκλογές.

Δημήτρης Ψαρράς

Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ του ελληνικού έθνους με μια χούφτα πιλότους της Ολυμπιακής, έγινε αντίληψη από κάθε σκεπτόμενο άνθρωπο σαν μια κορυφαία στιγμή της άσκησης οικονομικής πολιτικής μέσω της προσπάθειας υποταγής του συνδικαλισμού. Υπάρχει θέβαια και μία προφανής οικονομική πλευρά αυτής της μεθόδου: Κάθε πρόγραμμα αντιμετώπισης των οικονομικών προβλημάτων θα είναι, πρώτον, πρόγραμμα, δηλαδή θα στηρίζεται σε κάποιο σχεδιασμό για κάποια μεσο-μακροπρόθεσμη περίοδο, και δεύτερο θα χρειάζεται κάποιες δαπάνες. Σήμερα όμως που από ρευστότητα δεν πάμε καλά, και που ούτε η επόμενη υποτίμηση δεν είναι προγραμματισμένη, η σκληρή στάση των πιλότων ήταν μια πρώτης τάξεως ευκαιρία για να εγκαινιαστεί η διαχείριση του ελλείματος μέσω της αμφισβήτησης των μισθολογικών και άλλων κατακτήσεων του συνόλου των εργαζομένων της Ολυμπιακής.

Αλλά η εκλογή αυτή είναι χαρακτηριστική και των «ευκαιριακών» τρόπων λειτουργίας τόσο της κυβέρνησης, όσο και της διοίκησης της Ολυμπιακής:

— σύμφωνα με σχετική εισήγηση που παρουσίασε τον Μάρτιο στη Γενική Γραμματεία ΔΕΚΟ του ΥΠΕΘΟ, το Δ.Σ. της Ολυμπιακής, γινόταν η πρόταση για «σπάσιμο» της εταιρίας σε 9(!) εταιρίες —10 μαζί με μια ασφαλιστική εταιρία— που φιλοδοξούσε να λύσει τα εργασιακά *ευνοώντας τους πιλότους*. Η πρόταση όμως αυτή απορρίφθηκε όχι μόνο γιατί δεν επελέγη τότε η αναμέτρηση με το προσωπικό, αλλά και γιατί δεν κρίθηκε σοβαρή σε μία σειρά καίρια ζητήματα.

— σύμφωνα με την έκθεση «κατεύθυνσης για την εξυγίανση της Ολυμπιακής Αεροπορίας» της Γ.Γ. ΔΕΚΟ, έπρεπε να επιλεγεί μια εντελώς αντίθετη στάση. Η έκθεση αυτή που δημοσίευσε εν μέρει ο Οικονομικός Ταχυδρόμος, κατέληγε (στα κεφάλαια που δεν δημοσιεύτηκαν) στην άρνηση μιας αναμέτρησης με το προσωπικό και στην απόρριψη των αλχημειών της διοίκησης της Ολυμπιακής.

— από την «τρίτη» πλευρά, στο υπουργείο Μεταφορών, που έπαιξε πρωτεύοντα ρόλο για το ξεκίνημα της αναμέτρησης, δεν υπήρχε καμία ολοκληρωμένη άποψη. Έτσι το θέμα της Ολυμπιακής έφυγε από το υπουργείο αυτό για να αναζητηθεί κάποια επεξεργασμένη πολιτική, αλλά κατέληξε και πάλι εκεί όταν επελέγη η αναμέτρηση.

Ας επανέλθουμε όμως στην πρόταση της εξαιρετικά ικανής διοίκησης της εταιρίας, δηλαδή στην πρόταση για τις εξής εταιρίες:

1α) Ολυμπιακή Αεροπορία (Holding Company), που έχει τα αεροσκάφη και που το ιπτάμενο προσωπικό της είναι *μόνο τα πληρώματα του θαλάμου διακυβέρνησης*.

2α) Ολυμπιακή Αεροπορία που μισθώνει (από την μητρική) αεροσκάφη και πληρώματα θαλάμου διακυβέρνησης για τις διεθνείς γραμμές και τις κυριότερες εσωτερικές.

3α) Ολυμπιακή Αεροπλοία που μισθώνει επίσης αεροσκάφη και πληρώματα διακυβέρνησης για τις εσωτερικές γραμμές.

4α) OLYMPIC CHARTERS: μισθώνει αεροσκάφη με πληρώματα θαλάμου διακυβέρνησης.

5α) Ground Handling: εξυπηρετεί στο έδαφος τις ελληνικές και ξένες αεροπορικές εταιρίες.

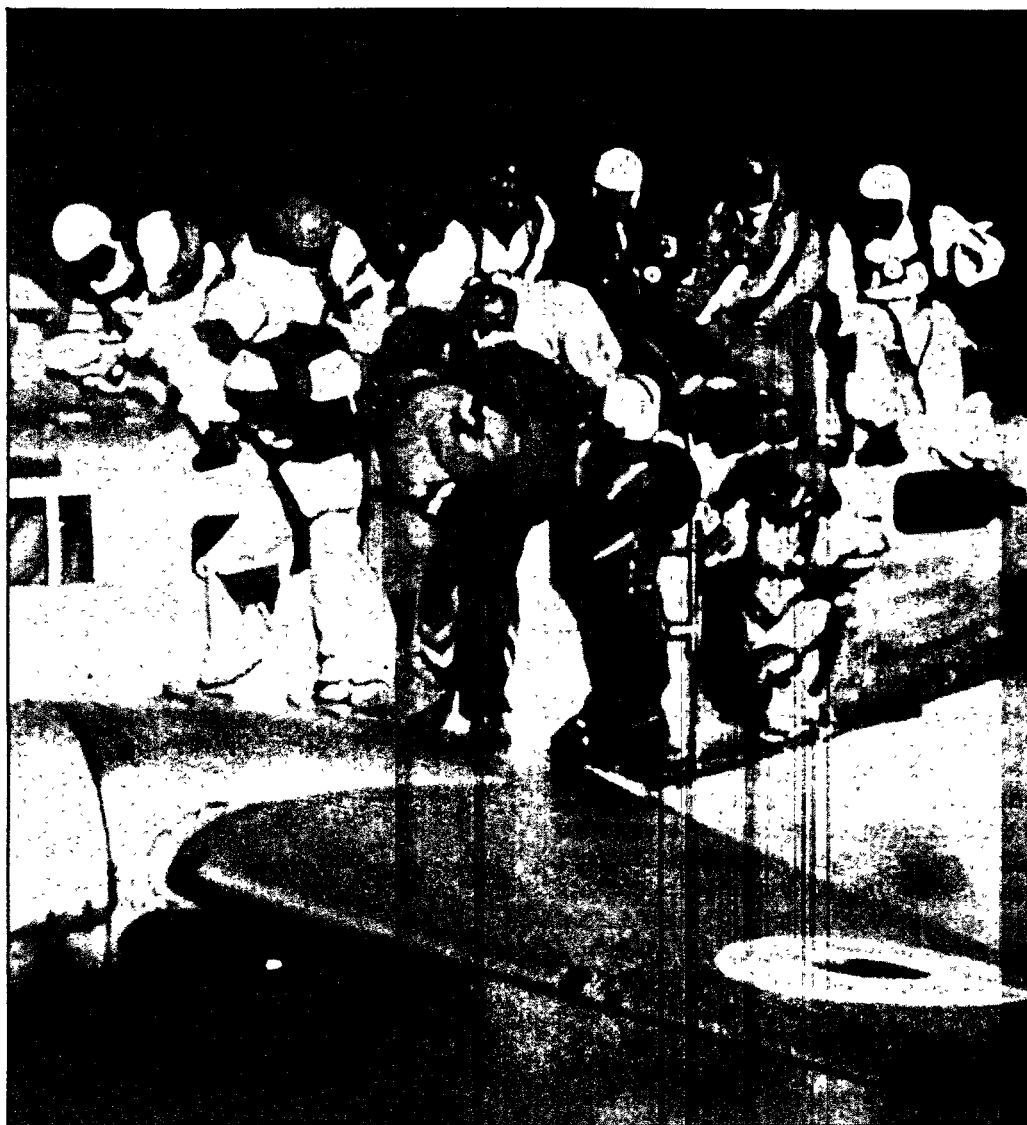
6α) Technical Support: συντηρεί επιθεωρεί και επισκευάζει τα αεροσκάφη της Ο.Α. ή και ξένων αεροπορικών εταιριών. *Προτείνεται η συγχώνευσή της με την Ε.Α.Β.*

7α) Μηχανογράφηση: αναλαμβάνει τις μηχανογραφικές εφαρμογές όλων των θυγατρικών εταιριών.

8α) Olympic Catering: υπάρχει ήδη

9α) Ολυμπιακή Τουριστική: υπάρχει λειτουργώντας όμως υποτονικά.

Η λογική αυτού του σχήματος είναι απλή: διασπάται η συνοχή του προσωπικού και ευνοούνται θέβαια τα πληρώματα θαλάμου διακυβέρνησης που θα αποτελούν με αυτή τη λύση τον αποκλειστικό εταίρο της διοίκησης της μητρικής εταιρίας, η οποία διαχειρίζεται και το αποφασιστικό μέρος του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού. Δεν πρέπει να ξεχνάμε και το διορισμό όλων αυτών των διο-

Η Ολυμπιακή και τα φτερά του έθνους

κητικών συμβουλίων για τα οποία προτιμούνται παραδοσιακά οι πιλότοι. Σύμφωνα δε με αξιόπιστες πληροφορίες, η επιμονή της διοίκησης της Ο.Α. για αγορά αεροπλάνων 200 θέσεων (που η Γ.Γ. ΔΕΚΟ απορρίπτει αντιπροτείνοντας τις ± 150 θέσεις που κατά κοινή ομολογία ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες) έχει άμεση σχέση με τη μισθολογική κλίματα των κυβερνητών.

Η εισήγηση της διοίκησης της Ο.Α. περιείχε ορισμένα επιπλέον προβληματικά σημεία τα οποία αποκαλύπτουν και την ποιότητα των επεξεργασιών που στήριξαν τις προτάσεις της:

— ενώ προβλήματα πλεονάζοντος προσωπικού και παραγωγικότητας των εργαζομένων φαίνεται να υπάρχουν μόνο σε ορισμένες κατηγορίες, και ενώ η έκθεση της Γ.Γ. ΔΕΚΟ δείχνει ότι τα σχετικά μεγέθη είναι αρκετά «φυσιολογικά», η διοίκηση της Ο.Α. προτείνει ένα γενικό πρόγραμμα πρόωρης συνταξιοδότησης (για το προσωπικό εδάφους υποχρεωτικά μετά την 35ετία ή σε ηλικία 56 ετών μετά από συμπλήρωση 30ετίας, και για το ιπτάμενο προσωπικό μετά από 25 έτη υπηρεσίας), το οποίο μάλιστα θα επρόκειτο να χρηματοδοτηθεί με πρόσθετη εισφορά από τους εργαζόμενους στην εταιρία.

— η συγχώνευση του τμήματος συντήρησης με την

Ε.Α.Β. θα προκαλούσε κάθετη πτώση της αξιοπιστίας μιας τεχνικής μονάδας που είναι διεθνώς αναγνωρισμένη. Είναι χαρακτηριστικό το πώς σε σχετική σύσκεψη, ο τεχνικός της Ολυμπιακής έκψε με το μαχαίρι τις επεκτατικές ορέξεις του εκπροσώπου της ΕΑΒ: ζήτησε να επιστραφεί επιτέλους ο κινητήρας της Ολυμπιακής που πριν αρκετά χρόνια ανέλαβε να επισκευάσει η ΕΑΒ! — η πρόταση για δημιουργία ασφαλιστικής εταιρίας που έγινε χωρίς να κατατεθεί σχετική μελέτη, παρουσιάζει ανυπέρβλητα προβλήματα: αν κάθε αεροπορική ή ναυτιλιακή εταιρία μπορούσε να αυτασφαλίζεται, δεν θα υπήρχαν οι ανεξάρτητες ασφαλιστικές εταιρίες, οι οποίες εγγυώνται στην πραγματικότητα την αξιοπιστία της ασφάλισης.

Η πολιτική της αναμέτρησης που εκ των πραγμάτων επελέγη τελικά δεν είναι περισσότερο συγκροτημένη, ακόμα κι αν υποθεθεί ότι απώτερος σκοπός είναι κάποια μορφή ιδιωτικοποίησης.

Είναι μάλλον αδιανόητο να λειτουργήσει μακροπρόθεσμο μία αεροπορική εταιρία με κύρια μέθοδο τη συντριβή των πιλότων. Και είναι σίγουρο ότι κανένας «ιδιώτης» δεν θα αγόραζε μία αεροπορική εταιρία χωρίς να έχει εξασφαλίσει αρμονικές σχέσεις με το προσωπικό του θαλάμου διακυβέρνησης.

Πάνος Γεωργίου

Ο ρεαλισμός της Ευρωπαϊστέρας

ΤΟ ΤΡΙΗΜΕΡΟ που οργάνωσε στις 6 ως 8 Ιουνίου στο Σεν-Φονς κοντά στη Λυών το γαλλικό περιοδικό *Politique Aujourd'hui*, για την πρώτη συνάντηση της Διεθνούς Επιτροπής που έχει δημιουργήσει, δεν κατέληξε σε αποφάσεις σχετικά με το υπό συζήτηση θέμα: τη δημιουργία ενός *Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για το Σοσιαλισμό του Σήμερα*, που θα ξεκινούσε τη δραστηριότητά του με την ίδρυση στις Βρυξέλλες ενός *Ευρωπαϊκού κέντρου Έρευνας και Τεκμηρίωσης*, του οποίου το αρχικό κόστος εγκατάστασης θα ήταν γύρω στα 140 εκατ. δρχ. Άλλη μια αποτυχημένη προσπάθεια της παραπαίουσας γαλλικής ευρωκομμουνιστικής αριστεράς;

Όχι ακριβώς! Αν κοιτάξει κανείς τα μέλη αυτής της διεθνούς επιτροπής ενός όχι πασιγνωστού περιοδικού, θα ανακαλύψει ότι μεταξύ των 135 ονομάτων από 15 ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβάνονται μερικές από τις σημαντικότερες ηγετικές προσωπικότητες των σοσιαλιστών και κομμουνιστικών κομμάτων: ο επίτιμος πρόεδρος του Σοσιαλιστικού κόμματος της Αυστρίας Bruno Kreisky, ο πρόεδρος του Βελγίου Guy Spitaels, και η Rosine Lewin, αρχισυντάκτης του περιοδικού «CAHIERS MARXISTES» του Βελγικού Κ.Κ., ο γενικός γραμματέας του Γερμανικού SPD Peter Glotz, από τη Γαλλία ο Jean-Pierre Cot, μέλος του εκτελεστικού γραφείου του Σοσιαλιστικού κόμματος, ο Pierre Juquin, τώως μέλος του πολιτικού γραφείου του Γαλλικού Κ.Κ., και ο Régis Debray, σύμβουλος του Γάλλου προέδρου της δημοκρατίας, από την Ιταλία ο Bruno Trentin, μέλος της γραμματείας της CGIL, και ο Gianni Cervetti πρόεδρος της κομμουνιστικής ομάδας του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου. Και από την Ελλάδα, ο Κώστας Φιλίπης, ο Σταύρος Γιαννακόπουλος και ο Λεωνίδας Κύρκος του ΚΚΕ (εσ), αλλά και ο αναπληρωτής υπουργός εξωτερικών Θόδωρος Πάγκαλος, η υφυπουργός Βιομηχανίας Βάσω Παπανδρέου, ο υφυπουργός Εθνικής Οικονομίας Τάκης Ρουμελιώτης, και η Νομάρχης Κυκλάδων Ελισάβετ Παπαζώη.

Τι γυρεύουν όλες αυτές οι υπογραφές στην ίδια διεθνή επιτροπή; «Στην Ευρώπη γεννήθηκε η δημοκρατία, ο συνδικαλισμός, το σοσιαλιστικό κίνημα, γράφει το κείμενο που υπέγραψαν οι 135 προσωπικότητες. Η αναγκαία σύνδεση των πολιτικών ελευθεριών και της χειραφέτησης των εργαζομένων έγινε στην Ευρώπη.

»Η ιδέα ότι αυτή η χειραφέτηση θα μπορούσε να ακολουθήσει άλλες οδούς από τη διεύρυνση όλων των ελευθεριών, είναι πλέον περιθωριακή στο ευρωπαϊκό εργατικό κίνημα. Και αυτή η περιθωριοποίηση, αφαιρώντας ένα εμπόδιο, κάνει δυνατές, στο κατώφλι της δεύτερης βιομηχανικής επανάστασης, τη διαμόρφωση πολιτικών και κοινωνικών συμμαχιών που σβήνουν τα παραδοσιακά όρια.

»Η αριστερά σε όλη την Ευρώπη είτε βρίσκεται στην εξουσία είτε στην αντιπολίτευση, είναι σήμερα μια αριστερά κυβερνητικών αξιώσεων που νομιμοποιείται πολιτικά χάρη στην ικανότητά της να διοικεί σύνθετες κοινωνίες. Αντιλαμβανόμαστε σε ποιο βαθμό έχουμε απομακρυνθεί από ορισμένες θεωρητικές συζητήσεις που χαρακτήριζαν και διαιρούσαν μια αντιπολιτευόμενη αριστερά σε ριζική αντίθεση με την κοινωνία όπου ανέπτυξε τη δραστηριότητά της.

»Αλλά αυτή η δύσκολη δοκιμασία δεν απομάκρυνε την αριστερά από τις αρχικές της επιδιώξεις. Αντίθετα, η ευρωπαϊκή αριστερά αναζητεί τον σαφέστερο προσδιορισμό της για να επηρεάσει καλύτερα την πραγματικότητα, για να συλλάβει πλήρως το προοδευτικό δυναμικό των καταστάσεων τις οποίες αντιμετωπίζει. Η σκοπιά του γενικού συμφέροντος στηρίζει κάθε μεταμορφωτική δραστηριότητα. Μόνο οι μεταρρυθμίσεις που εμπνέονται απ' αυτήν μπορούν να ενσωματωθούν μόνιμα στην πραγματικότητα. Κάτι τέτοιο συνέβη με την καθολική ψηφοφορία, τα συνδικαλιστικά δικαιώματα, την κοινωνική προστασία, κ.λ.π.

»Μια ηγεμονική όμως αντίληψη του πολιτικού και του θεσμικού θα οδηγούσε σε μία αριστερά φτωχότερη στο σύνολό της. Σε μία αριστερή προβληματική σε ευρωπαϊκή κλίμακα, είναι απολύτως αναγκαία μια θετική σχέση, ακόμα κι αν εμπεριέχει μερικές συγκρούσεις, με τα κοινωνικά κινήματα (προστασία του περιβάλλοντος, κινήματα ειρήνης, φεμινισμός κ.λ.π.). Οι προοδευτικές δυνάμεις δεν προέρχονται όλες από το πολιτικό πεδίο. Η πολιτική μπορεί να μάθει από την κοινωνία· στεγνώνει αν δεν δοκιμάζεται διαρκώς από το κοινωνικό κίνημα.

»Στην κατάσταση αυτή, η ευρωπαϊκή αριστερά, με τις πολλαπλές τις διαστάσεις, με την πολλαπλότητα των παραδόσεων και των πολιτιστικών της αναφορών, χρειάζεται ένα σημείο συνάντησης. Η άθροιση εθνικών εμπειριών που δεν επικοινωνούν

παρά μόνο μέσω επίσημων οδών παρουσιάζει κινδύνους. Το *Politique Aujourd'hui* φιλοδοξεί να είναι ένα τέτοιο σημείο συνάντησης. Είναι ένα αριστερό περιοδικό που παραδοσιακά βρίσκεται στο πλευρό των λαών και των ανθρώπων που μάχονται για την χειραφέτησή τους, και είναι συγχρόνως ένα περιοδικό ανεξάρτητο από κόμματα και οργανώσεις. Η ανεξαρτησία αυτή δεν έχει νόημα παρά από τη στιγμή που διευκολύνει τις ανταλλαγές εμπειριών, τις αντιπαραθέσεις, τις συζητήσεις μεταξύ των διαφόρων συστατικών της ευρωπαϊκής αριστεράς. Για το σκοπό αυτό συγκροτούμε τη Διεθνή Επιτροπή του *Politique Aujourd'hui*, του περιοδικού της ευρωπαϊκής αριστεράς!»

Στο κείμενο αυτό περιέχονται ορισμένες θέσεις για τη διαμόρφωση μιας αριστεράς με κυβερνητικό προσορισμό, που εγκαταλείπει τις παλιές διαιρέσεις σοσιαλιστών-κομμουνιστών μέσω της επιδίωξης της «να διοικεί σύνθετες κοινωνίες», οι οποίες κάτι πρέπει να θυμίζουν σε όσους παρακολούθησαν από μέσα ή από μακριά τις συζητήσεις στο ΚΚΕ (εσ.). Αλλά οι πραγματικές κινητήριες δυνάμεις των ζυμώσεων αυτών που πραγματοποιούνται σε ευρωπαϊκά κλίμακα είναι το Γερμανικό SPD και το Ιταλικό PCI. Το σοσιαλ-δημοκρατικό κόμμα της Δ. Γερμανίας, πραγματοποιεί αυτή την περίοδο μία στροφή στην προβληματική του που φαίνεται να ξεπερνάει το απλό «φρεσκάρισμα» του προγράμματος εν όψει των εκλογών, και εν όψει μιας πιθανής εκλογικής νίκης. Το πιο εντυπωσιακό χαρακτηριστικό αυτής της αναπροσαρμογής είναι η προσπάθεια ενσωμάτωσης της οικολογίας στο πρόγραμμα του κόμματος, σε συνδυασμό με την αμφισβήτηση της «αναπτυξιακής» προσέγγισης των οικονομικών και μισθολογικών ζητημάτων. Επιχειρείται η διατήρηση των κλασικών κοινωνικών αρχών της κεϋνσιανής περιόδου, με τον καθορισμό στόχων στο επίπεδο της προστασίας του περιβάλλοντος, και την αποδοχή του γεγονότος ότι η καταπολέμηση της ανεργίας δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί μέσω της «ποσοτικής ανάπτυξης».

Από την άλλη μεριά το Ιταλικό Κ.Κ., φαίνεται να πραγματοποιεί κάποια βήματα προς την ίδια κατεύθυνση, αλλά τονίζοντας κυρίως την αποδοχή των νέων μορφών οργάνωσης της εργασίας και επιχειρηματικής δραστηριότητας που αναζητεί και επιβάλλει η καπιταλιστική παραγωγή.

Και για τα δύο αυτά μεγάλα κόμματα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς, ο στόχος είναι αναμφισβήτητο η ανάληψη κυβερνητικών ευθυνών, και η αποδοχή επομένως των κλασικών οικονομικών και κοινωνικών δομών, αλλά με την ενσωμάτωση στην προγραμματική προβληματική των κοινωνικών και οικολογικών ανησυχιών που ο νεο-φιλελεύθερος οδοστρωτήρας δεν κατόρθωσε να εξαφανίσει από τον ευρωπαϊκό χώρο.

Η τάση αυτή που είναι σήμερα ισχυρή στο επίπεδο των ιδεών, δεν έχει ακόμα καταλήξει σε σχετικά πλήρη προγράμματα, ή σε ευρύτερες προγραμματικές συμφωνίες. Δεν ξέρουμε δηλαδή ακόμα σε ποιες ειδικότερες επιλογές θα οδηγήσει αυτός ο διπλός «ρεαλισμός»: προς τις κρατικές ευθύνες και προς τις λαϊκές ευαισθησίες.

Χαρακτηριστική ένδειξη κάποιας ανωριμότητας της όλης διαδικασίας είναι ίσως η αποτυχία της πρόσφατης συνάντησης της Διεθνούς Επιτροπής του *Politique Aujourd'hui*. Αυτό μάλιστα που, όπως μάθαμε, συνέβη είναι ότι οι σοσιαλ-δημοκράτες δεν συμμερίστηκαν τον ενθουσιασμό των ευρωκομμουνιστών, οι οποίοι, παρά τις φιλότιμες προσπάθειές τους διατηρούν ακόμα κάποιους δεσμούς με τις «ριζικές αντιθέσεις» του παρελθόντος.

Πάνος Γεωργίου

**Κομμουνιστές και σοσιαλιστές
της Ευρώπης συνασπίζονται**

Έρευνα της ΕΥΡΩΔΗΜ
και σύγκριση με τη Γαλλία

Ο ρατσισμός στην Ελλάδα

ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ των τελευταίων ρατσιστικών εκδηλώσεων (στα Εξαμίλια Κορινθίας κατά των Τσιγγάνων και στο Γκαζοχώρι της Αθήνας κατά των Μουσουλμάνων) η ΕΥΡΩΔΗΜ αποφάσισε να διερευνήσει την έκταση του ρατσισμού στην σημερινή Ελληνική κοινωνία. Η πρώτη ερώτηση εξέταζε την παρουσία ή την απουσία εμπιστοσύνης των Αθηναίων στις διάφορες εθνικοθρησκευτικές κατηγορίες του πληθυσμού. Οι επόμενες ερωτήσεις αποτελούν προσαρμογή αντίστοιχων ερωτήσεων που έκανε στη Γαλλία η IFOP και δημοσίευσε το *Le Point* στις 29 Απρίλη 1985. Έτσι, μπορούμε επιπρόσθετα να συγκρίνουμε τη στάση των δύο λαών, του Ελληνικού και του Γαλλικού, στο θέμα αυτό. Θυμίζουμε εδώ ότι η Γαλλία θεωρείται χώρα με έντονο πρόβλημα ρατσισμού, γεγονός που επιτρέπει σε ένα ρατσιστικό κόμμα, το Front National του Jean-Marie Le Pen, να έχει την ίδια κοινοβουλευτική εκπροσώπηση και εκλογική δύναμη με το Κομμουνιστικό κόμμα (35 βουλευτές και 10% το καθένα στις πρόσφατες εκλογές του Μάρτη 1986).

Η «ταυτότητα» της έρευνας όπως την δίνει η «ΕΥΡΩΔΗΜ»: «Η ΕΡΕΥΝΑ ΑΥΤΗ έγινε μεταξύ 10-14 Μαρτίου 1986 σε ένα δείγμα 600 ατόμων που κατοικούν στην περιοχή Αθήνας-Πειραιά-Περιχώρων και έχουν επιλεγεί με τη μέθοδο των προσοδόσεων (quotas) κατά φύλο, ηλικία, περιοχή και εκλογική γεωγραφία, ώστε να αντιπροσωπεύονται αναλογικά όλες οι κατηγορίες του πληθυσμού. Η μέθοδος αυτή, που εφαρμόζει αποκλειστικά στην Ελλάδα η ΕΥΡΩΔΗΜ εξασφαλίζει την καλύτερη δυνατή αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος. Η ΕΥΡΩΔΗΜ ΕΧΕΙ ΥΠΟΓΡΑΦΕΙ το Διεθνή Κώδικα Πρακτικής για τις Έρευνες Αγοράς και Κοινής Γνώμης της I.C.C./E.S.O.M.A.R. (Ευρωπαϊκή Ένωση για τις Έρευνες Αγοράς και Κοινής Γνώμης). Όλες οι έρευνες της ΕΥΡΩΔΗΜ γίνονται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα αυτού. Την ευθύνη των στοιχείων έχει η ΕΥΡΩΔΗΜ. Η επεξεργασία των στοιχείων έγινε στον ηλεκτρονικό υπολογιστή της Εταιρίας PRIME, η οποία διαθέτει ειδικά προγράμματα για τις κοινωνικές έρευνες».

Πίνακας II

Όπως ξέρετε, στην Ελλάδα, το 98% του πληθυσμού είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι και μιλάνε Ελληνικά. Υπάρχουν όμως και μικρές μειοψηφίες με άλλη θρησκεία ή και

	Στους Ορθόδο- ξους
ΣΥΝΟΛΟ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	92
ΦΥΛΟ	
Άνδρες	89
Γυναίκες	94
ΗΛΙΚΙΑ	
18-24 χρονών	79
25-34 χρονών	87
35-49 χρονών	94
50-64 χρονών	96
65 +	100
ΜΟΡΦΩΣΗ	
Δεν τελείωσα δημοτικό	94
Απόφοιτος δημοτικού	93
Δεν τελείωσα μέση εκπαίδευση	96
Απόφοιτος μέσης εκπαίδευσης	91
Δεν τελείωσα ανώτερη ή ανώτατη εκπαίδευση (και σημερινοί φοιτητές)	84
Πτυχιούχος ανώτερης ή ανώτατης εκπαίδευσης	92
ΜΗΝΙΑΙΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	
Μέχρι 35.000 δρχ.	84
35.000-50.000 δρχ.	88
50.000-70.000 δρχ.	90
70.000-100.000 δρχ.	95
100.000 +	95
ΒΑΘΜΟΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	
Θρήσκοι και συχνά εκκλησιαζόμενοι	100
Θρήσκοι και αραιά εκ/μενοι	100
Θρήσκοι και μη εκ/μενοι	98
Μη θρήσκοι και αραιά εκ/μενοι	95
Μη θρήσκοι και μη εκ/μενοι	77
ΨΗΦΟΙ	
ΝΔ	100
ΠΑΣΟΚ	94
ΚΚΕσ	80
ΚΚΕ	73

Στον πίνακα 2 δίνουμε τα ποσοστά εμπιστοσύνης της κάθε κατηγορίας του πληθυσμού στις έξι εθνικοθρησκευτικές ομάδες της χώρας μας. Προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

1. Η κυριότερη ερμηνευτική μεταβλητή είναι η κομματική τοποθέτηση. Όλοι οι Νεοδημοκράτες έχουν εμπιστοσύνη στον κύριο κορμό του Ελληνικού έθνους, τους Ορθόδοξους (100%), ενώ η πλειοψηφία τους εμπιστεύεται στους Καθολικούς (60%) και τους Προτεστάντες (53%). Ελάχιστοι όμως εμπιστεύονται τις μη Χριστιανικές μειονότητες: 25% τους Εβραίους, 11% τους Μουσουλμάνους και 8% τους Τσιγγάνους. Σε σχετικά παρόμοια θέση βρίσκονται και οι Πασοκικοί, μόνο που είναι κάπως λιγότεροι εκείνοι που έχουν εμπιστοσύνη στους Ορθόδοξους (94%), κάπως περισσότεροι εκείνοι που έχουν εμπιστοσύνη στους Καθολικούς (71%) και στους Προτεστάντες (68%), ενώ οι μειοψηφίες που εμπιστεύονται τις μη Χριστιανικές ομάδες είναι πολλαπλάσια μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες Νεοδημοκρατικές: 45% τους Εβραίους και τους Μουσουλμάνους και 31% τους Τσιγγάνους. Αντίθετα, οι ψηφοφόροι των δύο ΚΚ έχουν στην πλειοψηφία τους εμπιστοσύνη σ' όλες τις εθνικοθρησκευτικές ομάδες του πληθυσμού, με εξαίρεση τους Κομμουνιστές (του ΚΚΕ) από τους οποίους μόνο το 48% εμπιστεύεται τους Εβραίους. Είναι μάλιστα αξιοσημείωτο ότι οι λιγότερο συμπαθείς στην πλειοψηφία των Ελλήνων Μουσουλμάνοι και Τσιγγάνοι είναι οι περισσότεροι συμπαθείς στους Ευρωκομμουνιστές (του ΚΚΕσ), περισσότερο ακόμα και από

Πίνακας I

Εμπιστοσύνη στις μειονότητες

Όπως ξέρετε, στην Ελλάδα, το 98% του πληθυσμού είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι και μιλάνε Ελληνικά. Υπάρχουν όμως και μικρές μειοψηφίες με άλλη θρησκεία ή και άλλη γλώσσα. Στην καθεμία από αυτές τις κατηγορίες του πληθυσμού θα λέγατε ότι μάλλον έχετε εμπιστοσύνη ή μάλλον δεν έχετε εμπιστοσύνη:

	Μάλλον έχουν %	Μάλλον δεν έχουν %	Δεν απάντησαν %
Στους Ορθόδοξους	92	5	3
Στους Καθολικούς	63	31	6
Στους Προτεστάντες	57	34	9
Στους Εβραίους	37	57	6
Στους Μουσουλμάνους	35	58	7
Στους Τσιγγάνους	28	66	6

Καθώς βλέπουμε, οι διάφορες μειονότητες δεν απολαμβάνουν την ίδια εμπιστοσύνη με τη συντριπτική πλειοψηφία του Ελληνικού λαού, τους Ορθόδοξους. Όμως, υπάρχει σαφής διαφορά ανάμεσα στις Χριστιανικές και στις μη Χριστιανικές μειονότητες. Η πλειοψηφία των Αθηναίων έχει εμπιστοσύνη στους Καθολι-

κούς (63%) και στους Προτεστάντες (57%) αλλά δεν έχει στους Εβραίους (μόνο 37% τους έχουν εμπιστοσύνη), στους Μουσουλμάνους (35%) και στους Τσιγγάνους (28%). Μπορούμε λοιπόν να πούμε ότι το πρόβλημα του ρατσισμού στη χώρα μας είναι εντονότερο σ' ό,τι αφορά τις μη Χριστιανικές μειονότητες.

άλλη γλώσσα. Στην καθεμιά από αυτές τις κατηγορίες του πληθυσμού θα λέγατε ότι μάλλον έχετε εμπιστοσύνη ή μάλλον δεν έχετε εμπιστοσύνη; (%)

Στους Καθολικούς	Στους Προτεστάντες	Στους Εβραίους	Στους Μουσουλμάνους	Στους Τσιγγάνους
63	57	37	35	28
66	63	41	39	32
59	52	33	31	24
59	56	43	44	42
75	71	52	55	43
68	62	37	35	24
61	53	32	20	21
38	32	12	18	10
30	19	31	17	17
56	48	23	20	21
62	53	34	34	22
66	62	38	37	27
66	59	35	40	34
70	68	45	43	36
35	29	35	23	19
53	43	37	27	22
61	58	33	41	35
73	66	39	40	30
68	66	38	34	27
43	34	21	9	10
67	60	34	23	17
78	75	44	37	12
78	68	34	43	38
66	64	50	61	51
60	53	25	11	8
71	68	45	45	31
80	80	65	90	95
61	52	48	63	59

τους Ορθόδοξους (90% και 95% έναντι 80% αντίστοιχα), και το ίδιο ή περισσότερο συμπαθείς από τους Καθολικούς και Προτεστάντες στους Κομμουνιστές. Γενικότερα δε, οι Ορθόδοξοι είναι λιγότερο συμπαθείς στους ψηφοφόρους των δύο ΚΚ από ό,τι στους αντίστοιχους των δύο μεγάλων κομμάτων (73%-80% έναντι 94%-100%).

2. Η θρησκευτικότητα είναι η επόμενη σε σημαντικότητα ερμηνευτική μεταβλητή. Οι περισσότερο θρησκευόμενοι (οι θρήσκοι και συχνά εκκλησιαζόμενοι), στην πλειοψηφία τους, δεν εμπιστεύονται καμιά ομάδα πλην των Ορθόδοξων, ενώ οι λιγότερο θρησκευόμενοι (οι μη θρήσκοι και μη εκκλησιαζόμενοι), στην πλειοψηφία τους, εμπιστεύονται όλες τις ομάδες.

3. Η ηλικία είναι επίσης σημαντική ερμηνευτική μεταβλητή, αφού οι πλέον ηλικιωμένοι δεν εμπιστεύονται καμιά ομάδα πλην των Ορθόδοξων, ενώ η «γενιά του Πολυτεχνείου και της μεταπολίτευσης» (25-34 χρονών) εμπιστεύεται όλες τις ομάδες (πλην των Τσιγγάνων). Η νεότερη «γενιά της αλλαγής» (18-24 χρονών) έχει μικρότερη εμπιστοσύνη από την αμέσως μεγαλύτερη γενιά της σε όλες τις ομάδες, όχι τόσο λόγω ρατσισμού, όσο λόγω γενικότερης στάσης αμφισβήτησης μιας σημαντικής μειοψηφίας των νέων αυτών.

4. Με εξαίρεση τους Ορθόδοξους (για το φύλο και τη μόρφωση), παρατηρούμε ότι οι γυναίκες, οι λιγότερο μορφωμένοι και οι φτωχότεροι έχουν μικρότερη εμπιστοσύνη στις διάφορες εθνικοθρησκευτικές ομάδες από ό,τι οι άνδρες, οι περισσότερο μορφωμένοι και οι πλουσιότεροι.

Πίνακας III

Πόσο Έλληνες είναι οι Εβραίοι;

Κατά τη γνώμη σας, ένας Εβραίος είναι τόσο Έλληνας όσο και οποιοσδήποτε άλλος Έλληνας; (Γάλλος αντί για Έλληνας στο Γαλλικό κείμενο).

	ΑΘΗΝΑ %	ΓΑΛΛΙΑ %
- Ναι	49	79
- Όχι	41	12
- Δεν απάντησαν	10	9

Ενώ οι Γάλλοι θεωρούν, σε μεγάλη πλειοψηφία (79%), τους δικούς τους Εβραίους το ίδιο Γάλλους με τους υπόλοιπους συμπατριώτες τους, οι Έλληνες είναι διχασμένοι σ' αυτό το θέμα: 49% πιστεύουν ότι οι Εβραίοι

είναι το ίδιο Έλληνες με τους άλλους Έλληνες ενώ 41% έχουν την αντίθετη άποψη. Έχουμε, λοιπόν, μιαν πρώτη ένδειξη ότι ο ρατσισμός στην Ελλάδα είναι εντονότερος από ό,τι στη Γαλλία.

Πίνακας IV

Πόσο διαδεδομένος είναι ο ρατσισμός;

Κατά τη γνώμη σας ο αντισημιτισμός, δηλαδή ένα αίσθημα αντιπάθειας προς τους Εβραίους, είναι στην Ελλάδα: Και το αίσθημα αντιπάθειας προς τους τσιγγάνους είναι στην Ελλάδα: Και το αίσθημα αντιπάθειας προς τους Μουσουλμάνους είναι στην Ελλάδα: (Στο Γαλλικό κείμενο υπήρχε η Γαλλία αντί της Ελλάδας, οι Ασιάτες αντί των Μουσουλμάνων και οι Άραβες αντί των Τσιγγάνων).

	ΑΘΗΝΑ			ΓΑΛΛΙΑ		
	Εβραίοι %	Τσιγγάνοι %	Μουσουλμάνοι %	Εβραίοι %	Άραβες %	Ασιάτες %
Πολύ ή Αρκετά διαδεδομένος	41	70	52	36	44	12
Λίγο ή Καθόλου διαδεδομένος	53	27	42	41	26	62
Δεν απάντησαν	6	3	6	23	30	26

Η πλειοψηφία των Αθηναίων αντιλαμβάνεται την ύπαρξη έντονου ρατσισμού κατά των Τσιγγάνων (70%) και κατά των Μουσουλμάνων (52%) αλλά όχι κατά των Εβραίων (41%). Στη Γαλλία, πολλοί δεν απάντησαν (23%-30%), ενώ γενικότερα η αίσθηση παρουσίας του ρατσισμού εκεί είναι μικρότερη.

Για την Αθήνα, οι απαντήσεις είναι ασφαλώς επηρεασμένες από τα πρόσφατα γεγονότα: τα κρούσματα κατά των Τσιγγάνων είχαν μεγάλη δημοσιότητα, τα αντίστοιχα κατά των Μουσουλμάνων μικρότερη, ενώ κρούσματα αντισημιτισμού δεν έχουν πρόσφατα αναφερθεί από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Πίνακας V

Ο αντισημιτισμός

Αν εξαρτιόταν μόνο από σας, θα επιδιώκατε, θα σας άφηνε αδιάφορο ή θα αποφεύγατε:

	ΑΘΗΝΑ				ΓΑΛΛΙΑ			
	Επι-διώ-κατε %	Αδιά-φορο %	Απο-φεύ-γατε %	Δεν α-πάντη-σαν %	Επι-διώ-κατε %	Αδιά-φορο %	Απο-φεύ-γατε %	Δεν α-πάντη-σαν %
- Να είχατε ένα γαμπρό. Εβραίοι ή μια νύφη Εβραία	3	45	51	1	2	74	17	7
- Να ψηφίζατε για έναν Εβραίο βουλευτή	3	46	49	2	3	75	13	9
- Να ήταν ο διευθυντής σας ένας Εβραίος	4	45	42	2	2	79	11	8
- Να είχατε Εβραίο γαμπρό	4	52	43	1	3	84	7	8

Εδώ τα στοιχεία είναι συντριπτικά σε βάρος της Ελλάδας. Ενώ στη Γαλλία μόνο ένα 7%-17% αποφεύγει

τους Εβραίους, στην Ελλάδα, τα αντίστοιχα ποσοστά είναι τριπλάσια, 42%-51%.

Ο ρατσισμός στη σημερινή Ελλάδα: ένα σοβαρό πρόβλημα

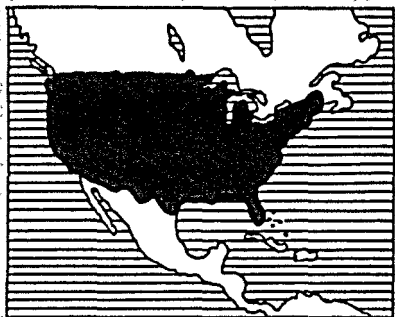
Οι απαντήσεις που έδωσαν οι Αθηναίοι στις ερωτήσεις μας για τη στάση τους απέναντι στις μειονότητες επιβεβαιώνουν ότι ο ρατσισμός στην Ελλάδα είναι πολύ διαδεδομένος, περισσότερο μάλιστα από ό,τι στη Γαλλία, έστω κι αν το μικρό μέγεθος των μειονοτήτων στη χώρα μας δεν «προσφέρει τόσες ευκαιρίες» για την εκδήλωση του ρατσισμού αυτού τόσες στη Γαλλία οι μεγαλύτερες και σημαντικότερες μειονότητες.

Έτσι, οι διαβεβαιώσεις της «έκθεσης Ευρυγένη» στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ότι η χώρα μας είναι περίπου μια «όαση φιλοξενίας και απουσίας ρατσισμού» και οι στρουθοκαμηλικές διακηρύξεις μερικών επισήμων (όπως του Υπουργείου των Εξωτερικών) ότι ο αντισημιτισμός πάντα υπήρξε και σήμερα είναι ανύπαρκτος στην Ελλάδα μπορεί να παρασύρουν προσωρινά μερικούς απληροφόρητους ξένους αλλά σίγουρα ούτε ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα ούτε αποτελούν αντι-

μετώπιση του μεγάλου αυτού προβλήματος.

Το γεγονός, μάλιστα, ότι ο ρατσισμός είναι ιδιαίτερα έντονος στις παλαιότερες γενιές και στα συντηρητικότερα και παραδοσιακότερα στρώματα του πληθυσμού αποδεικνύει ότι ο ρατσισμός είναι βαθιά ριζωμένος στην εθνικοθρησκευτική παράδοσή μας, γεγονός που άλλωστε αναφέρουν οι λίγοι αντικειμενικοί επιστήμονες που ασχολήθηκαν με το θέμα.

Είναι σίγουρα ευχάριστο ότι ο ρατσισμός είναι λιγότερο διαδεδομένος στις νεώτερες γενιές. Δεν πρόκειται όμως να εξαλειφθεί με το χρόνο, όταν θα απέλθουν οι παλαιότερες γενιές. Ακόμα και τα ποσοστά γύρω στο 20% των νέων που είναι ρατσιστές είναι ανησυχητικά, γιατί, αν στο μέλλον παρουσιασθεί κάποια πρόφαση, αρκούν για να υπάρξουν ρατσιστικές εκρήξεις. Η Γαλλία αποτελεί ζωντανό παράδειγμα.

ΗΠΑ: Το Χόλλυγουντ και το άγαλμα της ελευθερίας.

Αν ανήκετε στην κατηγορία των συνεπών αναγνώστών του «Σχολιαστή» που τον προμηθεύονται άμα τη εμφανίσει του στα περίπτερα, τότε έχετε (εκτός από τα συγχαρητήριά μας...) τέσσερις ακόμη μέρες μέχρις ότου δεχτείτε, από τα τηλεοπτικά δελτία ειδήσεων και τον υπόλοιπο Τύπο, μικρή «δόση» των εκδηλώσεων για τα εκατό χρόνια του αγάλματος της ελευθερίας, που θα γίνουν στη Νέα Υόρκη στις 4 Ιουλίου. Ακόμη και στην περίπτωση που ήδη οι εκδηλώσεις έχουν τελειώσει όταν εσείς θα διαβάζετε τούτες τις γραμμές, δεν θάταν άσκοπη μια μικρή αναφορά στο παρασκήνιο αυτού του εορτασμού.

Ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Στη χώρα που οι μπιζνες επένεουν, σχεδόν, θέση επίσημης θρησκείας, τα εκατοστά γενέθλια του αγάλματος ήταν αδύνατο να αποτελέσουν εξαίρεση. Σκληρές μάχες δόθηκαν σε όλα τα μέτωπα: πολύπλοκες, χρονοβόρες αλλά και αποδοκότες οικονομικά εργασίες συντήρησης του αγάλματος, επιμόρφωση και υλοποίηση του εορταστικού προγράμματος, ανάληψη τεράστιας διαφημιστικής εκστρατείας, εξασφάλιση του όλου θεάματος, από πιθανές «τρομοκρατικές» επιθέσεις, τηλεοπτικά δικαιώματα, κ.λ.π. Ο μεγάλος νικητής σ' αυτόν τον αγώνα δρόμου της «ιδιωτικής πρωτοβουλίας» ήταν ο παραγωγός του Χόλλυγουντ Ντράιβιντ Γουόλπερ, ο άνθρωπος που θα εισπράξει τα περισσότερα από τα χρήματα των έξι περίπου εκατομμυρίων ντόπιων και ξένων τουριστών. Εκατοντάδες ιδιωτικές εταιρείες μοιράζονται τα εναπομείναντα κομμάτια της πίτας πουλώντας... ελευθερία -ή μάλλον το χλωμό ειδικό της, αποτυπωμένο σε χιλιάδες χιλιάδες καπέλλακια, μπλουζάκια, πόστερς, αγαλματάκια, μπαλόνια, κ.ο.κ. Ακόμα και οι ταξιδιές της Νέας Υόρκης

απειλούν με απεργία την περίοδο του εορτασμού, εάν δεν τους επιτρέψει ο δήμος άμεση αύξηση των κομίστρων. Προκειμένου να συμμετάσχουν στο πανηγύρι όσο το δυνατόν περισσότερες ιδιωτικές εταιρείες, το πρόγραμμα φορτώθηκε πολύ με κάθε είδους συναυλίες, εκθέσεις, ομιλίες, με αποτέλεσμα να σημειωθούν και κάποιες επικίνδυνες προχειρότητες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα. Διοργανώθηκε μια «ημψική βραδιά» προς τιμήν δώδεκα κατοίκων της πόλης. Η διοργάνωση μπορούσε να γίνει αγριώς από όλες εθνότητες δεν αντιπροσωπεύονταν στους δώδεκα: Ιρλανδοί, Πολωνοί, Ιάπωνες, Ιταλοί και Έλληνες. Ο δήμαρχος της Νέας Υόρκης έκανε λόγο για «πλήθιο λάθος» και περικαρής ανακοίνωσε ότι διοργανώνει ο ίδιος άλλη ημψική βραδιά, προφανώς με ευρύτερου φάσματος ημώνους έτσι που να μην μείνει κανείς έξω από το παιχνίδι του σμόκιν και της μακρυάς τουαλέτας...

Εκεί όμως που τα πράγματα σοβάρεψαν για τα καλά και έλαβαν πρωτοφανείς διαστάσεις, ήταν στο θέμα της ασφάλειας και της αντιμετώπισης υποτιθέμενων «τρομοκρατών». Περισσότερο από ένα χρόνο πριν τον εορτασμό, εκπρόσωποι εικοσιπενσσάρων ιδιωτικών και δημόσιων οργανισμών ασφαλείας έσπασαν το κεφάλι τους και δικαιολογούσαν το μισό τους σχεδιάζοντας τρόπους αναδράσεως της πλέον απίθανης και εξωπραγματικής καταστάσεως που μπορεί να δημιουργηθούν. Πολεμικά αεροπλάνα είναι έτοιμα να απογειωθούν για να αντιμετωπίσουν αεροπορική επιδρομή, σάραντα χιλιάδες άνθρωποι θα βρίσκονται διασκορπισμένοι παντού, παρακολουθώντας τους πάντες και τα πάντα, υπερσύγχρονα συστήματα επικοινωνίας και πληροφορικής θα συντονίζουν ανθρώπους και μηχανήματα, εκατομμύρια δολάρια θα ξοδεύονται. Ως αποκορύφωμα πρέπει να θεωρηθεί η ανεπιβεβαίωτη πληροφορία ότι χίλιοι έφεδροι στρατιώτες βρίσκονται ανά πάσα στιγμή σε θέση να αναλάβουν δράση...

Γιατί όλα αυτά; Μα για να μη βαλτώνει το χρήμα, για να μη σκουριάζουν οι κάθε λογής στρατοκράτες, για να πετύχει η μεγαλοπρεπής φιέστα. Και για να αποδειχθεί περίτρανα, λέμε εμείς, ότι όπου το μήνυμα γίνεται μέσον, το μέσον προβάλλεται και το μήνυμα ακυρώνεται. Στο κάτω-κάτω, η μήνυμα ελευθερίας θα μπορούσε να δοθεί, σήμερα, από την άλλη μεριά του Ατλαντικού προς το λαό της Νικαράγουας, για παράδειγμα, ή της Χιλής...

Τη Χιλή αφορά και η παρακάτω ιστορία, που έχει έμμεσα σχέση με το θέμα μας. Όπως είναι γνωστό, το Σεπτέμβριο του 1973 ο μέχρι τότε «έμπιστος» του Σαλβατόρ Αλλιέντε στρατηγός Πινοσέτ, διέκοψε βίαια ένα από τα πλέον προκλημένα σοσιαλδημοκρατικά πειράματα, επέβαλε τη δικτατορία και άνοιξε διάπλατα τις πόρτες των φυλακών - όπως και τις πόρτες του αμερικανικού ιδιωτικού κεφαλαίου.

Οι χιλιάδες Χιλιανοί πολίτες που συνελήφθησαν από τη χούντα αμέσως μετά το πραξικόπημα, δεν είχαν όλοι την ίδια τύχη. Υπήρξε μία κατηγορία «εκλεκτών». Εκατό αγωνιστές μεταφέρθηκαν πάνω στο πλοίο «Εσμεράλντα». Πάνω εκεί, μακριά από τον κόσμο, μακριά από διε-

θνείς οργανισμούς και τις ξένες κυβερνήσεις που «καταδικάζουν απερίφραστα τη βία» (πάντοτε μετά την εμφάνισή της...) οι κρατούμενοι υπέστησαν κάθε είδους βιαιοτήτων και εξευτελισμών: ξυλοδαρμοί, ηλεκτροσόκ, φάλαγγα, εικονικές εκτελέσεις, σεξουαλικές διαστροφές, και τα λοιπά... Από τότε πέρασαν δεκατρία ολόκληρα χρόνια. Ο λαός της Χιλής δεν ξέχασε το «Εσμεράλντα» και όσους έχασαν τη ζωή τους ή σακατεύτηκαν στο πλωτό κολαστήριο.

Μπορεί, όμως, να πει κανείς το ίδιο για όσους το προκάλεσαν να λάβει μέρος σε ημψική νηοπομπή που θα περάσει μπροστά από το νησί όπου έχει ανεγερθεί το άγαλμα της ελευθερίας, στις 4 Ιουλίου;...

Γιώργος Ι. Αλλαμανής

ΟΛΛΑΝΔΙΑ: Έρωτας κατά απαρτχάιντ

«Οι λευκοί και οι μαύροι προπούν να κάνουν έρωτα μεταξύ τους, παρά να πολεμούν». Μόλις καλυμμένοι από ένα πανώ που διακήρυτε το παραπάνω ειλικρινές σύνθημα, η κατάξανθη Ολλανδέζα δ. Μιλντρεντ, 24 ετών, και ο μαύρος φίλος της κ. Ρούμπιν, 31 ετών, μετέφεραν «ζωντανά» κάποιες από τις απόρρητες ιδιωτικές τους στιγμές στο πεζοδρόμιο ακριβώς απέναντι στη νοτιοαφρικανική πρεσβεία της Χάγης!

Η τουλάχιστον πρωτότυπη διαμαρτυρία ενάντια στην ρατσιστική πολιτική του Πίτερ Μπόθα και της υπόλοιπης αυτοαποκαλούμενης «κυβέρνηση της Ν. Αφρικής» συμμορίας, έλαβε χώρα στις αρχές Ιουνίου, μπροστά σε ένα πλήθος φωτορεπόρτερς και ανύποπτων περαστικών. Βεβαίως, το ζευγάρι των δύο τολμηρών ακτιβιστών δεν ολοκλήρωσε την επαφή του και μετά από λίγα λεπτά ντύθηκε και... εξαφανίστηκε. Κι αυτό, όχι μόνο για να μην εξελιχθεί η εκδήλωση διαμαρτυρίας σε τζάμπα δημόσιο πορνόθεαμα, αλλά και γιατί οι γνωστοί μας και πανταχού παρόντες «αγανακτισμένοι πολίτες» φρόντισαν αμέσως να ειδοποιήσουν την αστυνομία.

Σε πείσμα των ηθικολογούντων, ο φευγαλέος αυτός «μικρός» έρωτας αποθανάτισθηκε από τους φωτογράφους (δυστυχώς, σπάθηκε αδύνατο να βρούμε φωτογραφία...) και το διπλό μήνυμα πέρασε σ' όλο τον κόσμο: *Έρωτας στην υπηρεσία του αγώνα* - ο έρωτας ακαταμάχητη κινητήριος δύναμη της ιστορίας...

Γιώργος Ι. Αλλαμανής

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ από τα πραξικοπήματα που προστέθηκε στην αλυσίδα των πραξικοπημάτων της Τουρκίας είναι αναμφίβολα αυτό που προκάλεσε τις μεγαλύτερες και ριζικές αλλαγές στην κοινωνική, πολιτιστική και οικονομικοπολιτική ζωή της χώρας. Ο στρατός έχει πλέον απωλέσει το γόητρο του σωτήρα και του εγγυητή των αρχών του Κεμαλισμού και της εθνικής ασφάλειας. Ενώ η κυβέρνηση του Οζάλ, που η εκλογή της θεωρήθηκε σαν νίκη κατά των στρατιωτικών, φθαρμένη από τα λάθη, τα σκάνδαλα και τον συμβιβασμό της με τους στρατιωτικούς κρούουν οι κώδωνες του κινδύνου. Ο λαός οι μικρομεσαίοι, οι μισοθυσνημένοι, οι εργάτες, οι αγρότες κι οι φοιτητές μέσα στα στενά πλαίσια που οριοθετεί το σύνταγμα του '82 οδηγούνται στην εξαθλίωση για χάρη του τουρκικού κεφαλαίου και την αγωνιώδη πάλη του για την καλύτερη τύχη στον διεθνή καταμερισμό. Η τρομοκρατία, οι βασανισμοί, οι αγνοούμενοι, οι θάνατοι από βασανιστήρια, η καταπίεση κι ο διωγμός των κούρδων στην ανατολική Τουρκία παρ' όλο που είναι θέματα τα οποία η αντιπολίτευση φέρνει συνέχεια στη βουλή η αμνηστία της κυβέρνησης αποδεικνύει πως δεν έχει τη δύναμη να επέμβει σ' ένα τομέα που οι στρατιωτικοί κι η αστυνομία θεωρούν ότι έχουν αποκλειστικά το δικαίωμα ν' αποφασίζουν και να δρουν χωρίς να λογοδοτούν σε κανένα.

Μέσα σ' αυτήν τη σύγχυση και τη ρευστότητα που υπάρχει, εντυπωσιακή είναι η ελευθερία του τύπου που ασκεί σκληρή κριτική σ' όλους κι όλα, κάνει αποκαλύψεις για προηγούμενα πραξικοπήματα και θέματα που μέχρι τώρα αποτελούσαν ταμπού ανατρέποντας γνώμες κι εντυπώσεις.

● Η οικονομική πολιτική της κυβέρνησης του Οζάλ όσο κι αν παρουσιάζεται ρόδινη από ορισμένους ντόπιους και εξωτερικούς κύκλους, όσο κι αν γίνεται λόγος για «θαύμα της τουρκικής οικονομίας» είναι ολοφάνερο πως έχει χρεωκοπήσει. Το εσωτερικό χρέος που μεταφέρθηκε από τον περασμένο χρόνο στο '86 ήταν 4,2 τρις τουρκικές λίρες που στις αρχές του Απριλίου έφθασε τα 5,2 τρις, δηλαδή αυξήθηκε κατά 1 τρις μέσα σε τρεις μήνες και μάλιστα όταν στον ετήσιο προϋπολογισμό του '86 είχε υπολογιστεί για εσωτερικό δανεισμό τοποσό των 504 δις.

● Όσο για τα εξωτερικά χρέη... Στα τεφτέρια των χρεών υπάρχουν χρέη από εξηταετίας. Παράδειγμα το δάνειο που είχε πάρει το 1927 η τότε κυβέρνηση για την εθνικοποίηση του λιμανιού Χαϊντάρπασα και τις σιδηροδρομικές γραμμές Ανατολίας. Οι ηγέτες της νέας Τουρκίας που με τη σκόνη του πολέμου στις μπότες ξεκίνησαν εκστρατεία εθνικοποίησης δεν φαντάστηκαν πως το χρέος των 30 ελβετικών φράγκων θα επιβάρυνε το 1986 με ένα χρέος 360 εκ. τουρκικών λιρών.

Επίσης, σύμφωνα με τον ετήσιο προϋπολογισμό το ποσό των 1 τρις 750 δις που θα συγκεντρωθεί από τους φορολογούμενους είναι ίσο με το ποσό που θα διαβέσει η χώρα για την εσωτερική και εξωτερική άμυνά της. Αντίθετα, τα ποσά που διαθέτει για παιδεία (9,5 εκ. σπουδαστές) και υγεία δεν φθάνουν ούτε το

Γράμμα απ' την Τουρκία

Η κρίση της «φιλελευθεροποίησης»

μισό του ποσού αυτού. Κυβερνητικές πάλι πηγές ανακοίνωσαν πως στην περιοχή Ακσάζ του Μαρμαρίς θα κατασκευαστεί μια νέα ναυτική βάση που θα ονομάζεται «Νοτιοανατολική Ναυτική Βάση Ανατολίας» και θα στοιχίσει 2 δις 772 εκ. λίρες.

•Μετά τα σπέρτα και τα ποτά καταργείται τώρα και το μονοπώλιο των τσιγάρων και μεταβιβάζεται στον ιδιωτικό τομέα, που έχει καταντήσει ο μεσάζοντας των ξένων τσιγάρων στη χώρα. Το 1984 πουλήθηκαν 2.726 τόννοι ξένα τσιγάρα που το 1985 διπλασιάστηκαν σε 5.959 τόννους. Παρ' όλο που η κατανάλωσή τους κάλυπτε το 10% της συνολικής κατανάλωσης αποτελούσαν το 1/4 του ποσού που πλήρωσαν οι τούρκοι καπνιστές και που ανέρχεται σε 660 δις τ.λ. για το 1985. Σύντομα θ' αρχίσει στη νοτιοανατολική Τουρκία η καλλιέργεια 250.000 εκταρίων καπνού Βιρτζίνια επειδή θεωρείται καλύτερος. Ωστόσο η διαφορά δεν είναι στην ποιότητα αλλά στον τρόπο κατεργασίας. Έτσι το 60% των εκτάσεων που σήμερα καλλιεργούνται καπνά θα μείνουν ακαλλιέργητα και 70.000 κάτοικοι κινδυνεύουν να μείνουν άνεργοι. Επί πλέον ο αμερικάνικος καπνός έχει υψηλό κόστος κατεργασίας (απαιτούνται 1.618 λίτρα πετρέλαιο για την αποξήρανση ενός τόννου καπνού) που φυσικά θα πληρωθούν απ' την πλάτη του εργάτη.

•Τώρα που οι συνθήκες για συνδικαλισμό έφθασαν στο απροχώρητο κι οι συμβιβασμένοι με το καθεστώς συνδικαλιστές ένωσαν την ανάγκη να κάνουν «γενναίες δηλώσεις», αφού ο διάλογος που μέχρι τώρα προτιμούσαν δεν έφερε κανένα αποτέλεσμα. Τα συνδικάτα της Τουρκ-Ις κάτω από την πίεση της βάσης είναι αποφασισμένοι να καθίσουν στο τραπέζι των συλλογικών συμβάσεων απαιτώντας αυξήσεις που κυμαίνονται από 50% μέχρι 100% και στην περίπτωση που δεν γίνουν δεκτά τα αιτήματά τους θα κατέβουν σε γενική απεργία.

•Στο μεταξύ συνεχίζονται οι δίκες της DISK που όλα τα μέλη της έχουν αποφυλακιστεί. Τη διαχείριση της περιουσίας της συνομοσπονδίας διατηρούν ακόμα οι αντιλήπτορες παρ' όλο που μετά την άρση του στρατιωτικού νόμου έπρεπε να είχαν αποσυρθεί. Σύμφωνα με εκθέσεις του ILO (Διεθνής επιτροπή εργασίας) που συντάχθηκαν βάσει των στοιχείων που έδωσε η ίδια η τουρκική κυβέρνηση η περιουσία της DISK έχει μειωθεί σημαντικά κι έχουν διαπιστωθεί πολλές καταχρήσεις (ενοικίαση καταστημάτων και τουριστικών συγκροτημάτων της Συν/ας σε εξευτελιστικές τιμές κ.ά.)

•Η κοινωνική αλλοτρίωση και η διαφθορά έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις. Από τη μία παρατηρείται υπερβολικός συντηρητισμός που φθάνει στα όρια της οπισθοδρόμησης κι επαναφέρει το σάλβαρι και τον φερετζέ κι από την άλλη τα περιοδικά κι οι ταινίες πορνό ζουν τη χρυσή εποχή τους. Η πορνεία έχει πάρει τεράστια έκταση. Σήμερα που ο θρησκευτικός φανατισμός καλλιεργείται και με τη συμπαράσταση της κυβέρνησης, που το μάθημα των θρησκευτικών έχει γίνει υποχρεωτικό και γενικά το ισλαμικό κίνημα θρίσκειται σε έξαρση, η πορνεία αποτελεί το εισόδημα χιλιάδων οικογενειών.

•Από τις 12 Σεπτέμβρη του '80 μέχρι σήμερα 758 άντρες της ασφάλειας κατηγορήθηκαν για «θασανιστήρια» και ασκήθηκε δίωξη εναντίον τους. 443 άτομα παραπέμφθηκαν στο πειθαρχικό του υπουργείου δημόσιας τάξης κι άλλοι 20 κατηγορούνται ότι προκάλεσαν το θάνατο στη διάρκεια ανακρίσεων. Τα τελευταία 5 χρόνια πέθαναν σε θασανιστήρια 78 άτομα κι ο αριθμός των αστυνομικών που παραπέμφθηκε στη δικαιοσύνη αποδεικνύει ότι οι περιπτώσεις θασανισμών όχι μόνο δεν είναι μεμονωμένες αλλά γίνονται συστηματικά και στόχος τους δεν είναι ν' αποσπάσουν πληροφορίες, όπως συνέβαινε στο παρελθόν, μα να

εξοντώσουν ή να σημαδέψουν εφ' όρου ζωής τον «εχθρό». Πάρα πολλές είναι οι περιπτώσεις των αγνοουμένων που μετά τη σύλληψή τους εξαφανίστηκαν. Δεκάδες είναι οι περιπτώσεις επίσης κατά τις οποίες ενώ οι συλληφθέντες υποβλήθηκαν σε θασανιστήρια που πολλές φορές προκάλεσαν το θάνατο, οι γιατροί που τους εξέταζαν έδιναν βεβαιώσεις που βεβαίωναν ότι κανένα ίχνος θασανισμού δεν εύρισκαν στα σώματα ή δικαιολογούσαν τις περιπτώσεις θανάτου. Μεταξύ αυτών είναι κι ο ιατροδικαστής Σεμσί Γκιόκ. Γιατροί που τόλμησαν να δώσουν σωστές βεβαιώσεις απειλήθηκαν κι αναγκάστηκαν να ζητήσουν την προστασία του εισαγγελέα. Ο ιατρικός σύλλογος της Ισταμπούλ διεξάγει έρευνες για ανάμειξη, συμμετοχή και κάλυψη των γιατρών σε περιπτώσεις θασανιστηρίων και θανάτων.

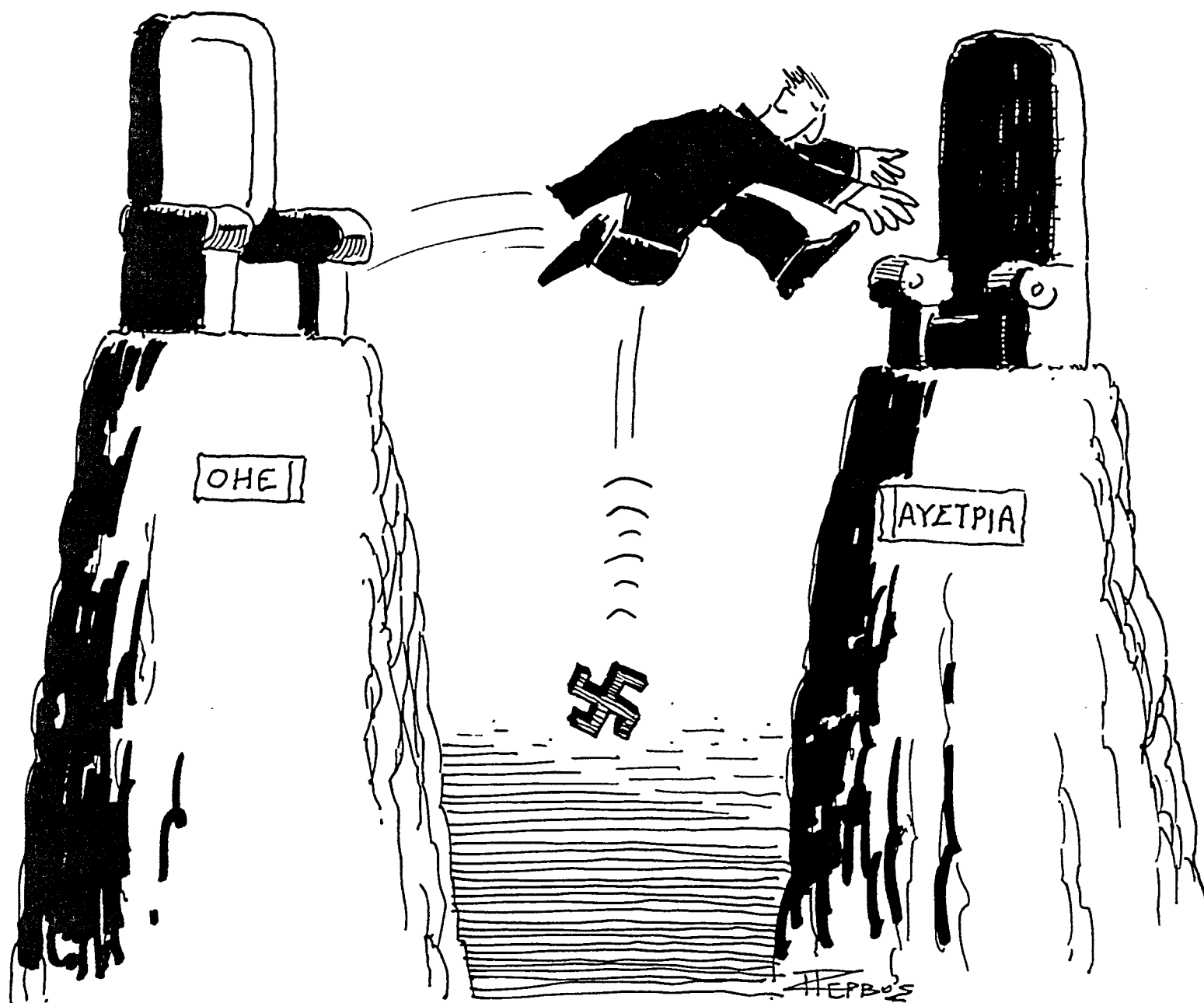
•Ένας χώρος που προβάλλει αντίσταση κι ασκεί αντιπολίτευση στο σημερινό καθεστώς είναι η νεολαία κι ιδιαίτερα οι φοιτητές που συνεχίζουν να θεωρούνται ένοχοι κι υπεύθυνοι για την προ της 12 Σεπτέμβρη κατάσταση της χώρας. Παρ' όλο που οι σημερινοί νέοι δεν είχαν πάρει μέρος στις συγκρούσεις της περιόδου '75-80 βρίσκονται κάτω από διαρκή έλεγχο, παρακολούθηση και καταπίεση. Απαγορεύεται η ανάγνωση βιβλίων πέρα από αυτά που εκδίδει κι εγκρίνει ο Οργανισμός Ανώτερης Παιδείας (του οποίου τα δικαιώματα κι οι αρμοδιότητες είναι τόσο διευρυμένες ώστε να ελέγχει την Τουρκική ραδιοτηλεόραση και άλλους φορείς). Καθημερινά γίνονται έλεγχοι στους θαλάμους των φοιτητών που πρέπει να λογοδοτούν και για το παραμικρό χαρτάκι που θα βρεθεί. Οι πόρτες των φοιτητικών εσθίων κλείνουν μετά τις 11.00 το βράδυ, εφαρμόζεται το σύστημα του απουσιολόγιου κι αν κάποια φοιτήτρια διαπιστωθεί ότι κάνει παρέα με το αντίθετο φύλο εξετάζεται για να διαπιστωθεί αν είναι παρθένα ή όχι. Οι φοι-

τητές με καθιστικές διαμαρτυρίες, πορείες κι άλλοτε με πιο θίαιες ενέργειες προσπαθούν ν' ακουστούν τα αιτήματά τους. Συχνά αντιμετωπίζουν βέβαια τις αποβολές από τις σχολές ή τις εστίες, παρ' όλα αυτά το μαθητικό κίνημα αν και δεν είναι οργανωμένο ακόμα αναμένεται να παίξει ένα από τους σπουδαιότερους ρόλους στις προσεχείς εξελίξεις.

•Ο μεγάλος πονοκέφαλος της κυβέρνησης και του στρατού είναι η κατάσταση στην Ανατολική Τουρκία, στις κουρδικές περιοχές. Μα δεν είναι μονάχα οι εκτοπίσεις, οι διώξεις κι οι προσπάθειες της φυσικής εξόντωσης του λαού αλλά και οι επιθέσεις ενάντια στην κουλτούρα του. Το παράδειγμα που αναφέρεται δείχνει καθαρά μια πλευρά της κατάστασης και δεν νομίζουμε ότι χρειάζονται ιδιαίτερα σχόλια. Περιοχή Τούντζελι. 55 χιλιάδες στρατώτες για 19 χιλιάδες κατοίκους. Η Γεωπονική σχολή κλείστηκε και μετατράπηκε σε Ασφάλεια κι η Σχολή Εκπαιδευτικών έγινε στρατώνας. Ο νομάρχης που διορίστηκε το 1982 από την πρώτη κι όλας μέρα δήλωσε στους κατοίκους «Σαν νομάρχης του κράτους έχω το καθήκον να σας εξισλαμίσω». Αμέσως μετονόμασε το πάρκο Ατατούρκ σε Πάρκο της 12 Σεπτέμβρη. Υποχρέωσε τους δημόσιους υπαλλήλους να ξυρίσουν τα μουστάκια τους και τους γέροντες τα γένια τους. Ανάγκασε το λαό ν' ασχοληθεί με τον αθλητισμό «για να μην ασχολείται με την πολιτική» και γι' αυτό έπρεπε νέοι γέροι να τρέχουν με τις φόρμες. Όσοι αρνήθηκαν τιμωρήθηκαν αυστηρά, τους έκλεισαν τα μαγαζιά κι έβαν εστιάτορα του πέταξαν στο δρόμο όλο το φαγητό του εστιατορίου του. Οι κάτοικοι του Τούντζελι λόγω του θρησκευτικού τους δόγματος δεν συνηθίζουν να πηγαίνουν στο τζαμί και να κάνουν προσευχή και το ένα τζαμί τους ήταν υπεραρκετό. Ο νομάρχης όμως μέσα σε δυο χρόνια έκτισε τέσσερα τζαμιά παρακολουθώντας ποιοι πηγαίνουν και ποιοι όχι. Αγόρασε για την νομαρχία επίχρυσα μαχαιροπήρουνα αξίας 19 εκ. λιρών. Πίεζε τους ενοριάρχες να παραιτηθούν επειδή «έτσι απαιτούσε ο στρατιωτικός νόμος». Απαγόρευσε τις θρησκευτικές νεκρώσιμες τελετές σύμφωνα με τα ντόπια έθιμα και υποχρέωσε «να διαβάζονται» οι νεκροί από τους ιμάμηδες των τζαμιών του. Το περίεργο με τους κατοίκους του Τούντζελι είναι ότι στο δημοψήφισμα για το σύνταγμα είπαν «ναι» μ' ένα ποσοστό 94% αλλά στις τοπικές εκλογές έδωσαν το 70% των ψήφων τους σ' αριστερά κόμματα.

•Πρόσφατα εγκαινιάστηκε το φράγμα Ατατούρκ που θα καλύψει με νερό δεκάδες χωριά. Η κυβέρνηση βέβαια αποζημίωσε τους χωριανούς πληρώνοντας 15-80 λίρες το τετραγωνικό για τα κτήματά τους. Μαζί με τα χωριά θα μείνει κάτω από το νερό κι ένας πολιτισμός 5 χιλιετηρίδων. Κι ενώ ο πρωθυπουργός Οζάλ από τη μία κι ο Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ από την άλλη προσπαθεί ο καθένας τους ν' αποδείξει ότι εκείνος είναι ο εμπνευστής του «Νοτιοανατολικού Σχεδίου» οι χωριανοί με τις πενταροδεκάρες στο χέρι θλέπουν τον Ευφράτη και τον Τίγρη να καταπίνουν τα χωριά τους και μπροστά τους ν' ανοίγεται ένα αβέβαιο μέλλον.

Μουράτ Αϊντίν

Καθαρός ο Βάλντχαϊμ

ΑΥΤΟΝ ΤΟΝ ΤΙΤΛΟ είχε η *Ελευθεροτυπία* εγκαίρως πριν τις αυστριακές προεδρικές εκλογές: Η *Ελευθεροτυπία*, η ίδια εφημερίδα που δημοσίευε επί μήνες πολλές λεπτομέρειες σχετικά με τη συμμετοχή του Βάλντχαϊμ σε εγκλήματα πολέμου που έγιναν μεταξύ 1942-45 στην Ελλάδα και τη Γιουγκοσλαβία. Στο κείμενο αναφερόταν πως ο έλληνας υπουργός Δικαιοσύνης είχε ρίξει μια ματιά στους φακέλους των εγκληματιών πολέμου –απ’ τους οποίους φακέλους έχουν καταστραφεί οι περισσότεροι– χωρίς να βρει κάτι που να αφορά τον Βάλντχαϊμ. Πότε, ποιος και γιατί κατέστρεψε τους φακέλους δεν το είπε ο υπουργός. Και, προφανώς, ούτε ρωτήθηκε στην συνέντευξη τύπου αν δέχθηκε ποτέ σε ακρόαση τους τέσσερις έλληνοεβραίους μάρτυρες από τη Ρόδο και τα Γιάννενα. Οι άνθρωποι αυτοί κατέθεσαν δημόσια τη μαρτυρία τους, πως ο Βάλντχαϊμ έβαλε προσωπικά χέρι

στην καταλήστευσή τους που προηγήθηκε της μεταγωγής τους στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Εξίσου προφανώς, δεν υπήρξε έλληνας δημοσιογράφος που να ρωτήσει τον υπουργό Δικαιοσύνης Κακλαμάνη τι έχει να πει για τα δημοσιεύματα (στον ελληνικό τύπο κυρίως της *Ελευθεροτυπίας*, του *Σχολιαστή* και του *Αντί*) γύρω από τα εγκλήματα πολέμου στον ελληνικό χώρο για την «επικύρωση» των οποίων υπέγραφε υπεύθυνα επί σειράν ετών στα επίσημα έγγραφα ο Βάλντχαϊμ. Και, φυσικά, τι έχει να πει ο υπουργός στα εναλλασσόμενα –ανάλογα με τις δημοσιεύσεις– ψέματα του Βάλντχαϊμ. Εξαντλείται άραγε η α-λα ελληνικά αντιμετώπιση και επεξεργασία της εποχής 41-45 αποκλειστικά και μόνο σε εορταστικά μνημόσυνα των μυριάδων θυμάτων, ενώ είτε αγνοούνται οι υπεύθυνοι γραφιάδες των σφαγών αυτών και οι (έλληνες, μεταξύ άλλων) συνεργόι τους, είτε μάλιστα γίνονται αποδέκτες φιλοφρονή-

σεων και αβροτήτων του διεθνούς πρωτοκόλλου, όπως π.χ. πρόσφατα κατά την απονομή των βραβείων Ωνάση στους πρώην ναζί Χέλμουτ Σμιτ και Χέρμπερτ φον Κάραγιαν; Όλοι, μα όλοι, ήταν παρόντες: Απ’ τον Ιόλα, στον Σαρτζετάκη, απ’ τον Τσαρούχη στον Κύρκο, στον Παπανδρέου –με του οποίου τον πατέρα είχε ασχοληθεί ο Βάλντχαϊμ και η μουσική υπηρεσία του, σύμφωνα με δημοσιευμένες και ως τώρα μη διαψευσμένες αποκαλύψεις του τύπου.

«Η πολωνική κυβέρνηση χαρακτήρισε την αντιδικία γύρω από το πρόσωπο του υποψηφίου για το αξίωμα της προεδρίας Κουρτ Βάλντχαϊμ ως εσωτερική υπόθεση της Αυστρίας». Κι αυτή η δήλωση δημοσιεύτηκε εγκαίρως, πριν τις εκλογές. Μετά απ’ αυτό μπαίνει κανείς στον πειρασμό να ρωτήσει αν και κατά πόσο ήταν –και είναι ακόμη και σήμερα– εσωτερικές υποθέσεις της Γερμανίας και των αυ-

στριακών μισοφορών της η επιδρομή της ναζιστικής Γερμανίας στην Πολωνία το 1939, οι σφαγές που ακολούθησαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης και στο γκέτο της Βαρσοβίας, αλλά και σ' ολόκληρη την Ευρώπη κι ιδιαίτερα στην Γιουγκοσλαβία και την Ελλάδα...

Επίσης εγκαίρως προ των εκλογών μπόρεσε ο Βάλντχαϊμ να εκφράσει τις ευχαριστίες του στον ισραηλινό πρόεδρο Χέρτσογκ, στην πολωνική και την ελληνική κυβέρνηση, στον λεγόμενο «κυνηγό των ναζί» Σιμόν Βίζενταλ και σε πολλούς άλλους ότι δήθεν είχαν βεβαιώσει την «αθωότητά» του. Στο δε άκαμπο «παγκόσμιο ιουδαϊκό κογκρέσο» πρόλαβε να επιπρίψει την κατηγορία της δωροδοκίας μαρτύρων. Και μ' αυτόν τον τρόπο, εξασφαλισμένος από το εξωτερικό, μπόρεσε ο Βάλντχαϊμ να τραβήξει πάνω στο παλιό γερμανοαυστριακό ψέμα του σωστού στρατιώτη, που έπραξε απλώς το καθήκον του. Αυτό που στη Γερμανία είναι η *Bildzeitung* και στην Ελλάδα το *Έθνος*, είναι για την Αυστρία η *Kronenzeitung*. Την παραμονή της εκλογής τιτλοφορούσε το κύριο άρθρο της «μίσος κατά των στρατιωτών». Μίσος κατά των στρατιωτών, που τόσο πολύ τους χρειάζονται όμως οι Αμερικανοί για ν' αντέξει η ΝΑΤΟική συμμαχία... Η «καλλιέργεια και η αναμόχλευση του μίσους που επιχειρείται από κάποιες εβραϊκές οργανώσεις» φέρεται ως συνυπεύθυνη για την αναμενόμενη εκλογική επικράτηση του Βάλντχαϊμ. Παρόλο ότι το ποσοστό του δεν ήταν τόσο μεγάλο όσο αναμενόταν αρχικά, η εκδοχή αυτή υιοθετήθηκε γενικά από τον παγκόσμιο τύπο, του ελληνικού συμπεριλαμβανομένου. Την εξασφάλιση του εσωτερικού μετώπου εγγυήθηκαν η σιωπή των «σοσιαλιστών» και «σοσιαλδημοκρατών» καθώς και ολόκληρου του τύπου στην Αυστρία και τη Γερμανία. Ο φριχτός ρόλος που παίζουν τα «αριστερά» αυτά κόμματα στις δύο χώρες τραβάει πίσω τουλάχιστο ως τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν οι Σοσιαλδημοκράτες ενέκριναν το 1914 τις πολεμικές πιστώσεις του Κάιζερ Γουλιέλμου. «Ποιος μας πρόδωσε; Οι Σοσιαλδημοκράτες!» ήταν το σύνθημα από στόμα σε στόμα, όταν αυτοί βοήθησαν το 1918 τον αυτοκρατορικό στρατό να συντρίψει τα επαναστατικά συμβούλια των εργατών και στρατιωτών και στη συνέχεια να αφοπλίσει ολόκληρο το εργατικό κίνημα στη δεκαετία του '20 ώστε να παραδοθεί αδύναμο στον ναζι-φασισμό. Ήδη από τότε δωροδοκούσαν οι σοσιαλδημοκράτες από τον εγκληματία πολέμου μεγαλοβιομήχανο Φλικ.

Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο τέθηκαν δημιουργικά στην κορυφή του λαϊκού κινήματος κατά του επανεξοπλισμού και των «επιτροπών αγώνα κατά του πυρηνικού θανάτου» —για να τις καταπνίξουν. Κάποιοι σοσιαλδημοκράτες, παλαιοί αντιφασίστες όπως ο Βίλντ Μπραντ και ο Γκούσταβ Χάινεμαν, δυτικογερμανός πρόεδρος 1969-74, χρησίμευαν ως εθνικοί και διεθνείς κράχτες, με τους οποίους οι παλιές (και νέες) κυρίαρχες δυνάμεις κάλυπταν το «ζωτικό ψέμα» τους, πως τάχα είναι και κάνουν εντελώς αλλιώς πράγματα απ' τους γερμανοαυστριακούς φασίστες ως το '45.

Έτσι, π.χ. είπε ο Βίλντ Μπραντ το 1968 στην πρώτη μεγάλη ομιλία του στον ΟΗΕ, ως υπουργός Εξωτερικών:

«Δεν χορηγούμε όπλα σε περιοχές έντασης». Στην πραγματικότητα, την εποχή εκείνη η ίδια η κυβέρνηση του, μέσω του υφυπουργού —και μετέπειτα Προέδρου Δημοκρατίας— Καρλ Κάρσενς και με τη βοήθεια του ΒΝΔ (δυτικογερμανικής μυστικής υπηρεσίας) και της εταιρίας του εμπορίας όπλων «Μερεξ» οργάνωνε αποστολές όπλων, όχι μόνον σ' όλες σχεδόν τις «περιοχές έντασης» του κόσμου, αλλά και σε θέατρα πολέμου, και μάλιστα και στα δυο εμπόλεμα μέρη, όπως τότε π.χ. στην Μπιάφρα και

την Νιγηρία, στην Ινδία και στο Πακιστάν.

Όπως στη Γερμανία οι «Σοσιαλδημοκράτες», έτσι και οι «Σοσιαλιστές» στην Αυστρία. Ο «σοσιαλιστής» Καρλ Ρέννερ, καγκελάριος της Πρώτης Δημοκρατίας μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και της Δεύτερης μετά το 1945 —τότε διορισμένος από τον Στάλιν— προπαγάνδιζε το 1938 την προσάρτηση στη φασιστική Γερμανία ως δήθεν «ιστορική πρόοδος». Ως το '45 υπήρχαν στην Αυστρία αναλογικά περισσότερα μέλη του ναζιστικού κόμματος από τη Γερμανία (10 έναντι 7%). Όπως ο Χίτλερ δεν υπήρξε τυχαία αυστριακός, δεν ήταν επίσης τυχαία πως στις εκκαθαριστικές ενέργειες και μαζικές δολοφονίες μέσα κι έξω απ' τα γκέτο και τα στρατόπεδα συγκέντρωσης συμμετείχαν αναλογικά τόσοι πολλοί αυστριακοί σε υψηλές θέσεις. Παρόλα αυτά, ΗΠΑ και ΕΣΣΔ τους παρουσίασαν σαν τα πρώτα θύματα της ναζιστικής επιθετικότητας, στην «Δήλωση της Μόσχας» το 1943. Εδώ βρίσκεται πιθανώς η σιωπηρή συνεννόηση των δύο υπερδυνάμεων (που φανερώθηκε στην περίπτωση του Βάλντχαϊμ): Η Αυστρία σαν «ουδέτερο» κράτος μεταξύ Ανατολής και Δύσης ακόμα και σ' εποχές «ψυχρού πολέμου» σαν ανοικτό εντευκτήριο των «διπλωματών» και κρυφό των πρακτόρων.

Χρησιμοποιώντας τους φακέλους εγκληματιών πολέμου, προσπάθησαν γιουγκοσλάβοι πράκτορες να στρατολογήσουν το Βάλντχαϊμ για τους ανατολικούς. Δεν έγινε γνωστό αν το πέτυχαν. Πάντως, ως αυστριακός υπουργός Εξωτερικών, όταν στις 21 Αυγούστου του 1968 τα στρατεύματα του συμφώνου της Βαρσοβίας καταλάμβαναν την Τσεχοσλοβακία, σε αντίθεση με τα ειωθότα, διέταξε τον αυστριακό πρέσβη στην Πράγα να κλείσει την πρεσβεία σέ φυγάδες τσέχους. Μετά την εκλογική νίκη του τον επαινέσε το πρακτορείο Τας, μιλώντας για «σιωνιστική υστερία» εις βάρος του —λες και οι σοβιετικοί έχουν αγκαζάρει τον αντιφασισμό και πως ο Βάλντχαϊμ κατηγορήθηκε μόνο, για συμμετοχή σε σφαγές σιωνιστών και όχι εβραίων, ελλήνων κ.ά.

Όσο δε αφορά τους εβραίους και τον αντισημισμό —εκλαμβανόμενο από τις υπερδυνάμεις ως «δεδομένο και αδύνατο να αλλάξει»— που στο κάτω-κάτω δεν περιορίζεται μόνο στη Γερμανία και την Αυστρία, αλλά είναι τρέχον θέμα εδώ και αιώνες, για να μην πούμε από της σταυρώσεως του Ιησού, στην «χριστιανική Δύση»: Να υποκύπτεις στο ευρωπαϊκό αυτό αντισημιτισμό και να «παραχωρείς» στους περισσότερους ευρωπαίους εβραίους την επιλογή —όπως έκαναν και οι ναζί μαζί με τους Βρετανούς ως το 1938— μέσω της ρατσιστικής ιδεολογίας του σιωνισμού στην κατεχόμενη Παλαιστίνη, αργότερα «Ισραήλ», να ασκούν αποικιοκρατική πολιτική σε βάρος των αραβικών λαών (και να παίρνουν τα αποθέματα πετρελαίων τους).

Οι Αυστριακοί αποδέχθηκαν ευγνώμονες την τοποθέτησή τους από τις υπερδυνάμεις ως θύματα της ναζιστικής επιθετικότητας και έριξαν όλη την ευθύνη στους κακούς Γερμανούς. Ως τα μέσα της δεκαετίας του '60 κυβερνούσαν οι «σοσιαλιστές» σε συνασπισμό με το συντηρητικό λαϊκό κόμμα. Και τα δυο κόμματα στρατολογούν χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα πρώην ναζί. Από τη δεκαετία του '70 οι σοσιαλιστές κυβερνούσαν μαζί με το μεγάλο —εν μέρει φασιστικό «Κόμμα Ελευθερίας της Αυστρίας» (FPO). Ο πρόεδρος του κόμματος αυτού μέχρι πρόσφατα ήταν ο Φρίντριχ Πέτερ, εθελοντικό μέλος των SS και αξιωματούχος στο 2ο Πλγκ. Πόλεμο σε μια μονάδα που πήρε μέρος σε μαζικές εκτελέσεις εβραίων στη Ρωσία. Ο υπουργός Αμύνης, της «σοσιαλιστικής» κυβέρνησης μέλος του FPO, χαϊρέτησε πέρυσι επίσημα τον εγκληματία πολέμου Βάλτερ Ρέννερ, που μόλις είχε αποφυλακιστεί από ιταλική φυλακή.

Και ο αυστριακός εβραίος Μπρούνο Κράισκυ έ-

πλευσε και πλέει πάνω στο αντισημιτικό ρεύμα. Αποκάλεσε τους εβραίους «μοχθηρό λαό». Δεν τόλμησε ποτέ να ονομάσει «τρομοκράτη» ούτε έναν από τους φασίστες, απεναντίας όμως πρόσφατα τον Ισραηλινό υπουργό Εξωτερικών Σαμίρ, επειδή τοποθετήθηκε κατά του Βάλντχαϊμ. Μισή ντουζίνα απ' τους συναδέλφους του Κράισκυ στο υπουργικό συμβούλιο στη δεκαετία του '70 ήταν πρώην ναζί, π.χ. ο υπουργός γεωργίας Χανς Έλλινγκερ, ή ο υπουργός Εσωτερικών και Αμύνης Όττο Ρες, πριν το '45 μέλος των SA και της NSDAP και δάσκαλος σε σχολείο ελίτ των ναζί (NAPOLA). Ο Κράισκυ φρόντιζε να καταστέλλει πάντα τις συζητήσεις για το φασιστικό παρελθόν της Αυστρίας. Επομένως δεν εκπλήσσει ότι οι ίδιοι αυτοί οι «σοσιαλιστές» που βοήθησαν να φανερωθεί τους τελευταίους μήνες το παρελθόν του Βάλντχαϊμ, κολυμπούσαν στο κύμα του αντισημιτισμού, σκεπάζοντάς τον μ' αυτόν τον τρόπο.

Καθαρός ο Βάλντχαϊμ; Ναι, ένας Βάλντχαϊμ είναι καθαρός —σ' ένα κόσμο που κυβερνάται από τις δυο υπερδυνάμεις διά μέσου της «ισορροπίας της τρομοκρατίας» (των πυρηνικών, χημικών κ.ά. όπλων). Συγγνώμη για τη λέξη «τρομοκρατία» την οποία οι δύο υπερδυνάμεις τόσο έντονα προφασίζονται ότι καταπολεμούν. «Ισορροπία του τρόμου» δε λένε από δεκαετίες το δικό τους παγκόσμιο διεθνές Κράτος. Να μας αφήνει χρόνους αυτός ο διεθνής «τρόμος», μαζί με τις επικυρώσεις των «Β»!

Ρολφ Πόλε

Υ.Γ.: Ο Βάλντχαϊμ επικύρωσε για τον Γκέλεν και τον Φύρερ:

- τις σφαγές 750 πολιτών στην Κομμάνα και άλλες δολοφονίες στη γύρω περιοχή, τον Οκτώβρη του 1943.
- τη δολοφονία 82 γυναικών και παιδιών από τα οποία 42 ήταν κάτω από 15 χρόνων, στο χωριό Λυγιάδες.
- την καταστροφή του μοναστηριού της Αγίας Λαύρας και τον τουφεκισμό 13 καλογέρων.
- την καταστροφή περισσότερων από 100 χωριών.
- τον τουφεκισμό 128 δασκάλων, τραπεζικών υπαλλήλων και άλλων πολιτών στη Σπάρτη, για αντίποινα.
- τη διαταγή της στρατιάς Ε της Βέρμαχτ να τεθούν υπεύθυνοι για τις σφαγές των ναζιστών οι Κομμουνιστές.

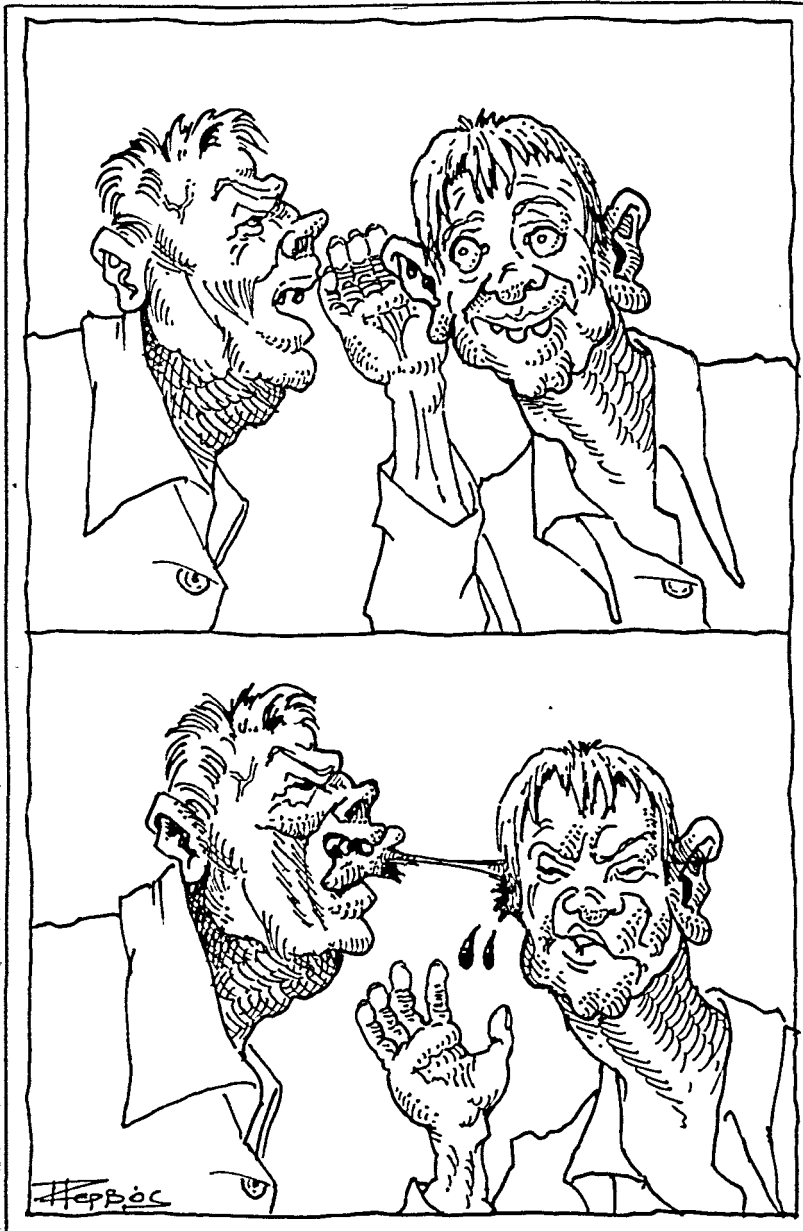
Ο βρετανός βουλευτής Γιάννερ έχει αποδείξει ότι ο Β. ήταν παρών, όταν έβγαλαν έξω από γερμανικά φορτηγά 30 πτώματα τουφεκισμένων βρετανών αιχμαλώτων, σαν σακκία με σκουπίδια. Ο Γιάννερ κατηγορήσε τον Β. ότι έχει σχέση με τη δολοφονία 7 βρετανών στρατιωτών και 3 Ελλήνων παρτιζάνων, μετά από ανάκρισή τους, ίσως και απ' τον ίδιο προσωπικά. Στην προκειμένη περίπτωση ο Β. σε τηλεγράφημά του ρώτησε «τι να κάνει με τους "συμμορίτες"». Πήρε την απάντηση πως «είναι άχρηστοι πια». Μόνο ένας απ' αυτούς σώθηκε.

Ο βουλευτής Γιάννερ κατηγορήσε την πρωθυπουργό Θάσερ ότι συμμετέχει στη Διεθνή καμπάνια «κουκουλώματος» της υπόθεσης με στόχο την προστασία του Β.

111 Βουλευτές μέλη του Κογκρέσσου των ΗΠΑ, 79 «δημοκράτες» και 32 «ρεπουμπλικάνοι», ζήτησαν από τον Πρόεδρο Ρήγκαν να μη στείλει αντιπρόσωπο στην τελετή ορκωμοσίας του Β. στις 8 Ιουλίου.

Ο Β. ήταν το 1944 όχι μόνο απλός στρατιώτης, όχι μόνο ανθυπολοχαγός αλλά: «ανώτερος ανθυπολοχαγός».

Αυτές οι «Υ.Γ.» λεπτομέρειες δεν δημοσιεύθηκαν στις Ελληνικές εφημερίδες. Γιατί; Επειδή δεν ενδιαφέρονται οι Έλληνες αναγνώστες;

Βλάχοι GO HOME

Κάπου διάβασα μια πολύ σοφή κουβέντα, που έλεγε (στο περίπου) ότι ταξιδεύοντας μαθαίνει κανείς περισσότερο για τη χώρα του παρά για τις χώρες που περιδιαβάζει. Αυτό πρέπει να εξηγείται με το ότι δεν μπορεί κανείς να κοιτάζει γύρω του χωρίς να συγκρίνει κατανάγκη με ό,τι παρόμοιο γνωρίζει, έτσι που οι ομοιότητες και οι διαφορές να διαφωτίζουν εξ ίσου και τους δυο όρους της σύγκρισης.

Περιδιαβάζοντας λοιπόν την Τρανσυλβανία, μπορεί να μην κατάφερα ν' ανακαλύψω τον Κόμπ Δράκουλα, ανακάλυψα όμως ότι εμείς οι Έλληνες δεν τα βολέψαμε και τόσο άσχημα με τους πάσης φύσεως μπρουτζόβλαχους, που μας περιβάλλουν, όσο θα νόμιζε κανείς όταν βλέπει να μας έρχεται το αίμα στο κεφάλι με την «κατάπυση» προπαγάνδα των Σκοπιών, ή όταν ακούει τον Πρόεδρό μας να εκφωνεί κάποιον πανηγυρικό στη Θεσσαλονίκη.

Πολλούς αιώνες λοιπόν προτού οι Αμερικάνοι ξεκινήσουν για την κατάκτηση της «Άγριας Δύσης», οι Γερμανοί ξεκίνησαν να κατακτήσουν την άγρια Ανατολή. Κι ενώ κάποιοι απ' αυτούς ανέ-

βαιναν τις ακτές της Βαλτικής, κι άλλοι έφταναν στο Βόλγα, μερικά караβάνια, από τη Σαξωνία νομίζω, κώθηκαν μέσα στα πυκνά των Καρπαθίων κι έσπασαν κάποιες αποικίες ανάμεσα στους άγριους Βλάχους της περιοχής (γράφω το Β κεφαλαίο επειδή έτσι ονομάζονταν οι ιθαγενείς αυτού του τόπου κι απ' αυτούς που ήταν, όπως φαίνεται η η αφρόκρεμα της βλαχαδοσύνης, βγήκε η έννοια-λέξη «βλάχος» με β μικρό).

Λέω έσπασαν αποικίες διότι δεν εγκαταστάθηκαν διάσπαρτοι όπως οι Έλληνες στο Ιάσιο, στη Φιλιππούπολη, στον Πύργο, αλλά έφτιαξαν πόλεις περικυκλωμένες σαν την Ποτιidea και τη Μασσαλία: την Kronstadt, την Hermannstadt, το Schossburg, πέρα απ' τις προϋπάρχουσες (όπως την Alba Jullia-Weissenburg).

Μέσα σ' αυτές τις πόλεις κατοικούσαν κυρίως μικροαστοί (υπήρχαν και Γερμανοί αγρότες), χωρισμένοι σε συνεχνίες των μαραγκών, των σιδεράδων κ.ο.κ. που κάθε μια είχε χτίσει και τον πυργίσκο της στα τείχη της πόλης, και σε περίπτωση πολιορκίας έπρεπε να τον επανδρώσει με μέλη της και να τον υπερασπίζει εφ' όρου ζωής της συνεχνίας.

Και τις υπεράσπιζαν αυτές οι συνεχνίες τις πόλεις τους επί επτά αιώνες περίπου, σ' έναν αγώνα που τον νόμιζαν εθνικό, ή θρησκευτικό, αλλά που ολοφάνερα ήταν ταξικός, ώπου οι πέρη βλάχοι μπουκάρανε τελικά, όπως μπουκάρανε και κατακτίσανε και τόσα

άλλα γερμανικά αστικά κέντρα σ' άλλα πλάτ και μήκη της Ευρώπης: το Πρέσμπουργκ, το Λέμπεργκ, το Καϊνγκ-κομπεργκ π.χ.

Εγώ, όντας μικροαστός με συνείδηση, μπορεί να αισθάνομαι κάποια συμπάθεια για τους ταξικούς συντρόφους μου Γερμανούς, έτσι που τα σκατώσανε και τους πήρανε φαλάγγι οι διάφοροι βλάχοι, αλλά το ηθικό δίδαγμα της ιστορίας αυτής (που δεν απευθύνεται μόνο στους καλαμπουριτζήδες του «έξω οι βλάχοι απ' την Αθήνα» αλλά σ' όλους τους Έλληνες) δεν είναι κατ' ανάγκη αυτό. Μπορεί να είναι παραίνεση για λιγότερη σωβινιστική έπαρση, και για περισσότερη ικανοποίηση με τη μοίρα, που επεφύλαξε η ιστορική εξέλιξη στους Έλληνες μικροαστούς, που εξάλλου, μίν το ξεχνάμε, ήταν πάντοτε πολύ περισσότερο μεταπράτες και πολύ λιγότερο χειροτέχνες-βιοτέχνες απ' ό,τι οι Γερμανοί.

Θανάσης Καλόμαλος

Κλείνει ο «Σπάστης»

Σε γράμμα του, ο Παναγιώτης Παπαδόπουλος, εκδότης της «Αυτόνομης εφημερίδας Σπάστης» εξηγεί τους λόγους που τον υποχρεώνουν να αναστείλει την έκδοσή. Μεταφέρουμε ένα μικρό απόσπασμα:

«Παλιότερα είχα και εγώ τη ρετινιά του «λυσσασμένου». Και δεν ήμουνα ο μόνος. Μόνο που τότε ο ακπιρισμός μας είχε όραμα (και έχει). Τα σπάγαμε στις διαδηλώσεις, αποζητούσαμε τη σύγκρουση με την αστυνομία, αλλά και αφίσες τυπώναμε, παίρναμε πάνω μας αρκετές πρωτοβουλίες για προκήρυξεις, συζητήσεις, διαδηλώσεις έξω απ' τις φυλακές, κεντρικές και συνοικιακές παρεμβάσεις. Πάνω απ' όλα δεν είμαστε όμως απ' έξω απ' τη κοινωνία. Είμαστε μέσα, συζητάγαμε μαζί της, δεν αρνιόμαστε την προσέγγιση ενός προβλήματος που δεν ήταν φυσικά μόνο δικό μας.

Οι σημερινοί «λυσσασμένοι» ή «μυληπιρστές» είναι μακριά απ' όλα αυτά. Ξυπνούν το θράδυ, ξαφνιασμένοι, για να σπάσουν ψυχαναγκαστικά στην Αθήνα. Θυμούνται τα Εξάρχεια, για να εκτονώσουν την τεμπελιά τους από μια απύθμενη προσωπικότητα, από μια κακόβουλη οντότητα.

Καίγονται τελικά μέσα στις μολότωφ που φπάρχουν. Τα σπάνε χωρίς να κλαίνε, ήδη ξεκομμένοι απ' τον παγκόσμιο πόνο για τον άνθρωπο, την κοινωνική κρίση, το τέλμα του σύγχρονου ανθρώπου.

«Σύντροφοι» όταν ξαναχρειαστεί να το κάνουμε, δεν θα είμαστε μόνοι μας. Εσείς θάστε μόνοι σας.

Μέσα σε όλη αυτή τη διαδικασία της σύγκρουσης με την εξουσία και της σύγκρουσης με το «χώρο» αν θέλετε, κρίνεται αναγκαίο η διακοπή της έκδοσης του «Σπάστη».

Ένα έντυπο δεν μπορεί να σταθεί, ούτε και οι προτάσεις του, ούτε και η ανάπτυξη ή κυκλοφορία του όταν το κομμάτι του, ο «χώρος» που εκφράζεται δεν έχει τίποτα

να του δώσει πέρα από ένα παρείσποκο ανάγνωσμα».

Θυμίζουμε ότι το τελευταίο τεύχος του «Σπάσι» περιείχε ένα σημαντικό ντοκουμέντο, που αποδείκνυε ότι συνεχίζεται το φακέλωμα ατόμων και οργανώσεων της αριστεράς. Τη γνησιότητα του εγγράφου δεν διέψευσε ο τότε αρμόδιος υπουργός κ. Τσούρας, παρά την αναδημοσίευσή του απ' τον καθημερινό τύπο (ΤΑ ΝΕΑ). Η σιωπή, σ' αυτή την περίπτωση, δεν μπορεί παρά να θεωρηθεί αποδοχή.

Σ.

Η Αυτόνομη Συσπείρωση Γιατρών χτύπησε πάλι!

Πράγματι, παρά τις προσδοκίες κυβερνητικών και μη «παραγόντων» η δυναμική παρουσία της Συσπείρωσης των γιατρών την τελευταία χρονιά στο νοσοκομειακό κίνημα της Θεσσαλονίκης επισφραγίστηκε στις πρόσφατες εκλογές της ΕΙΝΒΕΘ με διπλάσιασμό των ψήφων της και έδρα από την πρώτη κατανομή (8% του συνόλου). Έτσι έκλεισε λογικά η πρώτη αγωνιστική (σε σύγκριση με το παρελθόν) χρονιά της ΕΙΝΒΕΘ όπου η σημαντική παρουσία της αυτόνομης συσπείρωσης της στέρησε τον τίτλο του καλού παιδιού του Γεννηματά!

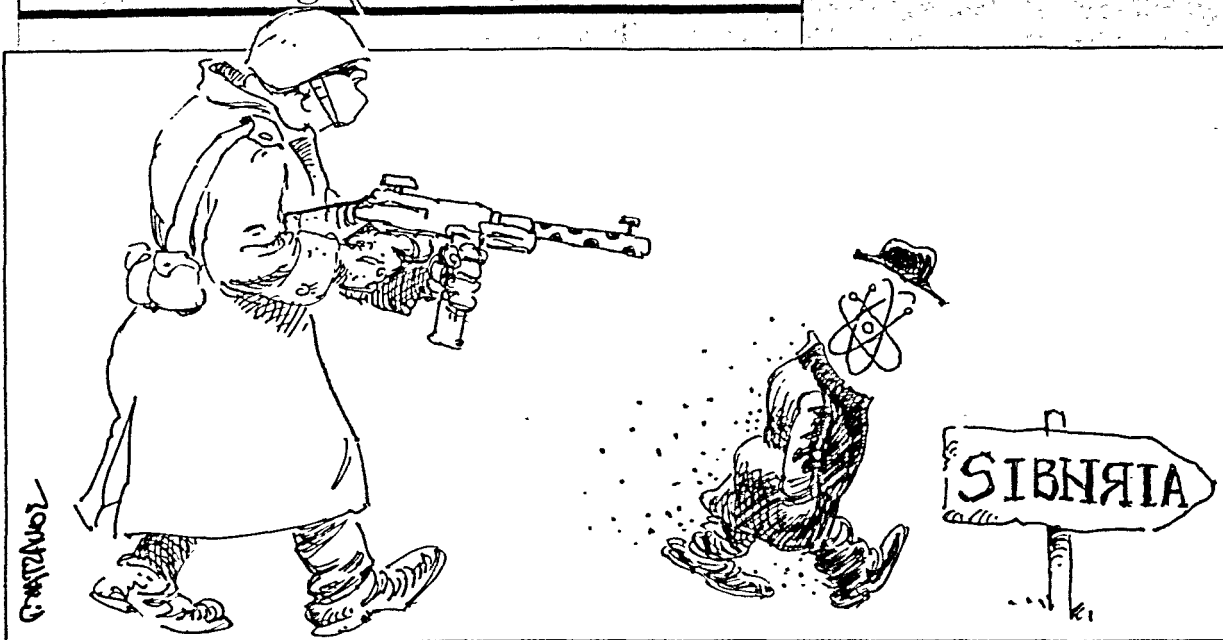
Παράλληλα, ενδιαφέρουσα είναι και η νέα μεγάλη επιτυχία της ομάδας Πρωτοβουλίας του Ψυχιατρικού Θεσ/νίκης στην νέα επιλογή αντιπροσώπου μετά την παραιτήση των προηγούμενων αντιπροσώπων, αποτέλεσμα αντιδημοκρατικών ενεργειών του Προέδρου του ιδρύματος.

Έτσι παρά την κινητοποίηση του εν λόγω προέδρου που την τελευταία στιγμή επιστράτευσε και όλους τους ψυχολόγους για να ψηφίσουν αντιπρόσωπο... των γιατρών, η συνεπής και δυναμική στάση των εκπροσώπων της ομάδας πρωτοβουλίας ημίστηκε με τη συντριπτική πλειοψηφία των ψήφων των συναδέλφων τους. Αυτό βέβαια δεν φαίνεται ότι κλονίζει τη θέση του εν λόγω προέδρου που φαντάζει ακλόνητος από τη σχέση του με υψηλά ιστάμενο και ωραίο του ΠΑΣΟΚ, παρά το ότι κατάφερε να συσπειρώσει και το μένος των κυβερνητικών συνδικαλιστών στο ίδιο το ψυχιατρείο!

Α. Μπ.

Αντιπερισπασμοί

«Κερατοί της μπόχας και των σκουπιδιαρών, Κερατοί της χαβούζας και των καυσαερίων, Κερατοί των ποντικών και της μολυσμένης θάλασσας, πόσο μεγάλο μερκό θα 'πρεπε να 'χεις στη ζωή...» Ο

λόγος ανήκει στα ΝΕΑ, με ημερομηνία 19.5.86, στα πλαίσια μιας σειράς ρεπορτάζ για τις «επαρχίες» της Αθήνας. Συντάκτες οι Α. Παπαδόπουλος και Χρ. Σταματέλου.

Καμία αντίρρηση βέβαια για το «μερκό στη ζωή» που θάπρεπε να έχουν οι συνοικίες της φτωχολογιάς, στον Πειραιά και στην Αθήνα. Καμία αντίρρηση για τις καταγγελίες που αναφέρονται στους ελεύθερους χώρους που λείπουν, στο μάντρωμα της θάλασσας του Κερατσινίου, στο νερό που αρκείτο κάτοικοι το λένε ακόμη «νεράκι» και που το προμηθεύονται «φοκλορικότατα» από τη μεσοπολεμική φυγούρα του νερούλα...

Όμως γιατί θα έπρεπε, ένα τέτοιο δισέλιδο ρεπορτάζ, στη μέση ακριβώς της εφημερίδας, σε περίοπτη θέση, να επιγράφεται με πικραία γράμματα «ΕΔΩ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΜΕΝΟΥΝ ΟΙ ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ ΟΧΙ ΣΤΟ ΨΥΧΙΚΟ»; Γιατί θα έπρεπε στην τελευταία παράγραφο του κειμένου, σαν κατακλείδα του όλου ζητήματος, να σχολιάζε «έκπληκτη, κουρασμένη και θυμωμένη» η συντάκτρια του ρεπορτάζ, ότι «οι Οικολόγοι σίγουρα θα ζουν σε πράσινα προάστια και θα ενημερώνονται για την κατάσταση που επικρατεί εδώ από έγχρωμες διαφάνειες».

Είναι φανερό ότι οι δύο δημοσιογράφοι αξιοποίησαν το πόστο τους («ο τύπος τέταρτη εξουσία», που λένε...) για να βγάλουν κάποιο άχτι. Και είναι γνωστό ότι, περισσότερο από οπούδήποτε άλλου, το «άχτι» αυτό εκτεφρόταν από εκείνους τους κύκλους που μίλησαν, ευθύς μετά την καταστροφή του Τσερνόμπιλ, για «οικολόγους εκ του προχείρου», ενώ παράλληλα τραύλιζαν τις γνωστές δικαιολογίες περί Δυσκής και Ιμπεριαλιστικής προπαγάνδας εναντίον των Σοβιετικών.

Η επείγουσα ανάγκη της μεταστροφής της κοινής γνώμης εναντίον της Δεξιάς και Καπιταλιστικής ρύπανσης αποτέλεσε την απία αρκετών ελιγμών ιδεολογικού αντιπερισπασμού. Όχι μόνο μορφές του είδους της «έκπληκτης, κουρασμένης» κ.λ.π. συντάκτριας των ΝΕΩΝ αλλά και έγκυροι Πανεπιστημιακοί, στρατεύθηκαν συχνά για να μας μιλήσουν, λ.χ. για θέματα περισσότερο γκραν-γκινιόλ από το Τσερνόμπιλ, ανεξάρτητα από το αν αυτά έμπαιναν προς εξέταση ή όχι. Παραδείγματος χάριν σε εκδήλωση του ΕΔΠ Ξάν-

θης, γνωστός λέκτορας της Οικολογίας αναφέρθηκε αποκλειστικά στις περιβαλλοντικές συνέπειες ενός πυρηνικού πολέμου, στον λεγόμενο «πυρηνικό χειμώνα», χωρίς να πει την παραμικρή κουβέντα για το επίμαχο ζήτημα του σοβιετικού και όλων των πυρηνικών αναδραστών.

Το ποιοι βέβαια έχουν άχτι, και για ποιους λόγους το βγάζουν εναντίον των οικολόγων, και το γιατί θεωρούν την οικολογία απασχόληση των Βορείων (sic) προαστείων της Αθήνας, είναι ένα πρόβλημα που δεν χρήζει και πολλής φιλοσοφίας για την επίλυσή του. Άλλοτε κτρινίζοντας μέσω του τύπου, άλλοτε πρασινίζοντας από τον οππορτουνισμό ή το θυμό τους και μόνιμα κοκκινίζοντας για λόγους επαναστατικής πλειοδοσίας, οι γνωστοί μας άγνωστοι θα εξακολουθούν να ατενίζουν την πυρηνική πραγματικότητα μέσα από τις έγχρωμες διαφάνειες του «Σοσιαλιστικού» (πυρηνικού) ρεαλισμού...

Γιάννης Σχίζας

Αντιπυρηνική καμπάνια

Με κοινό ψήφισμα κατά της πυρηνικής ενέργειας 15 οικολογικές κινήσεις και ομάδες ξεκινούν μια διαρκή Αντιπυρηνική καμπάνια ενημέρωσης των πολιτών της χώρας πάνω στον κίνδυνο της πυρηνικής ενέργειας. Το κοινό ψήφισμα κυκλοφορεί για υπογραφές «από τον κάθε Έλληνα πολίτη που ενδιαφέρεται να κλείσει το δρόμο στον πυρηνικό όλεθρο και στην πιθανότητα να μας φορτώσουν κάποιο πυρηνικό εργοστάσιο στην Ελλάδα». Όσοι ενδιαφέρονται να διακηρύξουν έντονα για υπογραφές ή να πάρουν οποιαδήποτε πληροφωρία μπορούν να έρθουν σε επαφή με τις οικολογικές ομάδες που συμμετέχουν, ή στη διεύθυνση Σολωμού 35, ΑΘΗΝΑ 106 82 και στα τηλέφωνα 36.36.061, 50.24.719. Στην καμπάνια συμμετέχουν: Οικολογική Κίνηση Πετρούπολης, Οικολογική Κίνηση Αρκαδίας, ΕΧΟΝ, Ομάδα για μια Φυσική Ζωή, Κέντρο Εναλλακτικής Περι-

βαλλοντικής και Οικολογικής Πληροφόρησης, Ελληνική Εταιρεία, Φυσιολατρική Ανακυνητική Πρωτοβουλία, Φίλοι της Γης, Ομάδα Φυσικής Αφαρμάκου Ιατρικής, Αργολική Οικολογική Εταιρεία, Ανακατασκευαστική Ομάδα, Επιτροπή Διάσωσης Περιβάλλοντος Πεύκης, Περιοδικό «ΝΕΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ», Οικολογική Ομάδα Δάσους Χαϊδαρίου, Δημοτική Οικολογική Κίνηση Ελευσίνας. Το Τσερνόμπιλ ενώνει...

Σ.

Αντιπυρηνική πρωτοβουλία

Στη Θεσσαλονίκη συγκροτήθηκε επιτροπή Αντιπυρηνικής Πρωτοβουλίας από άτομα της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς, ανένταχτους, μέλη της οικολογικής κίνησης και μέλη του ΚΚΕσφ. Στόχος της επιτροπής είναι να ευαισθητοποιήσει και συσπειρώσει όσο το δυνατόν ευρύτερες δυνάμεις ενάντια στη χρήση της πυρηνικής ενέργειας. Για να μπορέσει να αρθρώσει τεκμηριωμένο αντίλογο στους τεκνοκράτες και επειδή θεωρεί ότι η οξύτητα του προβλήματος απαιτεί μια μόνιμη κινητοποίηση πρώτο μέλημά της ήταν να οργανώσει μια ομάδα μελέτης που θα προσπαθήσει να αναδείξει τις σημαντικότερες πτυχές του προβλήματος.

Στη διακήρυξη που επισημοποιεί και τη συγκρότησή της τονίζεται ότι δεν μπορεί να υπάρξει διάκριση πυρηνικής ενέργειας για ειρηνικούς ή πολεμικούς σκοπούς ούτε βέβαια ραδιενέργειας ανατολικής ή δυτικής. Παράλληλα αναφέρεται η απειλή ενάντια στις δημοκρατικές ελευθερίες και τα πολιτικά δικαιώματα που προωθεί η χρήση της πυρηνικής ενέργειας με τη συγκεντροποίηση της εξουσίας που την εφαρμόζει.

Τελειώνει δε με κάλεσμα να ενεργοποιηθούμε όπως και όπου μπορούμε:

— να αποφασίσουμε εμείς για τις τύχες μας
— να πάρουμε τη ζωή μας στα δικά μας χέρια.

Α. Μπ.

Η αναταραχή που προκάλεσε στους καταναλωτές γάλατος η μόλυνση απ' το Τσερνομπίλ, μεγάλωσε με την ανακάλυψη των ακατάλληλων αποθεμάτων της Carnation. Ορισμένα δημοσιεύματα στον τύπο (κυρίως στην *Ελευθεροτυπία*) άρχισαν να φέρνουν στο φως τον τρόπο που λειτουργεί το κύκλωμα των πολυεθνικών σ' αυτόν τον τομέα. Στο κείμενο που ακολουθεί, επιχειρούμε την «ανατομία» της Nestlé, σε διεθνή και εθνική κλίμακα, το ιστορικό της εμφάνισής της στην Ελλάδα, τις εταιρείες που δημιουργήσε και την πολιτική της που είναι καθοριστική όχι μόνο για το γάλα αλλά ιδίως για τον καφέ...

Γ. Τ.

Η Nestlé Διεθνώς: Βασικά Χαρακτηριστικά

Είναι μια κλασική πολυεθνική εταιρεία με έδρα την Ελβετία (Βεθές) που ελέγχει 100% τον κλάδο τροφίμων και βρεφικών τροφών και που συμμετέχει ακόμη στον κλάδο των καλλυντικών (L' OREAL), φαρμακευτικών ειδών (ALCON) και Τουριστικών Επιχειρήσεων. Στην Ελβετία υπάρχει το Διοικητικό Κέντρο για όλες τις επιχειρήσεις του κόσμου καθώς και η ερευνητική εταιρεία NESTEC.

Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτού του κολοσσού θρίσκονται:

1. Στην πολύ φθηνή χρηματοδότησή της εκ μέρους των Ελβετικών Τραπεζών (3% έως 3.5% το χρόνο) από τα ξένα άφθονα κεφάλαια που είναι επενδυμένα στην Ελβετία. Αυτό της δίνει τη δυνατότητα να δουλεύει αυτά τα κεφάλαια με 10 έως 12% μέσο όρο διεθνώς και να κερδίζει 4% επί του τζίρου της τον χρόνο.

Ακόμη μέσω αυτής της εύκολης και φθηνής χρηματοδότησης έχει τη δυνατότητα να εξαγοράζει επιχειρήσεις μετρητοίς επιτυγχάνοντας εξαιρετικά καλές τιμές αγορών και τέλος να ελέγχει την παγκόσμια αγορά του καφέ και κακάο μέσω προαγορών.

2. Η πολιτική της είναι καθαρά τραπεζικής νοοτροπίας. Έχει ξεχωρίσει τις χώρες του κόσμου σε 4 κατηγορίες.

α. Οι χώρες Ολλανδία-Δ. Γερμανία-ΗΠΑ-Ελβετία που τις θεωρεί σαν εξαγωγικές χώρες και όπου μπορεί να συσσωρεύει κεφάλαια (επενδύσεις) και κέρδη μέσω εξαγωγών (λόγω του πολιτικο-οικονομικού υπερσυντηρητικού κατεστημένου τους και της οικονομικής τους ευρωστίας).

β. Οι ανεπτυγμένες βιομηχανικές χώρες της Ευρώπης Γαλλία-Αγγλία-Ιταλία-Ισπανία-Βέλγιο-Καναδάς όπου πραγματοποιεί βιομηχανικές επενδύσεις μόνον για ανάγκες της εσωτερικής τους αγοράς χωρίς δικαιώματα εξαγωγών. (Φόβοι ότι οι πολιτικές εξελίξεις σ' αυτές τις χώρες μπορεί να έχουν επιπτώσεις στα μεγάλα της χρηματιστηριακά παιχνίδια και ο έλεγχος πάνω στις δραστηριότητές της ορισμένες φορές μπορεί να φέρει προβλήματα).

γ. Χώρες παραγωγής πρώτων υλών π.χ. καφέ-κακάο. Εδώ ιδρύει εργοστάσια πρώτης επεξεργασίας του καφέ με καθαρά αποικιοκρατικές συμβάσεις χωρίς να εισφέρει κεφάλαια παρά μόνον τη δυνατότητα απορροφήσεως των πρώτων υλών καφέ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η Ακτή Ελεφαντοστού. Κατασκεύασε για τη NESTLÉ ένα υπερσύγχρονο εργοστάσιο με κρατικά έξοδα και το προσέφερε στην NESTLÉ με αντιστάθμισμα την απορρόφηση των πρώτων υλών καφέ.

δ. Στις υπόλοιπες χώρες του κόσμου όπου η πολιτική της είναι μία και καθαρή: Να απομυζά οικονομικά αυτές τις χώρες μέσω εισαγωγών πρώτων υλών, μέσω ετοιμών προϊόντων και μέσω των Royalties στις λίγες φορές που εγκαθιστά κάποια βιομηχανική-μεταποιητική μονάδα.

Σ' αυτήν την κατηγορία βρίσκεται και η Ελλάδα δυστυχώς. Ακόμη έχει σαν αρχή ότι καμία επιχείρηση σε αυτές τις χώρες δεν πρέπει να κερδίζει. Πρέπει να πουλά στις μεγαλύτερες τιμές, να διαφημίζει, αλλά να μην κερδίζει και φυσικά να μην πραγματοποιεί εξαγωγές.

Η Nestlé στην Ελλάδα. Ιστορικό.

Μέχρι το 1972 η NESTLÉ στην Ελλάδα δεν είχε πραγματοποιήσει τίποτε το ιδιαίτερο. Μερικές εισαγωγές γαλάτων και σοκολατών μέσω Ελλήνων αντιπροσώπων

και εισαγωγών καθώς και μερικές ποσότητες NESCAFÉ (300 tons) και βρεφικών τροφών (Φαρίν Λακτέ).

Το 1972 επί συνταγματαρχών πετυχαίνει να κλείσει μια ληστρική και αποικιοκρατική σύμβαση με το Ελληνικό Δημόσιο για την κατασκευή εργοστασίου παραγωγής γάλακτος σε κονσέρβα (εβαπορέ και ζαχαρούχο).

Έτσι γεννιέται η NESTLÉ HELLAS ABE, σκάνδαλο της NESTLÉ υπ' αριθ. 1. Τη σύμβαση από πλευράς Ελληνικής Κυβέρνησης υπέγραψε ο τότε υπουργός Συντονισμού μετά από ένθερμη υποστήριξη του τότε υπουργού Γεωργίας Παπαπαναγιώτου ο οποίος ήταν συγχρόνως δικηγόρος της NESTLÉ. Έτσι δημιουργήθηκε η NESTLÉ HELLAS SA με 51% τη NESTLÉ και 49% την ΠΡΟΒΙΓΑΛ ΑΕ που είναι ουσιαστικά εταιρεία χαρτοφυλακίου (ΠΡΟΒΙΓΑΛ ΑΕ= 60% Αγροτική Τράπεζα και 40% 17 Συνεταιρισμοί Παραγωγών Βορείου Ελλάδος). Η διάρκεια της εταιρείας εικοσαετής 1973-1993.

Μετά την μεταπολίτευση το 1976 ο Υπουργός Συντονισμού Παπαληγούρας χαρακτηρίζει τη σύμβαση σκάνδαλο της Χούντας και ζητεί τροποποίηση των όρων. τελικά μετά από πολύμηνες διαπραγματεύσεις κατάφερε να κερδίσει μόνο σε δύο σημεία.

α. Τη μείωση των Royalties που πληρώνονται στην NESTLÉ στην Ελβετία από 3,2% επί των πωλήσεων σε 2,4% επί των πωλήσεων καθαρά, με τους φόρους εις βάρος της NESTLÉ HELLAS.

β. Τη δημιουργία θέσης Συνδιευθυντού Γενικής Διευθύνσεως που να προέρχεται από την Ελληνική πλευρά. Προς μεγάλη κατάπληξη αλλά και χαρά των Ελβετών η Νέα Δημοκρατία δεν φρόντισε να ορίσει κανένα σε αυτήν τη θέση έτσι ώστε η ελληνική διαπρα-

λάνδιας (PROPLASTO) και που δημιουργήθηκε με 10 εκατομμύρια κεφάλαια!! και 15 εκατομμύρια Δάνεια Εξωτερικού προς επανεξαγωγή.

Αυτό με δύο λόγια σημαίνει: α) Αμοιβή της SOPRAL από την NESTLÉ HELLAS ετήσια 100 εκατομμύρια περίπου.

β) Διαχείριση των κονδυλίων και καθορισμός αυτών από την SOPRAL για διαφήμιση και προώθηση προϊόντων ύψους 150 εκατομμυρίων ετησίως, τα οποία φυσικά η SOPRAL διέθετε βάσει των δικών της συμφερόντων και όχι αποκλειστικά για τα προϊόντα της NESTLÉ HELLAS.

Το Μετοχικό Κεφάλαιο της NESTLÉ HELLAS σήμερα ανέρχεται σε 490 εκατομμύρια εκ των οποίων 40 εκατομμύρια προέρχονται από αναπροσαρμογή αξίας στοιχείων ενεργητικού άνευ καταβολής χρημάτων βάσει του Ν. 1249.

Εκ των υπολοίπων 450 εκατομμυρίων η NESTLÉ έχει καταβάλλει το 51% δηλαδή 229 εκατ. και η ΠΡΟΒΙΓΑΛ το 49% περίπου 221 εκατομμύρια.

Τα Δάνεια προς την NESTLÉ HELLAS από την Αγροτική Τράπεζα που στις 31/12/85 ήταν 950 εκατομμύρια, σήμερα βρίσκονται στα 1.200 περίπου εκατομμύρια έως 1.300 εκατομμύρια. Τα επιτόκια είναι χαριστικά -18% αντί του 24% λόγω του ότι η NESTLÉ HELLAS απολαμβάνει των επιτοκίων της Αγροτικής προς τις Συνεταιριστικές Οργανώσεις.

1. Από 100 εκατομμύρια Royalties συν φόρους που εξάγει

2. Από 100 εκατομμύρια προμήθειες προς την αντιπρό-

NESTLÉ:

Η πολυεθνική τροφός

ματευτική «επιτυχία» να μην πάρει σάρκα και οστά, το δε ΠΑΣΟΚ όρισε τον καθηγητή της Κτηνιατρικής Θεσσαλονίκης Σωτήρη Λεοντίδη ο οποίος δεν μπόρεσε ποτέ να καλύψει τη θέση αρκούμενος σε μία μηνιαία του εμφάνιση στο Διοικητικό Συμβούλιο 2-3 ωρών και παρακολουθώντας απλά τους Ελβετούς στις εκθέσεις τους.

Από την πρώτη στιγμή λοιπόν η NESTLÉ στην Ελβετία μέσω θυγατρικών της επιχειρήσεων διαλέγει τον μηχανολογικό εξοπλισμό και καθορίζει τιμές και προμηθευτή, επίσης το κακάο που αγοράζει η NESTLÉ HELLAS αγοράζεται από θυγατρική της NESTLÉ, το 1/3 της συνολικής ποσότητας γάλακτος που επεξεργάζεται αγοράζεται από θυγατρική της NESTLÉ Γερμανίας (εισάγεται), και ακόμη τα μέταλλα για τα μεταλλικά κουτιά αγοράζονται από προμηθευτή και σε τιμές που η NESTLÉ έχει επιλέξει φυσικά του εξωτερικού.

Το 1982 η NESTLÉ καταφέρνει να αποδυναμώσει την NESTLÉ HELLAS και στο δεύτερο της σκέλος το εμπορικό. Πριν ακόμη γίνουν οι αλλαγές των Διοικήσεων από το ΠΑΣΟΚ η NESTLÉ HELLAS «αποφασίζει» και αναθέτει στην τότε δημιουργηθείσα νέα εταιρεία της NESTLÉ, την SOPRAL SA, το Μάρκετινγκ και τις πωλήσεις καθώς και την αντιπροσωπεία, καταργώντας τις επτά μικρομεσαίες Ελληνικές επιχειρήσεις που ασχολούνταν με τα προϊόντα της NESTLÉ.

Έτσι το κέντρο αποφάσεων για τους προϋπολογισμούς, τις τιμές, τις εκπώσεις, τις παροχές, την διαφήμιση περνά στα χέρια της SOPRAL που είναι θυγατρική μιας θυγατρικής Εταιρείας της NESTLÉ της Ολ-

σωπο SOPRAL στην Ελλάδα

3. Από 150 εκατομμύρια προωθητικές και διαφημιστικές παροχές που ενεργούνται μέσω SOPRAL και που μόνον την τυπικότητα των εγγράφων ελέγχουν οι ορκωτοί λογιστάι και όχι την ουσία. Γιατί η ουσία είναι ότι όλα αυτά τα χρήματα επενδύονται σε μάρκες που ανήκουν στην NESTLÉ Ελβετίας και όχι στην Ελληνική.

4. Κατευθύνει τις αγορές πρώτων υλών, υλικών συσκευασίας και μηχανολογικού εξοπλισμού, εκεί που θέλει, στις τιμές που θέλει, με τους τρόπους που θέλει, συνήθως σε θυγατρικές της εταιρείες προμηθευτές και κρατά τα εμπορικά σήματα Γάλα Βλάχας για δικό της λογαριασμό επενδύοντας εκατομμύρια στην NESTLÉ HELLAS στην διαφήμιση για τα δικά της σήματα.

5. Τέλος, μέσα σε 13 χρόνια ζωής η NESTLÉ HELLAS δεν πραγματοποίησε καμία εξαγωγή, διότι η NESTLÉ κατευθύνει τους πελάτες προς τις εταιρείες της των Βορείων Χωρών.

6. Με όλα αυτά που συμβαίνουν, το Γάλα Βλάχας στα ράφια είναι το ακριβότερο που υπάρχει μετά το NOY-NOY, ενώ όλα τα άλλα εισαγόμενα είναι φθηνότερα. Και όλα αυτά γίνονται γιατί στην ουσία η Διοίκηση της NESTLÉ στην Αθήνα δεν ελέγχεται παρ' όλον ότι υπήρξε νέα σύμβαση το '76. Όλοι οι έλεγχοι έχουν τυπική μορφή και όχι ουσιαστική. Και το μεγάλο ερώτημα που παραμένει είναι: Πώς μετά 7-8 χρόνια που λήγει η σύμβαση της εικοσαετίας θα είναι δυνατή η συνέχιση αυτής της επιχειρήσεως από Ελληνικό Management, τη στιγμή που δεν δημιουργούνται οι βάσεις; Απλά θα αναγκασθεί η τότε κυβέρνηση να παρατείνει τη συμ-

φωνία για μερικά χρόνια ακόμη...

Αυτή λοιπόν είναι η NESTLÉ HELLAS που τα ξένα αφεντικά της μπορούν να παρουσιάζουν σαν χάρη προς την Ελληνική Κυβέρνηση την απορρόφηση του Ελληνικού Γάλακτος για να γίνει σκόνη και να απειλούν ότι θα διακόψουν αυτήν τη θεάρεστη πράξη εάν προβληθεί στον τύπο και στην τηλεόραση η αξιοποίηση πράξης της

αλλά περί συσκευαστηρίου ετοιμών υλικών που εισάγει από Ελβετία και Ολλανδία. Αυτά τα έτοιμα υλικά που έρχονται σαν πρώτες ύλες και απλώς συσκευάζονται έρχονται σε τέτοιες τιμές που η εταιρεία χάνει τα κεφάλαιά της μέσα σε ένα χρόνο. Συγχρόνως πληρώνει και Royalties 3% προς την NESTLÉ για την μάρκα και την τεχνολογία.

«αδελφής» Carnation που εν ψυχρώ διέθεσε τις ημέρες της μεγάλης ζητήσεως γάλακτος χαλασμένα από καιρό προϊόντα.

Το 1978 η Ελληνική Κυβέρνηση επιβάλλει ποσοστώσεις στις εισαγωγές ορισμένων προϊόντων ετοιμών που εισάγονται από το εξωτερικό. Μεταξύ των προϊόντων αυτών είναι και τα προϊόντα Maggi της NESTLÉ.

Η NESTLÉ φοβούμενη ότι θα χάσει μερίδια της Ελληνικής Αγοράς εξ αιτίας της αδυναμίας της να τροφοδοτήσει σε επαρκείς ποσότητες την Αγορά προβαίνει στη δημιουργία του Σκανδάλου υπ. αριθ. 2 που ακούει στο όνομα Ready Foods AE.

Και λέμε σκάνδαλο διότι κατάφερε τα εξής καταπληκτικά:

- Να μη χάσει πωλήσεις αλλά ούτε και περιθώρια κέρδους.
- Να χρησιμοποιήσει Ελληνική Επιχείρηση
- Να εισπράξει και Royalties από την Ελλάδα
- Να δημιουργήσει ευνοϊκό θόρυβο γύρω από το όνομά της περί εισαγωγής ξένου κεφαλαίου, φυσικά κάτω από τον νόμο 2678 (Περί προστασίας ξένων επενδύσεων). Ψάχνει και βρίσκει μια Ελληνική Εταιρεία Βιομηχανική, την TASTY FOODS, που διαθέτει μεγάλο και σύγχρονο εργοστάσιο εντός Αττικής και δημιουργεί μαζί της την εταιρεία Ready Foods AE με 51% η NESTLÉ και 49% η TASTY FOODS σ' ένα συνολικό κεφάλαιο 20 εκατομμυρίων!! που στεγάζεται μέσα στην TASTY FOODS σε ενοικιαζόμενο χώρο.

Στην πραγματικότητα δεν πρόκειται περί βιομηχανίας

Παρά την αναλογική αύξηση των κεφαλαίων που πραγματοποιείται, η εταιρεία κάθε χρόνο παρουσιάζει σημαντικές ζημιές εξ αιτίας των πολύ ακριβών πρώτων υλών που αναγκάζουν την Ελληνική Εταιρεία TASTY FOODS να ζητήσει την εξαγορά του μεριδίου της στη Ready Foods από τη NESTLÉ, απειλούσα ότι σε αντίθετη περίπτωση θα καταγγείλει δημοσίως το όργιο υπερτιμολογήσεων της NESTLÉ. Πράγματι η NESTLÉ υποχωρεί, εξαγοράζει στις τότε αξίες τα μερίδια της TASTY FOODS μέσα στο Ready Foods με την προϋπόθεση ότι θα χρησιμοποιήσει τον ενοικιαζόμενο χώρο που κατέχει μέσα στην TASTY FOODS και πράγματι ακόμη εξακολουθεί να λειτουργεί εκεί. Η μεγάλη αλλαγή όμως της NESTLÉ συμβαίνει στα 1982 όταν αποφασίζει και ιδρύει την SOPRAL SA, εταιρεία αντιπροσωπειών-Marketing και Πωλήσεων για όλα τα προϊόντα της NESTLÉ στην Ελλάδα, είτε εισαγόμενα είτε εγχωρίως παρασκευαζόμενα (Γάλα Βλάχας-Maggi). Με ένα εισαγόμενο κεφάλαιο 10 εκατομμυρίων και 15 εκατομμύρια Δάνειο από το εξωτερικό ιδρύει την εταιρεία αυτή της οποίας οι μέτοχοι είναι η PROPLASTO κατά 99% (Η PROPLASTO είναι θυγατρική εταιρεία της NESTLÉ με έδρα την Ολλανδία) και 1% κάποιος Ολλανδός τεχνικός Διευθυντής της Nestlé! Αυτή η εταιρεία καταργεί αμέσως τους Έλληνες αντιπροσώπους, ξεκινά με ετήσιες προμήθειες 100 εκατομμυρίων (σημερινά) από την NESTLÉ HELLAS και 2.5 έως 3% για όλες τις πωλήσεις των εισαγομένων. Καταφέρνει μέσα σε 3 χρόνια να ανεβάσει τις εισαγωγές του Nescafé από 1000 tons ετησίως σε 2.500 tons και το σύνολο των εισαγωγών προϊόντων Nestlé στα 20

δισεκατομμύρια περίπου. Από το 1985 εντάσσεται και η εταιρεία Carnation. Την εταιρεία διευθύνει ο δεύτερος Ελβετός που έρχεται στην Ελλάδα Ρ. Grand και ο οποίος σήμερα διευθύνει το σύνολο των επιχειρήσεων της Nestlé στην Ελλάδα. Και εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε μερικά αξιοπερίεργα πράγματα.

Α. Nescafé. Η Ελλάδα φέρνει κατά συντριπτικό ποσοστό Nescafé σε μεταλλικά κουτιά από την Ακτή Ελεφαντοστού της οποίας είναι και ο μοναδικός πελάτης από τις Δυτικοευρωπαϊκές χώρες λόγω χαμηλής ποιότητας του καφέ που παράγεται εκεί. Όμως τα φορτία από την Ακτή Ελεφαντοστού δεν έρχονται στην Ελλάδα. Έρχονται στην Αμβέρσα του Βελγίου. Η Nestlé στην Ελβετία τα αγοράζει από τη Nestlé της Ακτής Ελεφαντοστού σε γελοίες τιμές και τα τιμολογεί στην Ελλάδα σε Ελβετικά φράγκα. Έτσι το κιλό θα φθάσει πολύ σύντομα στις 5.000 δρχ. Ήδη βρίσκεται στις 4.000.

Η διαφορά των τιμών, προέρχεται, όπως καταγγέλλουν οι γνώστες αυτών των θεμάτων, από τις υπερτιμολογήσεις, και προκαλεί λαθραία εξαγωγή συναλλάγματος. Το 1983 από μια ομάδα υπαλλήλων της εταιρείας είχε γίνει μία μελέτη που παρουσίασε δύο εναλλακτικές λύσεις:

α. Την αγορά Nescafé κατ' ευθείαν από την ακτή Ελεφαντοστού. Η λύση απερρίφθη διότι και οι τιμές δεν μπορούσαν να πάνε εκεί που ήθελε η NESTLÉ και διότι τα κέρδη δεν θα τα άφηναν στην Ακτή Ελεφαντοστού αλλά τα ήθελαν στην Ελβετία.

β. Την εισαγωγή Nescafé σε σάκκους και την συσκευασία στην Ελλάδα. (Εισαγωγή από Ελβετία). Η ιδέα απερρίφθη διότι η τιμή ανά κιλό του σάκκου που θα ζητούσε η Ελβετία ήταν 30% ανώτερη των διεθνών τιμών αλλά και οι μηχανολογικές επενδύσεις των 100 εκατομμυρίων απερρίφθησαν λόγω του ότι η Ελλάδα εθεωρήθη χώρα υψηλού επιχειρηματικού ρίσκου.

Τα προσεχή σχέδια της Nestlé για τον καφέ στην Ελλάδα είναι:

- α. Να μπει στην αγορά του «Ελληνικού καφέ».
- β. Να μπει στην αγορά του βρασμένου καφέ. (Ήδη ξεκίνησε).
- γ. Το ενδιαφέρον για την αγορά του Ελληνικού καφέ (των 18-20.000 tons) είχε για ένα χρονικό διάστημα ατονήσει λόγω PROMET. Τώρα που οι εισαγωγές είναι ελεύθερες πάλι η NESTLÉ βολιδοσκοπεί Ελληνικές Βιομηχανίες υπάρχουσες προκειμένου να επιτύχει (στυλ Ready Foods) να μην επενδύσει, να εισάγει σε τιμές που θέλει, και να ελέγχει τα εμπόρια των προϊόντων μέσω του Μάρκετινγκ.

Β. Γάλατα: Η SOPRAL έχοντας στα χέρια της την NESTLÉ HELLAS η οποία εισάγει το 1/3 των αναγκών της σε γάλα (πρώτη ύλη) και την Carnation της οποίας τα προϊόντα εισάγονται εξ ολοκλήρου, κατευθύνει τις πωλήσεις σταθερά υπέρ της Carnation.

Ήδη η Nestlé HELLAS κατέχει την δεύτερη θέση στην Ελληνική αγορά η δε Carnation την τρίτη. (Η NOYNOY την πρώτη).

Δυστυχώς από τη μειοψηφία της Ελληνικής πλευράς κανένας δεν έχει αντιληφθεί ότι ο αντιπρόσωπός τους, η SOPRAL, ενδιαφέρεται περισσότερο για τα ανταγωνιστικά προϊόντα Carnation παρά για τα δικά τους. Άλλωστε ο Γενικός Διευθυντής της SOPRAL είναι ο πρώην Γενικός Διευθυντής της Carnation ο Δ. Ρούσσος. Η επιλογή του προσώπου δεν είναι τυχαία.

Γ. Παιδικές Διαιτητικές Τροφές NESTLÉ

Εδώ το κύκλωμα λειτουργεί στην εντέλεια.

α. Οι τιμές τους είναι οι ακριβότερες στην αγορά από 15% έως 50%.

β. Οι εισαγωγές δεν είναι ελεύθερες αλλά μόνον μέσω κάποιων ευνοημένων.

γ. Το κύκλωμα της ιατρικής προπαγάνδας προς τους γιατρούς λειτουργεί στην εντέλεια.

Κι έτσι η εγκλωβισμένη μάνα των μικρών παιδιών δεν έχει τη δυνατότητα της επιλογής αφού ο γιατρός της συστήνει την τάδε μάρκα.

Βέβαια υπάρχουν Ελληνικές Επιχειρήσεις αλλά πολύ λίγες έχουν τη δυνατότητα να επιβάλλουν τα προϊόντα τους.

Γιώργος Τζεδάκης

Από την πορεία της Θεσσαλονίκης
(φωτ. Βασίλης Μποζίκης)

Τα Εξάρχεια της Θεσσαλονίκης

Ο ΣΟΙ ΔΙΑΒΑΣΑΝ τον «Τρίτο δρόμο για τις αποικίες» του Ιωάννου στο «Ποντίκι» της 13.6.86 θάχουν καταλάβει ότι πράγματι τα Εξάρχεια δεν είναι πια ένα αποκλειστικό προνόμιο των Αθηναίων (οι μόνοι που δεν θα το καταλάβουν ποτέ είναι οι «εγκέφαλοι» που θεωρούν το όλο πρόβλημα θέμα πολεοδομικής ανασυγκρότησης...)

Εξάρχεια λοιπόν υπάρχουν και στη Θεσσαλονίκη. Και υπήρξε μάλιστα μελοδραματική ένταση τον τελευταίο ενάμιση μήνα, όπως και αν μεταφράσουμε τον όρο:

Είτε δηλαδή με τη γλώσσα Δροσογιάννη, όπου Εξάρχεια σημαίνει: κλιμακούμενη και επιλεγμένη επίθεση -πρόκληση των ΜΑΤ-MEA ενάντια σ' ένα πολιτικό χώρο με πρόθεση την απομόνωση και τον εγκλωβισμό του σ' ένα φαύλο κύκλο βίαιων και ατομικών ανταπαντήσεων. Ενεργοποίηση του δίπολου καταστολή με συναίνεση-εμπέδωση του κρατικού αυταρχισμού. Απροκάλυπτη καταστολή προς όλες πια τις κατευθύνσεις και πολλαπλή καταπάτηση συνταγματικών δικαιωμάτων και πολιτικών ελευθεριών.

Είτε με τη γλώσσα της νεολαίας που αποκλεισμένη από τον κοινωνικό περίγυρο, ασφυκτιά, δεν δέχεται την κοινωνική ένταξη και αντιστέκεται. Απομονωμένη και από την αριστερά που θεωρεί τη νεανική εξέγερση πιο επικίνδυνη κι από τα ΜΑΤ, αντιστέκεται πρωτόγονα, ατομικά και αδιέξοδα, δεν παύει όμως να αντιστέκεται.

Έτσι το σενάριο ακολούθησε την πεπατημένη χωρίς ιδιαίτερη φαντασία. Μετά την εβδομάδα ξύλου στην Αθήνα, τα ΜΑΤ-MEA κάνουν εντυπωσιακή εμφάνιση και, για πρώτη φορά στη Θεσ/νίκη εδώ και αρκετό καιρό, όταν η πορεία των αναρχικών που ακολουθούσαν πλησίασε μια ροκ συναυλία του Δήμου εξορμούν ανοίγοντας κεφάλια αναρχικών, ροκάδων και καφενόβιων της Πλατείας Αρτιστοτέλους υπό τα έκπληκτα βλέμματα των νοσοκομειακών γιατρών πούχαν συνέλευση σε κοντινό κτίριο. Χαρακτηριστική εδώ ήταν η *ομόφωνη* καταγγελία της επίθεσης των ΜΑΤ από τη συνέλευση των γιατρών σε αντίθεση με τη νεκρική σιγή των δημοτικών αρχών. Στους καρπούς αυτής της μέρας συγκαταλέγεται και η πρώτη δίκη-παρωδία όπου οι μάρτυρες υπεράσπισης πιέζονταν να δηλώσουν τα πολιτικά τους πιστεύω!

Μετά το εναρκτήριο λάκτισμα περνάμε σε καθημερινές ασκήσεις των ΜΑΤ επί ζωντανών στόχων στις παρυφές του πανεπιστημίου και, βραδυνές συνήθως, καταπατήσεις του πανεπιστημιακού άσφου. Εκείνες τις μέρες και παρά την εμμονή των αναρχικών να πάρουν αποκλειστικά και μόνο στις πλάτες τους το βάρος των εξελίξεων, οργανώνεται η πρώτη μαζική αντίδραση με τη μορφή μιας πορείας ενάντια στην κρατική τρομοκρατία. Πορεία που έγινε τελικά πακεταρισμένη στην κυριολεξία από ΜΑΤ-MEA και στην οποία συμμετείχαν οι περισσότερες δυνάμεις της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς και μερικοί ρηγάδες. Εδώ αξίζει να σημειωθεί η πολιτικά υποδειγματική ανακοίνωση-καταγγελία που δημοσιεύτηκε με τις υπογραφές των στελεχών και μελών του ΚΚεσωτερικού που ανήκουν στη τάση της αναβάθμισης και η ξεκάθαρη αντίθεσή της με την ανακοίνωση την ίδια μέρα της ηγεσίας της ΚΟΘ που -τι άλλο- υψώνει τη σημαία της ίσης απόστασης.

Οι μάχες όμως συνεχίζονται στο πανεπιστήμιο, καταλαμβάνεται η ΦΜΣ, πέφτει η μολότωφ στο αστυνομικό αυτοκίνητο, οι πρυτανικές αρχές υποστηρίζουν με εντυπωσιακή αποφασιστικότητα το άσυλο. Μετά, συλλήψεις, άγριο ξύλο των προφυλακισμένων με καρπούς αντίστοιχης ποιότητας καταθέσεις,

προσπάθεια κατασκευής ενόχων...

Σ' αυτό το δεκαήμερο δοκιμάζονται πραγματικά πολιτικές αντιλήψεις και αντανάκλαστικά. Η ηττοπάθεια, ο στρουθοκαμηλισμός και το αντιναρχικό μένος μέχρι κνίκτου σημείου τείνουν να κυριαρχήσουν στο χώρο της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς. Η αντίθετη όμως λογική που υπάρχει σε μερίδες αυτού του χώρου και που θεωρεί επιτακτική την άμεση απάντηση στη στρατηγική της έντασης-τρομοκρατίας με όρους μαζικού κινήματος και με πλαίσιο την ξεκάθαρη καταγγελία της κρατικής τρομοκρατίας, δεν αργεί να κυριαρχήσει.

Έτσι δυο μόλις μέρες μετά τον εμπρησμό του αστυνομικού αυτοκινήτου διοργανώνεται με επιτυχία, παρά τις αντιρρήσεις-φοβίες μέχρι την τελευταία στιγμή, μαζική εκδήλωση-συζήτηση από τις αριστερές συσπειρώσεις φοιτητών με θέμα αυταρχικό κράτος-καταστολή και ομιλητές τους Α. Μανιτάκη, Α. Λιάκο και Γ. Κουβίδη. Η ανατροπή του κλίματος τρομοκρατίας που πέτυχε αυτή η εκδήλωση συνέβαλε στην επικράτηση της παραπάνω πολιτικής αντίληψης και στην ολοκλήρωσή της έμπρακτα με τη διοργάνωση μια εβδομάδα μετά μιας μαζικής πορείας που συμμετείχαν-συνδιοργάνωσαν οι Αριστερές Συσπειρώσεις Φοιτητών, η Αυτόνομη Συσπείρωση Γιατρών, η ομάδα του περιοδικού «προοπτική», η Αντιεξουσιαστική επιτροπή ενάντια στην κρατική καταστολή, η Ανανεωτική Σοσιαλιστική κίνηση, το περιοδικό «πράξη» και επώνυμα στελέχη του ΚΚεσωτερικού.

Να λοιπόν που τα Εξάρχεια της Θεσσαλονίκης, ο χώρος της ριζοσπαστικής εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς κατάφερε να αντιδράσει γρήγορα και δυναμικά και να δώσει μια πρώτη μαζική απάντηση στη στρατηγική Δροσογιάννη. Η επικράτηση αυτής της πολιτικής αντίληψης και οι πρακτικές που αυτή καθόρισε μέχρι σήμερα αποτελούν την παρακαταθήκη για τη σφυηλάτηση ενός *ευρύτερου μετώπου με μόνιμα χαρακτηριστικά ενάντια στην κρατική καταστολή και τον αυταρχισμό, για την προάσπιση των συνταγματικών δικαιωμάτων και πολιτικών ελευθεριών*. Τα σπάργματα αυτού του μετώπου υπάρχουν ήδη στη Θεσσαλονίκη. Τα Εξάρχεια της Αθήνας τι κάνουν όμως σύντροφοι;

Αλέξης Μπένος

Για λόγους προληπτικούς

Όταν, για λόγους προληπτικούς βουτήξαμε τον πρώτο μάλλον δεν το πήρα είδηση. Με τα χρόνια, η ετοιμότης έχει πάψει να αποτελεί χαρακτηριστικό μου. Αυτό όμως δεν το ομολογώ ούτε στις νυχτερινές μπαρόδιες αναπολήσεις του παρελθόντος. Πολύ περισσότερο δηλαδή δεν το παραδέχομαι στις αποφάσεις των συνεδρίων και στις ολομέλειες. Όταν συλλάβανε τους επόμενους όμως, κάπου το πήρε το μάτι μου. Η εφημερίδα που διαβάζω, στα πεταχτά, γιατί υπάρχουν και δουλειές, κάτι ανέφερα παρεμπιπτόντως.

Οπωσδήποτε καινούρια εφεύρεση δεν είναι, από πού κι ως πού ο Δροσογιάννης ευρεσιτεχνής; Όπως και νάχει το πράγμα πάντως είναι μεγάλη πατέντα. Απορώ μάλιστα γιατί τα τελευταία χρόνια, σαν έθνος, την αγνοούσαμε. Και καλά οι δεξιοί, μια ζωή ανιστόρητοι. Αλλά οι σοσιαλισταί; Ο ίδιος ο Ανδρέας βέβαια χρόνια τώρα αυτή την αρχή εφαρμόζει, το κίνημα όμως επέμενε να μην παίρνει χαμπάρι.

Γιατί, εσείς, τι νομίζατε; Για λόγους προληπτικούς είναι που ο πρωθυπουργός αλλάζει κάθε τόσο επίθετα. Έτσι Ανδρέας Παπανδρέου λέγεται μόνο όταν κρίνεται απόλυτα απαραίτητο. Για παράδειγμα στα μπαλκόνια της Λάρισας και του Ηρακλείου ή όταν στηρίζει με το αναμφισβήτητο κύρος του τις παγκοσμίου ακτινοβολίας πομφόλυγες των «Εξ». Τις άλλες μέρες, ράθοντας πράσινα κουστουμάκια εργατοπατέρων, ονομάζεται Ανδρέας Γιαννόπουλος, όταν καλεί την αριστερά να ανανήψει επιτέλους! Ανδρέας Κουτσόγιωργας, όταν δίνει το πολιτιστικό στίγμα της Πασοκικής περιόδου, Ανδρέας Κατσιφάρας και φορώντας τη στολή που πολύ του αρέσει λέγεται Ανδρέας Δροσογιάννης.

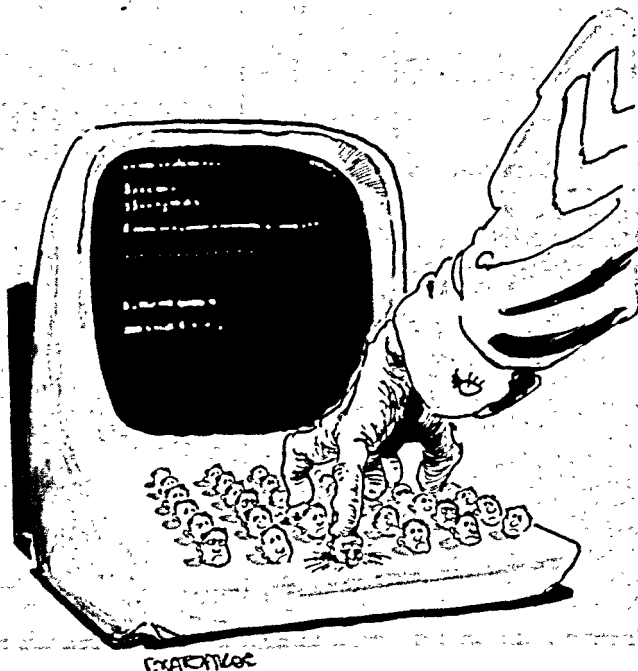
Άλλοτε πάλι ονομάζεται Ανδρέας Τσοχατζόπουλος ή Ανδρέας Παπουτσης και περιέρχεται τις τοπικές οργανώσεις ινκόγνιτο. Σε όλες τις περιπτώσεις όμως, είτε σαν Ανδρέας Τρίτης είτε σαν Ανδρέας Κουλουμπής, είναι αυτός που καθορίζει τους οικοδομικούς κανόνες, ακόμη κι όταν δεν μας ενημερώνει σχετικά, για προληπτικούς λόγους θεβαίω.

Αν απορώ για κάτι ακόμη είναι, γιατί να μην εφαρμόζεται αυτή η αρχή γενικευμένα μία και καλή. Θα μπορούσε ας πούμε να βγει ένας νόμος που να λέει, ότι για προληπτικούς λόγους, οι παρακάτω δήμαρχοι κρίνονται επιτυχημένοι και παραμένουν στη θέση τους επ' αόριστον. Σκεφθήκατε ποτέ πόσα ωφέλη θα προέκυπταν;

Πρώτα πρώτα θα γλιτώναμε τις προεκλογικές διαμάχες και θα μπορούσαμε έτσι απερισπαστοι να αφιερωθούμε, σαν ένας άνθρωπος, στην ανάπτυξη της παραγωγικότητας. Έπειτα, κατά τη γνώμη μου τουλάχιστον, άλλος τρόπος για να επανεκλεγεί ο Μπέης δεν υπάρχει. Άσε που, αν το πείραμα πετύχαινε, θα μπορούσε στο μέλλον να εφαρμοστεί και στις βουλευτικές εκλογές ώστε να ησυχάσει ο τόπος άπαξ και διά παντός.

Κανονικά μάλιστα για λόγους προληπτικούς, τέτοια χρονογραφήματα δεν θα έπρεπε να γράφονται. Ευτυχώς όμως Εκείνος είναι μεγαλόψυχος και μας το επιτρέπει. Ίσως γιατί ξέρει καλά ότι το θέμα δεν είναι τι γράφουμε αλλά τι κάνουμε... Κι από αυτή την πλευρά έχει το κεφάλι του ήσυχο, ακόμη.

Κ. Σ. Σβέικος.

ΓΚΑΤΣΙΝΟΣ

ΑΞΕΧΑΣΤΕΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ

Για Τερέζα ή Ελίζα ή για Τερέζα και Ελίζα.
Αν θέλετε αξέχαστες διακοπές σ' ένα μοναδικό νησί του Ιονίου πελάγους τηλεφωνήστε στο 0645/22105 μεσημέρι.

Παύλος

ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Αν είσαι 20-25 χρόνων, ωραία κ.λ.π. και κατά τύχη έχεις (1) γυάλινο ή πλαστικό κ.λ.π. οφθαλμό τότε εμείς πρέπει να συναντηθούμε αμέσως. Έχοντας το ίδιο πρόβλημα κατάληξα ότι πρέπει να βρω μια που να έχει το ίδιο πρόβλημα, μιας και οι υπόλοιπες με απορρίπτουν (όταν το μαθαίνουν) ή τις απορρίπτω εγώ γιατί δεν βλέπουνται.

Όποια (και αν) ενδιαφέρεται ας γράψει τη διεύθυνσή της ή το τηλέφωνό της στο επόμενο τεύχος.

Γιάννης Αρβανιτάκης

ΜΗΝΥΜΑ

ΑΠ' ΤΟ ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ

Γιάννα, αν θες να πάρεις όλα τα γράμματα που έχουν έρθει για σένα, πέρνα απ' τα γραφεία του Σχολιαστή.

ΓΙΑ ΤΗ ΓΙΑΝΝΑ 1.

Ίσως αυτά που ζητάς Γιάννα (τ. 39) θα μπορούσαν να φτιάξουν ό,τι και γω ψάχω εδώ και καιρό. Αν θέλεις να επικοινωνήσουμε στείλε τηλεφώνο και διεύθυνση στο περιοδικό.

Γιάννης

THAT'S LIFE

Επειδή βαρεθήκαμε όλα αυτά τα κλαϊνάρικα μηνύματα περί μοναξιάς και αυτοκτονίας και θέλοντας να σας μεταδώσουμε λίγη από την αισιοδοξία μας και την αγάπη μας για τη ζωή σας στέλνουμε δυο δροσερά χαμόγελα και δυο γλυκά φιλάκια και ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΑΣ!!!

Άτομα ιλαρά και φαιδρά οποιασδήποτε ηλικίας, φύλου, ράτσας, ύψους, κιλών, χρώματος κ.λπ. κ.λπ. διοπτροφόρα και μη που μπορούν και θέλουν να στείλουν αισιόδοξα γραμματάκια στις:

«Νηνασσαφρύτα»

Τιμ. Φιλήμονος 14-16

115 21 Αθήνα ή στο Σχολιαστή

Υ.Γ. Το όνομα είναι μίξη δύο άλλων ονομάτων και όποιος τα θρει θα 'χει την τύχη με το μέρος του-της
Because, anyway that's LIFE!

ΓΙΑ ΤΗ ΓΙΑΝΝΑ 2.

Οι άνθρωποι περνάνε, φεύγουν, μόνο φεύγουν
Κι εγώ αποσβολωμένος να κοιτάζω πίσω από

ένα σκοτεινό παράθυρο.
Βυθισμένος σε μια μουσική που μου τρυπά το μυαλό και με κάνει να ουρλιάζω

Ο «Σχολιαστής», οι κίτρινες σελίδες, ένα χαμόγελο.

Όλα αυτά που θεωρούσα χαμένα για πάντα.
Γιάννα θέλω να χαϊδέσω το πρόσωπό σου.

«Come to me scared princess»
Καθισμένος τα μεσάνυχτα στο σκοτάδι θα -6820081- περιμένω
Είμαι μόνο ένα αγόρι.

Λες αγαπάς την καλή μουσική, αγαπάς τους «Cure» δηλαδή;

Ναι, το «παρουσιαστικό» μου είναι νορμάλ κατά τα άλλα όμως είμαι ένα «διανοούμενο» πανκίο (πρόκληση-πρόκληση!)

Κι όσο για το μούσι μην ανησυχείς το ξύρισα από τώρα.

Μια ΣΥΓΧΥΣΗ και μια ΠΡΟΣΔΟΚΙΑ
Crying Joy

Υ.Γ.: Αφιερωμένα τα:
«Red Pony» «Way Doen», στην Ηλέκτρα του 35
«7 Chinese Bros» στον ...ΚΧ... της Ελίνας
«Well of Misery» στον Πωλ Ρεμπώ του 37.
(ομοιοπαθείς γαρ)

ΓΙΑ ΤΗ ΓΙΑΝΝΑ 3.

Γιάννα γεια σου
Ζεστή καλοκαιρινή νύχτα η απονινή... και βλέποντας το μήνυμά σου στο Σχολιαστή παραμερίζοντας τους αρχικούς διαταγμούς μου αποφασίζω να σου γράψω ίσως επειδή ψάχνω για κάτι διαφορετικό κι επειδή άλλωστε πιστεύω ότι θα πρέπει να 'σαι ωραίος κι ενδιαφέρον τύπος ανθρώπου (τελευταία το είδος τείνει να εκλείψει). Αν λοιπόν θέλεις να συναντηθούμε να μιλήσουμε, ν' ακούσουμε, να τρέξουμε (γίνεται κι αυτό), να γελάσουμε κ.λ.π. κ.λ.π. τότε γράψε μου στην παρακάτω διεύθυνση.

Μαλανδράκης Γιάννης
Βαρβάκη 5Α-Γκάζη
Αθήνα

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

«Λουλουδάκι», κ.λ.π. κ.λ.π.
Γράψε μου τη διεύθυνσή σου.
Ταχυδρομικά περιστερία δεν υπάρχουν πια,
λόγω αιθάλης (κι όχι μόνο...)

Βανέσσα

ΓΙΑ ΤΗ ΓΙΑΝΝΑ 4.

Μπορώ να γραφτώ στην προσωπική σου «Επετηρίδα αγοριών παντός είδους»; Αν ναι, πάρε κανένα απόγευμα το 9418348. Κερνάω σινεμά θερινό, αν έχεις διάθεση, και τα λέμε στο διάλειμμα...

Πάνος

ΓΙΑ ΤΗ ΓΙΑΝΝΑ 5.

Σιωπή.
Και σκέψεις ασχημάτιστες
Να ατενίζουν το στερώμα
Μάταια προσπαθείς εναγωνίως
Ν' αρνηθείς
Ότι μόνο με τα μάτια
Μίλανε για τη μοναξιά...
Γιάννα αν έχεις χρόνο γράψε στον

Σπύρο
Ηπείρου 5
ΤΚ 104 33 Μουσείο
Αθήνα
ΤΗΛ. 8227843

ΠΡΟΣ ΑΝΟΙΚΤΟΜΥΑΛΕΣ...

Τελικά, Καλαμάτα, Καλαμάστα ή χέστα κι άστα; Πανέξυπνες Καλαματιανές με τέτοια ευφύια και να ψάχνετε ακόμα για γκόμενους;
Ε, ρε! ΠΕΟΣ που σας χρειάζεται!
ΥΓ1.: ΣΙΚΕΛΙΑ, Σικελία, θα σε φάει η μαλακία.
ΥΓ2.: ΜΗΠΩΣ (;) γνωρίζομαστε! Περιμένω απάντηση.

Sophisticated object

ΑΣ ΓΝΩΡΙΣΤΟΥΜΕ

Αν ο κόσμος είναι πολύ μικρός για να αγκαλιάσει τη φαντασία, το όνειρο, τα συναισθήματα και συλλήψεις σας, αν θέλετε να απαλλαχθείτε από τις μάσκες της συμβατικότητας και κοινότητας συμπεριφοράς και μένοντας γυμνοί να αντικρύστε και εκδηλώστε την φωτεινή καθαρότητα του πραγματικού είναι σας, αν πιστεύετε πως σε όλα αυτά βοηθά η καταλυτική δράση άλλων παράλληλων νυχτών,

Ε, τότε, ας γνωριστούμε λοιπόν!
«Ελάτε φίλοι μου, δεν είναι και τόσο αργά, να φτιάξουμε έναν καινούργιο κόσμο».

Δημήτρης
ΤΗΛ: 8650474

Η ΝΑΥΤΙΑ

Οι πεζοναύτες που μπήκαν στο αποβατικό για τα ετήσια γυμνάσια αποκαλούσαν τους ναύτες κοροϊδευτικά «μοδίστρες». Όταν τα μποφόρ έφτασαν τα 7-8 ματαιώθηκε η απόβαση επειδή οι «στραταίοι» τα είχαν παίξει κι είχαν λερωθεί κι από πάνω. Οι μοδίστρες καθάρεις.

Όσο υπάρχουν άνθρωποι –και πλεούμενα– η ναυτία τσακώνει αρκετούς απ' αυτούς και τους δίνει να καταλάβουν. Λίγο βοήθανε διάφορες συνταγές: σκόρδο, ψωμί βουτηγμένο σε κρασί, ακόμα στενός κορσές για να μην μετακινούνται τα σπλάχνα, ως τις πρόσφατες ντραμαμίνες, ατροπίνες και διάφορα ναρκωτικά.

Η ναυτία –όχι του Σαρτρ– που μπορεί να φτάσει ως την πλήρη εκμηδένιση της προσωπικότητας, όταν προτιμάς το θάνατο «παρά το βάσανο αυτό!» οφείλεται, βιολογικά, σε ερεθισμό των οργάνων ισορροπίας που βρίσκονται στο αυτί (και στα δύο).

Να όμως που υπάρχει και ψυχολογική αιτιολογία. Ένας γερμανός ψυχολόγος συνέταξε με επιστημονική αυστηρότητα που φέρεται να διακρίνει τη θεωρία της χώρας του την «ψυ-

χολογία της ναυτίας», σελίδες 223, μάρκα 54. Γι' αυτόν, λοιπόν, η ναυτία βασίζεται σε μια κατάσταση σύγχυσης που, στον νιόβγαλτο στη θάλασσα, προέρχεται και οφείλεται σε μια σειρά από άγνωστες εμπειρίες που τις εκλαμβάνει ως απειλητικές πληροφορίες από το περιβάλλον. Έτσι απλά. Για το ξεπέρασμα, τώρα, απαιτείται μια ενεργητική διαδικασία μάθησης από μέρους του στεριανού, συνηθισμένου στην ακινησία κατακορύφων και οριζοντίων γραμμών. Οφείλει δηλαδή, λέει, να απεικονίζει και να αποθηκεύσει όλες εκείνες τις πληροφορίες για το σύστημα πλοίο και τις κινησιακές παραλλαγές του.

Ίσως είναι αργά για τους αναγνώστες που ζαλίζονται, αλλά υπάρχει και μια δυνατότητα προπαρασκευής. Ξεκινήστε συγκροτώντας κάποιες προπληροφορίες: στο συνοικιακό σας λούνα παρκ, πρώτα κοιτώντας το μαλλί της γριάς να γυρίζει, μετά τη φυγόκεντρο, τέλος στο βαγονάκι για το «οχτάρι».

Αν τα καταφέρατε, μη διστάσετε να φύγετε για τα νησιά, ακόμα και μεσ' στα μελτέμια. Αν όμως δεν τα πήγατε ιδιαίτερα καλά και δεν έχετε και κανένα ιδιαίτερο κίνητρο να το κάνετε, γιατί δεν πάτε κανένα ταξίδι στη Γερμανία;

ΜΟΔΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ Η μοντέρνα λύση στο βραχνά της ζώνης

Εδώ δε γλυτώνει ούτε όποιος μένει στην Αθήνα: Οι συζητήσεις γύρω από το δέσιμο οδηγών και συνοδηγών αυτοκινήτων δίνουν και παίρνουν μέχρι σήμερα. Οι νηφάλιες απόψεις πασχίζουν να γίνουν ακουστές.

Έτσι ο διευθυντής του ΕΝΑ Θ. Καλούδης αναφέρει τ' αποτελέσματα μιας έρευνας σύμφωνα με τα οποία οι μεν άντρες θεωρούν το δέσιμο έλλειψη ανδρισμού, ενώ και οι γυναίκες ενοχλούνται από τη ζώνη που τους τσαλακώνει τα ρούχα. «Οι απαντήσεις αυτές δε φανερώνουν μόνο μια μεσογειακού τύπου αντιεξουσιαστική νοοτροπία. Αποκαλύπτουν και σοβαρή έλλειψη γνώσης»... κλπ. (τ. 24, 12.6.).

Τα πράματα όμως, δεν είναι τόσο απλά μεσογειακά. Και πάλι οι βόρειοι –και μάλιστα Γερμανοί!– μας βάζουν τα γυαλιά: Στην εικόνα θαυμάζετε την πιο καλοκαιρινή, νομιμοφανή και πειθαρχημένη λύση: τις τυπωμένες ζώνες ασφαλείας.

Και μην ξεχνάτε να διαβάσετε ανελλιπώς τις μη φεμινιστικές σελίδες στο ΠΑΝΘΕΟΝ, όπως π.χ.α το τεύχος της 3.6. που είχατε τη δυνατότητα να πάρετε «–σε αποκλειστικότητα– τη γκαρνταρόμπα της κ. Παπανδρέου, τα σχέδια των ρούχων και ένα ΠΑΤΡΟΝ ειδικά για σας!» Η κα. Π. που από υφάσματα «λατρεύει τα κρεπ. Φοράει επίσης πολύ τα ζέρσεϊ, κρεπ ντε σιν, μεταξωτά, μαλλομέταξα, σαντούγκ και σατέν»... «Δε θεωρεί ότι τα ρούχα πρέπει να ράβονται και αποκλειστικότητα για κείνη... και δεν είχε θέβαια καμιά αντίρρηση να δοθεί σε πατρών ειδικά για τις αναγνώστριες του "Π", το πατρών ενός φορέματος που η ίδια συμπαθεί ιδιαίτερα». Το πατρών πάντως δε βρίσκεται μέσα στο τεύχος: Οι πραγματικά ενδιαφερόμενες μπορούν να το λάβουν κάνοντας ένα τηλεφώνημα.

Περιμένετε, λοιπόν, ποια προσωπικότητα θα παραχωρεί επόμενη τα ρούχα της σε σας, μέσω του περιοδικού. Κι όχι μόνο γυναίκες: Άσχημο θάτανε ένα στυλάτο σταυρωτό κουστουμάκι του κ. Κατσιφάρα;

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

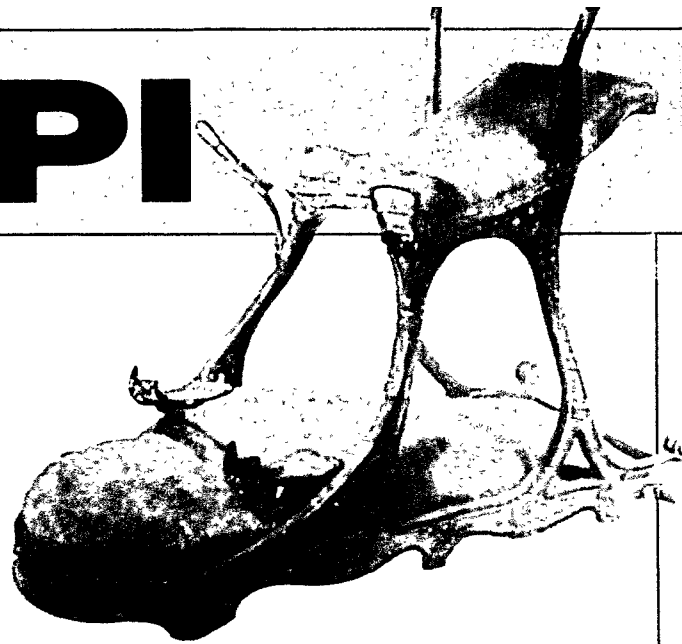
ΒΡΑΧΟ-ΒΡΑΧΟ ΤΟΝ ΚΑΗΜΟ ΜΟΥ

Είσαστε ανερχόμενοι (κοινωνικά), ή πράσινοι (όχι πασόκες), ή ακόμα και βαρεμένοι; Για σας κάνει το Freeclimbing, το νέο σπορ για λίγους που το κάνουν χάζι οι πολλοί. Πρόκειται για άθλημα μόδας και αναμένεται να διαδεχθεί το σέρφινγκ.

Για ν' ανεβείτε τους σχεδόν κάθετους βράχους χρειάζονται κότσια γερά, κι εξίσου γερά μούσकुλα και γραπώματα. Δεν χρειάζονται, απεναντίας, πέτσινες αλпинιστικές παντελονιές, καπελάκι με φτερό και κόκκινες χοντρές κάλτσες (πιφ!) μέσα σε μποτάρες της γκεστάπο.

Οι cool τρελάρες που κάνουν έλξεις με το 'να χέρι στην κόψη του βράχου δεν προήλθαν, βέβαια, από το ορειβατικό «κίνημα». Η σκούφια τους τραβάει από τους χίππυς που στη δεκαετία του '60 σκαρφάλωναν σε στυλ easy rider τα θουνά της Καλιφόρνια για την πλάκα τους και για να καπνίσουν λίγο μόνοι τους, «στην κορυφή». Απ' αυτούς προέρχεται και η ιδιότυπη αμφίεση: πάνινα αθλητικά παπούτσια, κατά το δυνατό δυο-τρία νούμερα μικρότερα, σορτς ή κυλότες του μπαλέτου, πανιά στα μαλλιά ή κούρεμα πανκ. Αλείφουν τα χέρια με μαγνησία, τη σκόνη που χρησιμοποιούν και οι αθλητές της ενόργανης γυμναστικής και κουβαλάνε όλο τους τον εξοπλισμό συνήθως σε πλαστικές σακούλες και όχι σε σακίδια—έτσι για να τη σπάσουν στους κυριλέ.

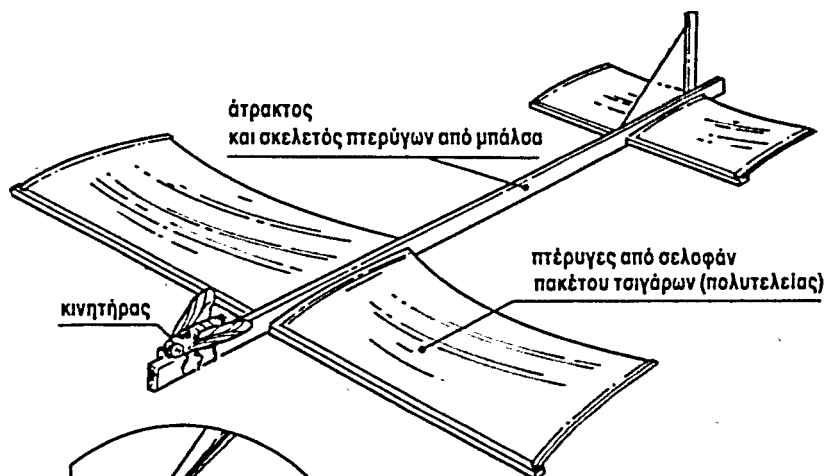
Αν, λοιπόν, ανήκετε σε κάποια απ' τις παραπάνω κατηγορίες και σας αρέσουν αυτά που διαβάσατε, φτάνει και ένας τοίχος νταμαριού για να κάνετε τη δουλειά σας. Και τα βράδυα στα θερινά τα σινεμά με αίσθημα αυτοπεποίθησης.

ΚΑΡΕΚΛΑ ΗΛΙΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

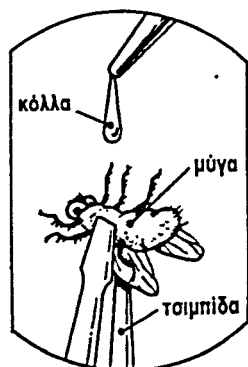
Ένας επιφανής γαλαζοαίματος, ο Εδουάρδος ο 7ος της Αγγλίας, περνούσε με πρωτοτυπία όσο και ιδιαίτερη εμμονή τον ελεύθερο χρόνο του. Καταπιεσμένος γιος του γερμανού μιλιταριστή πρίγκηπα Αλβέρτου, δόθηκε (-ξέδινε-) από μικρή ηλικία αποκλειστικά στις ηδονές της σάρκας. Προτιμούσε το Παρίσι για τόπο διακοπών, τόσο πολύ, ώστε πατρονάριζε—ως Πρίγκηψ της Ουαλλίας—το μπορντέλο Chabonais στον αρ. 6 της οδού ντε Μουλέν. Μάλιστα παράγγειλε να του φτιάξουν σε στυλ Αρ Νουβώ την εικονιζόμενη siéce d'amour για τις ερωτικογυναικολογικές ανησυχίες του. «Αλλά και γενικότερα»: το μπορντέλο αυτό που ίδρυσε το 1878 η Μανταμ Κέλλυ, επίσημη φίλη της κακλής κοινωνίας, διέθετε τόσο Σεφ επί του πρωτοκόλλου—για τους υψηλούς επισκέπτες—, όσο και αίθουσες λουτρών, θασανιστηρίων κλπ. Μπορεί να ήταν βικτωριανά τα ήθη, πάντως καθόλου έκλυτα!

Μπορείτε σήμερα να χρησιμοποιήσετε την καρέκλα αυτή για ηλιοθεραπεία, τώρα που ο ραδιενεργός φόβος δεν θέλει επαφές με την άμμο.

ΑΝΤΙΔΟΤΟ ΣΤΗΝ «ΑΝΑΤΑΡΑΧΗ» ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ Η μύγα ως αεροναυτική δύναμη

Τώρα που καλοκαιριάζει και περιορίζεται η ικανότητά μας να συγκεντρωνόμαστε, αυτό το ενδιαφέρον παιχνίδι μας επαναφέρει στην τάξη, ενώ παράλληλα αξιοποιεί για τον άνθρωπο τα διάφορα ενοχλητικά πετούμενα. Ιδανικό για ραβασάκια αν εκείνη/ος βρίσκεται κοντά: και θα κολακευτούν, και θα εκτιμήσουν τη χειρονομία και τον κόπο σας.

Τιμολέοντος Φιλήμονος 13
Αθήνα 115 21
τηλ. 6469827 - 6461380
Κυκλοφορεί κάθε 1η του μήνα
τ. 40, 1η Ιουλίου 1986, Δρχ. 160

Ιδιοκτησία:
«Γ. Πιτουρόπουλος & ΣΙΑ» Ε.Ε.
Διαφήμιση:
'Αντα Θεοδωρίδου
Φωτοσύνθεση:
Lexikon
Διδότου 26
Φωτολιθογραφική αναπαραγωγή:
RAY ΕΠΕ, Διδότου 26
Εκτύπωση:
«ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΠΕ»
Πάρνηθος 51-53

Εκδότης:
Γ. Πιτουρόπουλος
Διεύθυνση:
Κ. Βουράς
Π. Παναγιώτου
Δ. Ψαρράς
Πολιτική:
Χ. Βερναρδάκης
Π. Γεωργίου
Α. Λαζαρίδου
Γ. Μηλιός
Γ.Βότσης
Διευθνή:
Γ. Αλαμάνης
Α. Αρζιμάνογλου
Μ. Δελιπέτρος
Δ. Δελιολάνης
Τ. Κυπριανίδης
Τ. Κωστόπουλος
Κ. Πίττας
Κοινωνία:
Ε. Αρανίτσης
Α. Θεοδωρίδου
Γ. Κάλλας
Δ. Καστανάς
Γ. Καραζάνος
Γ. Κοκκινός
Γ. Μαυρίδης
Α. Μαυρομάτη
Γ. Σχιζας
Τ. Υπέρμαχος
Τ. Χριστοδουλοπούλου
Α. Ψαρρά

Δ.Τρίμης
Ρ.Πόλε
Πολιτισμός:
Χ. Δασκαλόπουλος
Ε. Καρατάς
Α. Κελεπής
Δ. Κούρτοβικ
Γ. Μακρής
Γ. Μαργαρίτης
Ν. Μαυροδής
Μ. Μείμαρς
Β. Ντάκουρη
Δ. Οικονομάκης
Σ. Παπασπύρου
Α. Περίκης
Δ. Πουλικάκος
Α. Τύρος
Σ. Χρυσουλάκη
Καλλιτεχνική επιμέλεια:
Α. Αηδόνης
Α. Θεοδωρίδου
Μ. Καλογεράκου

Σκίτσο:
Β. Ελευθερίου
Π. Ζερβός
Γ. Κουρούδης
Γ. Χατζάκος
Κόμικς:
Αρκάς
Γελοιογραφία:
Γ. Ιωάννου
Φωτογραφία:
Κ. Ελευθεράκης
Μ. Μπαμπούσης
Συνδρομές:
Εσωτερικού: 12 τεύχη δρχ. 2.000
Ευρώπη: 12 τεύχη δρχ. 2.300
Αμερική: 12 τεύχη δρχ. 2.600
Δημ. Οργ.: 12 τεύχη δρχ. 5.000

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ
Γιώργος Πιτουρόπουλος

Ερωτήματα

Υπηρετώ σε μια μονάδα του λεκανοπεδίου Αττικής Γ' κύκλου εκπαιδευσεως που αποκαλείται Λόχος Στρατηγείου III Μεραρχίας Ειδικών Δυνάμεων. Προτού βρεθώ εδώ ανήκα σε μια μονάδα Β' κύκλου εκπαιδευσεως και παρ' όλη τη σκληρή εκπαίδευση και τις επίπονες ασκήσεις οφείλω να ομολογήσω ότι περνούσα ασυγκρίτως καλύτερα απ' ό,τι τώρα. Έβγαينا έξω στις τέσσερις μέρες τρεις φορές και παίρνοντας μια μικρή άδεια κάθε μήνα ξεπερνούσα το πρόβλημα της απόστασης από το σπίτι μου.

Μια ωραία πρωία μετατιθέμενος μετά από δώδεκα συναπτούς μήνες, στο ΛΣ/III ΜΕΔ πίστεψα ότι όλα πια ανήκαν στο παρελθόν και ότι έφτασε πια ο καιρός να ξεκουραστώ κι εγώ λιγάκι κοντά στους δικούς μου. Δυστυχώς όμως οι ελπίδες μου διαψεύστηκαν κατά τον πιο παταγώδη τρόπο. Σύντομα αντιλήφθηκα ότι σε κείνη τη μονάδα, εκείνη τη μικρή άδεια μ' έκανε να με βλέπει η κοπέλι μου περισσότερο.

Μια συνηθισμένη υπηρεσία για τους απλούς καταδρομείς σ' αυτή τη μονάδα είναι τρεις μέσα, μία έξω. Όμως τις περισσότερες φορές δεν είναι έτσι. Για παράδειγμα κατά τη διάρκεια της γιορτής του Πάσχα πολλοί έμειναν και δώδεκα συνεχείς μέρες μέσα, φυλώντας, κατά μέσο όρο, εξήντα ώρες σκοπιά και κάνοντας κάθε μέρα αγγαρεία. Κι ενώ αυτή η κατάσταση, αν οι άδειες ήταν ίδιες για όλο τον κόσμο, δεν θα διακούσε παραπάνω από δέκα μέρες (σήμερα αισίως κλείσαμε ένα μήνα φυλακής άνευ τιμωρίας) τώρα που άρχισε να φτιάχνει η υπηρεσία και είναι μόνο πέντε μέσα ξαναπέσαμε πάλι στο παλιό γνωστό τροπάριο: τις στερήσεις εξόδου, τις κρατήσεις και τους περιορισμούς για να βρεθούν τα άτομα που θα φυλάξουν σκοπιά αγγώνιστα. Έχοντας τουλάχιστον ένα άλλοθι: είμαστε τιμωρημένοι γι' αυτό δεν θγαίνουμε. Ποινές που επιβάλλονται γι' αστειούς λόγους από τον πολυχρομένο μας διοικητή για να θγει πιο εύκολα η υπηρεσία και κάποιοι τσάτσου να πάρουν πάλι άδεια. Ποινές σε φαντάρους από δέκα πέντε έως είκοσι δύο μηνών που έχουν βαρθεί πια τη σαπίλα και τα κολπάκια του συστήματος (ακούμπωτος, φορούσε τζάκετ στην αναφορά ενώ τα κομάντος δεν κρώνουν, γελούσε στη γραμμή, κάπνιζε στο θάλαμο, διάβαζε εφημερίδα κ.λ.π.)

Κι όλα αυτά από τον παραλογισμό των διαδικασιών έως την κυριαρχία και την επιβολή των ανωτέρων -μόνιμων και εφεδρων- είναι υποφερτά. Αυτό που δεν υποφέρεται είναι να βλέπεις πως, για μια μονάδα εκατό τετραγωνικών μετρών με δόναμη εκατό τριάντα άνδρες υπάρχουν έξι και εποχιακά επτά σκοπιές. Κι ενώ εσύ είσαι στο φυλάκιο και κάνεις αγγαρεία μερικοί είναι απαλλασσόμενοι από τα πάντα. Κάνοντας μόνο μια εντελώς γελοία κι άχρηστη υπηρεσία (γραφείας υπηρεσίας -βλέπε ρουφιάνος- 2ου ΕΓ, γραφείας υπηρεσίας Μεραρχίας, γραφείας υπηρεσίας ΛΣ/III ΜΕΔ, δακτυλογράφος υπηρεσίας -ενώ υπάρχουν τρεις που ανήκουν στο πολιτικό προσωπικό- κυλικιάρχη, συσσιτιάρχη, αστυνομία μονάδος και δεν συμμαζεύεται).

Κι εγώ γραφείας είμαι που να πάρει αλλά η υπηρεσία με πάει μέσα μία κι εμπλοκή. Κι ύστερα ποιος έχει τις περισσότερες πιθανότητες ν' αρπάξει τη φυλακή. Εγώ που έχω εξαντληθεί από το συνεχές νούμερο και τις καθαριότητες ή ο τσάτσος που είναι κάθε μέρα έξω τρώγοντας το φαγάκι της μανούλας του και όχι τα σκουπίδια που μας ταΐζουν;

Έτσι λοιπόν φαντάρος παρά τους δεκαοχτώ μήνες πήρε αναβολή. Έτσι τρώς τις είκοσι μέρες φυλακή επειδή την κοπάνησες αφού σ' έναν μήνα πήρες τέσσερις διανυκτερεύσεις. Και φυσικά... όλοι έτσι αρρωσταίνουμε όταν υπάρχει ένας αρχιφυλάκας, ένας σκοπός κι ένας Άλφα Μίτης (ΑΜ) για να φυλάνε μια

πύλη (μήπως το σκάσει κανείς) μες στο κέντρο της Αθήνας.

Με την προσδοκία ότι το παραπάνω κείμενο δημοσιευθεί (ολόκληρο;) και ευχαριστώντας σας προκαταβολικά για την φιλοξενία σας χαιρετώ.

X.

Γκέλα

Θαυμάσια ιδέα να βάλετε στο εξώφυλλό σας του τεύχους Ιουνίου τη φωτογραφία του δημοφιλούς κι αξιολάτρευτου κυρίου Γιοκαρίνη. Γνωστού όχι μόνο για την πολυετή προσφορά του ως δημοτικού συμβούλου αλλά και την πολυπλευρή και χρήσιμο συνεισφορά του για τα ορφανά παιδιά της Ρόδου.

Γνωστός εξάλλου για τις καινοτομίες του αλλά προπάντος για το εξαιρετό ήθος, που ομολογουμένως σπανίζει στο δύστροπο αιώνα μας, ο κ. Γιοκαρίνης, πάντα σεμνός και ταπεινόφρων, έχει αποδείξει επανειλημμένως τη χριστιανική του πίστη. Όταν το 1983-84 είχε πια γίνει σλόγκαν και κρεμόταν στα χείλη όλων μας το πασίγνωστο «Αχ Ευλαμπία», όπου γίνονταν μνεία για τα κατορθώματα της μετανοημένης και παραστρατημένης αυτής κοπέλας, θύμα της θηριωδίας και της αποκοτιάς της σημερινής εποχής, και πώς τελικά η άτυχη αυτή νεάνις, απέδειξε την αγνότητα της ψυχής, πώς απέφραξε όλα τα βουλωμένα λούκια της ψυχής της, με μόνο όπλο την Πίστη. Την Πίστη που διδάξε ο Ιησούς Χριστός, την Πίστη που μεταδίδει σήμερα ο κ. Γιοκαρίνης, αυτός ο Θεός άνθρωπος, που με την εκκλησία του και τις προσπάθειες που κατέβαλε δυο χρόνια τώρα, κατάφερε να συγκινήσει τα μύχια της ψυχής των δημοτικών συμβούλων ώστε οι τελευταίοι, κατασυνκινήμενοι να αποφασίσουν την ονομασία, τιμής ένεκεν, ενός δρόμου στον Κολωνό με το όνομα της Ευλαμπίας, θύμα της διαφθοράς που επικρατεί στις ψυχές της σύγχρονης κοινωνίας.

Αξίζουν συγχαρητήρια στον κ. Γιοκαρίνη και στον κ. Ψαρουδάκη για το σθένος που δείχνει κατά τον αμβλώσεων. Είναι οι μόνοι καλοί χριστιανοί που μας απέμειναν.

Ευχαριστώ διά τη φιλοξενία
Γιώργος Σ. Σοροβίγκας
έμπορος

(Σημ. Σ.: Πρόκειται για παρεξήγηση. Φαίνεται ότι ο επιστολογράφος μας δεν έχει πρόχειρη φωτογραφία του κ. Γιοκαρίνη για να τη συγκρίνει με το εξώφυλλό μας)

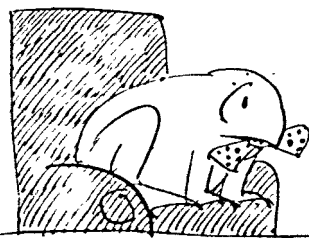
Υπέρ Αμερικανίδων κυριών

Πείραξε κάποιο «Δ.Β.» -Γιατί ανώνυμος, ρε κατεργάρη κυριε;- γιατί υπάρχει οδός «αμερικανίδων κυριών» στη Νίκαια. Για φαντάσου! Θίχτηκε η σοβιετόφιλη χορδή του. Δεν μπήκε στον κόπο να ρωτήσει τον κομμουνιστή δήμαρχο της Νίκαιας Λογοθέτη ή να ρωτήσει Κοκκινιώτες τι πρόσφεραν αυτές οι «αμερικανίδες κυρίες». Θα περιμένω να το κάνει τώρα ο σταλινικός ανώνυμογράφος. Να

πάει να δει τον Λογοθέτη και να ρωτήσει παλιούς πρόσφυγες της μικρασιατικής καταστροφής όχι μόνο της Κοκκινιάς αλλά παντού σ' όλη την Ελλάδα όπου υπάρχει προσφυγιά και να επανορθώσει ο ξετσιπώτος ανώνυμογράφος που δεν πρόλαβε να βάλλει τα «αποφόρια».

Για να δούμε θα έχει τον ανδρισμό να ομολογήσει το λάθος του;

Με τιμή
Νίκ. Χ. Κασνακίδης
Τ061003, 15110 Μαρούσι

Παρεξήγηση;

Κύριοι, Είμαι αναγκασμένος να σας γράψω και να απαντήσω στον κ. Καρακάσση για το άρθρο του: Μαρτυρία από τον «Δημόκριτο» στο τεύχος 39 του Ιουνίου 1986. Θα προσπαθήσω να είμαι σύντομος και να μην ακολουθήσω τη μέθοδο της λασπολογίας και των προγραφών του κ. Καρακάσση που μας φέρνει πίσω σε φασιστικές περιόδους ή σε σταλινικές, του τύπου πας μη έλλην βάρβαρος.

Η επιστολή των «14» απλώς ανέφερε οσα πραγματικά ειπώθηκαν σε μια ενημέρωση που έκανε ο κ. Κρητιδής παρουσία 15 μελών του συλλόγου. Δεν είπαν ποτέ αν ο κ. Κρητιδής έχει δικίο ή αδικο, και φυσικά δεν προσπάθησαν ΠΟΤΕ να τον καλύψουν. Πιστεύω λοιπόν ότι ο κ. Καρακάσσης έκανε πολιτικό λάθος, βάζοντας σαν στόχο εκούσια ή ακούσια τον κ. Κρητιδή. Ο στόχος όμως για μένα και για τον σύλλογο παραμένει η επιστημονική επιτροπή, όπως λέγεται, του «Δημόκριτου». Με την τακτική του κ. Καρακάσση, βλέπουμε το δέντρο και χάνουμε το δάσος, ενώ ταυτόχρονα δίνουμε άφεση αμαρτιών στους πραγματικά υπεύθυνους και στην πολιτική ηγεσία.

Ακόμη κάνει το αντιδεολογικό ατόπημα για κάποιον που θέλει να λέγεται αριστερός, να αποκρύβει γεγονότα. Έτσι αποκρύπτει το γεγονός ότι έκανε πρόταση διαγραφής των «14» στην Γενική Συνέλευση και πήρε μόνο την δική του ψήφο. Προχώρησε όμως ακόμη παραπέρα και με φασιστοειδή νοοτροπία κόλλησε την ετικέτα του φερέφωνου σε κάποια άτομα, ακολουθώντας τη λογική των προγραφών. Τέτοιες μεθοδεύσεις, δυστυχώς δείχνουν πως ορισμένοι άνθρωποι δεν μπορούν να ζήσουν χωρίς να είναι ενταγμένοι σε κάποιο μαντρί. Τώρα αν όπως θέλει στο υστερόγραφο, ας καλέσει τη Δικαιοσύνη να επιληφθεί.

Μπορεί ο κ. Καρακάσσης να έχει πολιτική άποψη, έστω και αν εξυπηρετεί έτσι τη διοίκηση του «Δημόκριτου», δεν μπορεί όμως να σκορπά εστειδικά χαρακτηρισμούς, που στο κάτω-κάτω, μπορεί να μην είναι και κολακευτικοί, χωρίς κανένα στοιχείο, και χωρίς να δικαιολογείται από την πολιτική πρακτική του καθένα.

Ελπίζω πως δεν θα μου αρνηθείτε την φιλοξενία για να λυθεί αυτή η παρεξήγηση, που δεν νομίζω να εξυπηρετεί κανέναν παρά μόνο τους οπαδούς του Τσερνομπιλ.

Ευχαριστώ, φιλικότατα
ένας από τους παρεξηγημένους «14».

Σ.Σ.: Δεν νομίζει ο επιστολογράφος μας ότι θάπρεπε επωνύμως να υποστηρίξει τις απόψεις του; Ιδιαίτερα όταν καταγγέλει σε χαρακτηρισμούς και υπονοούμενα. Εκτός βέβαια αν εκπροσωπεί και τους 14, αλλά τότε γιατί γράφει «ένας»;

Τα βιβλία της «γνώσης»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ»
ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΞΕΧΩΡΙΖΟΥΝ

ΤΖΙΜ ΤΟΜΣΟΝ

Κάτοικοι 1280

ΕΝΤΕΝ ΦΟΝ ΧΟΡΒΑΤ

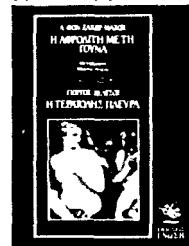
Ένα παιδί του καιρού μας

ΚΟΥΡΤ ΒΟΝΕΓΚΑΤ

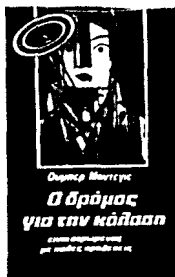
Η φωλιά της γάτας

Λ. ΦΟΝ ΖΑΧΕΡ-ΜΑΖΟΧ
Η Αφροδίτη με τη γούνα

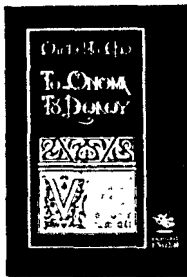
ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΛΤΣΟΣ
Η τερατώδης πλευρά

ΟΥΜΠΕΡ ΜΟΝΤΕΓΙΕ

Ο δρόμος για την κόλαση

ΟΥΜΠΕΡΤΟ ΕΚΟ

Το Όνομα του Ρόδου

ΚΟΥΡΤ ΒΟΝΕΓΚΑΤ

Μητέρα Νύχτα

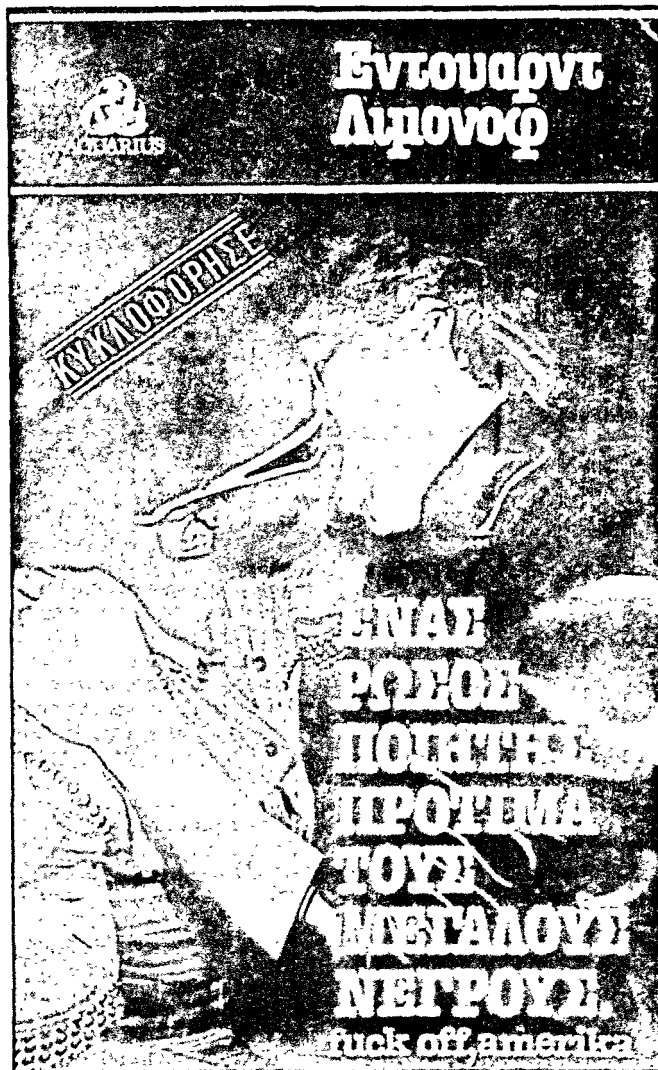
ΟΥΜΠΕΡ ΜΟΝΤΕΓΙΕ

Σειρήνες

εκδόσεις «γνώση»

Κεντρική Διάθεση: Ζωοδόχου Πηγής 29, 106 81 Αθήνα, Τηλ. 362.0941 - 362.1194 - 778.6441

AQUARIUS ΕΚΔΟΤΙΚΗ

Βελβενδού 2 - Κυψελή - Αθήνα
ΤΗΛ. 8826060

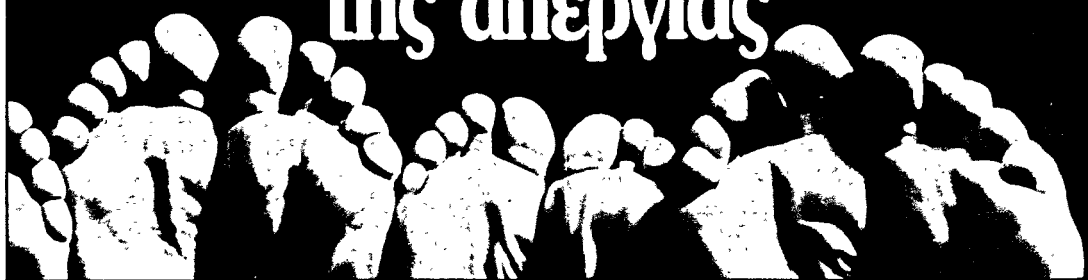

«... Οι ένδικες απεργιακές κινητοποιήσεις είναι παράνομες... (τα κύρια αιτήματα των απεργών προσκρούουν στις διατάξεις του ν. 1584/86). Παραπέρα... δεδομένου ότι η ενάγουσα έχει αναλάβει την εκτέλεση παραγγελιών ξένων πελατών της συνολικής αξίας 2,5 δισ. δραχμών για τις οποίες υπάρχει κίνδυνος, συνεπεία των απεργιακών κινητοποιήσεων εκπρόθεσμης εκτελέσεώς τους με αποτέλεσμα τη μείωση του κύρους και της αξιοπιστίας της και την πτώση των εργασιών της, που τελικά θ' αποθούν σε βάρος και των ιδίων των μελών της εναγομένης συνδικαλιστικής οργανώσεως, οι πιο πάνω απεργιακές κινητοποιήσεις είναι και καταχρηστικές... Επομένως, ... πρέπει να απαγορευθεί η πραγματοποίηση στο μέλλον κάθε άλλης απεργιακής κινητοποιήσεως που τυχόν θα αποφασισθεί, από την παραπάνω οργάνωση με τα ίδια με τις ένδικες απεργιακές κινητοποιήσεις αιτήματα, και σε περίπτωση παραβιάσεως της αποφάσεως αυτής...»
(Από την 1898 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών).

Την «Ελληνική Βιομηχανία Όπλων» την ξέρουν όλοι σαν το υπόδειγμα της ελληνικής βιομηχανίας. Να όμως που η πρόσφατη απεργία και η αντιμετώπισή της απ' την Διεύθυνση της Εταιρείας μας δίνει μια άλλη εικόνα. Αυτή την εικόνα συνθέτει το ρεπορτάζ που ακολουθεί, και που έγινε με τη συμβολή συνδικαλιστών εργαζομένων.

Τα όπλα της Ε.Β.Ο.

και το όπλο της απεργίας

ΕΤΣΙ ΛΟΙΠΟΝ! Όταν η παράταση της απεργίας δημιουργεί κινδύνους «μείωσης του κύρους και της αξιοπιστίας της Εταιρείας, η ΕΒΟ του Βικέντιου Αρσένη, το «παιδί-θαύμα της Ελληνικής Βιομηχανίας» ξέρει τη λύση: Οδηγεί το Σωματείο των απεργών-εργατών στα δικαστήρια, αποσπά μια απόφαση που κηρύσσει την απεργία παράνομη και καταχρηστική και που απαγορεύει κάθε άλλη απεργία στο μέλλον (!), και χωρίς την παραμικρή καθυστέρηση στρώνει τους απεργούς στη δουλειά για να βγει η παραγγελία των 2,5 δισ. δραχμών.

Αξίζει όμως να πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Θα φανεί έτσι καλύτερα το ενδιαφέρον της ΕΒΟ για το προσωπικό της συμφέρον το οποίο επικαλείται ο πρωτοδίκης Χρήστος Τζανετρίκος για να χαρακτηρίσει την απεργία καταχρηστική. Η ΕΒΟ είναι βασικά γνωστή στην Ελλάδα, μέσω των διαφημιστικών αφιερωμάτων στην Πολεμική Βιομηχανία μερίδας του Ελληνικού τύπου (Στα αφιερώματα του Έθνους και τον Βήματος ως προστεθεί και αυτό της πολεμοχαρούς Πτήσης του Καθθαρά). Με τη βοήθεια δε και του πολυδιαφημισμένου Άρτεμις που επί τρία χρόνια τώρα παρελαύνει στις Εθνικές επετείους, η ΕΒΟ έχει εμπεδώσει προς τα έξω την εικόνα της πρωτοπόρας κρατικής εταιρείας με τους φιλόδοξους στόχους και την προσήλωση στην ανάπτυξη υψηλής τεχνολογίας. Κατευθύνων νους της όλης αναπτυξιακής προσπάθειας θεωρήθηκε ο Πρόεδρος της ΕΒΟ, Βικέντιος Αρσένης. «Πρωτογνώρισα τον κ. Αρσένη με την ευκαιρία της συνέντευξης. Ήταν στο γραφείο του τριγυρισμένος από τουφέκια τα οποία μπορούσε να λύσει με μαεστρία λοχία του ελληνικού στρατού, και να εξηγήσει το μηχανισμό τους με άνεση καθηγητού Πολυτεχνείου. Μου έδωσε την αίσθηση ανθρώπου, που μπορεί να οραματισθεί και μπορεί να κινηθεί άνθρωπος. Μου έδωσε την αίσθηση ενός manager. Για τον ιδιωτικό ή δημόσιο τομέα, μου είναι αδιάφορο» θα γράψει χαρακτηριστικά ο Α. Ηνειτόφ προλογίζοντας σχετική συνέντευξη στο περιοδικό Plant Manager.

Μια τέτοια απατηλή εικόνα επισκιάζει, όταν δεν συγκαλύπτει πλήρως ένα αντιδημοκρατικό-καταπιεστικό εσωτερικό καθεστώς για το οποίο η διοίκηση της ΕΒΟ δεν μπορεί να είναι περήφανη:

• Οι απολύσεις, χωρίς να είναι ποτέ μαζικές, αλλά ούτε και σπάνιες, είναι πάντα αυθαίρετες. Σε όσες περιπτώσεις απολυόμενοι κατέφυγαν στα δικαστήρια, οι αποφάσεις ήταν όλες ταπεινωτικές για την Εταιρεία.

• Ο ίδιος ο Β. Αρσένης έχει απαγορεύσει την ίδρυση Σωματείου στα κεντρικά γραφεία της Εταιρείας φθάνοντας μέχρι την απόλυση όσων απλώς συζητούν ένα τέτοιο ενδεχόμενο.

• Ας σημειωθεί ακόμα το μοναδικό για τα δεδομένα

μιας κρατικής εταιρείας γεγονός της πρακτικής απαγόρευσης της συνδικαλιστικής έκφρασης του επιστημονικού προσωπικού της εταιρείας. Και πώς να ξεχάσουμε τη βαθειά αντιδραστική νοοτροπία της ελίτ των αμερικανοσπουδαγμένων διευθυντών που μόνο με το χαρακτηρισμό «ζώα» ξέρουν να δείχνουν τα αισθήματά τους για τους ανειδίκευτους εργάτες της παραγωγής;

Η απεργία των εργατών του εργοστασίου του Λαυρίου άρχισε στις 3/4 όταν η Εταιρεία αρνήθηκε να ικανοποιήσει ένα κατάλογο από οικονομικά και θεσμικά αιτήματα. Από την ημέρα αυτή άρχισε μια διελκυστίδα από διαδοχικές παραπομπές του Σωματείου από τη Διεύθυνση στη Γραμματεία Δημοσίων Επιχειρήσεων του Οργανισμού (ΔΕΚΟ), από και στα Υπουργεία Εθνικής Οικονομίας, Εργασίας και από και ξανά στη ΔΕΚΟ, κ.ο.κ. χωρίς καμιά θετική κατάληξη, παρά τις περί του αντιθέτου προσωπικές δεσμεύσεις του Υφυπουργού Εργασίας.

Μετά από μια δίμηνη αδιάλλακτη στάση της Διεύθυνσης όπου η τελευταία απαξίζει και να δεχτεί σε συζήτηση τους εκπροσώπους του Σωματείου εκδηλώνεται στις 29/5 και με ευθύνη του ανώτατου κλιμακίου μια ανοικτή παρέμβαση στα εσωτερικά ζητήματα της συνδικαλιστικής οργάνωσης των εργαζομένων σε αντίθεση με τη συνδικαλιστική νομοθεσία που αφήνει έκθετους τους επτά διευθυντές του εργοστασιακού συγκροτήματος. Οι τελευταίοι, όταν απευθύνονται το ίδιο θράδυ στον Πρόεδρο για να διατυπώσουν τις επιφυλάξεις τους για την αναγκαιότητα τέτοιου είδους χειρισμών, δεν μπορούν να προκαλέσουν παρά μόνο τον σαρκασμό του Β. Αρσένη: «Τα παιδιά ήρθαν να τους δώσω το γάλα

τους!»

Οι αντισυνδικαλιστικές παρεμβάσεις είχαν, όπως είναι φυσικό, τα αντίθετα αποτελέσματα. Στη συνέλευση του Σωματείου που επακολούθη (29/9) ψηφίζεται με συντριπτική πλειοψηφία (230 υπέρ, 6 κατά) η συνέχιση της απεργίας. Οι κίνδυνοι για την εκπρόθεσμη εκτέλεση των παραγγελιών γίνονται άμεσοι. Έτσι λοιπόν μετά από δυο μήνες διαπραγματεύσεων σε επίπεδο Υπουργών αποφασίζεται στις 2/6 ότι πρέπει να... διευκρινιστεί το κατά πόσο τα αιτήματα της απεργίας αντίκεινται στο νόμο 1584/86. Στις 6/6 η απεργία κηρύσσεται παράνομη. Την ίδια μέρα ...εντελώς συμπτωματικά ο Β. Αρσένης προσκαλεί σε κοκτέηλ-πάρτυ τους εργαζόμενους των κεντρικών γραφείων όπου έχει την ευκαιρία να εκθέσει τους αναπτυξιακούς στόχους της εταιρείας! Τα σχόλια περιττεύουν.

Το πράγμα όμως δεν σταματάει εδώ. Στα ανώτατα κλιμάκια της Εταιρείας προκρίνεται η άποψη του «εδώ και τώρα» ξεκαθαρίσματος του «ποιος κάνει κουμάντο εδώ μέσα». Για τον Β. Αρσένη «στα τσογλάνια πρέπει να συμπεριφερόμαστε σαν τσογλάνια». Κάπου εδώ βρίσκεται και την ...θεωρητική της κάλυψη η πρωτοφανής στα χρονικά ενέργεια της Διεύθυνσης του Εργοστασίου του Λαυρίου που στο αίτημα των εργαζομένων του γομωτηρίου να αποχωρήσουν δέκα λεπτά νωρίτερα από τους χώρους εργασίας ώστε να έχουν αρκετό χρόνο για να πάρουν το ντους που δικαιούνται, απάντησε κλειδώνοντας με αλυσίδες όλες τις εξόδους από τους χώρους εργασίας, μη βλέποντας προφανώς σε τι διαφέρει ένα εργοστάσιο από ένα κάτεργο.

ΚΚΕ:

Ο πρώτος απολογισμός 1967-1981

Το «Κίνημα της Νεολαίας» του Σπ. Χαλβατζή

ΚΑΘΩΣ ΤΟ ΚΚΕ ετοιμάζεται να θαδίσει, για πρώτη φορά μετά τη μεταπολίτευση, τουλάχιστον, προς ένα συνέδριο το αποτέλεσμα του οποίου δεν μπορεί να διαγραφεί εκ των προτέρων, η έκδοση του βιβλίου του Σπ. Χαλβατζή «Η πορεία της νεολαίας» (Σύγχρονη Εποχή, Μάης 1986) αποχτά ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Όχι μόνο γιατί, απ' ό,τι ξέρουμε, αποτελεί την πρώτη επώνυμη προσπάθεια καταγραφής κι αξιολόγησης των γεγονότων της περιόδου 1967-1981 που προέρχεται από το χώρο του ΚΚΕ (το βιβλίο αφιερώνει σ' αυτή την περίοδο 165 απ' τις 275 σελίδες του), αλλά και γιατί οι πολιτικές απόψεις που εκφράζονται σ' αυτό είναι ενδειχτικές της μιας από τις τάσεις που παλεύουν αυτή τη στιγμή για την ηγεμονία μέσα στο ΚΚΕ: απόψεις που σε αρκετά σημεία αποκλίνουν αισθητά από την επίσημη γραμμή και στάση του κόμματος, είτε στο παρόν είτε κατά τη χρονική περίοδο που εξιστορείται. (Ας μην ξεχνάμε, εξάλλου, ότι λίγες μόλις μέρες μετά την κυκλοφορία του βιβλίου, ο συγγραφέας του εξελέγη αναπληρωματικό μέλος του Π.Γ. του ΚΚΕ).

Από το βιβλίο αυτό, λοιπόν, επιλέξαμε και σας προσφέρουμε (σχολιασμένα, φυσικά) ορισμένα ενδιαφέροντα αποσπάσματα που αναφέρονται στα γεγονότα της 23ης Ιούλη 1975, στο «κίνημα των καταλήψεων του '79-'80» (ή «ρεύμα των αναρχοαυτονομών» κατά τον Σπ. Χαλβατζή), τους αριστεριστές και το ΚΚΕ εσωτερικού, καθώς κι ένα διασκεδαστικό απόσπασμα σχετικά με τον εκσυγχρονισμό του ελληνικού κατηχητικού.

Τ.Κ.

Η 23η ΙΟΥΛΗ 1975

ή η εκ των υστέρων δικαίωση των «προβοκατόρων»

Α. Τα γεγονότα σύμφωνα με το Σπ. Χαλβατζή

«Τον Ιούλη του '75, οι οικοδόμοι είχαν προγραμματίσει συγκέντρωση και πορεία για την αγωνιστική διεκδίκηση των αιτημάτων τους. Η πορεία τους αυτή χτυπήθηκε βάρβαρα απ' την αστυνομία μ' αποτέλεσμα η

Αθήνα να γεμίσει και πάλι δακρυγόνα και καπνούς. Εδώ, όμως, τα πράγματα δεν εξελίχτηκαν όπως πριν γιατί υπήρχε η εμπειρία του προηγούμενου χτυπήματος¹. Φυσικά, η διαδήλωση δεν είχε εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους, όπως η αντίστοιχη για τα 9 χρόνια από την εγκαθίδρυση της δικτατορίας. Και κυρίως, δεν αποτελούνταν από νέους και άπειρους αγωνιστές. Τη συγκροτούσε ένα ενιαίο και ώριμο σύνολο, μια συμπαγής μάζα εργατών που δεν υποχώρησε μπροστά στην επίθεση των μηχανοκίνητων δυνάμεων του Καραθανάση. Γι' αυτό και η προβοκάτσια που επιχειρήθηκε δεν πέρασε ή δεν ολοκληρώθηκε όπως επεδίωκαν οι εμπνευστές της. Η τρομοκρατία που 'θελαν να κυριαρχήσει για να σταματήσουν οι διαδηλώσεις και οι αγωνιστικές κινητοποιήσεις έσπασε μπροστά στην αγωνιστικότητα και στην αποφασιστικότητα των απεργών».

(σελ. 157-158. Η υπογράμμιση δική μας).

Β. Όμως, ο «Ριζοσπάστης» της 24.7.1975 είχε διαφορετική γνώμη για την αντίσταση της «συμπαγούς μάζας εργατών που δεν υποχώρησε μπροστά στην επίθεση των μηχανοκίνητων δυνάμεων του Καραθανάση»:

«Ομάδες από προβοκατόρικα κι ανεύθυνα στοιχεία γύρω από το Πολυτεχνείο, που δεν ξεπερνούσαν τα 20-30 άτομα, άναβαν φωτιές, ακινητοποιούσαν αυτοκίνητα, έστηναν οδοφράγματα, δίνοντας έτσι στην αστυνομία το πρόσχημα να συνεχίσει την αδιάκριτη και χωρίς λόγο επίθεσή της».

(σελίδα 9).

Γ. Την ίδια μέρα, το Γραφείο του ΚΣ της ΚΝΕ (του οποίου ο Σπ. Χαλβατζής ήταν μέλος), «καλεί όλους τους νέους, όλο το λαό», «να αποσυρθούν από τις ύποπτες συγκεντρώσεις και διαδηλώσεις» και «να δείξουν ψυχραιμία», κάνοντας κι αυτό λόγο για «προβοκατόρες»:

«Η αστυνομία απάντησε για άλλη μια φορά στις εργατικές κινητοποιήσεις με την ωμή βία, χτυπώντας με γκλομπς και δακρυγόνα την ειρηνική πορεία των οικοδόμων και μετατρέποντας το κέντρο της Αθήνας σε πεδίο μάχης. Η κυβέρνηση Καραμανλή φέρνει ακέραια την ευθύνη για όσα αυτή τη στιγμή συμβαίνουν στους δρόμους της πρωτεύουσας.

Ταυτόχρονα μ' αυτό, ανεύθυνα στοιχεία, αριστερι-

στές και προβοκατόρες, εκμεταλλευόμενοι τη δίκαιη αγανάκτηση του λαού, προσπαθούν να τον παρασύρουν σε ανοργάνωτες εκδηλώσεις, υποβοηθώντας έτσι την αντίδραση να περάσει τα σχέδιά της για το χτύπημα όλου του λαϊκού κινήματος.

Η ΚΝΕ, σαν υπεύθυνη πρωτοπόρα πολιτική οργάνωση της νεολαίας, καλεί όλους τους νέους, όλο το λαό να δείξουν ψυχραιμία. Να μην πέσουν στην παγίδα της αντίδρασης και των προβοκατόρων, στην πρόκληση της Αστυνομίας, που χτυπάει αδιάκριτα κάθε πολίτη οξύνοντας έτσι την κατάσταση.

Ν' αποσυρθούν όλοι από τις ύποπτες συγκεντρώσεις και διαδηλώσεις.

Τα σχέδια της αντίδρασης δεν θα περάσουν. Θα τ' αντιμετωπίσουμε με τη δύναμη της ενότητας και της οργάνωσής μας.

Αθήνα 23.7.1975. Το Γραφείο του ΚΣ της ΚΝΕ».

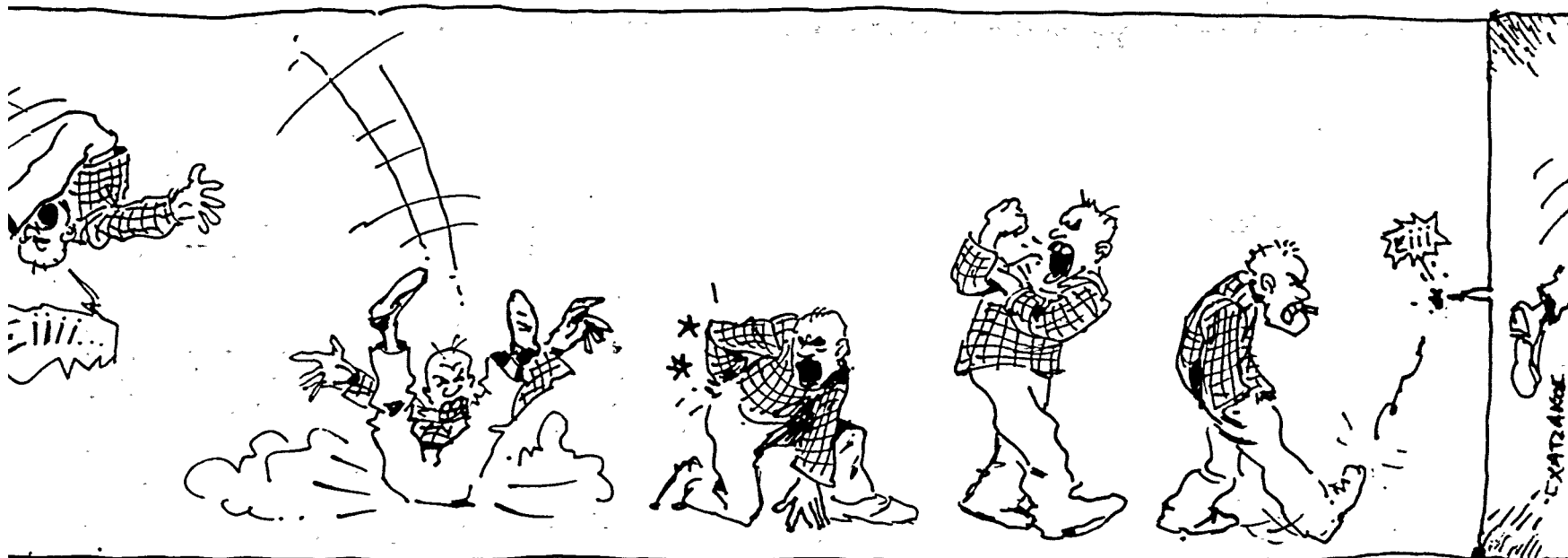
1. Εννοεί τις 21.4.1975.

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΗΨΕΩΝ

Γι' αυτό καθ' εαυτό το «κίνημα των καταλήψεων» του 1979-80 στα Πανεπιστήμια ενάντια στο Ν. 815, ο Σπ. Χαλβατζής δεν αναφέρει ούτε μια παράγραφο. Ένα ολόκληρο κεφάλαιο, ωστόσο, του βιβλίου του αναφέρεται στο «ρεύμα των αναρχοαυτονομών» το οποίο ο Σπ. Χ. αντιμετωπίζει σαν κάτι το παρεμφερές. Παραθέτουμε εδώ ορισμένα ενδεικτικά αποσπάσματα:

«Το 1979 και το 1980 σημειώνεται μια απότομη άνοδος της δραστηριότητας των ομάδων που αποτέλεσαν το "χώρο των αναρχοαυτονομών" [...]

Ο αρχικός βασικός πυρήνας των αναρχοαυτονομών σχηματίστηκε από ένα τμήμα που αποχώρησε απ' το "Ρήγα Φεραίο" (Γνωστό σαν Β' Πανελλαδική), από υπολείμματα αριστεριστικών σχημάτων και ορισμένους αναρχικούς. Αυτό το ιδιόμορφο συνδυαστικό έκφραζε, έξω απ' τ' άλλα και τη βαθειά κρίση του Ευρωκομμουνισμού και του παραδοσιακού αριστερισμού, που ηττήθηκαν την περίοδο 1974-77 ακόμα και στον πιο "προνομιακό" -γι' αυτούς- χώρο, στα φοιτητικά και πανεπιστη-

μιακά κέντρα. [...]

Οι θεωρητικές τους αφετηρίες ήταν ένα εκλεκτικό μείγμα "Αριστερού Ευρωκομμουνισμού" (Αλτουσέρ, Πουλατζάς), αντιλήψεων δανεισμένων απ' τη "Νέα Αριστερά", και τα ρεύματα μικροαστικής "αμφισβήτησης" (που γνώρισαν έξαρση στη Δυτική Ευρώπη και στη Βόρεια Αμερική στα τέλη της δεκαετίας του '60 - αρχές δεκαετίας '70) και αναρχοσυνδικαλιστικών τάσεων. [...]

Αυτό που διαπερνά σαν κόκκινη κλωστή τη δράση τους είναι ο αντι-ΚΚΕ και ο αντι-ΚΝΕ χαρακτήρας τους. Η αιχμή της "αμφισβήτησής" τους δεν στρέφεται ενάντια στο "κατεστημένο". Ο,τιδήποτε όμως έχει σχέση με το κομμουνιστικό κίνημα τους γεννά "παθολογική αλλεργία".

(σελ. 189-190).

(Όλα καλά και άγια, αλλά ο Αλτουσέρ ούτε κατά διάνοια δε μπορεί να θεωρηθεί σαν «αριστερός ευρωκομμουνιστής». Ασήμαντη λεπτομέρεια για το Σπ.Χ. Εδώ είπε τόσα και τόσα άλλα, τότε...)

«Ειδικότερα για τα ΑΕΙ οι αναρχοαυτόνομοι εκμεταλλεύτηκαν και κενά της δραστηριότητας της ΚΝΕ, πριν απ' όλα της ιδεολογικής, ώστε να εμφανίζονται σαν «η πιο επαναστατική» ή η «μόνη επαναστατική» τάση στο φοιτητικό κίνημα».

(Σελ. 191, η υπογράμμιση του συγγραφέα. Αλήθεια ποιος ήταν ο υπεύθυνος ιδεολογικού της ΚΝΕ εκείνη την περίοδο;)

«Η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, αν και κράτησε τις αποστάσεις από την αναρχοαυτονομία, ακολούθησε μια «διακριτική» τακτική «ανοιχτών θυρών» και δεν δίστασε να χρησιμοποιήσει την προβοκάτσια του Χημείου για να ξιφουλκήσει ενάντια στην ΚΝΕ (δήλωση του Α. Παπανδρέου σε συνέντευξη τύπου) αναλαμβάνοντας υπό την προστασία της τους αναρχοαυτόνομους» (σελ. 192. Βέβαια, ούτε λέξη για το τι ήταν αυτή η «προβοκάτσια του Χημείου». Όλα θολά...)

«Κάτι ανάλογο παρουσιάστηκε στα επεισόδια στο Πολυτεχνείο το Νοέμβρη του '85. Σ' αυτά φάνηκε πιο καθαρά ότι το αστικό κράτος χρειάζεται και τους αναρχοαυτόνομους και κάθε προβοκατόριο στοιχείο».

(Αμέσως παρακάτω. Εδώ πια θα τρελαθούμε: το Νοέμβρη του '85, παρουσιάζεται «κάτι ανάλογο», δηλαδή ο Παπανδρέου «αναλαμβάνει υπό την προστασία του» τους «αναρχοαυτόνομους». Έλεος...)

Και μία πολιτική εκτίμηση του κινήματος, κάπως ασυνήθιστη ομολογουμένως για την ΚΝΕ:

«Και μέσα απ' αυτό το φαινόμενο επιβεβαιώθηκε η αλήθεια ότι η εξέλιξη του καπιταλισμού και η κρίση του συσσωρεύουν μεγάλα αποθέματα, αυθόρμητης αμφισβήτησης και «εξεγερτικών» διαθέσεων μέσα στη νεολαία και ακόμα σε τμήματά της που ούτε έχουν ενταχθεί στην παραγωγή, ούτε έχουν σοβαρές αγωνιστικές και, πολύ περισσότερο, πολιτικές εμπειρίες. Αυτή η αυθόρμητη αμφισβήτηση εμπεριέχει, ως ένα βαθμό, το συνειδητό στοιχείο, αλλά μόνο σ' εμβρυακή μορφή. [...] Χρειάζεται συνεπώς σ' αυτή τη ριζοσπαστικοποίηση πλατιών μαζών νεολαίας, που αναπτύσσεται, συχνά,

αυθόρμητα, η κομμουνιστική οργάνωση να δίνει αγωνιστικά χαρακτηριστικά, να την αφομοιώνει και να την εντάσσει, με τη μία ή την άλλη μορφή, στη γενικότερη πάλη για την ανατροπή του καπιταλισμού».

(σελ. 191, οι υπογραμμισμοί του συγγραφέα).

ΤΟ ΚΚΕσ.

(ή, η πάλη κατά των «αναθεωρητών» συνεχίζεται)

Σε μια εποχή που επίσημη πολιτική του ΚΚΕ είναι η, με κάθε μέσο, επίτευξη της «ενότητας της Αριστεράς», ο Σπ. Χαλβατζής γράφει, μεταξύ άλλων, και τα παρακάτω: «Ένα άλλο ιδεολογικό ρεύμα που υπάρχει σήμερα στην ελληνική κοινωνία και απευθύνεται συστηματικά και στο χώρο της νεολαίας είναι ο δεξιός αναθεωρητισμός με κύριο εκφραστή του σήμερα το κόμμα του λεγόμενου «εσωτερικού» και τη νεολαία του, το «Ρήγα Φεραίο». [...]

«Ο «Ρήγας Φεραίος» πέρασε από πολλά στάδια και διακυμάνσεις για να καταλήξει σήμερα σ' αυτή την οργάνωση όπου είναι κυρίαρχες, οι συμβιβαστικές οπορτουνιστικές αντιλήψεις και όλη η πολιτική, η πρακτική και η δράση του αποτελεί μια συμβιβαστική πρόταση στη νεολαία. [...]

«Η μεγαλύτερη ζημιά που έκαναν στο επαναστατικό κίνημα είναι ότι διαπότισαν και συνεχίζουν να ποτίζουν τους νέους που τους ακολουθούν με το πνεύμα της ηττοπάθειας και του συμβιβασμού, με την αντι-ΚΚΕ και αντισοβιετική αντίληψή τους. [...]

«Όλες οι απόψεις τους, που καταλήγουν στο ρεφορμισμό, αξιοποιήθηκαν απ' την άρχουσα τάξη και συμπλήρωσαν το οπλοστάσιό της ενάντια στο εργατικό κίνημα».

(σελ. 269-271)

«Ασφαλώς, η πάλη ενάντια στο δεξιό και «αριστερό» οπορτουνισμό ούτε τέλειωσε, ούτε θα σταματήσει. Και είναι αναγκαία η επαγρύπνηση και προς τη μία και προς την άλλη κατεύθυνση. Χωρίς καμιά υποτίμηση, ούτε φυσικά υπερτίμηση, μόνιμο καθήκον των κομμουνιστών παραμένει η σταθερή πάλη ενάντια στις ιδεολογικές παρεκκλίσεις».

(σελ. 139)

ΟΙ ΑΡΙΣΤΕΡΙΣΤΕΣ

και κάποια «ανοίγματα» στο ΚΚΕ μ-λ

«Όταν μιλάμε για «αριστερό οπορτουνισμό», αυτή την περίοδο που εξετάζουμε [1974-1977], εννοούμε κυρίως τις διάφορες Μασόικες ομάδες, γιατί μόνο αυτές είχαν κάποια ερεθίσματα στο μαζικό κίνημα και ειδικά στους φοιτητές. Οι περισσότερες απ' αυτές -και πριν απ' όλα το ΕΚΚΕ- χαρακτηρίζονταν από ένα τυφλό αντισοβιετισμό, που δεν είχε τίποτα να ζηλέψει απ' αυτόν των κα-

θάρα αντιδραστικών δυνάμεων. [...]

«Ορισμένες άλλες ομάδες, που προέρχονταν από ένα τμήμα της Προδικτατορικής «Αναγέννησης», κρατούσαν κάποιες αποστάσεις απ' αυτόν τον αντικομμουνιστικό παροξυσμό και δεν πολέμουσαν ανοιχτά τους αντιιμπεριαλιστικούς αγώνες της νεολαίας. Περισσότερο χαρακτηρίζονταν από ένα σεχταρισμό και μια αντιΚΚΕ και αντιΚΝΕ στάση. Συγκέντρωναν στις γραμμές τους και ορισμένα τίμια αγωνιστικά στοιχεία, που προσπαθούσαν να δημιουργήσουν κάποια ερείσματα σε (ελάχιστους βέβαια) χώρους εργαζομένων. [...]

«Η κρίση αυτού του χώρου επιταχύνθηκε με την εισβολή της Κίνας στο Βιετνάμ. Ο καθαρά αντεπαναστατικός ρόλος των περισσότερων αριστεριστικών ομάδων, που ήταν ήδη φανερός απ' τη δράση τους στην Ελλάδα, υπογραμμίζονταν ακόμα περισσότερο απ' την αντίστοιχη δράση της Κίνας, του πρότυπου δηλαδή, αυτών των ομάδων.

Το τμήμα εκείνο του αριστεριστικού χώρου που δεν ταυτίστηκε με την Κίνα και τον χοντροκομμένο, απροκάλυπτο αντισοβιετισμό, (κυρίως το λεγόμενο «ΚΚΕ μ-λ») κράτησε ορισμένες δυνάμεις για μεγαλύτερο διάστημα. «Αυτοκτόνησε όμως, όταν αποφάσισε να συμπαραταχθεί με τις αναρχοαυτόνομες ομάδες το 1980. Λογάριαζε τότε να τις αφομοιώσει. Αυτό όμως που κατάφερε ήταν να αφομοιωθεί απ' αυτές και να τις ακολουθήσει στην αποσύνθεσή τους. Παρ' ό,τι εμφανίζονταν σαν η «μόνη συνεπής επαναστατική δύναμη» που κάνει «πολιτική αρχών», στην πράξη ακολούθησε τον οπορτουνιστικό δρόμο και έγινε ουρά του αυθόρμητου της «αναρχοαυτονομίας» [...]

«Ορισμένα από τα πιο τίμια στοιχεία αυτού του χώρου κερδήθηκαν απ' το οργανωμένο κίνημα και μερικοί εντάχθηκαν στην ΚΝΕ».

(σελ. 136-138. Οι υπογραμμισμοί δικές μας)

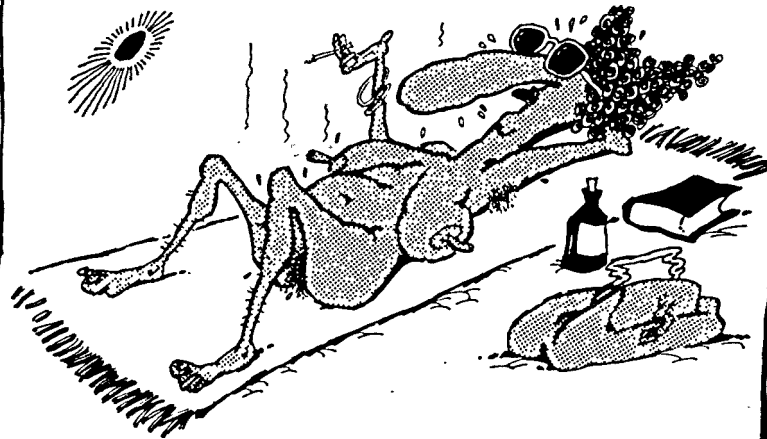
ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΕ UFO

ή δύο εχθροί σε έναν

«Χαρακτηριστικό είναι ότι ακόμα και η τόσο συντηρητική ηγεσία της ελληνικής εκκλησίας, το τελευταίο διάστημα αναπροσάρμοσε την τακτική της και πλούτισε τις μορφές παρέμβασης στη νεολαία. Τα κατηχητικά δεν είναι πλέον τα παλιά, μουντά και άχρωμα δωμάτια που έκαναν μόνο αναλύσεις ευαγγελίων, αντικομμουνισμό ή είχαν και κάποιο επιτραπέζιο παιχνίδι. Σήμερα δεν είναι μόνο το μάθημα, το δίδαγμα, ούτε κυρίως αυτό. Μαθήματα, εκδρομές, παιχνίδια, διαλέξεις, δώρα, άλλες παροχές, μέχρι και UFO φιλοξενούν τα κατηχητικά και τα πνευματικά κέντρα των εκκλησιών και των παρεκκλησιαστικών οργανώσεων για να προσελκύουν και να αποπροσανατολίζουν τη νεολαία».

(σελ. 268)

ΚΑΙ ΤΕΡΑ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ... ...ΜΑΥΡΙΖΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ ΜΠΕΣ ΣΤΟ ΠΕΤΣΙ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΕ ΧΕΡΕΥΕ ΝΑΙΖΕ ΓΕΛΕ
ΤΡΕΧΕ ΜΑΥΡΙΖΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ

Μέσα στο θέμα...

Στην τρομοκρατική πραγματικότητα των μαζικών εξετάσεων και αυτή ακόμα, η θεωρητική προσωπική άποψη της έκθεσης ιδεών έχει τους δικούς της κανόνες και τρυκ για να γίνει δεκτή. Τα φροντιστήρια έχουν οργανώσει διάφορους *απαραιτούμενους* τρόπους διατύπωσης για να πετυχαίνουν οι μαθητές στην έκθεση και τελικά το λιγότερο που έχει σημασία είναι η προσωπική άποψη ή η ύπαρξη κάποιας «θέσης». Από την άλλη, τα θέματα των εκθέσεων γίνονται όλο και πιο γριφώδη και η εκφώνισή τους περιέχει πονηρές παγίδες και περάσματα για να σκοντάψουν κανονικά οι ανίκανοι να συνεχίσουν.

Οι τελευταίες εισαγωγικές απασχόλησαν με 2 έως 5 σελίδες καθημερινά τις εφημερίδες. Βέβαια, έτσι, εκτός από τους εξεταζόμενους και τους γονείς τους, τρομοκρατήθηκαν και οι διάφοροι εξεταστές, επιτροπείς, υπάλληλοι και λοιποί γραφειοκράτες του Υπ. Παιδείας και του συνεργαζόμενου κρατικού μηχανισμού (κομπιούτερ, ΟΤΕ, αστυνομικοί, ελικόπτερα κ.λ.π.) με αποτέλεσμα να σπάσει το ηθικό ορισμένων και να πέσουν σε σκανδαλώδη λάθη και αξιόποινες παρατυπίες.

Στην έκθεση, μετά από συνεδριάσεις έχωσαν ένα θέμα που η εκφώνισή του έπαινε μια σελίδα (εφημερίδες 11/6/86) ακριβώς για να μην χωρούν αμφιβολίες για το ζητούμενο και να μην υπάρχουν διαμαρτυρίες φροντιστών από καμιά εφημερίδα. Στο θέμα της γίνεται η υπόθεση ότι οι υποψήφιοι «μπαίνουν» και φεύγουν για σπουδές σ' άλλη πόλη και ζητούνται

οι αρχές επιλογής ενός «μικρόκοσμου»!... (ορολογία παρατηρητή μικροσκοπίου) που θα ήθελαν να συναναστρέφονται.

Είναι σίγουρο ότι όλοι όσοι έζησαν ή ζουν κάπως έτσι και διάβασαν το θέμα θα πέσουν κάτω από τα γέλια... και αυτό γιατί ξέρουν ότι οι διαφορετικές συνθήκες ζωής δεν είναι παρά γεύση μιας άλλης εμπειρίας. Ο στοχασμός στους ελεύθερους ανθρώπους πηγάζει μέσα από την εμπειρία και τις άπειρες αντιφάσεις και όχι πριν απ' αυτήν κύριε Ιησούτιδη...

Τα καλούπια του «σωστού και ιδανικού κοινωνικού περιβάλλοντος» που θα έπρεπε να επιδείξουν οι υποψήφιοι δεν είναι παρά ηθικολογίες και συμβατικές «αρεστές» φράσεις απευθυνόμενες σε απρόσωπους ή ασήμαντους εξεταστές. Έτσι οι ενδεικτικές του τρόπου επιλογής και του τρόπου σκέψης που επιβάλλεται απόψεις «κλισέ» και χοντροειδείς κοινωνιολογικές αερολογίες δίνουν και παίρνουν σ' όλες τις «σωστές λύσεις» των ρομποτιδίων φροντιστών στις εφημερίδες της 11.6.86. Βέβαια πουθενά δεν συναντάμε τη λέξη εμπειρία ή φαντασία που αποφεύγονται σαν τον σατανά.

Ο φαύλος κύκλος της «επιστημονικής» ισοπέδωσης συνεχίζεται. Μια νέα σειρά υποκριτών ή σχιζοφρενών εισάγεται στην πνευματική μας ελίτ. Θα υπάρξουν άραγε μερικοί που θα δουν τον εαυτό τους «απέξω»;

Αγης Κελπέκης

Εναλλακτικό κάμπινγκ

Πέριος η ομάδα νέων Αμαλιάδας δη-

μιούργησε για ένα μήνα ένα εναλλακτικό κάμπινγκ, δεκαπέντε χιλιόμετρα από τον Πύργο. Το πείραμα επαναλαμβάνεται φέτος και το περιοδικό «ΠΡΑΞΗ» της Θεσσαλονίκης διοργανώνει άλλο ένα στην τοποθεσία Πλατανίτσι, δυο χιλιόμετρα από το χωριό Σάρπη της Σιθωνίας (μεσαίο πόδι της Χαλκιδικής). Ένας καλός τρόπος για να κάνει κανείς φτηνές διακοπές, να γνωρίσει άτομα και να πάρει μέρος σε συζητήσεις που αφορούν το (ή τα) κίνημα (ή κινήματα). Θα λειτουργεί από 15 Ιούλη ως 15 Αυγούστου, η συμμετοχή στα έξοδα και στις δουλειές θα είναι προαιρετική (χωρίς όμως και να πίνουνται οι μισοί κορόιδα απ' τους άλλους μισούς).

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ:

Αθήνα: Βιβλιοπωλείο ΚΟΜΜΟΥΝΑ 36.02.644

Θεσ/νίκη: Καστρισιού 11. Α' όροφος (ΠΡΑΞΗ) Λ. Νίκης 39 (Κατάληψη)

Καβάλα: «Εναλλακτικό Βιβλιοπωλείο» Βενιζέλου 79.

Κύριε
Ψαλλιδόπουλε,
είμαστε μαζί σου!

Μερικά προκαταρκτικά είναι αναγκαία καθώς δεν γνωρίζουν οι πάντες καλά τα ποδοσφαιρικά πράγματα του τόπου. Η ομάδα λοιπόν της «Καλλιθέας» έχασε την άνοδο στην Β' Εθνική κατηγορία γιατί της αφαιρέθηκαν πέντε βαθμοί για αντικανονική συμμετοχή ενός παίκτη της. Λογικό ήταν οι Καλλιθεάτες, που διόλου δεν τους άρεσε η απόφασή (!) να προχωρήσουν σε καταγγελίες, απειλή μηνύσεων κ.λ.π. Μέχρις εδώ τα πράγματα ήταν αναμενόμενα.

Αυτό που είναι πρωτότυπο στην όλη ιστορία ήταν η παρέμβαση του, με την υποστήριξη του ΚΚΕ, δημάρχου Καλλιθέας κ. Ψαλλιδόπουλου, ο οποίος, ούτε λίγο, ούτε πολύ, αφού τόνισε ότι θα ζητήσει προσωπική παρέμβαση του υφυπουργού Αθλητισμού κ. Βαθυράκη και ότι ο δήμος θεωρεί την ομάδα πρώτα-πρώτα και η υλική υποστήριξη που είχε υποσχεθεί θα είναι μεγαλύτερη, κατέληξε ότι:

Θα ενημερώσει προσωπικά την κοινή γνώμη εν όψει των δημοτικών εκλογών και θα ζητήσει (ε, αυτό είναι είδηση...) την τοποθέτηση όλων των υποψηφίων δημάρχων της περιοχής πάνω στο θέμα!

Εμείς πάντως θα υποστηρίξουμε με όλες μας τις δυνάμεις την αξιόπαινη και ανιδιοτελή αυτή προσπάθεια του κ. δημάρχου. Μόνο που φοβόμαστε ότι κάνει λάθος κρατώντας το θέμα σε τοπικά πλαίσια. Θα ήταν πολύ πιο πρόσφορο να απευθυνθεί στο ΚΚΕ ζητώντας του, εν όψει των δημοτικών εκλογών, να θέσει ένα τουλάχιστον όρο για την συνεργασία των δυνάμεων της αριστεράς: Την ξαστερη, δημόσια τοποθέτηση όλων των πολιτικών σχηματισμών και των ανεξάρτητων παραγόντων επίσης, στο τεράστιο αυτό πρόβλημα του τόπου. Στο κάτω-κάτω, όπως λέει και ο ποιητής, «το θέμα είναι τώρα τι λες...»

Δ. Β.

Ο νέος «Νονός»

Πολλοί θα περιμένουν το τρίτο μέρος της «μαφιόζικης εποποιίας» «Ο Νονός». Όπως μας πληροφορεί η *Καθημερινή*, μεταφέροντας την είδηση από την *Χέραλντ Τρίμπουν*, το σενάριο του Μάριο Πούζο, αυτή τη φορά βασίζεται σε ιδέα του Νικ Γκαιντζ, συγγραφέα της *Ελένης*. Η είδηση προσφέρεται για πάσης φύσεως συνημνούς, συσχετίσεις και ερμηνείες...

Σ.

Μουντιάλ-Ι

Αν εδώ όλος ο πολιτισμός είναι μια αθλητισμός παντού το ποδόσφαιρο σημαίνει θέαμα. Και στον κόσμο του τελευταίου, η καλλιέργεια του βλέμματος συχνά εξουδετερώνει την έλλειψη πληροφόρησης. Χρήσιμο, λοιπόν, να γνωρίζεις. Απαραίτητο όμως, ν' αναγνωρίζεις.

Πρώτα, πως στην απέραντη κοινωνία του θεάματος το πρόνιο της σκηνοθεσίας επιτρέπει, στη συνέχεια, τον έλεγχο της εξουσίας. Σε μιαν εξουσία, λοιπόν, των εντυπώσεων, ο πρόεδρος ντε λα Μαντρίντ σπεύδει να χειροκροτήσει τις πρωϊκές προσπάθειες των μακρινών απογόνων των Αζτέκας, αλλά οι Μεξικάνοι τεχνικοί χρειάζονται μερικές μέρες για να υποστηρίξουν τη μετάδοση της εικόνας με ταυτόχρονη μετάδοση ήχου. Κάποιοι στην ΕΡΤ προσπαθούν να εκφωνήσουν δειλά όσα αργότερα εκσφενδονίζουν οι απεσταλμένοι της και η αναμέτρηση των υπαναπύκτων αποτελεί γεγονός.

Μουντιάλ-ΙΙ

Η αναμετάδοση δεν είναι αναπαράσταση. Στο θέαμα που δε χρειάζεται την ψευδαισθητική του πραγματικού, το παγωμένο, μακρινό πλάνο του «κρύβει» τις λεπτομέρειες μιας γωνίας του γηπέδου, υπερασπίζοντας την αντίληψη του πανοραμικού, μοιάζει προσκολλημένο στην εποχή που οι άμυνες τρυπούσαν εύκολα και οι υπερήφανοι εκπορθητές συνόδευαν την μάλα στο βάθος της εστίας. Από το βάθος πεδίου μέχρι το βάθος των σύγχρονων αμυντικών διατάξεων, ωστόσο, κύλησαν λίγες δεκαετίες. Όλοι νοσταλγούν τον παλιό, καλό καιρό που η σκοπιμότητα δεν είχε ακόμα εξορίσει το «καθαρό» θέαμα, ίσως ανακαλύψουν το περισκόπιο.

Όποτε, με μια λεπτή αντιστροφή της οπτικοακουστικής τεχνολογίας, να διακρίνουν επιτέλους πως το παιχνίδι εκτυλίσσεται περισσότερο στους χώρους που γεννιούνται μόλις η μάλα απομακρυνθεί.

Δημιουργία κενών χώρων, πρέσινγκ σ' όλο το γήπεδο, μαν-του-μαν, ζώνη,

εναλλαγές ρυθμού, ανάπτυξη κι αιφνιδιασμός, να τα συστήματα που κερδίζουν ή χάνουν, σε πείσμα της ισορροπίας των υπερδυνάμεων. Μετά την κατάργηση των ειδών στο σινεμά, το μπάσκετ δανείζει τη λογική του στο πιο λαϊκό σπορ-θέαμα.

Μουντιάλ-ΙΙΙ

Όσο για την εθνική μυθολογία, περιέχεται σε ...κατάσταση Μπουντραγκένιο. Να συσπρέφεται αδιάκοπα η κόκκινη φανέλα, ν' ανεβαίνει ο πυρετός του φλαμένκο, ταύρος και ταυρομάχος μαζί στην κλοερή αρένα, κι ας αναγνωρίζουν στο πρόσωπό του ένα «Γύπα» οι ισπανοί. Πιο κάτω, στις Άνδεις, οι κόνδορες εκτείνουν τα φτερά τους στο πέταγμα κάτω από τα Φώκλαντς, όμως το αγγλικό λιοντάρι στο άκουσμα του αυτοκρατορικού ύμνου, βρυχάται για τις θάλασσες της αποικιοκρατίας και τη βασίλισσα. Σ' αποδυτήρια, οι χαμένοι Μαροκινοί ζητάνε αυτόγραφο από τους λευκούς Γερμανούς. Οι Δανοί αποκλείστηκαν ιπποτικά, μα πιο πριν, τα κάστρα, η Μαρία Σπούαρτ, και το πείσμα των Σκώτων κυμάσσε στην μπλε σημαία με τις λευκές διαγωνίους. Ο Κένι Νταλγκλίσ δεν έφτασε ποτέ στο Μεξικό, αλλά νίκησε στο Γουέμπλεϋ τον Γκάρι Λίνκερ. Και η τιμή του τελευταίου, σε λίγες μέρες, έφτασε του Μαραντόνα και του Ιαν Ρας. Αδιαφορώντας για το ροκ, τη σάμπα, ή το ταγκό που θα χορεύει το κύπελλο στα χέρια των φεανών πρωταγωνιστών του ρωμαϊκού θριάμβου, διάδοχων του Αντονίνου, του Ρόσι και του Ταντνέλι.

Ανδρέας Τύρος

Πρόχειρον

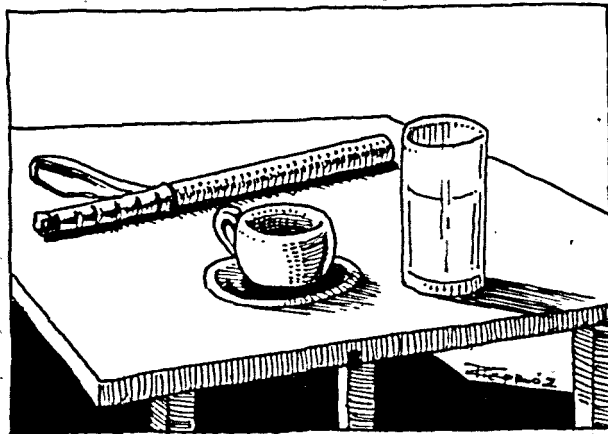
Τασούλα Καραγεωργίου:
«Fragmentum ap. 53
(ήτοι λόγος ποιητικός περί
Παιδείας)»
ΠΛΕΘΡΟΝ 1986

Αυτό που κάνει να ξεχωρίζει το βιβλιάρκι με τα ποιήματα της Τασούλας Καραγεωργίου μέσα στην τρέχουσα ποιητική παραγωγή είναι η κοινωνική και πολιτική του αναφορά. Πρόκειται για ποιήματα που εκφράζουν έγκυρα μια μάλλον ολιγόριθμη κοινωνική κατηγορία: Όσους από τους σημερινούς καθηγητές διατηρούν τις ευαισθησίες που απέκτησαν συμμετέχοντας ολοκληρωτικά στο φοιτητικό κίνημα, είτε το αναδικτατορικό, είτε των πρώτων μεταπολεμικών χρόνων. Ευαισθησίες που ξεπηδούν εκεί που σίγουρα κανείς δεν τις περιμένει. Όπως στο επιγραμματικό «Πρόχειρον».

Ο φύλακας άγγελος
στο εξώφυλλο
του παλιού τετραδίου
καθλημένος
στο κίτρινο φόντο του
Μάλλον ανήμπορος πια.

Κ. Β.

ΑΝΟΔΟΣ ΚΑΙ ΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΕΞΑΡΧΕΙΩΝ

Ένα ερώτημα δεν έχει, ακόμη, απαντηθεί καθαρά: Γιατί το κράτος επιμένει, με τόσο πάθος, τόσο αδιάλλακτα, και παρά τις φανερές δυσκολίες να εξαφανίσει τα Εξάρχεια; Γιατί δεν ελίσσεται, μέσα από τις σπείρες και τους έλικες του μονόλογου, του οποίου έχει το μονοπώλιο; Φταίει μόνο η νεκρική ακαμψία, το σβυσμένο πυροτέκνημα των θεσμών που το υποστηρίζουν; Φταίει, μήπως το ότι είναι διαποτισμένο απ' τη μεταφυσική ενός είδους προκαταλήψεων που, όπως ξέρουμε, έχουν, όλες τους, το ύφος της ενοχλημένης αξιοπρέπειας; Όχι! Το κράτος είναι πονηρό: κατανοεί το μαρξισμό καλύτερα και βαθύτερα απ' ό,τι πιστεύουμε, κι έτσι καταλήγει να υποφέρει απ' τον διαρκή και βασανιστικό πονόδογγο της υποψίας ότι ο βάνδαλος δεν είναι, κατά βάθος, ούτε τέρας άγνοιας, ούτε τρελός, ούτε γελοιογραφία του εαυτού του, αλλά απελπισμένος: η μεταμφιεσμένη εμπροσθοφυλακή (σε μικρογραφία) ενός δεύτερου κύματος από προλετάριους των αρχών του αιώνα, που, ούτως ή άλλως, δε διακινδυνεύουν σε τούτη την άμορφη σύγκρουση παρά τις αλυσίδες τους, που δε συζητούν με την Εξουσία, που εξεγείρονται αυθόρμητα, που συνδιάζουν την πάλη με ορισμένες ποικιλίες διασκέδασης, που απεχθάνονται τη μεσολάβηση των ειδικών και παραβλέπουν τα απειλή κέρδη απ' το να πέσουν στην παγίδα της ιεραρχίας. Τέτοιες γνώριμες και φρικασακές εικόνες βλέπει το κράτος σε τούτη τη σπασμένη φτερούγα της αμφισβήτησης, σε τούτο το μοναχικό και μικροσκοπικό ελατήριο της αντίστασης, όπου η διείδυση του Λόγου δεν είναι ούτε το ελάχιστο αποτελεσματική, γιατί, να το κάνει, το φρικτό, το θεωρητικό επιχείρημα, όταν η κίνηση του χεριού που ρίχνει την μολώτωφ προδιαγράφει, στην καμπύλη της, μια θεωρία πιο αδιάψευστη και πιο συμπληρή κι απ' τους νόμους του Νεύτωνα; Ο απελπισμένος άνθρωπος είναι, σήμερα, ο εφιάλτης του αυταρχικού κράτους: ούτε ο συνδικαλιστής, ούτε ο φοιτητής, ούτε ο εργάτης που ασκεί το δικαίωμα της ψήφου, δεν το ανησυχούν. Έτσι, καταλαβαίνει, ότι, παρόλο που δεν βλέπει άλλη λύση, μια πολεοδομία ενάντια στην απελπισία, θάταν μια πολεοδομία που η απελπισία θα της εναντωνόταν με τη σειρά της. Ποιο είναι λοιπόν το μέλλον της φιλοσοφίας του κράτους; Ποια μεταμφιεσμένη νομοθεσία θα πάρει τον έλεγχο πάνω στις κλειδαριές; Ποιο φάρμακο, ποια χημική λύτρωση θα κατευνάσει όλα εκείνα τα στοιχεία που ξέρουμε πως βράζουν, κάτω από μεγάλη πίεση, μέσα στο στομάχι ενός φρικτού; Ας μην ξεχνάμε, άλλωστε, ότι, αντίθετα απ' το κράτος, το φρικτό καιρεί άκρας υγείας. Γι' αυτό είναι δύσκολο να μετακομίσουν τα Εξάρχεια στο Ψυχικό: η Κυβέρνηση το ξέρει: οι υπόλοιποι καθωσπρέπει άνθρωποι, οι εφοριακοί, οι δημοσιογράφοι, οι πολεοδόμοι, οι γυμνασιάρχες κ.λ.π. που διαζονται να αποτακασταθεί η νομιμότητα, έχουν άγνοια του ζητήματος. Ούτε που τους περνάει απ' το νου το πόσο εύκολα μπορούν να πάρουν φωτιά τα φουστάνια της Τάξης.

Αυτή η σκέψη επάληθεύεται: η κυβέρνηση δεν θέλει αιματοχυσία: υπάρχει στη σιάση της μια ανταύγεια απ' υψηλού επιστημονικών προημήσεων για την ανάπτυξη του πολέμου μέσα από επιχειρήματα: πολεοδομία, αρχιτεκτονική και υποτυπώδης τεχνολογία των υποθέσεων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης—ολόκληρη κωμωδία των φιλήσυχων ψυχών, πάνω σε πεζοδρομους, σε μια άνετη αυλαία ευθύγραμμης μετακίνησης των ανθρώπινων όντων κάτω απ' το ευχάριστο κυμάτισμα της σκιάς των δέντρων, ανάμεσα σε νεκροταφεία αυτοκινήτων και φυτώρια επαρχιακής νοσταλγίας για θυρωρίες και περιπεριόδους. Ωραία! Αλλά πώς να πεζοδρομήσει κανείς την ταράτσα του Χημείου; Εκεί βρίσκεται όλο το ζήτημα: αυτό είναι το ερώτημα που μένει δίχως απάντηση! Έτσι, η κυβέρνηση ανησυχεί: Τα Εξάρχεια μπορεί ν' ανασταθούν, τελικά, με μια συμπύκνωση από λεπτές διαφορές νοημάτων, ανάμεσα στο παγκάκι και το οδοφράγμα.

Ευγένιος Αρανίτης

**Ο διάσημος σκηνοθέτης μιλά
για τη δουλειά του και για την παράσταση
που ετοιμάζει στο Φεστιβάλ της Πάτρας**

HENRI RONSE:

«Στην τέχνη κανείς δεν μπορεί να ασκήσει εξουσία»

Από δεξιά, ο Henri Ronse, η Μάγια Λυμπεροπούλου,
ο Χρ. Λιοντάκης και ο Γ. Πιτουρόπουλος

«Το κοινό φτάνει στο Αρχαίο Θέατρο της Πάτρας πίσω από τον περιβολό και στέκεται μπροστά στον τοίχο του θεάτρου. Το υποδέχεται μία «παράτα» που η δράση της ξετυλίγεται στο χώρο και πάνω στον πύργο (πλατφόρμα).

Πάνω στον πύργο βρίσκεται η ορχήστρα που παίζει μουσική του Νίνο Ρότα, κλασικά κομμάτια του τσίρκου, ενώ στο χώρο της πλατείας, οι εναέριοι ακροβάτες κάνουν τις ασκήσεις τους, ο αρσιβαρίστας σηκώνει θάρη, η χορεύτρια-ιππεύτρια φλερτάρει μ' έναν ηλικιωμένο κύριο... όλα αυτά συμβαίνουν σε μια ατμόσφαιρα καλοσυνάτη και θλιμμένη συγχρόνων.

«Όταν το κοινό καθήσει στις κερκίδες...»

...τότε η πρεμιέρα της παράστασης «Πορτραίτο του καλλιτέχνη Σαλτιμπάγκου» με δημιουργό τον Βέλγο σκηνοθέτη Henri Ronse αρχίζει.

Η παρουσία του διάσημου σκηνοθέτη Henri Ronse ανάμεσα σε 50 περίπου εκδηλώσεις μουσικής, εκθέσεων, σεμιναρίων, ποικίλων θεαμάτων με συμμετοχή διεθνούς ακτινοβολίας καλλιτεχνών Ελλήνων και ξένων δίνει έναν ιδιαίτερο τόνο και βαρύτητα στο Φεστιβάλ της Πάτρας στο ξεκίνημά τους. Ίσως το όνειρο του δημιουργού και καλλιτεχνικού διευθυντή

του Φεστιβάλ Θάνου Μικρούτσικου γίνεται πραγματικότητα. Ένα όνειρο που θέλει το Φεστιβάλ ν' αποκτήσει παγκόσμια ακτινοβολία και αίγλη.

Ο «Μεγάλος Ευρωπαίος Σκηνοθέτης» κατά τους Times της Νέας Υόρκης, έχει σκηνοθετήσει παραστάσεις στην Comédie Française, στο Εθνικό Θέατρο Γενεύης, στην Όπερα των Παριίων, στο εθνικό θέατρο Βελγίου και στο Royal du Parc. Έχει ανεβάσει έργα του στη Γαλλία, στην Ελβετία, στη Ν. Υόρκη, στο Σαν Φρανσίσκο, στο Μόναχο, στο Ρίο ντε Τζανέιρο κ.λπ. Από το '78 ως το '81 ήταν διευθυντής του Φεστιβάλ της Ανζού, ένα από τα σημαντικότερα φεστιβάλ της Γαλλίας. Συνεργάστηκε κατά διαστήματα στα περιοδικά Rhetorique, στο Nouvelle Revue Française, στο Lettres Françaises του Αραγκόν, στο Critique, στο Cahier du Symbolisme, στο L' Arc και εξέδωσε ο ίδιος το Oblique συγχρόνων με τη δημιουργία του ομώνυμου θιάσου. Σήμερα διευθύνει στις Βρυξέλλες το Nouveau Théâtre de Belgique που ίδρυσε ο ίδιος. Θεωρείται ο σημαντικότερος σκηνοθέτης στην Ευρώπη στο ποιητικό θέατρο.

Στις 2 παραστάσεις στην Πάτρα θα χρησιμοποιήσει και Έλληνες καλλιτέχνες. Από ηθοποιούς την Μάγια Λυμπεροπούλου και την Γιώτα Κουντουράκη, τον

συνθέτη Θανάση Νικόπουλο που μελοποίησε Σεφέρη, Ρίτσο, Λιοντάκη και άλλους Έλληνες ποιητές, τον Κώστα Θωμαΐδη που θα τραγουδήσει άριες του Λεόν Καβάλλο Παλλιάτσι και τα τραγούδια του Νικόπουλου, και τον Νίκο Τουλιάτο ως μουσικό. Τη μετάφραση των κειμένων έχει κάνει ο Χρ. Λιοντάκης.

Μετά τις 2 παραστάσεις θα ανεβάσει μια νέα παράσταση, για πρώτη φορά και αυτή, στο Κάστρο της Πάτρας. Θα είναι δωρη με μουσική και κείμενα του Ερίκ Σατί. Τίτλος του έργου «Non Stop Circus Eric Satie» και είναι ένας συνδυασμός μουσικής, τραγουδιού, ακροβατικών, λόγου κ.λπ. Τη μετάφραση των κειμένων του Σατί έχει κάνει η Μαρία Ευσταθιάδη, ενώ και σ' αυτήν τη παράσταση θα χρησιμοποιηθούν Έλληνες καλλιτέχνες.

Συναντήσαμε στα γραφεία του Φεστιβάλ, στην Πάτρα στις 8/6 τον Henri Ronse και συζητήσαμε μαζί του για το έργο του και για την πρεμιέρα της Πάτρας. Στη συζήτηση πήραν μέρος και η Μάγια Λυμπεροπούλου και ο Χριστόφορος Λιοντάκης.

Γ. Πιτουρόπουλος

Σχολιαστής: Είναι γνωστό ότι τελευταία χρησιμοποιείς ποιητικά κείμενα ή και ποιήματα στις παραστάσεις σου. Τι σε οδήγησε να θεατροποιήσεις την ποίηση; Πρόκειται για επιλογή ή αυτό οφείλεται στην κρίση ρεπερτορίου που παρατηρείται σήμερα;

Henri Ronse: Εδώ και πέντε χρόνια στη δουλειά μου υπάρχουν δύο κατευθύνσεις. Η πρώτη αφορά θα έλεγα ένα κλασικό ρεπερτόριο με συγγραφείς σαν τον Στρίμπεργκ, τον Βέντεγκιντ, τον Μπέκετ, τον Κάφκα. Επίσης με συγχρόνους θεατρικούς συγγραφείς όπως ο Μπερνάρ Μαρί Κορτές, ο Τόμας Μπέρνχαρτ και άλλους. Και όλοι αυτοί δεν είναι ποιητές. Για μένα λοιπόν δεν υπάρχει κρίση ρεπερτορίου. Όπως και να το κάνουμε σε κάθε εποχή διαπιστώνουμε ότι υπάρχουν λίγοι συγγραφείς που το έργο τους μένει. Επομένως η κρίση είναι κάτι πολύ σχετικό. Εγώ λοιπόν εξακολουθώ από τη μια να εργάζομαι αδιάκοπα στην κατεύθυνση που ανέφερα και από την άλλη με ποιητές και ποιήματα. Η δεύτερη κατεύθυνση της δουλειάς μας στην ουσία είναι η αναζήτηση μιας άλλης φόρμας, πιο καθαρής φόρμας θεάτρου, είτε είναι ένα μοντάζ, είτε ατραξιόν, όπου υπάρχει μια μίξη μουσικής, ζωγραφικής, πολλών ειδών τέχνης. Και εδώ χρησιμοποιώ δύο ειδών κείμενα, από την μια κείμενα γραμμένα για το θέατρο από τα οποία παίρνω μόνο αποσπάσματα, από την άλλη κείμενα που δεν προορίζονται για το θέατρο, είτε είναι ποίηση είτε κομμάτια από πεζογραφία. Είναι μια δουλειά πάνω σ' ένα κολάζ, σ' ένα μοντάρισμα.

Σ.: Από ό,τι είπες χρησιμοποιείς πολλά είδη τέχνης στις παραστάσεις σου. Παράλληλα χρησιμοποιείς και το λόγο. Στην πολλαπλή αυτή χρήση υπάρχει κάποια σύγκρουση ή προσπάθεις να φέρεις σε αρμονική συνύπαρξη, αυτά τα στοιχεία της τέχνης με το λόγο;

H. R.: Είναι μια ερώτηση πάρα πολύ σύνθετη. Δεν θάθελα να δώσω μια αφηρημένη απάντηση. Το να δουλεύω σε μία παράσταση όπως αυτή που θα ανεβάσουμε στην Πάτρα, δηλαδή μια παράσταση που στηρίζεται στην τεχνική του κολάζ, που επί πλέον αναμειγνύει πάρα πολλές γλώσσες, από ηθοποιούς και μουσικούς που δεν γνωρίζονταν καν στην αρχή μεταξύ τους, από κείμενα διαφορετικά, από μουσικές σαν του Σένμπεργκ, του Πουλένγκ ή και μουσικούς αυτοσχεδιασμούς, για μένα λέω, το να δουλεύω σε μια τέτοια παράσταση μοιάζει να θυθίζομαι μέσα σ' όλο αυτό το υλικό όπως βουτάμε στην θάλασσα. Μέσα απ' αυτήν την κατάδυση θέλω να προβάλλω μαζί με όσους συμμετέχουν ορισμένα πράγματα. Για να επιτευχθεί αυτό το αποτέλεσμα έχουμε ανάγκη κάθε είδους σχέσεις ανάμεσα στον σκηνοθέτη, τους ηθοποιούς, τους μουσικούς, τους ανθρώπους του τσίρκου, το κείμενο και την εικόνα. Ορισμένες στιγμές χρησιμοποιώ την παραδοσιακή εικόνα του τσίρκου. Άλλοτε πάλι χρησιμοποιώ πίνακες του Πικάσο, του Τουλούζ-Λωτρέκ, του Ντεγκά, του Σερά, του Σαγγάλ, που αποτελούν ήδη μια πρώτη μεταφορά, μια μετάθεση λίγο φανταστική, λίγο διεστραμμένη της πραγματικότητας του τσίρκου, όπως αυτοί το είδαν. Προσπαθώ επί πλέον να δω μαζί με όλους τους συνεργάτες της παράστασης τα κείμενα που μπορούν να «συνοικήσουν» σ' αυτόν τον χώρο σ' αυτήν την εικόνα, αλλά και κείμενα, που αντιφάσκουν μ' αυτήν. Παίρνω άλλο ένα παράδειγμα. Στην παράσταση, χωρίς να θέλω να την περιγράψω γιατί θα ήθελα να κρατήσω για λίγο το μυστήριο του θεάματος, θα υπάρχει ένα νούμερο που στο τσίρκο ονομάζεται «γυναίκα λάστιχο».

Όταν ήμουν παιδί πήγαινα στο τσίρκο πάρα πολύ συχνά γιατί μαζί με το μιούζικ-χάλ με γοήτευαν πολύ περισσότερο από το θέατρο. Έκλειγα και πάντα φοβόμουν όταν έβλεπα το νούμερο με τη «γυναίκα λάστιχο». Με το πέρασμα του χρόνου άρχισα ν' αναιρωτιέμαι γιατί μου συνέβαινε αυτό. Ακόμα και σήμερα νιώθω αμηχανία μπροστά σ' αυτό το νούμερο, είναι κάτι αμφιλεγόμενο, είναι ελκυστικό και ταυτόχρονα απωθητικό. Είναι κάτι που με απασχόλησε πολύ γιατί είναι ολοφάνερο πως η γυναίκα αυτή έχει μια ιδιαίτερη σχέση με τον σκελετό

Ο Θάνος Μικρούτσικος, καλλιτεχνικός διευθυντής του Φεστιβάλ της Πάτρας

του σώματός της. Ζήτησα λοιπόν από την Sabina που είναι μια διεθνούς φήμης «γυναίκα-λάστιχο» στο μιούζικ-χάλ να έρθει εδώ και να κάνει το νούμερό της, όπως ακριβώς το κάνει σ' ένα μεγάλο Γερμανικό τσίρκο, αλλά αλλάζω τη μάγισσα που φορά στο τσίρκο με μια άλλη όπου έχει ζωγραφισμένο ένα γκρίζο σκελετό. Και παράλληλα με το νούμερό της υπάρχουν δύο ζογκλέρ που παίζουν με κρανία αντί για μπάλλες.

Σ.: Συγκρούονται δηλαδή οι κινήσεις της «γυναίκας-λάστιχο» και των ζογκλέρ με εικόνες και αντικείμενα «νεκρά». Υπαινίσσεσαι έτσι την παρουσία του θανάτου;

H. R.: Είναι ένα είδος παιχνιδιάρικου ονείρου πάνω στον θάνατο, αλλά το νούμερο της Sabina είναι ακριβώς το ίδιο που κάνει στο τσίρκο. Αλλάζω μόνο την όψη του κουστουμιού της.

Σ.: Η χρησιμοποίηση 5-6 γλωσσών στην παράσταση αποσκοπεί σε ηχητικά και μουσικά αποτελέσματα μόνο ή μήπως χρησιμοποιείς το λόγο και ως φορέα νοημάτων και μηνυμάτων;

H. R.: Πράγματι χρησιμοποιώ Ελληνικά, Γαλλικά, Αγγλικά, Γερμανικά, Ισπανικά, Ιταλικά και Αραβικά. Ο λόγος όμως δεν χρησιμοποιείται μόνο σαν ήχος ή μουσική. Σίγουρα όχι. Ορισμένες στιγμές όπως σε μία παράτα του τσίρκου η γλώσσα χρησιμοποιείται θεβαίως σαν υλικό. Υπάρχουν όμως σεκάνς μέσα στην παράσταση, όπως η σεκάνς του σκονοβόδη του Ζενέ όπου εργαζόμαστε με υπερβολική ακρίβεια πάνω στην υποκριτική, στα κείμενα και στη σχέση κειμένου και υποκριτικής.

Νομίζω ότι το ενδιαφέρον αυτού του είδους της παράστασης είναι ότι ανήκει σε μία φόρμα μικτή. Παίρνω ένα παράδειγμα από την ποίηση τον Έζρα Πάουντ. Η επιτυχία των Cantos οφείλεται στη μίξη εντελώς διαφορετικών στοιχείων. Παραδοσιακά, σύγχρονα άμεσα ή έμμεσα, προερχόμενα από διαφορετικούς πολιτισμούς δημιουργούν μια φόρμα που ανταποκρίνεται στις ανησυχίες του σύγχρονου ανθρώπου.

Εργάζομαι πάντα, όπως έλεγα και πριν σε δύο κατευθύνσεις. Προσπαθώ ν' ανοιχτώ στον κόσμο από τον

ποίο πολιορκούμαι ανάμεσα σε διαφορετικές μνήμες, τη ζωγραφική, τη μουσική, το θέατρο, το μιούζικ-χάλ, και θέβαια την καθημερινή ζωή. Είναι φανερό ότι ο καθένας μας αν θέλει να μείνει ανοιχτός στον κόσμο, βρίσκει ένα τρόπο προσωπικό ν' αναδιοργανώσει όλη αυτήν την αταξία εικόνας-ευαισθησίας που τον πολιορκεί κάθε στιγμή. Γιατί χωρίς αυτό δεν θα γίνει παρά ένας καταναλωτής κουλτούρας. Η πρώτη κατεύθυνση, για να γενικεύσω κάπως, θα ήταν να πηγαίνω εγώ προς τον κόσμο, να κατεβαίνω στο δρόμο, η δεύτερη όμως είναι σαν να κλείνομαι στην εαυτό μου, να συγκεντρώνομαι σ' αυτόν και στους ανθρώπους της πνευματικής μου οικογένειας. Έχω απόλυτη ανάγκη και των δύο. Όπως ένας μουσικός θα πρέπει να γράφει όπερα αλλά και μουσική δωματίου.

Σ.: Πώς χρησιμοποιείς στο Φεστιβάλ της Πάτρας ελληνικούς παράγοντες, ηθοποιούς, μουσικούς, τεχνικούς κ.λπ. ενώ η δουλειά που κάνεις είναι άγνωστη σε μας και την ίδια την παράσταση την προετοιμάζεις στο εξωτερικό;

H. R.: Θα έπρεπε από την αρχή να πω, ότι αυτού του είδους η δουλειά είναι το ίδιο άγνωστη και στην Ευρώπη και όχι μόνο στην Ελλάδα. Δεν πρόκειται για κλασικό θεατρικό έργο, ούτε μουσικό θέατρο. Θα έλεγα ότι είναι μία φόρμα σχεδόν «μετα-μοντέρνα» την οποία χρησιμοποιώ εδώ και 5-6 χρόνια. Είχα μια εμπειρία αντιφατική και αντιθετική γιατί δούλευα από τη μια με τον θίασό μου σ' ένα θέατρο δωματίου όπως το λέμε και από την άλλη σκηνοθετούσα στην Comedie Francaise ή στο Εθνικό θέατρο Γενεύης μεγάλα κλασικά έργα και από το '75 σκηνοθετούσα Όπερα. Η θέση μου λοιπόν πάνω σ' αυτό το είδος των παραστάσεων δεν προέκυψε από μια α priori θεωρητική θέση αλλά μέσα από την πράξη έτσι όπως τη ζούσα. Και κυρίως από την ανάγκη που ένιωθα να τοποθετηθώ σε σχέση μ' αυτές τις διαφορετικές πρακτικές.

Σχετικά με την όπερα παρατήρησα ότι οι συντελεστές της προέρχονται απ' όλα τα μέρη του κόσμου. Είναι ένα είδος μεγάλου ζωολογικού κήπου όπου ο καθένας μιλάει διαφορετική γλώσσα, ένα είδος σύγχρονης Βαβέλ. Σ' αυτές τις συνθήκες υπάρχει πάντα μεγαλύτερη ενεργοποίηση. Οι άνθρωποι βρίσκονται αντιμέτωποι ο ένας με τον άλλον κατά ένα μοναδικό τρόπο. Αν δεν μπορέσουν να συνεννοηθούν —θεατρικά εννοώ— η παράσταση θάναι κακή έστω κι αν ο καθένας τους είναι πάρα πολύ καλός. Όταν όμως συνεννοηθούν μετά από μια τεράστια προσπάθεια άκρως ερεθιστική καθώς θα πρέπει να θρεθούν πέρα από τις λέξεις και πέρα από την αιδώ και τη σωφροσύνη τους τ' αποτελέσματα είναι εκπληκτικά.

Από το 1980 άρχισα λοιπόν να κάνω αυτού του είδους τις παραστάσεις-κολάζ. Ανέβαζα μία, το πολύ δύο κάθε χρόνο. Το 1982 στο Βέλγιο, στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών μου ζήτησαν να σκηνοθετήσω μια Αρχαία τραγωδία. Παρ' ό,τι είχα σκηνοθετήσει παλιότερα αρκετές τραγωδίες στην Γαλλία, είπα όχι. Και αυτό γιατί περπατώντας στην Αθήνα ανακάλυψα έναν κόσμο για τον οποίο η αρχαία τραγωδία δεν μπορούσε να μου πει τίποτα. Αντίθετα η ποίηση του Σεφέρη, του Ρίτσου και πολλών άλλων Ελλήνων σύγχρονων ποιητών μου έλεγε πάρα πολλά. Έτσι είπα ότι θέλω να μιλήσω γι' αυτήν την Ελλάδα και πρότεινα 4 παραστάσεις: Καβάφη, Σεφέρη, Ρίτσο και Ελύτη. Πολύ γρήγορα κατάλαβα ότι η κυρίαρχη εντύπωση μου απ' την Ελλάδα, που τόσο λίγο ήξερα, ήταν η εντύπωση της γλώσσας σαν μουσικής, και τραγουδιού. Έτσι άρχισε η συνεργασία μου με τον Θάνο Μικρούτσικο. Μετά την επιτυχία και την εμπειρία από αυτές τις παραστάσεις που χρησιμοποιήθηκαν Βέλγοι ηθοποιοί, η μουσική και τα τραγούδια του Θάνου, ένιωσα την ανάγκη να συνεχίσω σ' αυτήν την κατεύθυνση.

Επανερχομαι όμως στην παράσταση της Πάτρας. Πιστεύω ότι οι άνθρωποι του τσίρκου έρχονται από διαφορετικές χώρες για να συναντηθούν μόνο για μια παράσταση δύο ωρών. Επίσης το γεγονός ότι το Φεστιβάλ γίνεται στην Πάτρα, που είναι λιμάνι, όπου κα-

ταφάνουν άνθρωποι από παντού, μένουν λίγο και φεύγουν, πιστεύω ότι προσδίδει στην παράσταση συμβολικό χαρακτήρα.

Θέλω επίσης να τονίσω ότι η προετοιμασία της παράστασης γίνεται σε εξωφρενικά σύντομο χρόνο. Πουθενά αλλού και για κανένα λόγο δεν θα είχα δεχθεί να εργαστώ έτσι. Το δέχτηκα όμως με απέραντη χαρά και θέλω να προσθέσω ότι νιώθω ένα σπάνιο αίσθημα: η επιτυχία του φεστιβάλ της Πάτρας με απασχολεί όσο και η δική μου παράσταση. Αισθάνομαι φοβερά αλληλέγγυος στην προσπάθεια του Θάνου Μικρούτσικου να φέρει σε ουσιαστική επαφή την Ελληνική με την Ευρωπαϊκή τέχνη, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα χάσει την ταυτότητά της.

Χριστόφορος Λιοντάκης: Μπορούμε δηλαδή να πούμε ότι αποβλέπεις στη δημιουργία ενός «οικουμενικού θεάματος».

Η. Ρ.: Δυσπιστώ καμιά φορά στις λέξεις. Αυτό που λέμε πολυθέαμα είναι μια λέξη που με τρομάζει. Θάλεγα πως νιώθω σαν παιδί που παίζω, μαστορεύω, δουλεύω με εμπειρικά στοιχεία και προσπαθώ να ξαναδημιουργήσω τον κόσμο. Αν αυτός ο κόσμος είναι οικουμενικός τόσο το καλύτερο. Δεν πρόκειται όμως για θεωρητική θέση. Μόνο μία θεωρητική θέση έχω. Πολλούς στο θέατρο τους απασχολεί μόνο η τεχνική τελειότητα. Για μένα το θέατρο, όπως και κάθε τέχνη, πεθαίνει όταν δεν είναι ικανή να «κλέψει» «Ν'» αφομοιώσει τον κόσμο». Να «κλέψει» από τη ζωγραφική, να «κλέψει» από τη μουσική. Θέλω να έρχομαι σε επαφή με τις εμπειρίες των ζωγράφων, των μουσικών, των χορευτών. Γιατί π.χ. οι ζωγράφοι όταν κάνουν σκηνικά στο θέατρό μου επινοούν πράγματα που οι σκηνογράφοι δεν τα χρησιμοποιούν, αλλά αρκούνται σε μια μηχανική αναπαραγωγή των όσων ήδη έχουν κάνει. Και για μένα ο μεγάλος κίνδυνος είναι η ρουτίνα έστω και αν καμιά φορά προσεγγίζει την τελειότητα. Φοβάμαι π.χ. ότι η τελειότητα των παραστάσεων του Στρέλερ δουλεύει σ' ένα είδος ακαδημαϊσμού, υψηλής ποιότητας ενοείται.

Χ. Λ.: Χρησιμοποίησες τον όρο «μετα-μοντέρνο». Θέλω να σε ρωτήσω ποια η σχέση σου μ' αυτή την «καλλιτεχνική κίνηση» πούναι τόσο της μόδας;

Η. Ρ.: Χρησιμοποίησα τον όρο «μετα-μοντέρνο» με κάπου εικοσιπέντε εισαγωγικά. Εάν έγινε της μόδας σημαίνει ότι υπάρχει κάποια ορισμένη βάση. Θα πρέπει όμως να ξεκινήσουμε από το τι εννοούσαμε όταν λέγαμε «μοντέρνο». Επί ένα σχεδόν αιώνα επικρατούσε η αντίληψη, κάπως «στρατιωτικά», της «πρωτοπορίας», πράγμα που δημιούργησε πολλών ειδών τρομοκρατίες. Αντιμετωπίσαμε την τέχνη με τη βία και τη ρήξη. Ένιωθα φοβερά καταπιεσμένος στις διάφορες πολιτικές-κομμουνιστικές οργανώσεις. Όταν αποχώρησα ξανασυνάντησα αυτή την καταπίεση στο χώρο της τέχνης με τ' όνομα «πρωτοπορία». Πρόκειται για την «τρομοκρατία» της «πρωτοπορίας». Κάθε μορφή τρομοκρατίας σημαίνει περιφρόνηση προς τον άνθρωπο. Και η περιφρόνηση πηγάζει από κάθε μορφής εξουσία. Η τέχνη όμως δεν μπορεί να έχει καμιά σχέση με τρομοκρατία. Γιατί η τέχνη είναι ένας χώρος όπου κανένας δεν μπορεί ν' ασκήσει καμιά εξουσία. Στην τέχνη συμβαίνει ό,τι ακριβώς στο τσίρκο. Κανένας δεν μπορεί να επιβάλει στον ζογκλέρ να παίξει με 3 και όχι με 7 τόπια. Και κανένας δεν μπορεί να τον κατηγορήσει αν προσθέσει και όγδοο ότι αποκόπτεται από την παράδοση της τέχνης του ζογκλέρ. Απλώς εξελίσσει την παράδοση. Με το όγδοο επινοεί ένα καινούργιο ύφος. Αυτό συμβαίνει και με την ζωγραφική του Πικάσο που είναι ο πρώτος «μετα-μοντέρνος» με εικοσιπέντε εισαγωγικά πάλι.

Χ. Λ.: Μάγια είναι νομίζω η πρώτη φορά που συνεργάζεσαι με ξένο σκηνοθέτη σε μια κατά κάποιο τρόπο «διεθνή παράσταση». Ποιες είναι οι πρώτες αντιδράσεις σου σ' αυτή τη θεατρική πρόταση;

Μάγια Λυμπεροπούλου: Νομίζω ότι αυτό που περιγράφει πιο πιστά τι αισθάνομαι και που άνθρωποι της δικής μου δουλειάς θα το καταλάβουν, παρ' όλη την πα-

ραδοξολογία, έχω την ευτυχία της αγωνίας και την ευτυχία του πανικού, που την αναζητάμε πολύ συχνά στο χώρο μας και δεν τη βρίσκουμε. Τα συναισθήματά μου είναι αντιφατικά και σύνθετα. Είναι στιγμές που αισθάνομαι μια μεγάλη χαρά ντρέπομαι να το πω, και περηφάνεια που θα συνεργαστώ σ' ένα τόσο ψηλό επίπεδο, αισθάνομαι μια φοβερή περιέργεια γιατί θα περπατήσω σ' ένα τελείως άγνωστο χώρο. Από την άλλη αισθάνομαι μια φοβερή αγωνία αν θα μπορέσω ν' ανταποκριθώ, όχι με την φτηνή έννοια της κοκεταρίας μιας ηθοποιού που κοκετάρεται, γιατί κι αν αποτύχω προσωπικά παταγωδώς, έχει πολύ μεγαλύτερη αξία για μένα και θα είναι πιο γόνιμο από την οποιαδήποτε επιτυχιούλα που θα μπορούσα να εξασφαλίσω μη τολμώντας αυτό το πράγμα. Γιατί δεν μ' ενδιαφέρει καθόλου να κάνω συλλογή ρόλων και το εννοώ αυτό. Θα είμουν το ίδιο ευτυχισμένη να ζούσα από κοντά, όπως θα ζήσω, αυτό το είδος της δουλειάς ακόμα και μαζεύοντας τους κουβάδες στην πίστα του τσίρκου.

Χ. Λ.: Νιώθεις, απ' όσα είπες σαν να σου αποκαλύπτεται ένας καινούργιος κόσμος.

Μ. Λ.: Ξανανιώθω αυτό το σπάνιο αίσθημα που ένιωσα όταν ακόμα ήμουν παιδί και συνάντησα για πρώτη φορά τον Κάρολο Κουν, και σκίζονταν μπροστά μου οι πέπλοι τ' ουρανού. Νομίζω ότι είναι μια μεγάλη πολυτέλεια να έχει αυτό το συναίσθημα κανείς στα 46 του χρόνια. Και έχω την επίγνωση φοβερά αυτής της πολυτέλειας.

Σ.: Μια τελευταία ερώτηση για σένα Ηenρί. Υπάρχουν δύο αλληλοσυγκρουόμενες αντιλήψεις για το ρόλο του σκηνοθέτη. Η μία που τον θέλει σκηνοθέτη-δημιουργό και η άλλη, που εκφράζεται από φιλολόγους κυρίως που θέλει τον σκηνοθέτη πιστό εφαρμοστή των κλασικών κυρίως κειμένων, δίκτεπειρωτή κατά κάποιο τρόπο.

Η. Ρ.: Η διαμάχη αυτή βρίσκεται στο κέντρο της θεατρικής ζωής στην Ευρώπη. Δεν υπάρχει ούτε στην Αμερική ούτε στις Ανατολικές χώρες. Αποτελεί όμως καίριο πρόβλημα για το Ευρωπαϊκό θέατρο. Φυσικά κάθε ευρωπαϊκή χώρα ενδιαφέρεται πρώτα για τους δικούς της κλασικούς. Στη Γαλλία δημιουργούνται προβλήματα με το ανέθασμα έργων του Μολλιέρου, στην Ελλάδα υποθέτω με την αρχαία τραγωδία. Το θέμα είναι κρίσιμο. Προσωπικά δεν καταλαβαίνω το ερώτημα. Αν ανεβάσω μια τραγωδία του Αισχύλου ας πούμε, θα ξεκινήσω από την ανάγνωση του κείμενου και θα χρησιμοποιήσω οτιδήποτε μπορούν να μου μάθουν οι φιλόλογοι. Παράλληλα έχω πολλά να διδαχθώ από τη μελέτη της αρχαίας κοινωνίας, από τις ανθρωπολογικές εθνολογικές μελέτες, από την ψυχανάλυση κ.λ.π. Είναι αυτά που αποκαλούμε επίπεδο ανάγνωσης ενός κειμένου. Μιας ανάγνωσης πολλαπλής. Πρέπει να πω ότι δεν υπάρχει μια μόνο άποψη, μια μόνο ανάγνωση, μια μόνο «δόξα» για οποιοδήποτε κείμενο είτε του παρελθόντος είτε του παρόντος. Πάνω απ' όλα όμως πρέπει να κάνω μια παράσταση. Και η παράσταση δεν είναι ανάγνωση. Πρέπει να δώσω ζωή στις διαφορετικές αναγνώσεις με μια άλλου είδους αντιμετώπιση. Είναι άλλο πράγμα η παράσταση όπου ζωντανεύω με ανθρώπους σημερινούς ένα λόγο που είναι τόσο απόμακρος αλλά και τόσο κοντά μας. Θάλεγα ότι για μένα το πρόβλημα δεν είναι ανάμεσα στην πιστότητα ή την απιστία. Αγάπη στο κείμενο σημαίνει να το κατακτήσω και να τ' αποδώσω. Δεν νομίζω όμως ότι μπορούμε να μιλάμε για ολοκληρωτική κατάκτηση και απόδοση.

Τελειώνοντας θέλω να τονίσω ότι αντιπαθώ την τρομοκρατία της παράδοσης γιατί είναι κάτι πλαδαρό, αλλά δεν τρέφω και καμιά συμπάθεια για την αλαζονεία της πρωτοπορίας που ισοπεδώνει τα κείμενα συχνά με το ευτελές πρόσχημα του μοντερνισμού. Και οι δύο αυτοί τρόποι προσέγγισης φανερώνουν έλλειψη αγάπης για το κείμενο. Επομένως το ερώτημα για μένα είναι πλαστό και αφορά περισσότερο τους διανοούμενους, που έχουν καιρό για χάσιμο, τους ιδεολόγους, και όχι τους καλλιτέχνες.

ΒΙΒΛΙΟΨΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΨΙΑ

ΟΣΟ ΠΛΟΥΣΙΑ είναι η ελληνική γλώσσα σε λέξεις που παράγονται από το βιβλίο, τόσο φτωχή είναι η πνευματική μας ζωή σε ζυμώσεις που παράγονται από την κριτική τοποθέτηση απέναντι στα νέα βιβλία που εκδίδονται. Στην Ελλάδα, ο όρος «βιβλιοκριτική» αποτελεί ευφημισμό. Κι αυτό γιατί δεν υπάρχει βιβλιοκριτική, με την έννοια της στενής παρακολούθησης της εκδοτικής κίνησης και της προσπάθειας να στοιχειοθετηθεί μια ορισμένη στάση απέναντι σ' ένα συγκεκριμένο βιβλίο. Στα περισσότερα έντυπα, τη βιβλιοκριτική την αντικαθιστά η λεγόμενη «βιβλιοπαρουσίαση» -όρος τερατώδης, που σημαίνει πρακτικά την αντιγραφή του ενημερωτικού σημειώματος, με το οποίο ο εκδότης συνοδεύει το βιβλίο του, όταν το στέλνει στον «κριτικό» (περιττό να πούμε ότι, πολύ συχνά, αυτός ο τελευταίος δεν μπαίνει καν στον κόπο να διαβάσει το βιβλίο). Περιέργως, κανένας δεν φαίνεται να εξοργίζεται για την έκφραση «Λάβαμε τα εξής βιβλία», με την οποία τιτλοφορούν τη λογοτεχνική τους στήλη πολλά σοβαρά έντυπα και η οποία προδίνει απύθμενη ξυπασία, πνευματική οκνηρία και περιφρόνηση για τον πνευματικό μόχθο του συγγραφέα. Κάπως πιο υποφερτό είναι αυτό που γίνεται στα καθαυτό λογοτεχνικά περιοδικά: κάποιος κριτικός αναλαμβάνει να γράψει για ένα βιβλίο που «του άρεσε» ή που «πρέπει» να συζητηθεί, για να είναι το περιοδικό εντός του κρατούντος πνευματικού κλίματος, και κατά κανόνα εξαντλεί τον χώρο που έχει στη διάθεσή του ομιλώντας πολύ *περί* του βιβλίου και ελάχιστα *περί* του βιβλίου. Κι όλα' αυτά για να μη μιλήσουμε καθόλου για τις συχνότερες εκείνες περιπτώσεις που οι προσωπικές φιλικές σχέσεις ανάμεσα στους λογοτέχνες και τους κριτικούς οδηγούν σε μεροληπτικές έως στημένες κριτικές από τη μεριά των τελευταίων... Τι μπορεί να κάνει κανείς μπροστά σ' αυτή την κατάσταση; Να υψώσει το πνευματικό του ανάστημα ενάντια σ' αυτή τη μιζέρια; Εμείς τουλάχιστον δεν ισχυριζόμαστε πως έχουμε

τόσο σπουδαίο ανάστημα... Να επικαλεσθεί την «εντιμότητα» του; Μα κι η εντιμότητα είναι ένα είδος πληθωρισμένο, από τότε που οι πνευματικοί άνθρωποι μιμήθηκαν τους πολιτικούς κι άρχισαν να επικαλούνται την εντιμότητά τους όποτε δεν είχαν άλλο τρόπο να πείσουν το κοινό τους. Έτσι λοιπόν, αντί να επιστρατεύσουμε την αυθεντία του «κριτικού» και το άλλοθι της «τιμότητας», που συχνά χρησιμοποιείται για να καλύψει κάθε λογής μπαμπεσιές, προσεγγίζουμε το βιβλίο με μοναδικό εφόδιο την ανάγκη μας να δημιουργήσουμε μια άμεση σχέση με το *περιεχόμενο* του κι όχι με το *περίβλημά* του (εκδοτικό κύκλωμα, συντεχνία των λογοτεχνών, μύθος του βιβλίου ως απόλυτου πολιτιστικού αγαθού κλπ.). Αισθανόμαστε την ανάγκη απ' ενός να ελέγξουμε, με τις όποιες πνευματικές δυνάμεις μας, το περιεχόμενο των βιβλίων που κυκλοφορούν και απ' ετέρου να ελεγχθούμε κι εμείς οι ίδιοι απ' αυτά, από τις ιδέες και αξίες που κομίζουν. Δεν επιδιώκουμε μια στείρα «αντικειμενικότητα», αλλά σ' ένα τουλάχιστο σημείο θεωρούμε απαραίτητη την υπέρβαση της υποκειμενικότητάς μας: στο ζήτημα της επιλογής των βιβλίων που φέρνουμε προς συζήτηση. Αν και η στήλη αυτή δεν μπορεί ούτε θέλει να λειτουργήσει ως βιβλιογραφικό δελτίο, θεωρούμε ζωτικό το να ασχολούμαστε και με βιβλία που προσωπικά δεν μας «άρεσαν», αλλά που για τον ένα ή τον άλλο λόγο προσφέρονται για μια γόνιμη συζήτηση γύρω από αυτό που ονομάζουμε καλλιτεχνικές ή, γενικότερα, πολιτιστικές αξίες. Απαραίτητη προϋπόθεση γι' αυτό είναι να μη περιοριζόμαστε στα βιβλία που μας στέλνουν, «τιμής ένεκεν», οι συγγραφείς και οι εκδότες, αλλά να ψάχνουμε συνεχώς στον χώρο της βιβλιαγοράς και, όχι σπάνια, να πληρώνουμε από το θάλαντί μας τα βιβλία που ανακαλύπτουμε. Όχι πως είναι ευχάριστο αυτό, αλλά κάθε ελευθερία (ακόμα και η ελευθερία στη διαμόρφωση γνώμης) πληρώνεται -μερικές φορές και με την κυριολεκτική σημασία...

Δημοσθένης Κούρτοβικ

Ελληνική πεζογραφία

Δημήτρης Παπαχρήστος
ΑΝΑ ΚΑΤΑ ΔΙΑ ΠΥΡΟΣ ΥΠΕΡ
Εκδόσεις Αίολος, Αθήνα 1986.
Σελ. 181

Με τη λεγόμενη «γενιά του Πολυτεχνείου» (της οποίας ο Δημήτρης Παπαχρήστος αποτελεί, κατά κάποιο τρόπο, σύμβολο) συμβαίνει κάτι παράξενο: σχεδόν κάθε φορά που αισθάνεται την ανάγκη να μιλήσει για τον εαυτό της, πασκίζει να ορίσει την φυσιογνωμία της όχι σε σχέση με κάποια πραγματικότητα (κοινωνική, ιστορική, πολιτιστική κλπ.), αλλά σε σχέση με τον μύθο της, όπως διαμορφώθηκε από τις περιστάσεις της πρώτης φάσης μετά τη μεταπολίτευση. Ακόμα και σήμερα, που η ιστορική απόσταση και κυρίως η τραγική διάψευση των οραμάτων αυτής της γενιάς θ' απαιτούσε μια επαναξιολόγηση του χαρακτήρα και του ρόλου της, βλέπουμε τους εκπροσώπους της να προσπαθούν να

βρουν το στίγμα τους όχι μέσα σ' αυτό που λέμε «ελληνική πραγματικότητα», αλλά μέσα στην εικόνα που είχαν πλάσει κάποτε οι ίδιοι για τον εαυτό τους. Το βιβλίο του Δημήτρη Παπαχρήστου, ενώ φαινομενικά περιγράφει την κατάρρευση αυτής της ηρωικής γενιάς, στην πραγματικότητα αποτελεί άλλη μια μυθολογική προσέγγισή της. Βλέπει το κατάντημα του 1986 από τη σκοπιά της ηρωικής εποχής του 1973. Όλοι αυτοί οι μπλαζέ, νευρασθενικοί, ψυχομαδημένοι τύποι που παρελαύνουν από τις σελίδες του διεκδικούν την προσοχή μας και το ενδιαφέρον μας όχι γι' αυτό που είναι και κάνουν, αλλά γι' αυτό που νόμιζαν άλλοτε ότι ήταν. Ακκιστικά προσηλωμένοι στον μύθο τους, παρόλο που συνειδητοποιούν το χάλι τους, έχουν επαφές μόνον ανάμεσά τους, αποτελούν ένα κλειστό κύκλωμα που αναφέρεται μόνο στον εαυτό του, ενώ ολόγυρά τους υπάρχει τάχα το κενό. Γιατί; Επειδή θ' αρκούσε έστω η υποδήλωση της σχέσης τους με τον «έξω κόσμο» (με τα κέντρα εξουσίας, με τα άλλα κοινωνικά στρώματα, με το κύκλωμα της παραγωγής και του εμπόριου, με τις νεότερες γενιές) για να φανεί η ασημαντότητα και, γιατί όχι, η τελειότητά τους. Έτσι όμως, φυλαγμένοι προ-

σεχτικά μέσα σ' έναν ερμητικά κλειστό κόσμο, μπορούν να διεκδικούν ακόμα τον θαυμασμό του αναγνώστη, μιλώντας για Λοτρεαμόν και Μοράβια, για Μπερτολούτσι και για την «πρόστυχη κοινωνία», και φυσικά αναπολώντας τα περασμένα, που λες και ήταν χθες... και πάει λέγοντας. Κι όταν αυτοκτονούν, το κάνουν ως έσχατη πράξη αντίστασης και ηρωισμού, για να σώσουν την ψυχική ακεραιότητά τους, κι όχι γιατί συνειδητοποιούν ότι την έχουν χάσει. Πραγματικά, ίσως κανένας άλλος δεν προσέγγισε τόσο μυθολογικά όσο ο Δημήτρης Παπαχρήστος τη «γενιά του Πολυτεχνείου» στη μεταμυθική της φάση...

Είπαμε πιο πάνω ότι ο Δημήτρης Παπαχρήστος θάζει τους χαρακτήρες του να κινούνται μέσα σ' ένα ερμητικά κλειστό κόσμο, όπου όλα συσχετίζονται μόνο με τον εαυτό τους. Αυτό δεν είναι εντελώς σωστό. Σαν να αισθάνεται πόσο μακριά απ' τον αναγνώστη βρίσκεται ο κόσμος που περιγράφει, ο συγγραφέας προσπαθεί να δημιουργήσει μια γέφυρα: μια γέφυρα όμως όχι προς το παρόν, αλλά προς την Ελλάδα της λασπουριάς και της μητέρας «που καθαρίζει φρέσκα φαסολάκια». Σ' ένα μεγάλο φλας

Δοκίμιο

John Berger κ. ά.
Η ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ ΤΟ ΒΛΕΜΜΑ
 Μετάφραση: Ζαν Κονταράτου.
 Εκδόσεις Οδυσσέας 1986. Σελ. 164

Το βιβλίο αυτό, που πρωτοκυκλοφόρησε στα αγγλικά το 1972, αποτελείται από επτά δοκίμια βασισμένα στην ομώνυμη τηλεοπτική σειρά του BBC, που την επιμελήθηκε ο Τζων Μπέρτζερ. Σκοπός των δοκιμών είναι να δείξουν, με εικόνες και με κείμενα (τρία από τα δοκίμια είναι καθαρά εικονογραφικά, ενώ στα υπόλοιπα τέσσερα το κείμενο συνοδεύεται από πολλές εικόνες), μια αλήθεια που φαίνεται αρκετά απλή, αλλά συνήθως ξεχνιέται στις συζητήσεις γύρω από τα έργα τέχνης: ότι ο τρόπος που το βλέμμα προσλαμβάνει και σημασιοδοτεί μια εικόνα (ένα ζωγραφικό πίνακα, μια φωτογραφία, μια διαφήμιση) καθορίζεται από τις πολιτιστικές συμβάσεις της εποχής του παρατηρητή και από το ιδεολογικό σύμπαν της τάξης όπου ανήκει αυτός ο παρατηρητής. Μ' άλλα λόγια, το βιβλίο επιχειρεί μια ιστορική προσέγγιση αυτού που ονομάζουμε «αισθητικό βίωμα».

Είναι φανερό ότι αυτό που κυρίως ενδιαφέρει τον Μπέρτζερ και τους συνεργάτες του είναι η στάση του *σημερινού* θεατή απέναντι στην εικόνα. Το πρώτο δοκίμιο, λόγω χάρη, αναφέρεται στην επανάσταση που προκάλεσε στις εικαστικές τέχνες η μηχανική αναπαραγωγή του έργου τέχνης και η συνακόλουθη κατάργηση της μυστικιστικής «μοναδικότητάς» του (μια ιδέα που διατύπωσε και ανέπτυξε πρώτος ο Βάλτερ Μπένγιαμιν). Το δεύτερο και το τρίτο δοκίμιο αναφέρονται στην αντιμετώπιση του γυναικείου σώματος από την τέχνη και την «τέχνη» μιας εμπορευματικής και ανδροκρατικής κοινωνίας. Το πέμπτο δοκίμιο (ίσως το πιο ενδιαφέρον του βιβλίου) εξηγεί την αιτιακή συνάφεια ανάμεσα στην ανάπτυξη της ελαιογραφίας και την άνοδο της αστικής τάξης, ενώ το τελευταίο δείχνει πειστικά ότι η σύγχρονη διαφήμιση χρησιμοποιεί την ίδια γλώσσα με την ελαιογραφία.

Βιβλίο αξιόλογο, απομυθοποιητικό, «αιρετικό», μια και τολμά να έρθει σε σύγκρουση με τις τετριμμένες αντιλήψεις των τεχνοκριτών της σειράς. Βιβλίο που διακρίνεται από πνευματική φρεσκάδα και που, ευτυχώς, στηρίζεται στο παράδειγμα, όχι στον αφορισμό. Βιβλίο, τέλος, που η παρακολούθησή και απόλαυσή του από τον Έλληνα αναγνώστη θα διευκολύνονταν περισσότερο, αν η μετάφραση δεν ήταν τόσο πρόχειρη και αδέξια, ώστε σε μερικές περιπτώσεις ο αγγλομαθής ν' αναγκάζεται ν' ανασυστήσει μια φράση στο πρωτότυπό της για να καταλάβει το νόημά της...

Ξένη λογοτεχνία

Χάουαρντ Φαστ:
Ο ΠΟΛΙΤΗΣ ΠΑΙΗΝ
 Μετάφραση: Γιάννης Σπανδωνής.
 Εκδόσεις Καλέντης 1986. Σελ. 360.

Το 1946, πέντε χρόνια μετά τον «Πολίτη Καίην» του Όρσον Γουέλς, ο Χάουαρντ Φαστ, ένας νέος Αμερικανός συγγραφέας με μαρξίζουσες τάσεις, έδωσε με τον «Πολίτη Παιήν» ένα είδος λογοτεχνικής απάντησης: αντί να μιλήσει για ένα μεγιστάνα του πλούτου

στην καπιταλιστική Αμερική του 20ού αιώνα, εξιστόρησε τη ζωή ενός φτωχού Άγγλου κορσεδοποιού, που έπαιξε σημαντικό ρόλο στον αμερικανικό πόλεμο της ανεξαρτησίας. Ο Τόμας Παιήν (1737-1809) υπήρξε μια από τις πιο ανήσυχες και τραγικές μορφές στην ιστορία των επαναστατικών κινημάτων. Σε ηλικία 37 χρόνων μετανάστευσε στην Αμερική, πήρε μέρος στην αμερικανική επανάσταση, της οποίας έγινε φλογερός προπαγανδιστής με βιβλία όπως «Η κοινή λογική» και «Η κρίση», έφυγε από την Αμερική μετά τη νίκη της επανάστασης, προσπάθησε να ξεσηκώσει τον λαό στην Αγγλία, απότυχε, κυνηγήθηκε, κατέφυγε στην επαναστατημένη Γαλλία, εκλέχτηκε βουλευτής του Καλαί στη Νομοθετική Συνέλευση, τάχθηκε με το μέρος των Γιρονδίνων, φυλακίστηκε και κινδύνεψε να χάσει το κεφάλι του στις μέρες της Τρομοκρατίας, αηδίασε τελικά από τη γαλλική πολιτική, επέστρεψε το 1802 στην Αμερική, έκανε τους πάντες εχθρούς του με το ντεϊστικό βιβλίο του «Ο αιώνας της λογικής» (που, αν και στραμμένο κατά της αθεΐας, θεωρήθηκε υπερβολικά ριζοσπαστικό) και πέθανε περιφρονημένος κι εγκαταλειμμένος σχεδόν από όλους το 1809.

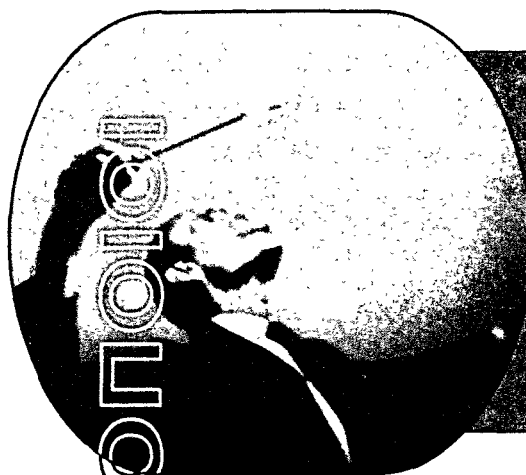
Ο Φαστ, ακολουθώντας την προσφιλή μέθοδο της αγγλοσαξονικής λογοτεχνίας να γίνεται η ζωή ενός συγκεκριμένου ανθρώπου γεωμετρικός τόπος όλων των ιστορικών δυνάμεων μιας εποχής, καταλήγει σ' ένα πικρό σχόλιο για την τραγική μοίρα του επαναστάτη που η επαναστατική ορμή του διαρκεί περισσότερο από την αντίστοιχη της Ιστορίας. Ο Τόμας Παιήν, κλασικός τύπος του περιπλανώμενου επαναστάτη της εποχής του Διαφωτισμού, ξεπερνιέται τελικά από τα γεγονότα και γίνεται μοναχικός κήρυκας του πνεύματος της εξέγερσης σ' ένα κόσμο που έχει πια κουραστεί (και κορεστεί) από εξεγέρσεις. Αυτό κάνει τον «Πολίτη Παιήν» να φαίνεται, από μια άποψη, πιο επίκαιρος σήμερα παρά στην εποχή όπου γράφτηκε.

Εδώ όμως ελλοχεύουν και οι κίνδυνοι στον τρόπο που προσεγγίζει ο Φαστ τη μορφή του Παιήν. Ο πραγματικός Παιήν πήρε τα σπέρματα της επαναστατικής φυσιογνωμίας του από τη φτωχολογιά και τον υπόκοσμο του Λονδίνου του 18ου αιώνα, όπου έζησε το πρώτο μισό της ζωής του. Το όραμά του για ελευθερία, δικαιοσύνη και ισοότητα είχε περισσότερη σχέση με τις ιδέες των Σκαφτιάδων (Diggers) και των Ισοπεδωτών (Levellers) του 17ου αιώνα παρά με τον Ρουσό και τον Βενιαμίν Φραγκλίνιο. Ο Παιήν του Φαστ, αντίθετα, μοιάζει να κινείται από ένα περίεργο «εσωτερικό δαιμόνιο», μια νοσταλγική διάθεση για την ελευθερία του πλάνητα και του σκαπανέα που υπακούει στο κάλεσμα της «άγριας Δύσης». Ο Παιήν του Φαστ, μοναχικός, ανέραστος, λίγο αφελής, λίγο νταής, είναι πιο πολύ ένας κάου μπού παρά προλετάριος. Έτσι η μορφή του, τοποθετημένη από τον συγγραφέα μέσα στο πλαίσιο συγκεκριμένων ιστορικών γεγονότων, μάλλον δεν είναι πειστική και, παρά τις προσπάθειες του Φαστ να της εμψυχήσει πάθος, φαίνεται κάπως χλωμή. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι το βιβλίο δεν έχει ενδιαφέρον. Ιδιαίτερα το πρώτο μέρος, που αναφέρεται στη δράση του Παιήν στην Αμερική, έχει ένταση και ρυθμό, ενώ δίνει μια πολύ ζωντανή εικόνα της ξεσηκωμένης Αμερικής.

Η ελληνική έκδοση του βιβλίου είναι εξαιρετικά φροντισμένη. Η μετάφραση του Γιάννη Σπανδωνή σε γενικές γραμμές καλή, αν εξαιρέσουμε μερικές αβασάνιστες μεταφορές αμερικανισμών στα ελληνικά, όπως «είμαι αναθεματισμένος κουρασμένος» (αντί π.χ. «είμαι ξεθεωμένος, που να πάρει») ή «οι πικροί και ξεροκέφαλοι αγρότες» (αντί «οι πεισματάρηδες [αλύγιστοι, ανένδοτοι, σκληροτράχηλοι] αγρότες»). □ □ □

μπακ, που γεμίζει 25 ολόκληρες σελίδες, η μητέρα του ήρωα, πλάι στο κρεβάτι του βαριά άρρωστου άνδρα της, εξιστορεί «παλιά και ξεχασμένα, που έβγαίναν σαν παραμύθια απ' το στόμα της» (σ. 104). Η Αντίσταση. Ο Εμφύλιος. Η πατριαρχική πλην λεβέντικη κοινωνία του χωριού. Η φτώχεια και ο φόβος στη δεκαετία του '50. Η καρτερική, αλύγιστη μορφή της μάνας, που παρακινεί τον ήρωα να πει τα εξής πρωτότυπα: «Η γλύκα έβγαине από μέσα της ατόφια, όλο το γαλάζιο του ουρανού στα μάτια της μαζεμένο κι είχε κουράγιο κι είχε πάντα ένα λόγο καλό που της περίσσευε...» (σ. 117). Έτσι, ο ένας μύθος παραπέμπει στον άλλο και ο Δημήτρης Παπαχρήστος κάνει κι αυτός το κατά δύναμιν για να βρούμε τη σημερινή μας ταυτότητα μέσα σε εικόνες που από καιρό έχουν γίνει κλισέ.

Στο μεταξύ, ο στρατηγός Δροσογιάννης «αναμορφώνει» τα Εξάρχεια, τον χώρο όπου κινούνται οι ήρωες του Παπαχρήστου. Προέρχεται από την παράταξη των νικητών του Εμφυλίου, αλλά δρα για λογαριασμό των «νικημένων». Πού να χωρέσουν όμως τέτοιες οβιδιακές μεταμορφώσεις μέσα σ' όλο το γαλάζιο του ουρανού...

Μια μικρή επίδειξη κατά τη διάρκεια της συνέντευξης.

ΟΙ ΘΑΥΜΑΤΟΠΟΙΟΙ

Γιώργος Πλατής

ένας καλλιτέχνης του βαριετέ

Θαυματοποιών συνέχεια, με τον χορευτή, χορογράφο, ζογκλέρ, ισορροπιστή, ταχυδακτυλουργό, χειρομάντη και ...μασέρ Γιώργο Πλατή.

Γιώργος Μακρής
(φωτογραφίες: Δημήτρης Βάκης)

• Γεννήθηκε εδώ στην Αθήνα. Ημέρα Πέμπτη, ώρα τέσσερις και είκοσι το πρωί, το 1914. Στο σταθμό Λαρίσης, στον Άγιο Παύλο κοντά. Μεγάλωσα εδώ αλλά όταν έφτασα δώδεκα χρονών –δεν ξέρω ποια αιτία ήτανε– οι γονείς μου πήγαν στην Αίγυπτο. Και από εκεί... μπήκα στο χορό γιατί ερωτεύτηκα τη Ρίτα Δημητρίου, που την έφερε ο Αττίκ στην Αίγυπτο. Μου λέει, Γιώργο δεν έρχεσαι να δουλέψουμε μαζί; Αιτία γύρευα εγώ και εμπήκα στο χορό. Η Ρίτα Δημητρίου τώρα είναι στην Αμερική και έχει ένα εστιατόριο φοβερό, μεγάλο.

Έκτοτε γύρισα όλη τη Μέση Ανατολή. Αλγερίες, Τυνησίες, Λιβύη, Αίγυπτο, Ιράν, Ιράκ... αυτά τα έχω ανακατέψει όλα.

– Σαν καλλιτέχνης του βαριετέ, πώς αρχίσατε;...

• Έχω αρχίσει αυτό το επάγγελμα σαν δάσκαλος του χορού του σαλονιού: Ταγκό, βαλς, σάμπες και τα ρέστα... τότε της εποχής. Έφτασα στην κορυφή αυτού του είδους, έφθασα να δίνω μαθήματα μέχρι το παλάτι του Βασιλέως Φαρούκ. Αλλά δε μ' ευχαριστούσε αυτό το πράγμα... Ταυτόχρονα μελετούσα μπαλέτο.

– ...κλασικό...

• Ναι. Ό,τι και να κάνεις, αν δεν έχεις τη βάση του κλασικού... Ξεφυτρώνουν οι κλακέτες τότε για πρώτη φορά, 1935-36...

– Τότε βρίσκεστε στην Αίγυπτο, ακόμα;

• Στην Αίγυπτο. Μ' έπιασε το ψώνιο γιατί έκλινα και προς τον αθλητισμό τότες... Και λέω... τι; γυμνάζομαι ένα χρόνο να μου δώσουν μια βεντάλια, δε παν να κόψουν το σβέρκο τους! Και τον σταματάω τον αθλητισμό και επιδίδομαι στις κλακέτες. Βέβαια... αυτά ήταν ωραία γιατί γυμναζόμουν αλλά... φιλικό δεν έβγαίνει απ' αυτά τα πράγματα. Και άρχισα να εργάζομαι ταυτόχρονα στα Αιγυπτιακά στούντια, τα οποία είναι εφάμιλλα της Αμερικής. Ειδικοτεύθηκα στους Αραβικούς χορούς και αυτή

τη στιγμή είμαι ένας απ' τους καλύτερους στον κόσμο.

Προσέξτε: έχω κάνει θεωρία στον αραβικό χορό, έχω κάνει πάνω από 200 κινηματογραφικά έργα αράπικα, οι περισσότερες βεντέτες της Αιγύπτου βγήκαν απ' το χέρι μου, και πολλές βεντέτες της Ελλάδος: η Μπέμπα Στέλλα, η Νατάσα, η Ρίο, η Μπέμπα Σάλεμ, η Τόνια. Όλες αυτές, είναι στην Ευρώπη και δουλεύουν στα Χίλτον και σ' αυτά. Έτσι έχω γίνει σπεσιαλίστας στο χορευτικό τομέα, στις κλακέτες ένας απ' τους καλύτερους της Ευρώπης και στους αραβικούς χορούς ακτύπητος.

Επίσης έχω φτάσει στην κορυφή σαν διοργανωτής – εδώ είναι το μεγάλο μου forte – νυχτερινών GALA, SOIREE DE GALA. Υπήρξα 13 χρόνια διοργανωτής του Βασιλέως Φαρούκ.

Το 1952 βγάωω τη Μις Υφήλιος. Τη Μις Αίγυπτο, που την έβγαλα Ελληνίδα, την Αντιγόνη Κωνσταντά. Τη στέλνω στο Λονγκ Μπιτς και βγαίνει Μις Υφήλιος. Το 1953 βγάωω τη Μαρίνα Παπαηλία, που βγαίνει και 2η Μις Ευρώπη, στο Λονδίνο. Εγώ έβγαλα και την τραγουδίστρια τη Δαλιδά πούναι στο Παρίσι κι ονομάζεται Γιολάντα Τζουλιότι το πραγματικό της όνομα. Και περάσαν απ' τα χέρια μου...

Αλλά επειδή με τις γυναίκες δεν μπορεί να τα έχει κανείς καλά, χρωστάνε όλες της Μιχαλούς... έπαιρνα τη μία παντρευότανε, έπαιρνα την άλλη αρραβωνιαζότανε... Μια μέρα τις έστειλα στο διάολο όλες και... τι γίνεται τώρα, λέω, μόνος μου θα χορεύω; Και κάθησα 13 χρόνια –εκεί ήταν που έγινα διοργανωτής– και γυμναζόμουν ζογκλέρ.

Επιτέλους έγινα ζογκλέρ. Αλλά δεν ήμουν ευχαριστημένος. Αποφάσισα και έγινα ισορροπιστής. Δεν ήμουν ευχαριστημένος. Έπειτα έγινα ταχυδακτυλουργός, αλλά πάλι δεν ήμουν ευχαριστημένος. Έπειτα, ταυτόχρονα απ' τον καιρό που ήμουν αθλητής εσπούδασα το μασάζ που το τελειοποίησα και είμαι ο μοναδικός στην Ελλάδα στο κορεατικό μασάζ!

Και τώρα όπου κι αν με πιάσεις είμαι μέσα, αλλά επειδή και πάλι δεν είμαι ευχαριστημένος, ετοιμάζω τώρα Black Theater, Μαύρο Θέατρο. Θάναι και το πρώτο στην Ελλάδα από Έλληνες. Επίσης θα προσπαθήσω να δημιουργήσω μια σχολή των καλλιτεχνών του βαριετέ. Από εκεί θα βγουν εκλεκτοί ζογκλέρ, ταχυδακτυλουργοί, μάγοι, υπνωτισταί, ακροβάται και εν γένει κάθε νόμο του βαριετέ.

– Το όνομα που χρησιμοποιούσατε πάντα ήταν το Γιώργος Πλατής;

• Το ίδιο. Δε μ' άρεσαν αυτά τα ψώνια... Τζινκ Πονκ και τα λοιπά. Όταν σε λένε... κολοκυθοπατάτα, αλλάζεις το όνομα γιατί, λες, είναι μεγάλο, αλλά το Πλατής... τι ν' αλλάξεις; Άλλωστε ό'ποια γλώσσα κι αν το πεις

προφέρεται ωραία, χτυπάει στο αυτί. Και με τους άλλους τσακώνομαι που βάζουν ψεύτικα ονόματα και δε βάζουν κι ελληνικά.

– Εκτός από την Αίγυπτο και γενικά την ανατολή, έχετε δουλέψει σε άλλες χώρες;

• Δούλεψα Καναδά, Αμερική, δούλεψα Αυστραλία, όλη την Ευρώπη, όλη την Αφρική κι όλη την Ασία. Κίνες, Γαπωνίες και τα ρέστα. Βάλε όλο τον κόσμο στο γυμναστήριο και είμαι μέσα, όπου θέλεις.

– Υπήρχε κάποιος ιδιαίτερος λόγος που ασχοληθήκατε με το θέαμα ή τυχαία;

• Είχα πάντα κλίση προς την κίνηση. Μ' άρεσε η κίνηση, η φασαρία. Έπειτα... δε μ' άρεσε να είμαι δεσμευμένος σε μια δουλειά, σ' ένα γραφείο, σ' ένα μαγαζί. Μόνο που έβλεπα αυτούς που ήταν όλο το εικοσιτετράωρο σ' ένα μαγαζί, μ' έπαινε η καρδιά μου. Λέω όλη μου τη ζωή θα τη φάω σ' αυτό το μαγαζί, αδύνατο. Την πρώτη φωτιά μου την άναψε η Ρίτα Δημητρίου, όπως σας είπα. Έπιασε την ευαισθητή μου χορδή. Ήρθα εδώ, μαζί της. Και μόλις μπήκα στην Ελλάδα, η ώρα 2 μπηκά, η ώρα 4 γίνθηκε το κίνημα του 1935 του Βενιζέλου. Πόλεμος. Στρατιώτες αμέσως. Μ' επιστρατεύουνε. Εκεί που είναι το άγαλμα του Βενιζέλου τώρα ήταν το 34ο σύνταγμα πεζικού. Χωρίς να ξέρω πώς πιάνουνε το όπλο, με κολλήσανε μ' ένα όπλο όξω απ' το Ταχυδρομείο –πούναι τώρα η Δημαρχία– να προσέχω. Κωμικές ιστορίες. Εκάθησα 5-6 μήνες... Τότες ήτανε μια μεγάλη βεντέτα του Θεάτρου, η Κούλα η Γκιουζέπε. Πάω και της λέω... Ρε Κούλα σε παρακαλώ κοίταξε να με στείλεις στην Αίγυπτο γιατί εγώ χωριό μ' αυτούς εδώ δεν κάνω. Η Αίγυπτος τότε μεσουρανούσε, ήταν το Παρίσι της Μ. Ανατολής. Ήταν υπό την Κατοχή των Άγγλων. Ένας πολιτισμός... Όταν ήρθα εδώ... Η Αθήνα τότε, αν τη βλέπατε θα δακρύζατε. Ένα χωριό. Κάτι... γαλατάδικα εκεί στην Ομόνοια, ένα εστιατόριο, σαλέπια πουλούσανε. Μόλις τάδα εγώ... λέω... αυτή είναι η Αθήνα; Εν πάση περιπτώσει... Η Κούλα η Γκιουζέπε είχε έναν γκόμενο συνταγματάρχη... ο συνταγματάρχης λέει για ν' αποφύγει το κράτος τις δαπάνες –τι δαπάνες, φασόλια έτρωγα– με ξεπορτίσανε άρον άρον και ξαναγύρισα στην Αίγυπτο. Παν κι οι έρωτες παν' κι όλα... Στην Αλεξάνδρεια στην αρχή, αλλά επειδή όλα τα στούντια ήταν στο Κάιρο, μετά πήγα εκεί.

Όλοι οι δάσκαλοι της Αιγύπτου ήταν Έλληνες. Όλοι! Κόβαμε και ράβαμε εκεί πέρα. Πήγα λοιπόν στο Κάιρο και άρχισε η άνοδος. Σαν διοργανωτής, σαν χορευτής, έτσι... ραφινάτος λιγάκι... κατέκτησα την αριστοκρατία του Καίρου... κι έφτασα ως το παλάτι.

Τα μαγαζιά της Αιγύπτου τότε ήταν ακτύπητα. Για να σας πω ένα απ' όλα –τότε, δεν ξέρω τώρα πώς κατάντη-

Σε νυχτερινό κέντρο.

σε— το Berge de Pyramide που ήταν στο Κάιρο, κέντρο όχι θέατρο. Η πίστα αντί για ριντώ, είχε νερά χρωματιστά που κλείνανε την πίστα σε θόλος κάπως και ξαφνικά σταματούσαν κι έβλεπες ένα μεγάλο μπαλέτο μπροστά σου. Έτσι ήταν η Αίγυπτος τότε. Πριν 40 χρόνια. Αυτά όλα δεν έχουν έρθει ακόμα στην Ελλάδα. Ήμουν τότες και καλλιτεχνικός διευθυντής σε τέτοια κέντρα. Έβλεπες λοιπόν τέσσερα μπαλέτα: ένα αγγλικό, ένα γαλλικό, ένα ισπανικό... Τότε ήταν το μπαλέτο Issa Pereira, ένα πράγμα φανταστικό, οι ορχήστρες του Adolfo Wenteas... Εδούλεψα με καλλιτέχνες! όχι αστεία. Είδα, μορφώθηκα... Είχα και το ψώνιο μέσα μου... Μ' άρεσε πάντα η ακρίβεια, η λεπτομέρεια. Κι έτσι ό,τι έμαθα είναι στην εντέλεια καμωμένο!

— Μούπατε πριν, για κινηματογραφικά έργα. Έχετε παίξει και στον κινηματογράφο, λοιπόν...

• Πολύ σαν ηθοποιός δεν έπαιξα, γιατί λίγο η γλώσσα... αλλά προπάντων η μνήμη. Δεν έχω μνήμη. Κι έτσι δεν μπορούσα να παίξω στον αραβικό κινηματογράφο. Έπαιξα λίγα πράγματα...

— Περισσότερο σα χορευτής...

• Σα χορευτής. Σε πολλά έργα έπαιξα με τις πρωταγωνίστριες, σαν αντίζηλος... αλλά λίγες κουβέντες. Και πάντα έκανα τον ξένο. Μιλούσα γαλλικά, αγγλικά, ιταλικά. Ποτέ αραβικά γιατί θα με δέρνανε. Όπως μιλούσαν οι αρμένηδες τα ελληνικά, έτσι κι εγώ τα αράπικα. Ήμουν πολύ εθνικιστής και δε μ' άρεσε ποτέ να μιλώ αράπικα. Υποχρέωνα τους αραπάδες να μαθαίνουν ελληνικά. Όλοι οι Έλληνες της Αιγύπτου ήσαν εθνικιστάι.

Γι' αυτό ήσαν και οι μόνοι Έλληνες του εξωτερικού που κράτησαν τη γλώσσα, την εθνικότητα. Όλοι μιλούσαν ελληνικά, ενώ οι Έλληνες της Γαλλίας μιλούν όλοι γαλλικά αναμεταξύ τους.

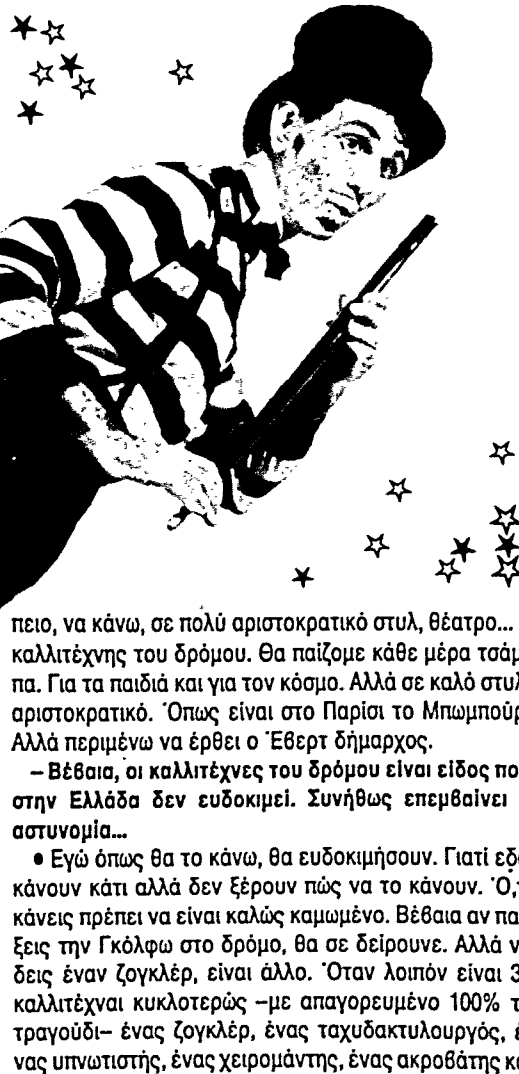
Αφού είχα δει εφημεριδοπώλες στην Αλεξάνδρεια — αραπάδες— που τσακωνόντουσαν... γιατί; Ο ένας ήταν με τον Βενιζέλο κι ο άλλος με τον Κωνσταντίνο. Σε τέτοιο σημείο είχαν επηρεαστεί!

Και έφυγα από την Αίγυπτο όταν είπε ο Άμπντελ Νάσερ ότι κάθε μέρα τα παιδιά στο σχολείο θα κάνανε δύο ώρες αράπικα. Μόλις άκουσα έτσι, λέω... η κόρη μου θα κάνει αραβικά; Τους μάζεψα όλους κι ήρθα στην Αθήνα.

Κι όταν ήρθα εδώ και γνώρισα τους Έλληνες από κοντά, λέω: μαύρη είν' η νύχτα στα βουνά, στους βράχους πέφτει χιόνι!...

— Έχετε δουλέψει, δηλαδή, κυρίως σε νυχτερινά κέντρα...

• Δουλεύω, αγαπητέ, παντού. Αφού τώρα... περιμένω να κερδίσει η Νέα Δημοκρατία —δεν ξέρω εσείς πού ανήκετε,... έβαλα στόχο το πεδίο του Άρεως ή το Ζάπ-

πειο, να κάνω, σε πολύ αριστοκρατικό στυλ, θέατρο... ο καλλιτέχνης του δρόμου. Θα παίζουμε κάθε μέρα τσάμπα. Για τα παιδιά και για τον κόσμο. Αλλά σε καλό στυλ, αριστοκρατικό. Όπως είναι στο Παρίσι το Μπωμπούρ. Αλλά περιμένω να έρθει ο Έρβετ δήμαρχος.

— Βέβαια, οι καλλιτέχνες του δρόμου είναι είδος που στην Ελλάδα δεν ευδοκιμεί. Συνήθως επεμβαίνει η αστυνομία...

• Εγώ όπως θα το κάνω, θα ευδοκιμήσουν. Γιατί εδώ κάνουν κάτι αλλά δεν ξέρουν πώς να το κάνουν. Ό,τι κάνεις πρέπει να είναι καλώς καμωμένο. Βέβαια αν παίξεις την Γκόλφω στο δρόμο, θα σε δείρουνε. Αλλά να δεις έναν ζογκλέρ, είναι άλλο. Όταν λοιπόν είναι 30 καλλιτέχναι κυκλοτερώς —με απαγορευμένο 100% το τραγούδι— ένας ζογκλέρ, ένας ταχυδακτυλουργός, ένας υπνωτιστής, ένας χειρομάντης, ένας ακροβάτης και

είναι σε ωραία εμφάνιση με ωραία σκηνικά, ποια οικογένεια δε θα πάει; Θα είναι σα LUNA PARK αλλά σε αριστοκρατικό στυλ. Και όλα αυτά θα τα πληρώνουν οι διαφημίσεις. Οι σοκολάτες Παυλίδου, τα μπισκότα του Παπαδόπουλου... Θα πετιούνται δυο-τρεις χιλιάδες μπαλόνια... Όταν γίνει λοιπόν αυτό καλώς καμωμένο, είναι ένα τουριστικό θέαμα. Αλλά δε θάναί όπως όταν κάνουν οι Δήμοι εκδηλώσεις και μας φωνάζουνε και μας εξευτελίζουνε γιατί δεν ξέρεις πού να ντυθείς πού να γδυθείς... Σε μας θα υπάρχει ένα τροχόσπιτο να ετοιμάζονται οι καλλιτέχναι, περιποιημένα.

Άλλο που θα κάνω όταν θα έρθει η Νέα Δημοκρατία, θα κάνω τις Μαζορέττες της Νέας Δημοκρατίας. Θα θγαίνουν 60 κορίτσια στο δρόμο και θα χαλάει ο κόσμος. Αλλά θα μπαίνει όλος ο κόσμος. Ας είναι όλοι καμμουνησταί. Αλλά θα είναι κάτι ραφινάτο. Έχω πολλά υπ' όψιν μου να κάνω. Συνεργάτες δεν έχω.

— Τώρα... μετά από τόσα χρόνια στο εξωτερικό, πώς βλέπετε τα πράγματα στην Ελλάδα;

• Εδώ πρέπει να πεις... θα παίξω τους αντάρτες. Πάρε τρία εκατομμύρια θα σου πει η Μερκούρη. Λες: κάνω Μαύρο Θέατρο, σου λέει κλείστونه μέσα. Λοιπόν, δε μπορείς να κάνεις χωριό μαζί τους. Και βλέπεις τώρα καλλιτέχνες του στυλ του δικού μου που έχουν δουλέψει στα μεγαλύτερα κέντρα του κόσμου, οι καλλιτέχνες του βαριετέ που σταθήκαν μπροστά σε ευρωπαϊκό κοινό και εδώ... δε μας δίνουν ούτε 100 δρχ. τη βραδιά να δουλέψουμε.

Είχαμε τόσους Έλληνες καταπληκτικούς καλλιτέχνες που έφυγαν και μεσουρανούν στο εξωτερικό, με ξένα ονόματα θεαδώς. Ξέρεις εσύ ότι ο δάσκαλος του Φρεντ Ασταίρ είναι Έλληνας; Δεν το ξέρεις! Είναι ο HERMES PAN. Ερμής Παναγιώτου ονομάζεται. Ο μεγαλύτερος χορογράφος της Αμερικής. Και τον πήρε η τηλεόραση του Τορίνου στην Ιταλία πριν 15 χρόνια και τους οργάνωνε βραδινά θεάματα. Ο George Lantis Moros ο μεγαλύτερος χορευτής, που έχει τέσσερα μπαλέτα στο Las Vegas. Όλοι οι καλλιτέχναι οι μεγάλοι είναι στο εξωτερικό.

• Οι καλλιτέχναι του βαριετέ εδώ στην Ελλάδα είμαστε υπό καταδωξίν. Και δυστυχώς από το κράτος. Δεν έχουμε καμία υποστήριξη, καμία βοήθεια. Αν λάβει κανείς υπ' όψιν του πως οι περισσότεροι από μας έχουν μεγαλώσει κι είναι καιρός πια να ξεκουραστούν στον τόπο τους, το κράτος τους αναγκάζει να γυρίζουν όλο στο εξωτερικό σαν τους Τσιγγάνους.

— Όταν οι καλλιτέχνες του βαριετέ φθάνουν σε μια ηλικία, στην Ελλάδα πάντα, και σταματήσουν να εργάζονται... μετά τι γίνεται; Υπάρχει καμιά εξασφάλιση;...

• Ναι. Τους δίνουν μια μούτζα. Αφού δε σ' αναγνωρίζουν. Σαν καθάρσιο σε βλέπουν. Τι λέτε τώρα... αφού οι άνθρωποι δεν έχουνε συναίσθηση. Σου λέει... αυτή η δουλειά δεν έχει πνεύμα. Πνεύμα έχει το θέατρο, οι επιθεωρήσεις που απ' την ώρα που πας μέσα ακούς όλες τις αισχρολογίες και όλες τις θρωμίες του κόσμου. Αυτό έχει μεγάλο πνεύμα. Ο καλλιτέχνης του βαριετέ που θγαίνει και σου κάνει κάτι τόσο ραφινάτο και μπορεί χωρίς να μιλάει και σε συγκινεί, που μπορεί και σου αγγίζει τις χορδές τις αισθητικές —δεν είν έτσι;— ε, αυτός δεν είναι καλλιτέχνης!

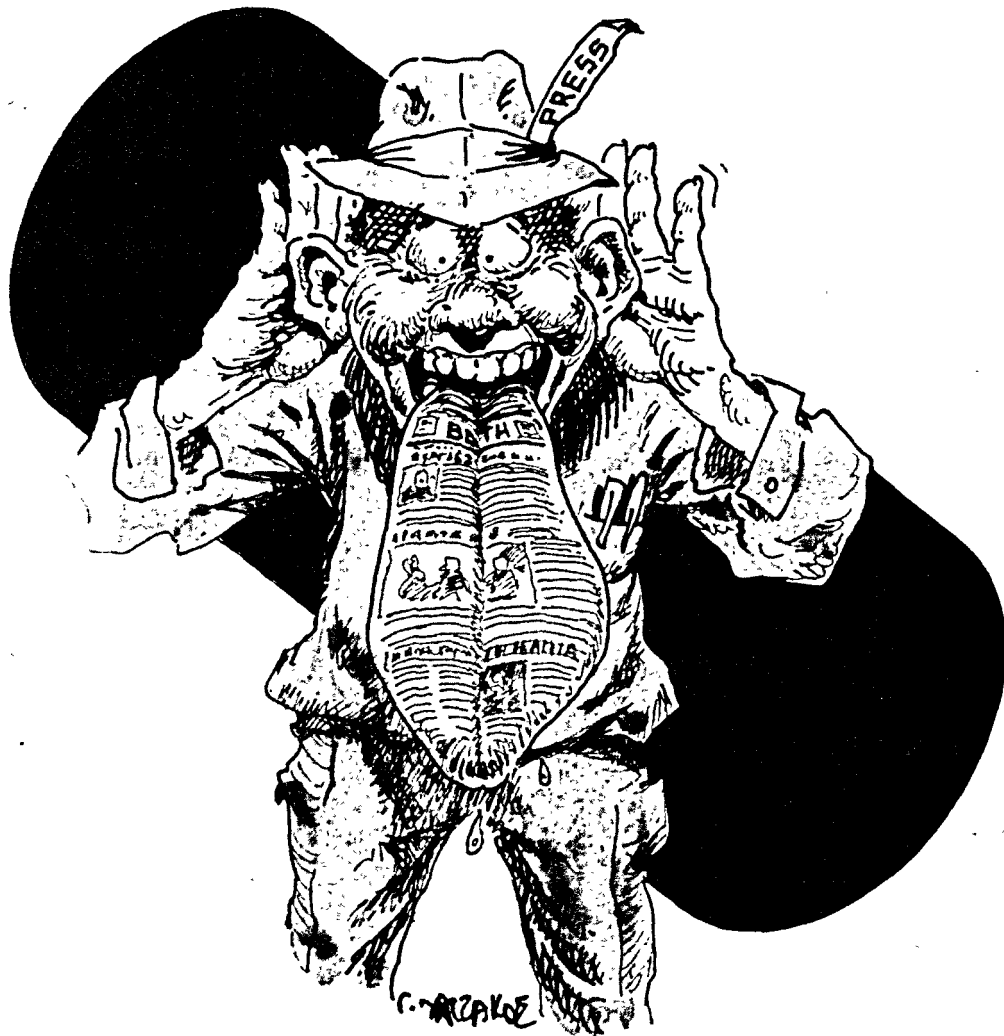
• Σου λένε: α, αυτός είναι ταχυδακτυλουργός, δεν είναι καλλιτέχνης του πνεύματος. Όμως αυτός εκτός από ταχυδακτυλουργός πρέπει να είναι και ηθοποιός. Παίρνω κάτι στο χέρι μου και σε κάνω και κοιτάς και σου τραβάω την προσοχή, ενώ με το άλλο χέρι βγάζω κάτι άλλο που δε βλέπεις. Σε παρέσυρα δηλαδή. Για να μπορώ να σε παρασύρω σημαίνει πως μπορώ να παρασύρω και τον ψυχικό σου κόσμο.

Έχουν θεοποιησει, αγαπητέ, αυτά τα 3-4 χρόνια τους ρεμπέτες. Όλος ο κόσμος έχει γίνει μπουζουκομανής. Τι να πεις γι' αυτό το κράτος; Μόνο στη Μητρόπολη και στη Βουλή δε βάλανε μπουζούκια ακόμα!

Όταν η τηλεόραση έχει συνέχεια τους ρεμπέτες, τα καινούργια τα παιδάκια θέλουν να μάθουν κι αυτά το ρεμπέτικο. Δε θάρθει να μάθει κανείς κλασικό χορό ή κάτι άλλο.

Εμάς ούτε μας ξέρουν. Είμαστε άγνωστοι.

Κανάλι 1, κανάλι 2, ...κανάλι 15!

ΤΕΛΙΚΑ... Τόσος ντόρος, διά του τύπου κυρίως, τόσες συζητήσεις με επερωτήσεις και επιτροπές, τόσες αψιμαχίες με άσφαιρα τις περισσότερες φορές πυρά, και όμως... Το νομοσχέδιο για τη ραδιοτηλεόραση δεν είχε φανεί στη Βουλή ως την ώρα που γράφονταν αυτές οι γραμμές. Η 18η Ιουνίου, ημέρα που ο κ. Παπαϊωάννου «έβλεπε» να γίνεται η κατάθεση, παρήλθε, χωρίς να προσδιοριστεί νέα ημερομηνία.

Η αιτία ίσως, πρέπει να αναζητηθεί στην ειδική για δορυφορικές λήψεις κεραία που στήθηκε στο Καστρί και στις σχετικές μ' αυτή επιχειρηματολογίες που αναπτύσσονται στο πρωθυπουργικό περιβάλλον. Ο καιρός βλέπετε, που ο τότε υφυπουργός τύπου κ. Μαρούδας δήλωνε πως αν περάσει δορυφορος πάνω από την Ελλάδα θα τον ρίξει με μπαζούκας (!) έχει προ πολλού περάσει.

Άλλωστε όταν η Ελλάδα υπόγραψε «με επιφυλάξεις» τη συμφωνία των χωρών της ΕΟΚ για τη δορυφορική τηλεόραση ανάλαβε και την υποχρέωση να δώσει οριστική απάντηση για τη συμμετοχή της μέσα στα 1986, καθώς ο ευρωπαϊκός δορυφόρος αρχίζει να «πετάει» από τον Απρίλη του 1987. Και τίποτα τέτοιο δεν έγινε ως τα τώρα.

Η απάντηση βέβαια, παρά τις αντιδράσεις που εξα-

κολουθούν να υπάρχουν στους κόλπους του κυβερνώντος κόμματος, προβλέπεται καταφατική. Σε λίγο και η Ελλάδα θα είναι τόπος στον οποίο θα διασταυρώνονται οι τροχίες σειράς δορυφόρων ποικίλης προέλευσης. Και αυτό οι, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο αρμόδιοι, από τον κ. Λιβάνη ως τον κ. Τσοχατζόπουλο και από τον κ. Κωστόπουλο μέχρι τον Γεώργιο Παπανδρέου, το βλέπουν.

Αν διαφωνούν ακόμη σε κάτι, και αυτό είναι το αντικείμενο των τωρινών συζητήσεων, είναι αν πρέπει και μπορεί να γίνει έλεγχος των δορυφορικών λήψεων, με κάποιο τρόπο και σε ποιο βαθμό.

Αυτό το κενό όμως δεν είναι το μόνο. Με το υπό κατάθεση νομοσχέδιο εξακολουθεί βέβαια η ΕΡΤ να διατηρεί το αποκλειστικό δικαίωμα παραγωγής και πώλησης προγραμμάτων αλλά κανείς λόγος δεν γίνεται για το Video, θέμα που δεν πιάνεται ούτε στο νομοσχέδιο για τον κινηματογράφο. Και δεν νομίζουμε πως πρόκειται για άγνοια των συντακτών τους!

Σύνδεση της Ελλάδας με το δορυφόρο σημαίνει, έτσι κι αλλιώς, πολλαπλασιασμός των καναλιών «μας». Και σε αυτή την περίπτωση το άνοιγμα, αλλά και η αύξηση, των ελληνικών σταθμών δεν μπορεί πια να αποκλείεται όπως γινόταν στο παρελθόν.

Η αναμονή αυτών των εξελίξεων γίνεται έτσι το έδαφος για κάθε λογής πρωτοβουλίες. Λέγεται λοιπόν ότι ο κ. Λαμπράκης, του γνωστού συγκροτήματος, είναι έτοιμος να «εκπέμψει», περιμένει απλά το πράσινο φως! Κάπου δίπλα ο ελληνοκύπριος επιχειρηματίας Ρήσος Κυριακίδης, που παλιότερα είχε κάνει ενέργειες για να στήσει πλωτό ραδιοτηλεοπτικό σταθμό, ώστε να ξεπεράσει τα προβλήματα.

Όταν βέβαια έρθει η ώρα δεν θα είναι μόνοι, μάλλον συνωστισμός προβλέπεται. Γιατί ποιος θα μπορούσε να αποκλείσει τον κ. Κοσκωτά λόγω χάρη που έχοντας ήδη τέσσερα περιοδικά σε κυκλοφορία και μια εφημερίδα πάντα στα σκαριά, φαίνεται να διαθέτει την οικονομική δύναμη και τα απαιτούμενα στελέχη για τέτοιες εξορμήσεις;

Σε αυτά τα πλαίσια πρέπει να δούμε και την επανεμφάνιση, μετά από ηθελημένη αδρανοποίηση ενός χρόνου, του «καναλιού 15». Πυρήνας της ομάδας η «Επιτροπή Προστασίας Τηλεθεατών», που είχε εμφανιστεί παλιότερα με κάποιες θεωρητικές παρεμβάσεις, ενώ πέρυσι τον Μάιο «μετεξελίχτηκε» σε ραδιοφωνικό σταθμό που εξέπεμψε για λίγο προεκλογικά, στα FM.

Ομάδα που, όπως λένε οι ίδιοι, συγκροτείται από «Έλληνες πολίτες με διαφορετικούς επιστημονικούς και επαγγελματικούς προσανατολισμούς και με διαφορετικές πολιτικές και ιδεολογικές τοποθετήσεις», από τον Χρήστο Γιανναρά και τον Αδαμάντιο Πεπελάση, ως τον Γιάννη Λάμψα, τον Κώστα Ζουράρι και τον Ρούσο Κούνδουρο, περνώντας από τον Στέλιο Κούλογλου, τον Σπήλιο Παπασπηλιόπουλο, τον Κώστα Καβαθά κ.ά., και φιλοδοξεί με δύο κύκλους εκπομπών, ένα τον Αύγουστο και ένα τον Οκτώβρη με τις δημοτικές εκλογές, να δώσει τον δικό της τόνο στα ραδιοτηλεοπτικά πράγματα.

Δεν είναι λοιπόν απίθανο μετά το θερμό κλιματολογικά καλοκαίρι να έχουμε ένα ραδιοτηλεοπτικά θερμό φθινόπωρο! Βέβαια σε τέτοια περίπτωση τα πράγματα θα είναι κάπως δύσκολα για πολιτικούς σχηματισμούς με μικρές δυνατότητες, σαν το υπομετεξέλιξη ΚΚΕσωτ., δεν είναι εύκολο το να σταθείς ανάμεσα στα συγκροτήματα... Ίσως όμως να τους παρηγορεί η σκέψη ότι τελικά πίσω από όλους τους σταθμούς, τωρινούς και μελλοντικούς, οι δικοί τους άνθρωποι βρίσκονται!

Πάντως, αν ούτε αυτό λέει κάτι σε σας κι αν δεν μπορείτε να κάνετε κάτι, σκεφτείτε ότι και έτσι να είναι η μελλοντική εικόνα των ραδιοτηλεοπτικών μέσων του τόπου μας, η ελπίδα θα υπάρχει πάντα στους μικρούς και πάντα παράνομους, αυτόνομους σταθμούς που δεν θα διαφημίζουν οικόπεδα!

Και Η δήλωση της περιόδου...

Δεν γνωρίζουμε αν ο καινούριος προεδρεύων της ΕΡΤ-2 κ. Παπαδόπουλος κατορθώσει να συμμαζέψει τα οικονομικά της, αν αναμορφώσει το ραδιόφωνο όπως επαγγέλλεται, αν μπορέσει έστω και τον Αύγουστο να ρυθμίσει τα της πληρωμής των παραγωγών ραδιοφωνικών προγραμμάτων που μεσούντος του Ιουνίου παραμένουν χωρίς σύμβαση και χωρίς λεφτά για τη δουλειά που κάνουν, αυτοί κανονικά..., από τον Απρίλιο.

Αυτό που ξέρουμε είναι ότι συνεχίζοντας την παράδοση που άρχισε ο κ. Τσουγιόπουλος καταφέρνει να παρεμβαίνει καίρια σε πολιτικοideολογικό επίπεδο! Έτσι όταν ρωτήθηκε τι μέτρα θα πάρει για να γίνουν αντικειμενικά τα δελτία ειδήσεων και να αποφευχθούν οι διαστρεβλώσεις ειδήσεων, απάντησε: «Δεν έχω υπόψη μου τέτοια γεγονότα», για να συμπληρώσει αργότερα, «η αντικειμενικότητα δεν είναι φυσικός νόμος»...Εσείς τι νομίζατε;

Πέτρος Δελής

Ο Μπόρχες για την πολιτική

Συζήτηση με την Μαρία Αντουανέτα Ματσιόκι

JORGE LUIS BORGES (1899-1986)

Δεν υπήρξε ποτέ ο θάρδος που τραγούδησε το έπος του λαού του, όπως ένας Πάμπλο Νερούδα. Δεν θούτηξε ποτέ την πένα του στη χολή της φτωχολογιάς, όπως ένας Ζόρζε Αμάντο. Δεν εμπνεύστηκε ποτέ από την κτηνώδη ιμπεριαλιστική εκμετάλλευση της λατινοαμερικάνικης υποηπείρου, όπως ένας Μιγκέλ Άνχελ Αστούρις. Δεν χρησιμοποίησε ποτέ την ανατρεπτική δύναμη του χιούμορ και του σαρκασμού για να γελοιοποιήσει την ολιγαρχία της Νότιας Αμερικής, όπως ένας Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες. Δεν υπήρξε ποτέ «στρατευμένος», δεν ήταν καν αυτό που λέγεται «προοδευτικός διανοούμενος». Κι όμως, κανένας άλλος συγγραφέας της εποχής μας δεν έκανε πιο ριζοσπαστική, πιο αιρετική, πιο ταραχοποιά λογοτεχνία. Με σχεδόν μαζοχιστική διάθεση, θα έλεγε κανείς, ο Μπόρχες βάλθηκε να δείξει πώς καταρρέουν οι βολικές δεβαιότητες του ανθρώπου, πόσα μυστήρια μπορεί να κρύβει ένα φαινομενικά απλό γεγονός και πόσο ατέλειωτες είναι οι δυνατότητες συνδυασμού των δεδομένων της εμπειρίας μας. Σ' ένα κόσμο όπως η Λατινική Αμερική, όπου ο συγγραφέας ζει συνήθως μια πολυκύμαντη ζωή με συνεχείς εναλλαγές ανάμεσα σε φυλακίσεις και αναθέσεις διπλωματικών πόστων, ο Μπόρχες έζησε ήσυχα ανάμεσα σε βιβλία και παλιά χειρόγραφα. Κι όμως, κανένας άλλος ισπανόφωνος συγγραφέας δεν εξάσκησε ποτέ τόσο επιρροή στην παγκόσμια λογοτεχνία, από τον καιρό του Ουναμούνο και δώθε. Σαν τις παραδοξότητες που τόσο μας γοητεύουν στα διηγήματά του, η (εξωτερικά) πληκτική και μουντή πορεία του Μπόρχες μέσα από τη ζωή αποτελεί την πιο αλλόκοτη αλλά και πιο πειστική μαρτυρία για τους κρυφούς κυματισμούς που κρύβονται πίσω από τη φαινομενικά ακίνητη πραγματικότητα —το μεγάλο δράμα που είχε μόλις μπροστά στα μάτια του ο τυφλός του Μπουένος Άιρες.

Δημοσθένης Κούρτοβικ

Πριν τρία χρόνια, τις παραμονές της «μεταπολίτευσης» στην Αργεντινή, η Μαρία Αντουανέτα Ματσιόκι βρέθηκε μαζί με μια αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Βουλής στο Μπουένος Άιρες. Μ' αυτή την ευκαιρία είχε μια συζήτηση με τον Χόρχε Λουίς Μπόρχες, τον διάσημο συγγραφέα που πέθανε τον περασμένο μήνα. Απ' αυτή τη συζήτηση μεταφέρουμε το δεύτερο μέρος που αναφέρεται στη σχέση του Μπόρχες με την πολιτική. Η πρώτη δημοσίευση έγινε στη γαλλική *Libération* (15.10.83).

[...]

— Μετά τον πόλεμο στις Μαλβίνες (Φώκλαντ), αναπτύχθηκε στην Αργεντινή μια έντονη εχθρότητα κατά της Ευρώπης.

— Ελπίζω να μην πει ποτέ κανείς για μένα πως τη συμμερίζομαι. Είμαι Ευρωπαίος, δεν είμαι γκάουτσο. Στην πραγματικότητα είμαι ένας γηραιός Ευρωπαίος εξόριστος στη Νότια Αμερική. Κι έπειτα, το επαναλαμβάνω, είμαι τόσο ευρωπαίος που μερικές φορές σκέπτομαι πως είμαι ένας «γκρίνγκο», παρ' όλο που δεν έχω ιταλική προφορά όπως όλοι εδώ. Με άλλα λόγια είμαι ένας ξένος. Αλλά τι να κάνω; Είμαι ένας Αργεντινός με αίμα ισπανικό, αγγλικό, πορτογαλικό, βελγικό και εβραϊκό, καθώς και με λίγο γαλλικό αίμα, μια και κάποιος πρόγονός μου ήταν ένας Μπετανκούρ, όνομα νορμανδικό. Το εβραϊκό αίμα έφθασε ως εμένα μέσω της μητέρας μου που ονομαζόταν Ελεονόρ Ασεβέδο. Ρίζα εβραϊκή πορτογαλική. Μεταφερθήκαμε στην Ευρώπη το 1914 με τον μπαμπά που ήθελε να μας σπουδάσει στην Ελβετία, στη Γενεύη. Στη Γενεύη πέρασα τις εξετάσεις για το απολυτήριο, το μόνο δίπλωμα που διατηρώ.

Εκείνη την εποχή στην Αργεντινή είχαμε τέτοια άγνοια της ιστορίας, ώστε δεν μας περνούσε καν από το μυαλό ότι ετοιμαζόταν να ξεσπάσει ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος. Ο πατέρας μου έλεγε πάντα ότι η ιστορία της Αργεντινής είχε αντικαταστήσει την κατήχηση και ότι εκείνο που περιμεναν από εμάς ήταν η ευλάβεια προς κάθε τι το αργεντινικό. Μας είχαν μάθει την ιστορία της Αργεντινής προτού μας μιλήσουν για όλες τις χώρες και για όλους τους αιώνες που καθόρισαν την εξέλιξή της. Στη Γενεύη κατάλαβα ότι αυτή η αντίληψη για την ιστορία ήταν παράλογη. Ορισμένοι συμπατριώτες μου, ιδιαίτερα εθνικιστές, με έχουν κατηγορήσει για τη συμπάθειά μου προς τις γλώσσες και το παρελθόν του Βορρά και με θεωρούν Άγγλο.

— Ίσως, δίχως να το ξέρω, να υπήρξα πάντα λίγο Άγγλος: όταν ήμουν νέος, θεωρούσα το Βατερλώ νίκη. Ο Περόν με έδωσε από τη θέση του βιβλιοθηκάρου γιατί είχα ταχθεί «με την πλευρά των Συμμάχων». Κι όταν νέος εγκατέλειπα το 1921 την Ευρώπη για να επιστρέψω στην Αργεντινή, ήταν σαν να άφηνα πίσω μου το σύμβολο των όλων των πολιτισμών.

— Πώς μπορεί να ερμηνευθεί ιστορικά αυτή η λανθάνουσα αντιπάθεια προς τους Ευρωπαίους;

— Τα πάντα οφείλονται στις απόψεις που οι στρατιωτικοί κυκλοφορούν μέσω του τύπου. Αλλά ας δούμε και την άλλη πλευρά του νομίσματος. Αν εσείς οι Ευρωπαίοι κακολογήσετε τους στρατιωτικούς που έκαναν τον πόλεμο των Μαλβίνων, θα συναντήσετε αμέσως μια συναίνεση, ή τουλάχιστον τη σιωπή επειδή οι πάντες είναι κατά των στρατιωτικών. Αυτοί αντιπροσωπεύουν κάτι τόσο κακό, τόσο ολέθριο.

— Γνωρίζετε ότι σας θεωρούν συντηρητικό;

— Μίλησα κάθε φορά που μπορούσα κατά του πολέμου στις Μαλβίνες: μια οδύνη τελείως άχρηστη για τους Αργεντινούς. Καταδικάσα τις εξαφανίσεις προσώπων, τις φυλακίσεις, τα βασανιστήρια. Υπέγραφα μια

διαμαρτυρία για να ζητήσω να χυθεί άπλετο φως στις 25.000 εξαφανίσεις. Χτύπησα τον περονισμό από τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, όταν εγκαταστάθηκε εδώ ως δικτατορία. Και ήταν ελάχιστοι εκείνοι που αντιτάχθηκαν. Είμαι ένας άνθρωπος ηθικός, όχι πολιτικός. Η πολιτική ωστόσο έγκειται για μένα στην καταγγελία των δεινών που κατατράχουν μια χώρα, μια ήπειρο. Στη δική μου περίπτωση την Αργεντινή. Αλλά και όλη τη λατινική Αμερική. Μισώ τη δικτατορία από τότε που ήμουν νέος. Ένα από τα χαρακτηριστικά της δικτατορίας είναι οι σωθινισμός της, η εθνικιστική της φρενίτιδα. Έπειτα ο πατέρας μου ήταν αναρχικός. Μας έλεγε: «Παιδιά, κοιτάχτε καλά τον γεωγραφικό χάρτη, τα σύνορα ανάμεσα στα έθνη, μελετήστε τις σημαίες και μάθετε πως μια μέρα όλα τούτα θα εξαφανιστούν». Ήταν η ουτοπία του, αλλά πού ξέρουμε αν μια μέρα δεν θγει αληθινός κι αν επρόκειτο στην πραγματικότητα για μια προφητεία. Εκείνη τη μέρα δεν θα χρειάζονταν πια διαβατήρια ούτε αστυνομία κι οι άνθρωποι θα έχουν τόσο ανεπτυγμένο ήθος ώστε θα αρκεί μια απλή επιτήρηση που θα εγκαταστήσουν οι ίδιοι μεταξύ τους. Εν πάση περιπτώσει κανένα σημάδι αυτού του είδους δεν είναι ακόμη ορατό και τα Κράτη τείνουν να μεγαλώνουν μέσω της βίας.

— Δεν θέλατε να προφέρετε το όνομα του Περόν και τον ονομάζατε «ο Αχαρκτήριος».

— Έγινα πρόεδρος της SADE (Αργεντινή Ένωση Συγγραφέων) το 1950. Η SADE ήταν ένα οχυρό κατά της περονικής δικτατορίας σε μια χώρα ανεκτική όπως ήταν και συνεχίζει να είναι η Αργεντινή. Στην τελευταία μου διάλεξη υπήρχε ένας αστυνομικός που σημείωνε επιμελώς τις παρατηρήσεις μου για τον περσικό σουφισμό. Με παρακολουθούσαν στη μητέρα μου επιβλήθηκε κατ'οίκον κράτηση, η αδελφή μου και ένας ανιψιός πέρασαν ένα μήνα στη φυλακή. Ο Περόν έπεσε το '55 και ο πληθυσμός άφησε τη χαρά του να ξεσπάσει στο δρόμο. Επί Περόν έχασα τη θέση του βιβλιοθηκάρη, τώρα με ονόμαζαν διευθυντή της εθνικής βιβλιοθήκης. Είχα αρχίσει όμως να χάνω το φως μου. Στα ποιήματά μου μιλώ για τη λεπτή ειρωνεία που έδιδε ο Θεός εκχωρώντας μου ταυτόχρονα οκτακόσιες χιλιάδες λίρες και το σκοτάδι.

— Έχετε διαβάσει Γκαρσία Μάρκες; Μου αφηγήθηκαν ένα γλωσσοπαίγνιο που σας αποδίδεται όταν εκείνος πήρε το Νόμπελ; Μάρκες; Μα κε ες; (Μα ποιος είναι!)

— Όχι, ποτέ δεν είπα κάτι τέτοιο· πρόκειται για ευφυολόγημα επινοημένο από κάποιον. Ο Μάρκες είναι ένας μεγάλος συγγραφέας. Διάβασα τα «Εκατό χρόνια μοναξιά». Αναμφίβολα γι' αυτόν τα πρώτα πενήντα χρόνια ήταν τα καλύτερα...

— Αναφέρεστε στο Νόμπελ με κάποια αδιόρατη ειρωνεία; Πολλοί ευρωπαίοι διανοούμενοι, αν και θαυμάζουν τον Μάρκες, πιστεύουν πως το βραβείο θα έπρεπε να δοθεί σε σας.

— Όχι, όχι. Δεν ευχήθηκα ποτέ να γίνω γνωστός επειδή είμαι ένας κάποιος συγγραφέας. Δεν είμαι κανείς. Εξάλλου είμαι προληπτικός, πιστεύω μάλιστα σε μια πρόληψη τυπικά νοτιοαμερικανική.

— Σε τι συνίσταται αυτή η πρόληψη;

— Δεν ξέρω. Ίσως στο γεγονός ότι ποτέ δεν επιδίωξα τη διασημότητα. Έγραφα το πρώτο βιβλίο μου στα 24 και δεν το έδωσα στο εμπόριο. Ζήτησα από κάποιο φίλο που διηύθυνε ένα περιοδικό ναβάλει μερικά αντίτυπα στις τσέπες των παλτών που κρεμούσαν στο χωλ οι συντάκτες και οι επισκέπτες. Ένα χρόνο αργότερα, επιστρέφοντας στο Μπουένος Άιρες, ανακάλυψα ότι μερικά άτομα είχαν διαβάσει το βιβλίο που βρέθηκε στην τσέπη τους και ότι κάποιος ενδιαφερόταν για μένα. Αργότερα έδωσα βιβλία στους εκδότες, αλλά χωρίς ποτέ να σκεφθώ τον αριθμό των αναγνωστών, χωρίς ποτέ να επιχειρήσω να γίνω γνωστός. Τη διασημότητα, όπως και την τυφλότητα, δεν την περίμενα και δεν την επιθύμησα. Ήταν σαν ένα αργόσυρτο ηλιοθασίεμα, δίχως τίποτε το ιδιαίτερα παθητικό ή δραματικό. Ταυτόχρονα ήρθε η δόξα. Παραμένω ακόμη εμβρόντητος. Έκπληκτος από το γεγονός πως με παίρνουν στα σοβαρά.

— Νιώθετε φόβο, Μπόρχες; Εδώ στο Μπουένος Άιρες είδα συχνά το φόβο. Στην πλατεία Μαίου με τις μητέρες και τις γυναίκες των εξαφανισμένων. Κάποιος προβοκάτορας επιχείρησε να τις ενοχλήσει. Οι μητέρες τον χτύπησαν και τον κυνήγησαν. Αλλά ο φόβος ήταν πολύ έντονος στην πλατεία. Μόνο οι μητέρες δεν τον αισθάνονταν. Συνέχιζαν να προχωρούν γύρω γύρω, το λευκό μαντήλι στο κεφάλι, μια πορεία σιωπηλή, μη θίαη.

— Ναι, έτσι είναι. Οι άνθρωποι φοβούνται πολύ στην Αργεντινή. Αλλά οι μητέρες δείχνουν ένα εκπληκτικό θάρρος. Χθες ήρθε εδώ μια μητέρα να μου μιλήσει για την κόρη της. Δεν έχει το παραμικρό νέο εδώ και έξι χρόνια. Έχει εξαφανιστεί. Ήταν τριών ετών, όταν η αστυνομία έκανε έφοδο στο σπίτι για να συλλάβει τους πάντες, και το παιδάκι εξαφανίστηκε. Μου έχουν διηγηθεί ότι μερικές φορές οι αστυνομικοί αφήνουν τα παιδιά στο πλατύσκαλο ενός γείτονα ή τα παίρνουν μαζί τους σαν λεία, σκύλο ή γάτα. Στη χώρα μας, ο αριθμός των εξαφανισμένων —το είπε ο ίδιος ο Στρατηγός— ανέρχεται σε 25.000 άτομα.

[...]

— Κανείς συγγραφέας στην Ευρώπη δεν μιλά για τον εαυτό του όπως εσείς.

— Το ίδιο συμβαίνει και σε αυτούς, ακόμη κι αν δεν το ομολογούν. Ο καθένας προτιμά πάντα αυτό που κάνουν οι άλλοι. Ο συγγραφέας, για παράδειγμα, γνωρίζει όχι μόνο το κείμενό του, αλλά και το πρόχειρο και το χειρόγραφο αυτού του κειμένου. Επομένως δεν αγαπά αυτό που δημοσιεύει. Ξέρει ότι δημοσιεύει πάντα το χειρόγραφο ακρωτηριασμένο, ξαναραμμένο, επιδιορθωμένο, αναδιοργανωμένο. Όταν ένας συγγραφέας δημοσιεύει ένα βιβλίο, το κάνει γιατί δεν μπορεί να περάσει τη ζωή του διορθώνοντας το πρωτότυπο. Σε ό,τι αφορά τα βιβλία μου δεν έχω ούτε ένα εδώ, γιατί σέβομαι πολύ τη βιβλιοθήκη μου. Δεν είμαι κανείς ώστε να τολμήσω να τοποθετηθώ δίπλα στους μεγάλους συγγραφείς, πραγματικά νιώθω ανάξιος να γλιστρήσω ανάμεσά τους. Είμαι άνθρωπος μετριόφρων. Ό,τι λέγεται ή γράφεται για μένα μου είναι απολύτως αδιάφορο. Οι κριτικοί έχουν γράψει καμιά κατοστή βιβλία για το έργο μου, δεν διάβασα ούτε ένα από αυτά. Αλλά και το κατά πόσον ένα βιβλίο πουλιέται περισσότερο ή λιγότερο είναι πρόβλημα που αφορά τον εκδότη και όχι το συγγραφέα.

[...]

— Και τώρα, στις 30 Οκτωβρίου, θα έχουμε εκλογές. Αλλά δεν ξέρω αν οι εκλογές αυτές θα είναι ελεύθερες. Υπάρχει πάντα η σκιά των στρατιωτικών. Εξάλλου, η Χούντα είναι υποχρεωμένη να οργανώσει αυτές τις εκλογές από τότε που οι στρατηγοί έχασαν τον πόλεμο των Μαλβίνων. Πράγματι, πριν από την ήττα δεν επιθυμούσαν σε καμία περίπτωση την προσφυγή στις κάλπες. Υποθέτουμε ογδόντα τέσσερις στρατηγούς εν ενεργεία. Οι υπόλοιποι είναι πρέσβεις ή επιχειρηματίες, μία τεράστια γραφειοκρατία, μια κάστα στεγνών γραφειοκρατών. Είναι λυπηρό, πολύ λυπηρό. Δεν ξέρω τι μπορούμε να κάνουμε. Ίσως να μη γίνεται τίποτα. Έχω το συνήθειο να μιλώ καθαρά. Κι αν παίρνω το θάρρος να μιλώ είναι γιατί χαιρώ μιας κάποιας ατιμωρησίας, ίσως γιατί είμαι ένας άνθρωπος πολύ γέρος.

[...]

— Και οι εκλογές; Τι θα ψηφίσετε;

— Αναγνωρίζω ότι η αξία των εκλογών πηγαίνει από το γεγονός ότι ο καθένας, ρίχνοντας την ψήφο του επιτελεί μια πράξη ελπίδας. Εκείνο που είναι βέβαιο είναι ότι θα ψηφίσω κατά των στρατιωτικών και κατά των περονιστών. Η δικτατορία και η δημαγωγία είναι εμπόδια που δεν αφήνουν τους ανθρώπους να σκεφθούν ελεύθερα. Εναντία σ' αυτό αγωνίστηκα πάντοτε. Κι ας μην κατεβαίνω στο δρόμο.

Κύριε Υπουργέ:

Σ' αυτή την επιστολή, που η πειθώ της ασκείται, ελπίζω με όχι ολότελα αφηρημένο τρόπο, σκοπεύω να διατυπώσω ένα λογικό και πολιτικό επιχείρημα σε βάρος της περιέργης και ενοχλητικής ιστορίας του να προσάγονται οι καλλιτέχνες στα δικαστήρια, ακόμα και σήμερα, για ζητήματα δημοσίας αιδούς. Υπάρχει ένα είδος υποχρεωτικής, ολότελα παλιομοδίτικης ζώνης ασφαλείας, που το κράτος επιμένει να φοράνε οι διανοούμενοι σε τούτο το, όλο ταρσκούνημα και συγκρούσεις ταξίδι προς τελικό χώνεμα της Ιδέας της Προσωπικής Ζωής, έτσι που η κατάργησή της θα ήταν μάλλον ένα καλό τονωτικό για τα νεύρα μας— μπορεί, ποιος ξέρει, και για τα δικά σας.

Πριν λίγες μέρες, στις 9 Ιουνίου, παρακολούθησα, όχι συμπτωματικά, τη δίκη του συνθέτη Τζιμ Πανούση, που κατηγορήθηκε για το άσεμνο περιεχόμενο ενός απ' τους δίσκους του και καταδικάστηκε σε φυλάκιση πέντε μηνών, καθώς, ορισμένα σημεία του έργου αυτού, σύμφωνα, πάντα, με το σκεπτικό, διατηρούσαν, πολύ κακόβουλα, την ιδιότητα να θίγουν την ευαισθησία του μέσου ανθρώπου. Σε τούτο το σκεπτικό εμφανίστηκαν, λοιπόν, μερικές παρανοήσεις που θα επιθυμούσα να σχολιάσω εδώ.

Ομολογώ ότι με διευκολύνει κάπως, το να ξεκινήσω από μια περιοχή αφύσικων αιχμών στο επιχείρημα του κ. Εισαγγελέα. Αυτός ο τελευταίος, στην αγόρευση του, καθόρισε, με περισσότερη ειλικρίνεια παρά επιεικία, τον μέσο άνθρωπο, ή μάλλον τους μέσους ανθρώπους (έμοιαζε να υπάρχει, μέσα στο δικαστήριο, ένα ολόκληρος λόχος από τέτοιους!) σαν ένα αφηρημένο σύνολο από «κυρα-Μαρίες και κυρα-Κατίνες». Αυτή η κυριολεκτική και άσπλαχνη διατύπωση δεν αφήνει περιθώρια αμφιβολίας ως προς το γεγονός ότι η Έδρα χρησιμοποίησε τον όρο «μέσος» για να υποδείξει μια μεγάλη και συμπαγή μερίδα της μικροατικής τάξης, εκείνης που, καθώς γνωρίζουμε, αποτελεί το προπύργιο της υπεράσπισης όλων των αντιδραστικών ζητημάτων. Ωστόσο, η μέριμνα για την απειλημένη ευαισθησία αυτής της γειτόνισσας, αυτής της θυρωρίνας, που όλοι φαίνεται να υποφέρουμε εξίσου την δυσάρεστη επιρροή της, και τη δυσσομία των πνευματικών της συνθηκών, προσέκρουσε, τελικά σε κάτι που έμοιαζε, εκ πρώτης όψεως, με αντίφαση, χωρίς να είναι, όταν ο ίδιος ο Εισαγγελέας, μπαίνοντας, πιθανόν από κεκτημένη ταχύτητα, σε μια αδιάβατη και λανθασμένη διακλάδωση του επιχειρήματος, ταύτισε αυτήν ακριβώς την ταλαιπωρη και δακτυλοδεικτούμενη «κυρα-Κατίνα» με το «υγιώς σκεπτόμενο άτομο». Τούτος ο απρόσκλητος «υγιώς σκεπτόμενος» ήταν μια παράξενη κορώνα στην αγόρευση του Εισαγγελέα, που μετέφερε στην αίθουσα έναν αντίλαλο χειρότερων εποχών, και πιθανόν ένα ρίγος ανησυχίας να διαπέρασε ορισμένους στο ακροατήριο, οι οποίοι είδαν, ξαφνικά, σαν από λάθος της Φύσης, να συγχέονται οι έννοιες της συμπαθούς ηλιθιότητας και της πνευματικής ακτινοβολίας. Ο «υγιώς σκεπτόμενος» και η «κυρα-Κατίνα» έμοιαζαν να είναι οι μόνοι που θίγονται απ' τους στίχους του Πανούση, τις τολμηρές επιθεωρήσεις, τον Σαντ, τις αισχρολογίες των εφήβων, τον γυμνισμό, κι ένα σωρό ακόμα αποδεχτά πράγματα· ήταν, με δυο λόγια οι μόνοι που συνειδητοποιούσαν το χρέος ν' αντισταθούν στη λεγόμενη χυδαιότητα, όπου κι αν την ανακάλυπταν: προφανώς επρόκειτο για τον ίδιο άνθρωπο—κάτι πολύ κακό, πραγματικά, για την υγεία της σκέψης!

Ο συνήγορος κ. Παπιάς, ένας νηφάλιος και πολύ ευέλικτος ρήτορας, απομόνωσε έξυπνα αυτό το σημείο: η βαθύτερη ουσία της Δικαιοσύνης, εξήγησε, θα μπορούσε να είναι επίσης, και παράλληλα, η πολιτική, με την ευρύτερη έννοια φυσικά, το προχώρημα της συνειδησης, η ικανότητα του δικαστηρίου να

Μετά την καταδίκη
του Τζιμή Πανούση

Ανοικτή επιστολή στον υπουργό δικαιοσύνης

προσαρμόζεται στις διακυμάνσεις ενός κλίματος ρέουσας πραγματικότητας—σ' όλες αυτές τις επιμέρους αλλά σημαντικές μεταβολές που επέφερε, πάνω στη σκέψη και τη ζωή, κάθε φιλελεύθερη ιδέα η οποία επαληθευόταν στην πράξη—πράγμα που θα υποχρέωνε ή θα παρακινούσε τους δικαστές να ασκούν, με τις αποφάσεις τους, ένα είδος νομοθετικής επιροής, μια θετική αλλοίωση στο αποστεωμένο πλέγμα όλων εκείνων των δυσχερειών που ευνοούσαν την κυριαρχία των προκαταλήψεων στη ζωή των ανθρώπων. Τέτοιες, ήταν, οπωσδήποτε ο νόμος θάσει του οποίου δικάστηκε ο Πανούσης—ένα στριφνό κατασκευάσμα που είχε την ηλικία και τη σεμνότητα της γιαγιάς του επιστολογράφου, τη στιγμή που οι άνθρωποι συμπεριφέρονται πολύ διαφορετικά! Έπρεπε άραγε το δικαστήριο να απορρίψει τη δυνατότητα να συμφιλιωθεί με τη ζωντανή χροιά του ύφους και του είδους των συγκυριών απ' τις οποίες ο κατηγορούμενος, ένα ευέλικτο και παρατηρητικό πνεύμα, ήταν ικανός, και υποχρεωμένος, να εμπνέεται, ή θα κατέληγε σε μια παλινδρόμηση, εφαρμόζοντας κατά γράμμα ένα διάταγμα που η λογική του εναρμονιζόταν μόνο με τη στενογραφία, την καθαρεύουσα και τα πρακτικά; Αυτό το δίλημμα παρουσίασε ο συνήγορος, του οποίου το επιχείρημα ήταν μια μελωδία δίχως έπαρση. Καταλαβαίνω γιατί απορρίφθηκε.

Κύριε Υπουργέ:

Προφανώς, το ζήτημα δεν περιορίζεται στη δίκη του κ. Πανούση, αλλά άπτεται μια γενικότερης αυθαιρεσίας. Αν είχατε παραστεί στη διαδικασία σαν παρατηρητής, θα θρυσκόσαστε πιστεύω, στην ανάγκη να αναρωτηθείτε κι ο ίδιος για τη διαφορούμενη και σκοτεινή σημασία της έννοιας άσεμνο—μιας αληθινής μαστίγας, ενός πραγματικού αινίγματος της Σφίγγας. Τι είναι, επιτέλους, το άσεμνο; Άνθρωποι πολύ πιο διεიდωτικοί και κατατοπισμένοι από μένα το καθόρισαν, ήδη, σαν μια διαταραχή, και μάλιστα συναισθηματικού χαρακτήρα, στη λειτουργία του «δέκτη», κι όχι σαν ένα ελάττωμα του αντικειμένου ή του έργου. Υπάρχουν άνθρωποι που σκανδαλίζονται απ' την ποίηση του Καβάφη: δεν νομίζω πως εξηγώ κάτι που αγνοείτε. Με τι ασυγχώρητη έλλειψη αγάπης για τα ίδια τους τα κύτταρα, με την παράφορη, σχεδόν οργισμένη, κλίση προς το Κακό, παίζουν όλοι αυτοί το θέατρο της μάχης ενάντια στους φανταστικούς πειρασμούς! Αλλά—κι αυτό είναι το πιο σοβαρό—οι «θεοσεβούμενοι» και οι μικροαστοί, ακόμα κι αν οι ίδιοι το αγνοούν—ή ίσως, ακριβώς γι' αυτό—δεν είναι άτομα δίχως πολιτική επιρροή: η λογοκρισία αποτελεί, γι' αυτούς ένα είδος δικαίωσης καθώς το άσεμνο συνιστά, εν μέρει, το βαθύτερο χαρακτηριστήρα της διαφωνίας του ανθρώπου (του μέσου ανθρώπου, πραγματικά!) με οποιονδήποτε και

οτιδήποτε απειλεί ν' αλλάξει τη ζωή του: σήμερα το άσεμνο είναι, στην πραγματικότητα, αυτό που δεν καταλαβαίνουμε.

Ας έλθουμε, λοιπόν, σ' αυτό το ταλαντευόμενο και αναχρονιστικό σήμερα. Τούτος ο νεαρός μουσικός ο Τζιμή Πανούσης, δικάστηκε για το δυνάμωμα της φλόγας της σάτυράς του, υπήρχε στο ρυθμό της μουσικής του ένας μικρός ανεμοστρόβιλος από αισχρολογίες, μια σπορά από νύξεις συμπάθειας για τα μαγικά και υποτιμημένα σημεία του ανθρώπινου σώματος, ένας αντίπαλος αριστοφανικών ακροτήτων, μια αστραπή από γεύσεις απαγορευμένων φρούτων που οι χυμοί τους κηλίδωναν, με γέλιο και σαρκασμό, τα λευκά σεντόνια του μικροαστού και του ανυποψίαστου: ήταν μια τέχνη για το τμήμα εκείνο της νεολαίας που έμοιαζε να μην έχει ακόμα επαναπαυθεί μακριά απ' τον υγιή και απόλυτα γήινο ναρκισσμό του να ζητάς την πρόκληση. Λοιπόν—εντάξει! ο «μέσος άνθρωπος» δεν θα δεχόταν κάτι τέτοιο με ευκολία. Αλλά η Δικαιοσύνη; Θα θυμάστε, ίσως, ότι η έννοια του άσεμνου αποτέλεσε, κατά καιρούς, αντικείμενο ατέλειωτων συζητήσεων που δεν ωφέλησαν κανένα. Το δίλημμα πορνογραφία, ή τέχνη είναι, επίσης, ολότελα αφηρημένο και απατηλό, όχι μόνο για τη Νομοθεσία αλλά και για την Αισθητική—εννοώ ότι τα όρια είναι πέρα για πέρα δυσδιάκριτα, αφού ακόμα και το πιο ασκημένο βλέμμα (ας πούμε του κριτικού) μεροληπτεί και ταλαντεύεται, σα τη βελόνα της πυξίδας, σε κάθε μια από τις περιπτώσεις, παρασυρμένο απ' τις εσωτερικές και προσωπικές διακυμάνσεις της προτίμησης, δηλαδή μιας παιδείας ή ενός συναισθηματικού κόσμου που νιώθει υποχρεωμένο να υπερασπιστεί. Γιατί θα 'πρέπει, τώρα, ένα δικαστήριο να έρχεται στην εξαιρετικά περίπλοκη στην αδιέξοδη θέση του να κρίνει τι αρέσει σε ποιον; Η λογοκρισία δεν δυσκολεύει μόνο τη ζωή των κατηγορουμένων αλλά και των δικαστών—οι δικαστές θα πρέπει να νιώθουν τον πονοκέφαλο ενός διχασμού ανάμεσα στην απόλαυση του να εφαρμόσουν το Νόμο κατά γράμμα και στη δυσφορία που απορρέει απ' τη σκέψη ότι θα πρέπει απ' τη σκέψη ότι θα πρέπει να ξεμπλέξουν, με ανθρώπινο τρόπο, αυτό το κουβάρι των αγκυθιών. Με τι μανούβρες θα το πετύχουν; Δεν μπορούν ν' απαντήσουν με κανένα τρόπο στο πασιγνώστο επιχείρημα περί Αριστοφάνη; Ξεροβήχουν, από μέσα τους, και στριφογυρίζουν αμήχανα—θυβίζονται για να κερδίσουν χρόνο, σ' ένα θρόισμα χαρτιών και φακέλων, ή κάνουν το λάθος να απευθύνουν στο μάρτυρα περίπλοκες ερωτήσεις κρίσεως που την απάντηση σ' αυτές, την αγνοούν και οι ίδιοι. Ορισμένοι δείχνουν θαρρεστημένοι, άλλοι καταφεύγουν στην επιείκεια—μια τρίτη κατηγορία δικάζει τη λογοτεχνία σαν παράβαση του κώδικα οδικής κυκλοφορίας. Όταν ό-

μως τύχει να είναι στ' αλήθεια ευαίσθητοι και προσεχτικοί, δεν ξέρουν κυριολεκτικά τι να κάνουν, ξύνουν το κεφάλι τους μπροστά σ' αυτό το αλοιθώρισμα της λογικής, μπροστά σ' αυτό το σόφισμα που λέει ότι απαγορεύεται σήμερα, να γράφουμε και να προφέρουμε κάτι ηχηρές λεξούλες που η κλασική παιδεία, της οποίας οι ίδιοι αποτελούν γέννημα και θρέμα, τις είχε σε μεγάλη υπόληψη. Κι αν το έργο που δικάζουν σαν «χυδαιολογράφημα», για να μιμηθώ μια έκφραση του κ. Εισαγγελέα, αν αυτό το έργο κρύβει στ' αλήθεια, κάποια μαγική εικόνα, μια φόδρα διφορούμενων εννοιών κάποιο αόρατο υπόβαθρο καλλιτεχνικής οξυδερκειας, που τους διαφεύγει; Αν υπάρχει κάποια παγίδα, κάποιο δόκανο κρυμένου οίστρου, κάποια φιλολογική καταπακτή, σε τούτο το κορύφωμα της αναίδειας που είναι έτοιμοι να απορρίψουν σαν απαράδεκτο; Τι γίνεται τότε; Είναι μια σκέψη που μπορεί να προκαλεί κατάθλιψη σε μερικούς απ' αυτούς.

Έτσι θα πρέπει τελικά, να συνοψίσω το επιχείρημα σε μια ερώτηση. Γιατί ο Νόμος να είναι τόσο αδέξιος, τόσο ελάχιστος κομψός, όσο και η υποχρέωση ενός καλλιτέχνη να παζαρεύει, προκαταβολικά, την εμπνευσή του με το Υπουργείο; Ο Νόμος δεν θα 'πρεπε, άραγε, ν' αποτελεί την ηχώ, τη συντονισμένη και αρμονική προέκταση των συνηθειών ενός λαού; Το κριτήριο των σημερινών Ελλήνων είναι, άραγε, αυτό του '35, αυτό του '50; Γιατί να υποθέσουμε, τόσο επίμονα, ότι ο Ελληνικός λαός ζει μια παρατεταμένη παιδική ηλικία, ότι υπάρχει κάποια διαταραχή στις εθνικές ορμόνες, κι ότι χρειάζεται να παραμένουμε τυλιγμένοι στις φασκίες της μεταξικής Ηθικής; Ήμαστε, μήπως όλοι, χωρίς να το ξέρουμε, τα υπερφυσικά μωρά της «υγιούς σκέψης»; Αυτή η λογοκρισία, αυτό το μπιμπερό των λαών που δεν έχουν ενηλικιωθεί πολιτικά και πολιτιστικά, αυτή η θορυβώδης κουδουνίστρα της απαγόρευσης ενός μέρους της φυσικής γλώσσας γιατί να επιμένει στο σχολαστικό της θασσανιστήριο;

Αλλά—πραγματικά! Η λογοκρισία αποτελεί τον πιο σχολαστικό απ' τους αναχρονισμούς, γιατί είναι μια απαγόρευση που σημαδεύει την καρδιά της σκέψης κι έτσι αναγκάζεται, η ίδια, να είναι ολότελα άκαμπτη—μια νομική περιπλοκή χωρίς ελαστικότητα: ή την δεχόμαστε ή όχι—ή μπορεί ν' αποφασίζει ο καθένας για το τι είναι άσεμνο ή όχι: η μοναδική πιθανή βελτίωση της νομοθεσίας θα ήταν η κατάργησή της. Αυτό αποτελεί μια ευχή διατυπωμένη στη γλώσσα του αυτονόητου και της λογικής. Δεν σκοπεύω να σας κουράσω περισσότερο. Υπήρξα ειλικρινής. Έχω δεχτεί, με τον τρόπο μου, να λάβω μέρος σε μια αθόρυβη εκστρατεία ενάντια στη λογοκρισία, και υποθέτω πως υπήρξε, επίσης, μια χροιά προσωπικής ευθύνης στην ανάγκη μου να σας απευθύνω την μακροσκελή διαμαρτυρία. Ελπίζω το ελαφρά συγκεχυμένο και, πού και πού, λυρικό της ύφους να μη δηλητηρίασε την ουσία του ζητήματος που θέτω στην κρίση σας.

Μετά τιμής
Ευγένιος Αρανίτσης

ΕΞΑΡΧΕΙΑ

Οι τελευταίοι του κέντρου

Η αναδόμηση των Εξαρχείων θα συνεχίσει, φοβόμαστε να μας απασχολεί για καιρό ακόμη. Δεν είναι μόνον το προφανές κοινωνικό ζήτημα που μας προκαλεί το ενδιαφέρον ή τουλάχιστον όχι μόνον. Πρόκειται για μια ευρύτερη δήλωση προθέσεων αυτών που σχεδιάζουν την πόλη, εναντίον των κατοίκων αυτής της πόλης. Είναι η πρώτη φορά που ανοίγονται πληγές τόσο κοντά μας. Τώρα είναι τα Εξάρχεια, αύριο το Μεταξουργείο, του Ψυρρή και το Θησείο, περιοχές στις οποίες δεν ζούμε κι όμως όλες μαζί θα φτιάξουν για μας ένα περιβάλλον όπου θα φοβόμαστε να πατήσουμε μήπως και λερώσουμε. Στο κέντρο, της Αθήνας που έρχεται, η αρχιτεκτονική και ο σχεδιασμός του χώρου θάναι έννοιες που θα σηματοδοτούν την πολυτέλεια. Θα είμαστε όλοι εκεί, όσους τουλάχιστον για λόγους ζωής μας συμπεριλαμβάνει. Αλλά όταν, απορημένοι πια, θα κοιταζόμαστε στα πλακάκια των πεζοδρόμων ίσως τότε, να ενοχλούμαστε ακόμη και από τα θήματά μας, πάντα στα πλακάκια των πεζοδρόμων. Ωραία!

Αυτήν τη φορά, λοιπόν ζητήσαμε από κάποιους άλλους να κουθεντιάσουν για τα Εξάρχεια, ελπίζοντας μέσα από αυτήν τη συζήτηση να γίνουν περισσότερο κατανοητοί τόσο οι λόγοι που προκάλεσαν αυτήν τη μελέτη, όσο και αντιρρήσεις σ' αυτού του τύπου το σχεδιασμό της πόλης.

Στη συζήτηση αυτή πήραν μέρος ο Σπύρος Τσαγκαράτος, πολιοδότης, υπεύθυνος της ομάδας μελέτης, στο ΥΠΕΧΩΔΕ, για το σχέδιο ανάπλασης των Εξαρχείων, ο Παύλος Λουκάκης, πολιοδότης, καθηγητής στο Πολυτεχνείο Ξάνθης, η Άννη Βρυχέα, αρχιτέκτων, και η Μαίρη Μαντουβάλου, πολιοδότης, από το ΔΕΠ του τμήματος Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ και ο Γιάννης Παπαμιχαήλ, ψυχολόγος, επίκουρος καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πατρών. Θα θέλαμε να ζητήσουμε προκαταβολικά συγγνώμη από τους φιλοξενούμενους για τις πραγματικά δραστητικές περικοπές στις παρεμβάσεις τους, αλλά ο χώρος του περιοδικού δεν επέτρεπε διαφορετική λύση.

Χριστόφορος Σακελλαρόπουλος

Σπύρος Τσαγκαράτος: Το πρόβλημα της υποβάθμισης των Εξαρχείων έτσι όπως το έχουμε περιγράψει και στο φυλλάδιο που έχουμε κυκλοφορήσει σχετικά, πιστεύουμε πως διαπιστώνεται ως εξής:

Η θέση της περιοχής και η πίεση που δέχεται από το κέντρο της Αθήνας έχουν προκαλέσει διατάραξη στην ισορροπία των χρήσεων της περιοχής. Με συνέπεια την απώλεια των περιβαλλοντικών της αξιών και της φυσιογνωμίας της. Αποτέλεσμα αυτής της υποβάθμισης είναι

η μετατροπή της πλατείας Εξαρχείων σε τόπο συγκέντρωσης και δραστηριότητας περιθωριακών ομάδων.

Στα πλαίσια λοιπόν του ρυθμιστικού σχεδίου της Αθήνας και στη μελέτη ανάπλασης και αναβάθμισης των κεντρικών περιοχών (Πλάκα, Θησείο, Ψυρρή Μεταξουργείο) εντάσσονται και τα Εξάρχεια.

Στους σκοπούς, λοιπόν, της μελέτης υπάρχουν τρεις στόχοι: Η αποκατάσταση της ισορροπίας των χρήσεων, η ανάδειξη της αρχιτεκτονικής και ιστορικής φυσιογνωμίας της περιοχής, και ο ερεθισμός του ενδιαφέροντος κυρίως των κατοίκων στη χρήση της ίδιας της περιοχής τους αλλά και των επισκεπτών ώστε να λειτουργήσουν σ' όλους τους χώρους της περιοχής.

Για την επίτευξη αυτών των στόχων το σύνολο της γειτονιάς το έχουμε μοιράσει σε τρεις μεγάλες ενότητες (περιοχές). Για κάθε περιοχή δε, προβλέπουμε συγκεκριμένες χρήσεις γης ώστε το σύνολο της γειτονιάς να αποκτήσει ενιαία δυναμική. Στην πρόταση αυτή οι χρήσεις που προτείνονται είτε συμπληρώνουν, είτε διατηρούν, είτε καταργούν κάποιες χρήσεις.

Η πρώτη περιοχή είναι αυτή που βρίσκεται γύρω από το λόφο του Στρέφη και το κύριο σημερινό της χαρακτηριστικό είναι η κατοικία, σ' αυτήν λοιπόν η κατοικία διατηρείται και τονώνεται, προστίθενται δε και κάποιες ειδικές χρήσεις όπως αυτές των τοπικών εξυπηρετήσεων ή και επαγγελματικές στέγες, εφ' όσον ο ιδιοκτήτης κατοικεί στην περιοχή.

Η δεύτερη περιοχή είναι αυτή που περιβάλλει τους δύο ιστορικούς πόλους της περιοχής (Μουσείο και Πολυτεχνείο). Στην περίπτωση αυτή η κατοικία που είναι λιγότερη τονώνεται, οι ειδικές χρήσεις επιτρέπονται και διευρύνονται με επαγγελματικές δραστηριότητες και υπερτοπικές σημασίες, φροντίζοντας όμως η τόνωση της κατοικίας να βοηθήσει τη σύγκλιση της περιοχής προς το κέντρο.

Η τρίτη περιοχή, τέλος, όπου πέρα από την τόνωση της κατοικίας και τις ειδικές χρήσεις θα επιτρέπεται και η εγκατάσταση κάποιων συνεργείων αυτοκινήτων και εργαστηρίων.

Τώρα, γενικά στην περιοχή, οι χρήσεις υπερτοπικής σημασίας που διατηρούνται είναι τα βιβλιοπωλεία, βιβλιοδετεία, χρήση που προβλέπεται να αναπτυχθεί ακριβώς για να μην χάσει η περιοχή τον χαρακτήρα της διακίνησης ιδεών που είχε από το '74 μέχρι σήμερα. Κατά τ' άλλα κύρια χρήση σ' όλη την περιοχή θεωρείται η κατοικία.

Η όλη πρόταση συνοδεύεται από μια κυκλοφοριακή μελέτη που στόχο έχει την αποτροπή των διαμπερών κινήσεων και ένα δίκτυο πεζοδρόμων των οποίων η διάταξη συντείνει στη σύγκλιση των τμημάτων της γειτονιάς μεταξύ τους διευρύνοντας τον κοινόχρηστο χώρο.

Η επέμβαση που προτείνεται στο κτισμένο περιβάλ-

λον συνίσταται: στην κήρυξη σαν διατηρητέων 250 κτιρίων, όχι μόνο νεοκλασικών αλλά και κτίσματα μεσοπολεμικής αρχιτεκτονικής, που συναντάμε συχνά στην περιοχή και στη μείωση του συντελεστή δόμησης ώστε να αποτραπεί η ανοικοδόμηση των κτιρίων. Κατά μήκος του κεντρικού άξονα προτείνεται η απαλλοτρίωση κάποιων παραδοσιακών κτιρίων, ώστε να γίνουν τα κτίρια αυτά υποδοχείς πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Σ' αυτόν τον άξονα προβλέπονται και οι νέες εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις.

Στην ανάδειξη του χαρακτήρα της περιοχής πιστεύουμε πως θα συντελέσει και το πρόγραμμα φοιτητικής στέγης που προτείνουμε...

Π. Λουκάκης: Μα τα πανεπιστήμια δεν θα πάνε στού Ζωγράφου;

Σ. Τσαγκαράτος: Θα πάνε στου Ζωγράφου, πρότασή μας όμως είναι κάποιο τμήμα να μείνει στα Εξάρχεια.

Σ' ότι αφορά τώρα τη διακίνηση των ιδεών: Δεν νομίζουμε πως διακινούνται όλες οι ιδέες, λόγου χάρη οι κάτοικοι δε διακινούν τις ιδέες τους. Αυτή τη στιγμή -ή μάλλον πριν λίγο, μα και σήμερα δε διακινείται καμιά ιδέα- οι ιδέες που διακινούνταν ήταν μιας κατεύθυνσης, πράγμα που διαφοροποίησε την περιοχή από το 80 και μετά. Και εν πάση περιπτώσει δεν μπορούμε να έχουμε ισορροπία των χρήσεων, όταν στην περιοχή έχουμε ναρκωτικά και είναι κέντρο όλων των περιθωριακών ομάδων υπερτοπικής εισροής. Αυτά είναι κοινωνικά προβλήματα που δε λύνονται με την ανάπλαση, αλλά ο στόχος είναι να υπάρξει στην περιοχή τοπικός κοινωνικός έλεγχος.

Σχολιαστής: Τι εννοείς όταν λες τοπικός κοινωνικός έλεγχος;

Τσαγκαράτος: Αφού περάσει το διάταγμα χρήσεων γης, οι φορείς της περιοχής, οι κάτοικοι, η πολιοδομική επιτροπή γειτονιάς κ.λπ. θα έχουν έναν κοινωνικό έλεγχο στην περιοχή.

Σχολιαστής: Ποια θα είναι η μεθόδευση για να δημιουργηθεί τοπικός κοινωνικός έλεγχος;

Τσαγκαράτος: Τις άδειες για την εγκατάσταση επαγγελματικών δραστηριοτήτων δε θα τις δίνει πια η αστυνομία, αλλά η επιτροπή όπου θα μετέχουν κάτοικοι, επαγγελματίες κ.λπ., κ.λπ.

Παύλος Λουκάκης: Φοβόμαστε πως σε όλη αυτή την ιστορία υπάρχει μια ρομαντική πρόθεση. Διότι οριοθετείται μία περιοχή, η οποία όμως έχει μεγάλες εσωτερικές διαφοροποιήσεις στις λειτουργίες και στο πε-

ΕΝΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ

Μέσα στο όργιο της αστυνομικής βίας του τελευταίου διμήνου, και μπροστά σε μια βία ακόμα πιο επικίνδυνη, την βία της παραπληροφόρησης και της σχεδιασμένης διαστρέβλωσης απόψεων και γεγονότων μια ομάδα φοιτητών της αρχιτεκτονικής σχολής ανέλαβε την πρωτοβουλία ενός ελεύθερου ραδιοφωνικού σταθμού. Έχοντας σαν κύριο περιεχόμενο αναφοράς την «ανάπλαση» των Εξαρχείων και την καταγγελία της καταστολής, η πρωτοβουλία αυτή διεκδίκησε την (απαγορευμένη για διάφορες απόψεις) δημοσιότητα μέσα από την αμεσότητα καθημερινών εκπομπών.

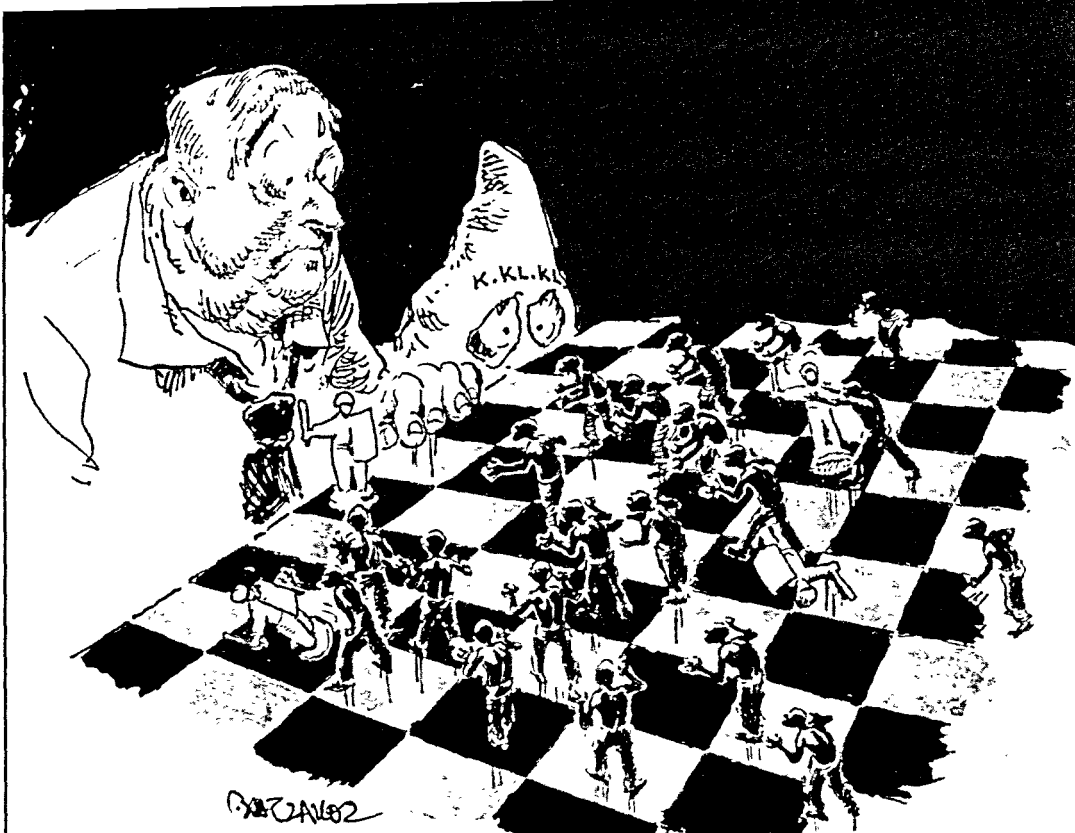
Καθώς ο ασφυκτικός κλοιός του μη-νόμιμου επεκτείνεται σε μια σειρά πολιτικές δραστηριότητες ποινικοποιώντας κοινωνικές ομάδες που αντιστέκονται στην διείσδυση του κράτους στην κοινωνία, η κατ' ουσία «παράνομη» πρωτοβουλία των φοιτητών ήρθε να σταθεί σ' ένα κομβικό σημείο. Πρώτα-πρώτα γιατί προερχόταν από μια κοινωνική κατηγορία που ο προβλεπόμενος γι' αυτήν ρόλος είναι όντως των τροφίμων σε ένα γκέτο ακαδημαϊκής αθλιότητας. Από αυτήν την άποψη η πρωτοβουλία αυτή θύμησε πως μέσα στα πανεπιστήμια δεν υπάρχουν μονάχα τα ποικιλόχρωμα, τροπικά και μη, φυτά της «γνώσης» αλλά και φοιτητές με κοινωνική συνείδηση και πολιτικές πρωτοβουλίες, ταράζοντας έτσι την μακάρια αποχαύνωση των εξετάσεων για καθηγητές και καθοδηγητές. Από την άλλη μεριά, η πρωτοβουλία του ραδιοσταθμού βοήθησε στο σπάσιμο της απομόνωσης ανάμεσα σε κοινωνικούς χώρους με διαφορετικά χαρακτηριστικά αλλά κοινές πληγές. Ανάλογης κρισιμότητας ήταν και οι πιέσεις που δέχτηκε αυτή η πρωτοβουλία. Πιο χαρακτηριστική η στάση του ΚΚΕ στην σύγκλητο και τους συλλόγους, που αξίζει να την αναφέρουμε αφού (όπως στο παρελθόν έτσι και) στο μέλλον, αυτή η δήθεν αντι-ΠΑΣΟΚ πολιτική θα παίζει το ρόλο του μπάτσου μέσα στους κοινωνικούς χώρους.

Έφτασε λοιπόν το ΚΚΕ, να προτείνει τόσο στην σύγκλητο όσο και στους φοιτητικούς συλλόγους απόφαση καταγγελίας των φοιτητών που-Λειτουργούσαν τον σταθμό γιατί παραβιάζουν το άσυλο!!! Ούτε λίγο ούτε πολύ, μια τέτοια στάση αφήνει ανοικτές τις πόρτες στα όργανα του κ. Δροσογιάννη-πλην όμως ακόμα και οι δεξιοί της συγκλήτου θρήκαν μια τέτοια απόφαση υπερβολική και δεν την ψήφισαν.

Ας σημειώσουμε ότι η ασφάλεια επανειλημμένα πίεσε τα όργανα του Πολυτεχνείου να κλείσουν το σταθμό, φτάνοντας στο σημείο να στείλει απομαγνητοφωνημένο απόσπασμα από το πρόγραμμά του προκειμένου να αποδειχτεί ο «υβριστικός» χαρακτήρας των εκπομπών του. Τέλος οι πρυτανικές αρχές καίτοι είχαν υποσχεθεί ότι δεν θα αφήσουν την αστυνομία να παραβιάσει το άσυλο, και ψήφισαν την πρόταση του ΚΚΕ, και δήλωσαν ότι δεν μπορούν να εμποδίσουν επέμβαση της αστυνομίας.

Εν τούτοις οι εκβιασμοί και οι απειλές έπεσαν στο κενό. Ο σταθμός έκλεισε όταν οι φοιτητές έκριναν ότι είχε ολοκληρώσει το έργο του. Από αυτήν την πρωτοβουλία η υπόθεση της ελεύθερης ραδιοφωνίας κέρδισε αναμφίβολα μια μάχη... πολύ περισσότερα κέρδισε η υπόθεση των κοινωνικών αγώνων.

Γ.Α.

ριεχόμενό της. Η περιοχή αυτή έχει δημιουργήσει «πιάτσες» και ας μη μιλάμε μόνο για τη διακίνηση των ιδεών. Είναι ένας χώρος όπου κινείται νεολαία, που δεν κατοικεί στην περιοχή. Φοβάμαι μάλιστα πως μιλάμε για έναν ντόπιο πληθυσμό δημογραφικά γερασμένο. Δεν έχουν λοιπόν γίνει τέτοιου είδους αναλύσεις και καταγραφές π.χ. πόσα καταστήματα και τι κατηγορίες καταστημάτων, πόσες οικογένειες μένουν, τι τύπου δημογραφική σύνθεση έχουν, πόσοι κάτοικοι ιδιοκατοικούν και πόσοι νοικιάζουν.

Η πρόταση του ΥΠΕΧΩΔΕ πιστεύω πως έρχεται σε αντίθεση με το ίδιο το ρυθμιστικό σχέδιο που μιλάει για αποκέντρωση, μείωση του πληθυσμού της Αθήνας και ανάπτυξη των περιφερειών. Ξαφνικά εμφανίζεται μια πολιτική που ενισχύει τη συγκέντρωση των κατοίκων μέσα στο κέντρο της πόλης.

Η περιοχή έχει «πιάτσες» ετερόκλητες: Φροντιστήρια, συνεργεία αυτοκινήτων, ηλεκτρονικά είδη. Πιστεύω πως είναι άνευ αντικειμένου να θλέψουμε την περιοχή σαν πακέτο και να προσπαθούμε να την αναπλάσουμε. Π.χ. η «κάτω» περιοχή (γύρω από το Μουσείο) είναι εντελώς διαφορετική από την «πάνω» (γύρω από τον λόφο του Στρέφη). Στη μια η κατοικία είναι κατ' ανάγκην εγκατάσταση, στην άλλη είναι κυρίαρχη χρήση. Δεν είναι δυνατόν να τις αντιμετωπίσουμε σαν ενιαίο σύνολο. Κι αυτό θά 'θελα να το προσθέσω στις προϋποθέσεις ανάπτυξης μιας γειτονιάς. Θα 'πρεπε να ξέρουμε πόσοι ιδιοκατοικούν και πόσοι μένουν με νοίκι στους ορισμένους όρους εξέλιξης μιας γειτονιάς.

[...]

Ένα άλλο θέμα είναι η υπερφόρτιση της περιοχής που οφείλεται στη θέση των Εξαρχείων. Δεν είναι τυχαίο ότι έχουν δημιουργηθεί μεγάλα υποκαταστήματα τραπεζών. Όταν λοιπόν υπάρχουν τέτοιες λειτουργίες, είναι τουλάχιστον ξεπερασμένος ρομαντισμός να θέλουμε να ξανακάνουμε τα Εξάρχεια περιοχή κατοικίας, αν δεν υπάρχουν άλλοι λόγοι που να το επιβάλλουν.

Κι δεν έχουν γίνει τέτοιες αναλύσεις, μου φαίνεται ότι όλα τα άλλα είναι ασκήσεις επί χάρτου.

[...]

Όταν λέμε πως έχει διαταραχθεί η ισορροπία μιας περιοχής, πιστεύω πως το ζητούμενο είναι η σύνθεση αυτής της ισορροπίας κι όχι κάποια συγκεκριμένη οχλούσα χρήση. Είναι γνωστό πως τόσο στην πολεοδομία όσο και αλλού, η ισορροπία είναι έννοια σχετική. Άρα τελικά το ζητούμενο είναι η φάση όταν οι χρήσεις χαρακτηρίζονται ισορροπιομένες.

[...] Το ότι μιλάτε τόσο απλά για εξυγιάνσεις, πεζοδρόμους, διατήρηση των παραδοσιακών και για τον έλεγχο χρήσεων γης, συμβαίνει ίσως μόνο επειδή μέσα από την κίνηση της νεολαίας έχουν περάσει και όλες αυτές οι ομάδες που κινούνται στην περιοχή.

Αλλά τα Εξάρχεια είναι πιάτσα νεολαίας. Αν θέλουμε

να διώξουμε αυτούς, πρέπει να διώξουμε όλη τη νεολαία που γεμίζει αυτή τη στιγμή τα Εξάρχεια. Και θρήτε μου μια άλλη περιοχή της Αθήνας όπου η νεολαία υπάρχει όλη τη μέρα. Αυτό τον κόσμο η μελέτη τον έχει απογράψει;

Θέλω να πω πως είναι πάρα πολύ επικίνδυνο, δογματικό θα έλεγα, να πιστεύει κανείς πως με τέτοιου είδους επεμβάσεις μπορείς να αναπλάσεις.

Εφ' όσον υπάρχουν λόγοι, η νεολαία θα συνεχίσει να κινείται. Και αν δεν τη θέλουμε, θα 'πρεπε να καταργηθούν τα φροντιστήρια. Ενώ όμως η παιδεία μας το προβλέπει, δεν το έχει λύσει. Τότε όμως η νεολαία, στα Εξάρχεια θα συνεχίσει να κινείται. Δεν είναι λοιπόν νοητή μια επέμβαση στο χαρακτήρα μιας περιοχής, αν δεν γνωρίζουμε τις επιπτώσεις στη σημερινή ισορροπία.

Η λογική της απομάκρυνσης των Α.Ε.Ι. από την πόλη στη διάρκεια της δικτατορίας είναι η ίδια που απομακρύνει τη νεολαία από το κέντρο της πόλης, επειδή είναι φορέας μιας άλλου είδους πολιτικής ζύμωσης και επέμβασης. Πιστεύετε πως το Πολυτεχνείο και η Νομική του '73 θα είχαν γίνει, αν τα ιδρύματα βρίσκονταν στου Ζωγράφου;

Αυτό λοιπόν που θλέπω είναι πως δεν υπάρχει μια μελέτη γι' αυτή την επέμβαση, εφόσον σύμφωνα με τη συγκεκριμένη μελέτη, τα Εξάρχεια εκτείνονται από τα Τουρκοβούνια στη Νεάπολη μέχρι κάτω τη Σόλωνος. Δεν καταλαβαίνω τα κριτήρια. Πιστεύω δηλαδή πως άλλου είδους ανάπλαση θα χρειαζόταν για την οδό Σολωμού, άλλη για τη Ζαΐμη, κ.ο.κ.

Αν. Βρυχέα: Στην διατύπωση του προβλήματος πιστεύω πως οι διαπιστώσεις ενέχουν και την κατεύθυνση της λύσης:

Για να μπορούμε κατ' αρχή να συνεννοηθούμε, θα πρέπει να αναλυθούν περισσότερο αυτές οι διαπιστώσεις που σημαίνει και μεθολογικά ότι θα 'πρεπε να έχουν προηγηθεί των διαπιστώσεων έρευνες καταγραφής της υπάρχουσας κατάστασης.

[...] Είναι ένα ανοιχτό ζήτημα το πώς με μια πολεοδομική παρέμβαση θα κατοχυρωθούν τα... «επουσιώδη» (δηλαδή το σύστημα ζωής κάθε γειτονιάς) μιας και ο χαρακτηρισμός της συγκεκριμένης γειτονιάς ως «υποβαθμισμένης» όντας αφηρημένος και συγκεκριμένος, δεν αφήνει περιθώρια για εκλεπτυσμένες διακρίσεις. *Ανάπλαση λοιπόν ή ξερίζωμα μιας ζωής που σπήνεται στο ΧΩΡΟ μέσα στο χρόνο;*

Για το ΥΠΕΧΩΔΕ π.χ. είναι προβληματική η δραστηριότητα των περιθωριακών ομάδων. Ποιους εννοεί η μελέτη του ΥΠΕΧΩΔΕ; Αν περιθωριακές ομάδες αποκαλούνται οι έμποροι ναρκωτικών και τα κυκλώματα γύρω από αυτούς, θα συμφωνήσω ότι αυτοί θα πρέπει να απομακρυνθούν. Και το πρόβλημα θέβαια είναι πως οι έμποροι υπάρχουν με την ανοχή της αστυνομίας.

Μήπως όμως η ασάφεια του όρου «περιθωριακές ομάδες» χρησιμοποιείται συνειδητά για να περιλάβει, όπου κι όταν χρειαστεί, τους αναρχικούς, τους εξωκοινοβουλευτικούς, τις γυναικείες ομάδες, τους νέους, γενικά κάθε μορφής μειονότητα ή άτομο που η καθημερινή του ζωή δεν χωράει στα κοινώς παραδεκτά κοινωνικά πρότυπα; [...]

[...] Πιστεύω πως στην «κολασμένη πόλη» Αθήνα τα Εξάρχεια επαγρυπνούν και αντιστέκονται. Τα Εξάρχεια διεκδικούν μια άλλη ποιότητα καθημερινής ζωής. Κι αυτή η διαφορετικότητα αφορά όλους τους κατοίκους. Μια θαυμαστή συνύπαρξη διαφορετικών γενιών και ηλικιών, διαφορετικών ιδεών και πρακτικών, μέσα από τις συγκρούσεις. Τα Εξάρχεια λοιπόν στο σύνολό τους σαν γειτονιά πρέπει να απομονωθούν, να χτυπηθούν, να διαλυθεί η ζωή μέσα σ' αυτά.

Γι' αυτό κατά προτεραιότητα τα ΜΑΤ και η αστυνομία στα Εξάρχεια.

Γι' αυτό κατά προτεραιότητα σχέδιο ανάπλασης που θα μετατρέψει το χαρακτήρα της περιοχής. Γνωστή η μέθοδος της «πολεοδόμησης των κοινωνικών συγκρούσεων». Τα Εξάρχεια με τα προβλήματά τους διατηρούν ένα ανθρώπινο πρόσωπο –δεν υπάρχει εγκληματικότητα, πορνεία, τα Εξάρχεια είναι η γειτονιά που χωράει και τις γυναίκες και την τρίτη ηλικία έξω από τα ιδρύματα, και τα παιδιά, αλλά κυρίως τους νέους, όλους τους νέους που η ζωή σ' αυτή την πόλη διώχνει από παντού.

Πρέπει με όλους τους δυνατούς τρόπους να περιχαρακωθεί το όνειρο, ώστε να πουληθεί το άλλο όνειρο ενός «...νέου τρόπου ζωής σύγχρονου, χαρούμενου, τουριστικοποιημένου».

Γιατί μόνον έτσι μπορεί να γενικευτεί μαζικά κι ομοιόμορφα και για όλους «το ψευδές αυτόνοτο των καθημερινών πρακτικών ...τα αυτόνοτα ήδη αποδεκτά, ήδη θωπόμενα πολιτιστικά αντικείμενα»...

[...] Ανάπλαση να γίνει στα Εξάρχεια, όχι όμως ξερίζωμα της ζωής των κατοίκων τους.

– Να ξεκινήσει από τους αναγκαίους χώρους κοινωνικών εξυπηρέτησεων για τις διάφορες ηλικίες και τις διάφορες ομάδες. Να συναποφασιστούν με αυτούς και να τους δοθεί η χρήση, η λειτουργία, η διαχείριση. Όταν μιλάμε για συμμετοχή, δεν μπορούμε προφανώς να εννοούμε τις 10 συνελεύσεις του Υπουργείου με το Δήμο ή το Διαμέρισμα. Η συμμετοχή σήμερα διασύρεται. Αν θέλαμε να 'ναι ουσιαστική, θα 'πρεπε όλες οι γενιές που ζουν και υπάχουν στα Εξάρχεια να συμμετείχαν σε όλες τις φάσεις της μελέτης, τόσο στον προγραμματισμό και τη σχεδίαση όσο και στη διαχείριση. Εδώ πρόκειται για μια πλαστή συναίνεση των κατοίκων με την κεντρική εξουσία.

Και τέλος, όσον αφορά τον τοπικό κοινωνικό έλεγχο, εμένα με τρομάζει, παρ' όλη την εξήγηση που έδωσες. Νομίζω πως όταν τα πράγματα έχουν κάνει κοιλιά στο κίνημα, κάτι ανάλογο συμβαίνει και στο Παν/μιο, όπως αλούμαστε λοιπόν τώρα τον κοινωνικό έλεγχο, όταν ο κόσμος έχει ήδη εξαγριωθεί με τους «περιθωριακούς» και η διαδικασία αυτή γίνεται ακριβώς τη στιγμή που έχει επέλθει μερική ρήξη των κατοίκων με τις περιθωριακές ομάδες. Είναι σαν να νομιμοποιούνται οι αγανακτισμένοι πολίτες των καταλήψεων.

Πιστεύω τελικά πως η δυναμική είναι αυτή της συμμετοχής, αλλά από τους ίδιους τους κατοίκους κι όχι από την κεντρική εξουσία με το σχέδιο της ανάπλασης.

Μ. Μαντουβάλου: Τα Εξάρχεια είναι κομμάτι του κέντρου της Αθήνας κι εκεί συμβαίνει κάτι παράδοξο με την πολιτική του ΥΠΕΧΩΔΕ. Από τη μια είναι σαν να μην έχει πολιτική για το κέντρο και από την άλλη φαίνεται σαν να ασκεί μια πολύ συγκεκριμένη πολιτική γι' αυτό το κέντρο. Δεν έχουν μετρηθεί χιλιάδες πράγματα τα οποία συμβαίνουν και είναι πάρα πολύ σημαντικά. Π.χ. η απομάκρυνση και η επαναφορά της κατοικίας.

Αυτό που είπε ο Παύλος για τους γερασμένους κατοίκους ισχύει και γι' άλλες περιοχές απ' όπου έχουν φύγει τα παιδιά κι έχουν μείνει κάποιοι γέροι να πεθαίνουν με την ησυχία τους. Το ερώτημα λοιπόν είναι ποιοι

θα πάνε να κατοικήσουν εκεί.

[...]

Άλλο θέμα είναι οι τιμές γης. Τόσα χρόνια οι πολεοδόμοι ονειρευόμασταν φτηνή γη στο κέντρο και τώρα, με την επαπειλούμενη επιστροφή μερικών κατοίκων υψηλών εισοδημάτων, κινδυνεύουμε να χάσουμε αυτή τη γη μέσα από τα χέρια μας. Και γι' αυτό η μελέτη δεν λέει τίποτα.

Εγώ τελικά θα έλεγα πως αν κάποιο πρόβλημα υπάρχει στα Εξάρχεια είναι αυτό που πριν ο Σπύρος ανέφερε. Στην Πλατεία για διάφορους «σκοτεινούς λόγους» συνεντρώνονται διάφορες κοινωνικές ομάδες, ιδιαίτερα νέοι με μεγάλη κοινωνική διαστρωμάτωση. Κάποια κομμάτια νεολαίας μη μορφωμένης, μη πανεπιστημιακής, ολίγον αγρίας, συνεντρώνονται στην πλατεία με φοιτητικές ομάδες. Συμβαίνουν δε κινήσεις που στηρίζονται στην παρουσία των δύο πανεπιστημίων πολύ κοντά στην περιοχή κι εκεί είναι το πρόβλημα, για όσους το χαρακτηρίζουν πρόβλημα. Τα υπόλοιπα είναι κοινά θέματα της Αθήνας.

[...]

Στα Εξάρχεια έχει γίνει κάτι που δε συνέβη στην υπόλοιπη Αθήνα. Στα Εξάρχεια διακινούνται ιδέες, κι αυτή τη διακίνηση δεν την κάνουν οι κάτοικοι. Εξάλλου οι φιλήσυχτοι κάτοικοι της πόλης δε διακινούν ιδέες. Οι ιδέες διακινούνται από κάποιους περιέργους τύπους, οι οποίοι τροφοδοτούν τους άλλους, τους πιο σεμνούς, τους φοιτητές, τους διανοούμενους, τους σαραντάρηδες, πενηντάρηδες. Τα Εξάρχεια έχουν ένταση κι αυτό είναι ένα καινούριο στοιχείο, πρόκειται για μια περιχοή κριτική.

Είναι χώρος διφορούμενος, υπάρχουν εξελίξεις που δεν προκαθορίζονται. Και για την πόλη τέτοιοι χώροι χρειάζονται κοινωνικά, είναι πολύ χρήσιμο να δίνονται οι ευκαιρίες σε μια πόλη να δημιουργεί τέτοιου είδους συζεύξεις. Θα μπορούσε να πει κανείς πως στα Εξάρχεια δόθηκε αυτό το δώρο και δεν είμαι καθόλου σίγουρη πως αυτό το προϊόν θα κρατήσει στο χρόνο.

Γιατί τόσοσ θόρυβος; Αν είναι να γίνει κάτι, είναι το να αφήσουμε αυτή την περιοχή στην ησυχία της. Όσο για την ανάπλαση θα έφτανε η αθόρυβη εφαρμογή χαμηλών συντελεστών δόμησης ή κάποιος πεζόδρομος.

Έχουμε πεισθεί τόσο πολύ για τις προτεραιότητες; Λίγο πιο πέρα τα Πατήσια ή η Κυψέλη έχουν λιγότερα προβλήματα; Γιατί τα Εξάρχεια; Γιατί αν δεν υπάρχει άλλη πρόθεση η μελέτη είναι τουλάχιστον ρομαντική. Οι φοιτητές κάτοικοι στα Εξάρχεια είναι ένα όνειρο. Ποιοι θα 'ναι όμως αυτοί οι φοιτητές όταν τα πανεπιστήμια θα πάνε στου Ζωγράφου; Και πώς συμβιβάζεται η φοιτητική στέγη με την άνοδο των τιμών στην περιοχή μετά την ανάπλαση;

Τελικά πιστεύω πως πρόκειται για ένα κλειστό σχήμα φαινομενικά λογικό, συνεπές με τον εαυτό του, αλλά ταυτόχρονα άσχετο με την όποια άλλη γενική πολιτική για την πόλη.

Επειδή όμως ούτε το σχέδιο είναι απλά ρομαντικό, ούτε άσχετο με τη γενική πολιτική για την πόλη, μήπως τελικά ο έμμεσος στόχος είναι μόνον η απομάκρυνση της νεολαίας από το κέντρο της Αθήνας;

Σχολιαστής: Πρόθεσή μας ήταν να γίνει μια συζήτηση ευρύτερη. Μέχρι στιγμής έχει εν μέρει γίνει. Υπάρχουν δύο θέματα όμως που δεν έχουν θιγεί. Το ένα είναι τα κτίρια και η αρχιτεκτονική τους στην ιστορία των ρόλων μιας περιοχής. Κάτι που πλουτίζει την αντιμετώπιση ενός σχεδίου και με την εικόνα που δίνει σήμερα το κτισμένο περιβάλλον. Και το άλλο, είναι οι προϋποθέσεις για τη δημιουργία ενός κριτικού χώρου στο κέντρο της Αθήνας. Είναι μόνον οι τεχνικές προδιαγραφές (η εγγύτητα των Α.Ε.Ι.) ή είναι, και πόσο, η μείξη των χρήσεων, των ηλικιών κλπ.;

Μ. Μαντουβάλου: Νομίζω ότι μπαίνουν λόγοι που έχουν σχέση με την κοινωνική εξέλιξη στην Ελλάδα. Λόγοι που δημιουργούν τις αντικειμενικές συνθήκες για τη δημιουργία ενός κριτικού χώρου. Για κάποιους λόγους, μετά τη δικτατορία, οι ομάδες που έχουν ανάγκη

έκφρασης γίνονται περισσότερες. Είναι ίσως η αλλαγή των όρων πολιτικής σε σχέση με την πριν από τη δικτατορία περίοδο.

Το όνειρο της αιώνιας ανάπτυξης έχει τελειώσει, οι περιθωριακοί εργάτες που λίγο-λίγο γίνονται εργατική τάξη με περισσότερο χρήμα, μειώνονται όλο και περισσότερο. Η διανομή διευρύνεται σε περισσότερες ομάδες. Έχει κλονιστεί το σχήμα της κοινωνίας της αφθονίας.

Αυτό σημαίνει όμως πως δεν υπάρχουν πια και οι δυνατότητες (ή το όραμα) του εύκολου πλουτισμού. Με το διαφορετικό βιοτικό επίπεδο, όμως, οι νέοι έχουν άλλες δυνατότητες, τριγυρίζουν, ασχολούνται με ιδέες. Μπαίνουν διαφορετικοί όροι που επιτρέπουν αυτού του είδους την ανάμειξη και τη συζήτηση θεμάτων που παραδοσιακά αφορούσαν μια ορισμένη τάξη, τους φοιτητές, τους διανοούμενους.

Γ. Παπαμιχαήλ: Από τη μελέτη έχουν τεθεί δύο στοιχεία, χαρακτηριστικά, της υποβάθμισης: α. το κυκλοφοριακό, β. τα ναρκωτικά και οι περιθωριακοί. Έχω την εντύπωση πως η σχέση που μπαίνει από τη μελέτη μεταξύ αυτών των στοιχείων είναι σχέση σκοπού και μέσου.

Η λύση του κυκλοφοριακού είναι ο τρόπος της επιστροφής των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων στο κέντρο. Οι δε κάτοικοι ερχόμενοι προς το κέντρο είναι και μέσο αποπομπής των «περιθωριακών» από αυτό. Γιατί οι φιλήσυχτοι κάτοικοι δε διακινούν ιδέες, αλλά ένα τρόπο ζωής.

Κάτι ανάλογο έχει συμβεί και σε άλλες δυτικές μεγαλούπολεις. Στην καθημερινή κατανάλωση των μπαρ-ζαχαροπλασטיών καταργείται το ζεστό ρόφημα και στη θέση του σερβίρεται αλκοόλ και παγωτό. Όσο για το ρόφημα, σερβίρεται ίσως κατά την επιθυμία του πελάτη, αλλά κι αυτό σε τιμή αλκοόλ. Και οι σημερινοί πελάτες της πλατείας δεν είναι αυτής της κατηγορίας. Τα πάντα δηλαδή θα γίνουν cool, τέρμα ο ζεστός καφές, οι ζεστές συζητήσεις, τέρμα τελικά το καφενείο.

[...]

Το θέμα του τοπικού κοινωνικού ελέγχου είναι πολύ ενδιαφέρον. Κι αυτό γιατί αν μέχρι σήμερα έχει ασκηθεί κάποιος κοινωνικός έλεγχος είναι αυτός των «περιθωριακών» στη διακίνηση των ναρκωτικών, μια κίνηση στην οποία απουσίασαν όλοι οι φιλήσυχτοι κάτοικοι των σημερινών επιτροπών και των φορέων. Πρόκειται για έλεγχο που έχουν ασκήσει οι χρήστες κι όχι κάτοικοι για λόγους κοινωνικής και ιδεολογικής διαφοράς με τα «πρεζόνια» που καλύπτονται κάτω από την παρουσία των αναρχικών.

[...]

Η πολεοδομία όμως δεν είναι ουδέτερη κι ως μη λύνει τα κοινωνικά προβλήματα. Έχει όμως κριτήρια «πολιτικά». Πρόκειται για μια πολεοδομία με σφραγίδα Δροσογιάννη. Οι περιθωριακοί που ξεφυτρώνουν, κανείς δεν ξέρει από πού, πρέπει σήμερα να διωχθούν με μέτρα αστυνομικά ή καλύτερα πολεοδομικά. Η εκφασισμένη ομάδα των 3.500 υπογραφών θέλει να ξηλώσει από τα Εξάρχεια τους πάντες, αλλά να θάλει στη θέση τους τι; Την εικόνα του καλού, που την κουβαλάει το σχήμα αγνότητας του παιδιού. Αυτό καταλαβαίνω εγώ από τη μελέτη.

Έχω την εντύπωση δηλαδή ότι γίνεται μια σειρά γκε-τοποιήσεων και μεταθέσεων. Φέρνουμε τους κατοίκους βάσει νόμου, με το αστυνομικό του σκέλος και την επισημονική του καταξίωση, φέρνουμε τους φιλήσυχους πολίτες που έχουν σαν όπλο-επιχείρημα το παιδί. Αναγνωρίζοντας έτσι την ύπαρξη μιας συγκεκριμένης κοινωνικής πρακτικής και γνώσης που υπάρχει πριν από την ανάπτυξη της πολεοδομικής παρέμβασης. Και μετά την αναβάθμιση οι ηλικιωμένοι θα 'χουν σπρωχθεί στο ΚΑΠΗ, οι ενήλικες στα σπίτια τους και στα πολιτιστικά κέντρα και τα παιδιά στην πλατεία σ' ένα χώρο εφιαλτικά περιχαρακωμένο.

Σχολιαστής: Το παιδί όμως καταφέρνει να μείνει στην πλατεία τελικά;

ΠΕΡΙ ΑΣΥΛΟΥ ΚΑΙ ΑΣΥΛΩΝ (μερικές πρώτες σκέψεις)

Είναι γνωστό ότι η πλειοψηφία των φοιτητών οδεύει από το «συντηρητικό» στο «συντηρητικότερο». Και δεν πρόκειται μονάχα για τη θεαματική άνοδο της ΔΑΠ στις σχολές -ακόμα κι εκείνοι που δηλώνουν «προοδευτικοί» ακολουθώντας τις κυρίαρχες προοδευτικές παρατάξεις, ψάχνουν απλώς για ένα άλλοθι των δεξιών απόψεων και της θλιβεράς καθημερινότητάς τους μέσα στα Πανεπιστήμια. Το παλιό σύνθημα «πρώτοι στα μαθήματα-πρώτοι στον αγώνα» της ΚΝΕ, σήμερα προσφέρεται «πρώτοι στα μαθήματα-σκέτο» καθότι οι καθοδηγητές καθαρίζουν για μας, και διότι η ανεργία απειλεί στην έξοδο τους «δεύτερους» και τους «τρίτους».

Απλοποιώντας αυτό το κλίμα, τα διάφορα όργανα των πανεπιστημίων, (διευρυμένα από την εκπροσώπηση της φοιτητικής μίζεριας) σε συνεργασία με την αστυνομία και τους υπόλοιπους κρατικούς μηχανισμούς, σκοπεύουν κατά τα φαινόμενα να ξανα-ορίσουν το άσυλο. Όλη η φιλολογία περί «εξωπανεπιστημιακών στοιχείων» που μόνο η «εξωπανεπιστημιακή» τους προέλευση δείχνει δήθεν τον ηθικό τους ξεπεσμό, δηλώνει πως αυτή η αρμονία που διατρέχει τα πανεπιστήμια από τους καθηγητές μέχρι τους φοιτητές και από τους διοικητικούς ως τους κλητήρες, αφού εμπεδώθηκε πρέπει τώρα να περιφρουρηθεί. Να προφυλαχτεί κλείνοντας πόρτες και παράθυρα μήπως και κάτι μπει απ' έξω και ταραξεί την άγια διαδικασία της γνώσης: μαθήματα, εξετάσεις, πτυχία.

Έτσι το πανεπιστημιακό άσυλο θα μετατραπεί σε άσυλο ανιάτων, άσυλο πειθαρχίας και ψυχώσεων επαγγελματικής ανέλιξης, και ίσως αργότερα τοποθετήσουν ένα κόκκινο σταυρό στις εισόδους του με την ένδειξη: ΗΣΥΧΙΑ!!

Είναι φανερό πως η ρετινιά του «εξωπανεπιστημιακού» και το σχέδιο των αρχών για το άσυλο, μας αφορά άμεσα, αφού άλλωστε από τους μη-φοιτητές έχει ήδη επεκταθεί και στις μειοψηφούσες πολιτικές απόψεις των φοιτητών. Ενδιαφέρει δηλαδή εκείνους, που δηλώνοντας φοιτητές δεν διεκδικούν ούτε μερίδιο σε μελλοντικό θερμοκήπιο, ούτε μια θέση στο μαυσωλείο του ενδόξου (πάλαι ποτέ) φοιτητικού κινήματος.

Για εμάς άσυλο, σημαίνει πρώτα απ' όλα «εξωπανεπιστημιακά στοιχεία» ή αλλιώς τη ζωντανή παρουσία των κοινωνικών αγώνων και μέσα στα πανεπιστήμια. Γι' αυτό δηλώνουμε όχι στον εγκλεισμό, όχι στα γκέτο της (καπιταλιστικής) γνώσης, όχι το πειθαρχημένο πανεπιστήμιο. Οι πόρτες θα μείνουν ανοιχτές για όλους και χωρίς όρους.

Ομάδα φοιτητών αρχιτεκτονικής

Παπαμιχαήλ: Το ερώτημα ίσως είναι το αν οι πλατείες των πόλεων ανήκουν προνομιακά στα παιδιά. Το ιδεολογικό επιχείρημα του παιδιού χρησιμοποιείται σαν ρόπαλο και πραγματικά λειτουργεί στον κόσμο. Σαν επιτροπή μαζέψαμε 700 υπογραφές διαμαρτυρίας και το 95% των υπογραφών που δεν πήραμε πρότασαν το

πρόβλημα παιδί.

Σχολιαστής: Αναφέρθηκε πριν ότι κάτοικοι υψηλών εισοδημάτων εγκαταλείπουν τις περιοχές με ποιοτικές συνθήκες ζωής και επιστρέφουν στο κέντρο. Πώς είναι δυνατόν ο «τρόμος» του νέφους και το κυκλοφοριακό «άγχος» να μην είναι παράγοντες υποβάθμισης;

Παπαμιχαήλ: Η εκτίμησή μου, εντελώς εμπειρική, είναι πως όσοι διάλεξαν να μείνουν έξω, αργά ή γρήγορα βρέθηκαν σε κατάσταση κοινωνικής απομόνωσης που τους οδηγεί στην τάση να επιστρέψουν, αλλά θέλουν γι' αυτό κάποια άλλοθι. Θα μπορούσε να 'ναι ένας πεζόδρομος, η μετατροπή της γειτονιάς σε περιοχή chic. Το παράδειγμα της Πλάκας είναι ενδεικτικό.

Σχολιαστής: Πώς είναι δυνατό να συνεχίζεται αυτή η παραγωγή σχεδίων και μελετών, των οποίων οι στόχοι είναι εκ των προτέρων παγιδευμένοι; Δε νομίζουμε πως πρόκειται για τεχνική ανεπάρκεια ή ρομαντισμό, αλλά η παραδοσιακή εικόνα γειτονιάς συνεχίζει να προτείνεται σαν εικόνα ζωής.

Λουκάκης: Η παραδοσιακή έννοια της γειτονιάς είναι για μένα υπόθεση τελειωμένη. Η παλιά έννοια στηρίζεται στον ένα δομημένο όροφο και στη ανάλογη πυκνότητα. Ο τόπος παιγνιδιού ήταν ο ίδιος ο δρόμος.

Έχω κάνει έναν υπολογισμό, πως σ' ένα οικοδομικό τετράγωνο 60 μέτρα επί 60 με συντελεστή δόμησης 2,5-3 και πάνω μπορείς να έχεις το περισσότερο 1000 κατοίκους. Αν υποθέσουμε τώρα πως χρειαζόμαστε ένα σχολείο, θα χρειαζόμαστε αίθουσες για 100 παιδιά. Αλλά για ένα κανονικό σχολείο 150-130 παιδιών θα είχαμε πληθυσμό 3000 ατόμων που σημαίνει στην περίπτωση π.χ. των Εξαρχείων περίπου 3 οικοδομικά τετράγωνα. Αυτό όμως συνθέτει γειτονιά;

Στις παλιές γειτονιές, αυτός ο πληθυσμός είχε μια άλλη διάρθρωση. Η έννοια της κοινότητας στη σημερινή γειτονιά έχει αλλάξει.

Ένα άλλο θέμα όμως είναι και ο πληθυσμός της προς ανάπλαση γειτονιάς. Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει και στις μελέτες για την ανάπτυξη της περιφέρειας. Συχνά δημιουργούνται θέσεις εργασίας για ένα πληθυσμό δημογραφικά γερασμένο.

Το ερώτημα και γι' αυτή τη μελέτη είναι για ποιον κόσμο γίνεται. Θέλω να πω: υπάρχει αντιστοίχιση αυτού που πας να κάνεις στην περιοχή από κοινωνική και οικονομική άποψη με τον πληθυσμό που πραγματικά έχεις; Νομίζω πως η μελέτη, αν δεν είναι ρομαντική, είναι μηχανιστική.

Τσαγκαράτος: Οφείλω μια απάντηση. Είπα πριν πως η πολεοδομία δε λύνει κοινωνικά ζητήματα. Μπορεί όμως

να συνεισφέρει στην ειρηνική συνύπαρξη των κατοίκων με το περιβάλλον τους ικανοποιώντας τις ανάγκες του πληθυσμού. Εκεί που θα διαφωνήσω, όμως, με τους υπόλοιπους ομιλητές, είναι στην ιδιυλλιακή εικόνα που έδωσαν για τα Εξαρχεία, λές και όλα λειτουργούν τέλεια. Δεν πιστεύω πως τελευταία γινόταν διακίνηση των ιδεών. Υπάρχουν συγκρούσεις. Οι αναρχικοί κατά κάποιο τρόπο άσκησαν κοινωνικό έλεγχο, εκτοπίζοντας άλλες κοινωνικές ομάδες.

Συμφωνώ πως η έννοια του παιδιού είναι ιδεολόγημα, αλλά υπάρχει σαν πρόβλημα, όπως είναι πρόβλημα και η έλλειψη κοινωνικής υποδομής ή το κυκλοφοριακό. Πρόκειται για αντικειμενικά γεγονότα. Η παρέμβαση δεν είναι πανάκεια και ασφαλώς θέλει τροποποίηση.

Σ' ό,τι αφορά τώρα την ηλικία του πληθυσμού, έχει γίνει μια δημογραφική μελέτη (δειγματοληπτικά, θέβαια) και από αυτήν προκύπτει πως ο πληθυσμός δεν είναι γερασμένος, υπάρχουν πολλά νέα νοικοκυριά. Η μελέτη προβλέπει την τόνωση της κατοικίας για τα νέα ζευγάρια...

Σχολιαστής: Πώς θα γίνει αυτό, όταν η ίδια η επέμβαση θα αναβαθμίσει το περιβάλλον των Εξαρχείων, δημιουργώντας μια νέα «καλή» περιοχή, στην οποία τα κτίρια θα αποκτήσουν για μας αξία πέρα και πάνω από την πραγματική τους;

Τσαγκαράτος: Η τιμή γης θα αυξηθεί. Με τον συντελεστή δόμησης όμως που θα μειωθεί και με τις χρήσεις γης που θα φρενάρουν την υπεραξία της γης, το πρόβλημα θα λυθεί σχετικά. Αυξάνοντας δε τους κοινόχρηστους χώρους πέρα από την πλατεία, τους αποδίδεται και μια διαφορετική κοινωνική σημασία.

Και τέλος πιστεύω πως ο κοινωνικός έλεγχος της περιοχής δεν μπορεί να ασκείται μόνο από μια ομάδα, έστω και αν θα φέρει στο φως κάποιες λύσεις πιο συντηρητικές.

Παπαμιχαήλ: Στη μία περίπτωση έχουμε μια ομάδα «σιωπηλής πλειοψηφίας» τελικά πολύ θορυβώδη, και από την άλλη τους «αναρχικούς». Έτσι η μόνη διακίνηση ιδεών καταλήγει στο επίπεδο των συνταγματικών δικαιωμάτων.

Τσαγκαράτος: Η αύξηση των κοινόχρηστων χώρων και των πολιτιστικών κέντρων θα δώσει μια άλλη ποιότητα στη διακίνηση των ιδεών.

Παπαμιχαήλ: Θα 'πρεπε τότε όλες οι κοινωνικές ομάδες να δέχονται τους όρους συζήτησης μέσα στα πολιτιστικά κέντρα.

Τσαγκαράτος: Φυσικά, αλλά αυτό δεν το έβγα καν... □